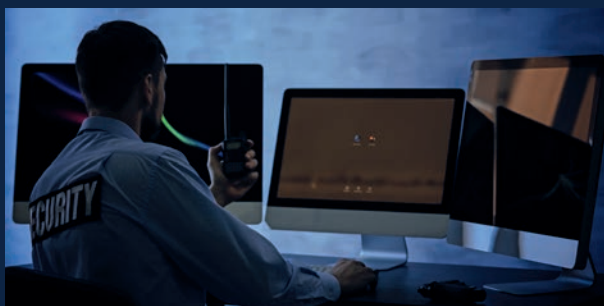

Biztonsági vezetői kézikönyv

Szerkesztette:
CHRISTIÁN LÁSZLÓ
MAJOR LÁSZLÓ
SZABÓ CSABA

Dialog Campus

BIZTONSÁGI VEZETŐI KÉZIKÖNYV

BIZTONSÁGI VEZETŐI KÉZIKÖNYV

Szerkesztette:
Christián László
Major László
Szabó Csaba

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében került kiadásra.

A kötet szerzői:
Bartóki-Gönczy Balázs
Christián László
Csege Gyula
Csikós Gellért
Major László
Nagy Tamás
Lukács Zsolt
Rottler Violetta
Szabó Csaba
Tóth Attila
Tóth Levente

Szakmai lektor:
Tiszolczi Balázs

© Kiadó, 2019
© Szerkesztők, 2019
© Szerzők, 2019

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

ELŐSZÓ	11
1. A MAGÁNBIZTONSÁG ÉS AZ ÖNKORMÁNYZATI RENDÉSZET FOGALOMRENDSZERE (<i>Christián László – Rottler Violetta</i>)	13
1.1. A biztonság szűkebb és tágabb értelmezése	13
1.2. A kialakulóban lévő biztonságtudomány	15
1.3. A rendészet alapfogalmai, kiindulási alapok	16
1.4. A magánbiztonság elméleti és jogi alapjai	20
1.5. Az önkormányzati rendészet elméleti és jogi alapjai	23
1.6. Nemzetközi kitekintés	27
1.6.1. A biztonság alapfogalmai a külföldi szakirodalomban	27
1.6.2. A magánbiztonság kialakulása és fejlődése az Egyesült Királyságban	29
1.7. A magánbiztonság expanzióját segítő tényezők, avagy a magánbiztonság katalizátorai	30
1.8. A biztonsági vezetés tíz princípiuma	31
1.9. Magánbiztonság az Amerikai Egyesült Államokban	31
1.10. Napjaink magánbiztonság-definíciója	33
1.11. A magánbiztonság skandináv modellje	34
1.12. A magánbiztonság Dél-Koreában	35
1.13. Konklúzió	36
2. A MAGÁNBIZTONSÁG MŰKÖDÉSÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A V4-ORSZÁGOKBAN (<i>Szabó Csaba</i>)	37
2.1. A magyarországi magánbiztonsági szektor működési alapelvei	37
2.1.1. Rendőrségi nyilvántartás és a szakmai tevékenység hatósági ellenőrzése	38
2.1.2. A magánbiztonsági szektor érdekképviselőjét ellátó szakmai kamara	39
2.2. A szlovák magánbiztonsági szektor működésének alapelvei	40
2.2.1. Biztonsági szolgálatok	40
2.2.2. Magánnyomozó (detektív-) szolgálatok	41
2.2.3. Állami felügyelet és hatósági ellenőrzés	42
2.2.4. A Szlovák Magánbiztonsági Kamara	43
2.3. A cseh magánbiztonsági szektor működésének alapelvei	43
2.3.2. A magánbiztonsági tevékenység szabályozása	44
2.3.2. A cseh magánbiztonsági szektor szakmai felügyelete	45
2.3.3. A cseh magánbiztonsági szakmai kamara	46

2.4. A lengyel magánbiztonsági szektor működésének alapelvei	46
2.4.1. A lengyel magánbiztonsági szektor hatósági felügyelete	47
2.4.2. A Lengyel Védelmi és Biztonsági Kamara	48
2.5. Nagy-Britannia magánbiztonsági szektorának működési alapelvei	48
2.5.1. British Security Industry Association (BSIA)	49
3. A BIZTONSÁGI VEZETŐT ÉRINTŐ LEGFONTOSABB JOGI KÉRDÉSEK <i>(Bartóki-Gönczy Balázs)</i>	51
3.1. A szektorális (szakmai) törvény legfontosabb szabályai	51
3.2. Tevékenység megkezdésének szabályai	52
3.2.1. Szerződések formalitása és az alvállalkozókra vonatkozó szabályok	53
3.2.2. A személy- és vagyonőr jogai	54
3.3. Csomagátvizsgálás	55
3.4. Kivezetés és fizikai erőszak alkalmazása	57
3.5. Rendezvénybiztosítás	58
3.6. Elektronikus megfigyelőrendszer alkalmazása	59
3.7. A magánnyomozásra vonatkozó legfontosabb szabályok	62
3.8. A vagyonőr munkaköri besorolásának kérdése	63
4. A BIZTONSÁGI VEZETŐ <i>(Major László)</i>	65
4.1. A hatékony biztonság, a személy- és vagyonvédelem, valamint a vezetés összefüggései	65
4.2. A vezetés alapjai és a vezetési elméletek értelmezése	69
4.2.1. A vezetésről	69
4.2.2. A vezetés színterei	69
4.2.3. A vezetés szintjei	70
4.2.4. A lehetséges vezetői feladatok	71
4.2.5. Vezetői típusok	73
4.3. A vezetés lehetséges alapelemei	74
4.3.1. A tervezés	74
4.3.2. A szervezés	75
4.3.3. Az irányítás	76
4.4. Vezetői és törzsmunkamódszerek	77
4.4.1. A törzsek lépcsőzetes munkarendje	78
4.4.2. A törzsek párhuzamos munkarendben dolgoznak	79
4.4.3. A törzsek rendelkező munkamódszerrel dolgoznak	79
4.5. A biztonsági vezető lehetséges személyiségmodelljének megközelítése, kiválasztásának sajátosságai	81
5. A BIZTONSÁGI VEZETŐ FELADATRENDSZERÉNEK ÁLTALÁNOS ELEMZÉSE, ÉRTÉKELESE <i>(Major László)</i>	93
5.1. A biztonsági vezető általános feladatrendszere	93
5.1.1. A szervezet képviselője a főlé-, mellé- és alárendelt szervezeteknél, továbbá kapcsolat a szűkebb vállalati, gazdasági, társadalmi környezettel	93

5.1.2. A szervezet működéséhez szükséges elvi, személyi és anyagi feltételek biztosítása, ezen belül a kormányzati, parlamenti, lakóterületi, üzemi és pénzügyi kapcsolatok építése	94
5.1.3. A szervezet feladatainak megfogalmazása, megismertetése és elfogadtatása az érintettekkel	95
5.1.4. A vezetési képességek és módszerek fejlesztése	97
5.2. A vagyónvédelmi közbeszerzésről	98
5.3. Rendkívüli események értelmezése, vezetési feladatai	101
5.4. A RES-ekkel kapcsolatos intézkedések csoportosítása	102
5.4.1. I. A RES megelőző szakaszának feladatai	102
5.4.2. II. A RES beavatkozó, intézkedő szakasz feladatai (veszélyhelyzeti tervezés, szervezés és irányítás)	103
5.4.3. III. A RES lezáró és értékelő szakasza	106
5.5. A rendezvénybiztosítás főbb kihívásai a biztonságsszervezés gyakorlatában	107
5.5.1. A rendezvényekről	108
5.5.2. A rendezvények biztosítását befolyásoló jogi környezetről	109
5.5.3. A rendezvényeken felmerülő veszélyek	109
5.5.4. Az adminisztratív előkészületek	110
5.5.5. A biztosítóállomány fizikai és szellemi felkészítése	111
6. A BIZTONSÁGI VEZETŐ TEVÉKENYSÉGE NAGYVÁLLALATI KÖRNYEZETBEN (Csikós Gellért)	113
6.1. A nagyvállalati biztonság jellemzője, rendezőelvek	113
6.2. Biztonsági pillérek és a kontroll	113
6.2.1. A biztonsági vezető helyzete a vezetési struktúrában	114
6.2.2. Biztonsági alkalmazottak	115
6.2.3. Biztonsági beszállító menedzsment	116
6.3. Biztonságtechnika, biztonsági folyamatok	116
6.4. Bűnügyikockázat-elemzés	116
6.5. Oktatási rendszer	117
6.6. Lehetséges elemzési eszközök	119
6.6.1. Kockázatelemzés	119
6.6.2. A DMAIC-modell	119
6.7. Bűnmegelőzési együttműködés	120
6.8. Az ECR-modell	121
6.9. Üzleti pillérek – a befolyásolás köre	122
6.9.1. Költségvetés, megtérülésszámítás	122
6.9.2. Válságkezelés (crisis management – CRM); üzleti folytonosság (business continuity management – BCM)	123
6.9.3. Kapacitásterv	125
6.10. Riportok	125

7. A MAGÁNBIZTONSÁGI SZEKTOR SZOCIOLÓGIAI VIZSGÁLATA (Csege Gyula)	127
7.1. A kiválasztás módszertana	128
7.2. Összegzés	135
8. BIZTONSÁGTECHNIKAI RENDSZEREK (Tóth Levente – Tóth Attila)	137
8.1. Tűzjelző rendszerek, beléptetőrendszerek, azok tervezése, kivitelezése és karbantartása	139
8.1.1. A tűzjelző rendszerek tervezése	139
8.1.2. A különféle tervdokumentációk tartalmi és formai követelményei	140
8.1.3. Jelzőrendszerek átalakítása	142
8.1.4. A tűzjelző rendszerek megszüntetése	142
8.1.5. A Tűzvédelmi Műszaki Irányelvek (TVMI)	143
8.1.6. A tűzjelző rendszerek kivitelezése	143
8.2. Tűzveszélyességi és kockázati osztályok meghatározása	146
8.2.1. Tűzveszélyességi osztály	147
8.2.2. Kockázati osztály	147
8.2.3. A kockázati osztályba sorolást befolyásoló tényezők	147
8.3. A beléptetőrendszerek	148
8.3.1. A beléptetőrendszerek tervezésének főbb lépései	148
8.3.2. A beléptetőrendszerekre vonatkozó adatkezelési szabályok	149
8.3.3. A proximity kártyás beléptetés biztonsága	150
8.3.4. Az ujjnyomat-azonosítás megbízhatósága, alkalmazhatósága, FAR, FRR	151
8.4. Behatolás- és támadásjelző, valamint videomegfigyelő rendszerek	152
8.4.1. Behatolás- és támadásjelző rendszerek tervezése	153
8.4.2. Behatolás- és támadásjelző rendszerek telepítése	154
8.4.3. Behatolás- és támadásjelző rendszerek üzemeltetése	154
8.5. Videomegfigyelő rendszerek	155
8.5.1. Felbontás	158
8.5.2. Videóanalitikák	159
8.6. Kibervédelem az elektronikus védelmi rendszereknél	160
8.7. Új típusú eszközök a magánbiztonságban	162
9. A SZEMÉLYVÉDELEM RENDÉSZETI JELLEMZŐI ÉS MAGÁNBIZTONSÁGI SZEREPE (Nagy Tamás – Lukács Zsolt)	165
9.1. A személyvédelem rendészeti aspektusai	165
9.1.1. A személyvédelem jellemzői és társadalmi rendeltetése	165
9.2. A személyvédelem mint állami rendészeti feladat	167
9.2.1. A testőrségek hazai szerepe a személyvédelemben	167
9.2.2. A különösen fontos személyek védelme	168
9.3. Tanúvédelem Magyarországon: a Védelmi Programok	169
9.3.1. Különbségek és közös vonások	170
9.4. Személyvédelem mint piaci szolgáltatás	172

9.5. A személyőr (testőr) tevékenységének gyakorlati kérdései	173
9.5.1. A védelem tárgya	173
9.5.2. A szolgáltatás tartalma	175
9.5.3. A testőr jogai és kötelezettségei	176
9.6. Személyvédelem a gyakorlatban	177
9.6.1. A személyvédelem biztosítási rendszereinek összehasonlítása	177
9.6.2. A magánszektor személyvédelmi rendszere	177
9.6.3. A személyvédelem humán aspektusai	178
9.6.4. A személyvédelem mint komplex rendszer	180
9.6.5. A biztosítási terv szerepe	181
9.6.6. A személybiztosításról	181
9.6.7. Alakzatok a személybiztosításban	182
9.6.8. A helyszínbiztosítás	186
9.6.9. A munkahely-biztosítás	189
9.6.10. A szállásbiztosítás	190
9.7. A lakókörnyezet ellenőrzése	190
9.8. Az egészségügyi biztosításról	191
9.8.1. A tevékenység részletei egyes gyakorlati példákon keresztül	191
9.8.2. A megfigyelés szerepe	192
9.9. Élelmiszerbiztonság a személyi védelemben	193
9.10. A veszélyes üzemek és a személyi védelem	194
9.10.1. Önellenőrzés	195
Felhasznált irodalom	197
Jogszabályok	201
Egyéb források	202
A könyv szerzői	203

Vákát oldal

Előszó

Tisztelt Olvasó!

Olyan hiánypótló művet tart a kezében, amelynek küldetése, hogy eligazodást nyújtson a biztonsági vezetők számára legfontosabb kérdésekben, rendkívül széles körű ismeretanyagot átfogva.

A biztonság megteremtésének folyamata egy komplex és szerteágazó tevékenység, amelyben számos szereplő vesz részt, működik együtt. Az államtól, az állami közhatalmat gyakorló rendészeti szervektől egyre kevésbé várható el, hogy önállóan, kizárólagosan eleget tegyenek ennek a küldetésnek, sőt éppen annak vagyunk a szemtanúi, hogy egyre intenzívebben veszik ki a részüket a közrend, közbiztonság fenntartásából a komplementer rendészet szervei, kiegészítő jelleggel. Ebbe a körbe sorolhatjuk hazánkban a magánbiztonsági, az önkormányzati rendészeti és a civil önkéntes bűnmegelőzési szervezeteket. Az említett szereplők jelentősége, szerepe felértékelődött az elmúlt években, évtizedekben, ezért különösen fontos, hogy a törvényes és hatékony működés előmozdítása érdekében nagy hangsúlyt fektessünk a szükséges alapkutatások elvégzésére, területelméleti, tudományos megalapozására, a külföldi jó gyakorlatok megismerésére és a jogi szabályozás, valamint a képzés fejlesztésére. Hiszem, hogy ez a kézikönyv valamennyi fenti célt egyszerre szolgálja majd.

A kézikönyvvel nem kevesebbre vállalkoztunk, mint arra, hogy kilenc fejezetben összefoglaljuk elsősorban a magánbiztonság, valamint érintőlegesen az önkormányzati rendészet területén dolgozó biztonsági vezetők számára az általunk legfontosabbnak tartott ismereteket és helyenként szemléletmódot is.

A könyv eligazodást nyújt az elméleti, dogmatikai alapkérdésekben, rövid nemzetközi kitekintéssel élve bemutatja a hazai jogi szabályozás legfontosabb elemeit, a működés feltételeit. Részletesen taglalja a biztonsági vezetőt érintő legfontosabb jogi kérdéseket, valamint egy kutatás tapasztalatai alapján rávilágít a vezető tevékenységét érintő legfontosabb kihívásokra is, továbbá bemutatja a magánbiztonság szociológiai aspektusú vizsgálatának eredményeit. Szintén eligazodást nyújt a biztonságtechnika aktuális fejlődési trendjeiben, és bepillantást enged a személyvédelem világába is.

A szerzők gyakorló biztonsági vezetők, valamint egyetemi oktatók, elismert, tapasztalt szakemberek. A téma feldolgozása gyakorlatorientáltan történt, ezért reményeink szerint a leírtak érdemben segítséget, támogatást jelenthetnek a mindennapokban.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék 2013/2014-es tanévben történt megalakulása óta intenzív elméleti és tudományos alapozómunka és képzésfejlesztés vette kezdetét a mindennapi oktatás mellett. A 2018/2019-es tanévben pedig önálló kutatócsoport alakult a magánbiztonság és az önkormányzati rendészet alapkutatásainak elvégzésére, hazai szakemberek és nemzetközileg

elismert vendégprofesszorok bevonásával. A Biztonsági vezetői kézikönyvben támaszkodunk az elmúlt évek eredményeire, remélve azt, hogy a kézikönyv már érdemben szolgálhatja a jövőben induló biztonsági vezetői mesterképzést is.

Egyúttal köszönöm a Kutatócsoport tagjainak, a szerzők, a szerkesztők munkáját, illetve mindazoknak, akik bármilyen módon segítették a kézikönyv megszületését, továbbá köszönet illeti Kontráné Lovas Petra és Lippai Zsolt MÖR Tanszéki munkatársakat is.

Örömmel ajánlom a gyakorló biztonsági vezetők, a most tanulmányaikat folytató hallgatók, a szakmai közönség és minden érdeklődő szíves figyelmébe kézikönyvünket! Jó olvasást, jó tanulást kívánok!

Budapest, 2019. október 31.

Dr. Christián László

1. A magánbiztonság és az önkormányzati rendészet fogalomrendszere

Christián László – Rottler Violetta

1.1. A biztonság szűkebb és tágabb értelmezése

A biztonság szó a latin securus¹ szóból ered (a „se” fosztóképző, a „cura” pedig aggodalmat, félelmet jelent), jelentése gond nélküli állapot, a fenyegetettség hiánya, illetve a fenyegetés kivédésének képessége. A biztonság alapvetően egy tágan értelmezett összetett fogalom, végső soron egy állapot. Immanensen tartalmazza a gazdasági, kulturális és morális javak fenyegetettségének hiányát is. Legtöbbször a szakirodalom negatív értelmezéseket ad, mivel a pozitív megfogalmazás a tárgy komplexitása miatt akadályokba ütközik. A negatív megfogalmazás azt jelenti, hogy nem azt írja le a fogalom, ami „van”, hanem azt, ami „nincs”. Salgó László szerint a biztonság fogalma legtágabb értelemben zavarmentes létet jelent. A közbiztonság objektív oldala veszélyektől mentes, zavartalan állapot, a szubjektív oldala pedig annak tudati érzése, hogy biológiai létünket, testi épségünket, magántulajdonunkat, szabadságunkat mások tiszteletben tartják, azt nem sértik, veszélyeztetik. Az objektív és szubjektív biztonsági szint mérésének nincsenek egzakt mutatói. A biztonsági szintet ezért sokkal szerencsésebb minősíteni, mint mérni. Akkor közelíti az optimális szintet, ha az állampolgárok békés, zavaroktól mentes állapotban élhetnek. Azt, hogy a közbiztonság adott helyen és időben megvalósult-e, az állampolgárok szubjektív biztonságérzete mutatja meg. Ez azonban még nemek szerint is különböző. Több kutatás rávilágított, hogy a nők több veszélyt, fenyegetettséget érzlelnek környezetükben, mint a férfiak, és ugyanez igaz a bűncselekményektől való félelemre.² Az egyszerű állampolgár számára – mert hiszen az absztrakt biztonságfogalom az egyének életérzésében realizálódik – a biztonság a személyes érdekeit fenyegető közvetlen veszélyektől mentes vagy legalábbis csekély kockázatú, kiszámítható életvitel lehetőségét jelenti.³

A megjelenés alatt álló *Rendésztudományi lexikon* magánbiztonsági szócikkcsoportja az alábbi biztonságfogalmat használja: „az egyének, csoportok, társadalmak, szakmai területek olyan komplexen értelmezett állapota, amelyben a napi életük, működésük védett, zavartalan, a fellépő esetleges kockázatok, veszélyek kezelhetők. Leggyakoribb kiterjesztései: nemzetbiztonság, belbiztonság, betegbiztonság, élelmezésbiztonság, környezetvédelmi biztonság, közbiztonság, létbiztonság, nukleáris biztonság, katonai biztonság. Nemzetközi

¹ JARABEK Péter (2013): *Létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme*. Budapest. Elérhető: http://kok.katasztrofavedelem.hu/letoltes/document/document_218.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 04. 30.)

² SMITH, L. Clifton – BROOKS, J. David (2013): *Security Science. The Theory and Practice of Security*. Elsevier. 75.

³ GALÁNTAI Béla (é. n.): *A magánbiztonsági szolgáltatás közbiztonsági aspektusairól*. 86. Elérhető: https://szakmaikamara.hu/files/images/Orszagos/Szakmai_Kollegium/A_maganb_szolg_kozb_aspektusai.pdf

kitekintésben a biztonságot általában a veszélyek, kockázatok hiányában vagy azok kezelhetőségében jelölik meg, illetve olyan állapotnak tekintik, ahol az egyének, csoportok, államok a saját jövőjüket maguk irányíthatják”.

Egyre gyakrabban merül fel a szakmai diskurzusokban a biztonságtudatosság jelentősége (security mentality/awareness). Ezen új terminológia a tanult képességet jelenti, amely a biztonsági kockázatok feltárt eredményei ismeretében, azok előkészületi, kezdeti fázisában megfigyelhető jellemzők tudatos felismerésére és megelőzésére teszi képessé az egyént.

A rendészet érintett szereplői számára a biztonság fenntartásának megközelítése eltérő módokon történhet. Talán a legismertebb a reagáló, eseménykövető, valamint a preventív, megelőző szemlélet. A magánbiztonsági szektor elsődlegesen a megelőzésre koncentrál, a kár bekövetkezésének lehetőségét igyekszik minimalizálni.

A fizikai fenyegetettség, a veszély hiánya szempontjából a biztonság értelmezésének több szintjét, dimenzióját különböztetjük meg. Más jelentéssel bír a szubjektív biztonság-érzete az egyénnek, nemzeteknek, szuverén államoknak, régióknak vagy a nemzetközi rendszereknek. A biztonság a történelem során változik, a történelmi események alakítják oly módon, hogy a korábbi értelmezéseket meghaladó új jelentéstartalmat generálnak.

A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara elnöke, Fialka György az alábbi biztonságfogalmat adja. „A legalapvetőbb jellemzője, hogy a biztonság nem önmagától létező és nem önfenntartó folyamat, egy folyamatos védelmi tevékenység eredménye, dinamikusan változó, a kockázati tényezők pillanatnyi szintjétől függő választévkénység hatására létrejövő állapot.”⁴

A biztonság fogalmát Janza Frigyes a következőképp határozza meg: „Alapvető nemzeti és közösségi érték, olyan állapot vagy helyzet, amely a fenyegetettség és a veszélyek tudatosan eltűrt, meghatározott szintjén valósul meg. A biztonság egy adott időpontban felismert biztonsági kockázatok semlegesítésének vagy minimalizálásának eredményeként létrejött társadalmi állapot és közérzet. Alapját a külső fenyegetettségtől való megbízható védelem, a belső rend és stabilitás képezi. A biztonság megteremtése nem lehet állami vagy hatósági monopólium, hanem „társadalmi termék”, amely érdekközelítés útján, egyeztetett cselekvés következményeként jön létre. A biztonság minőségében fontos szerepet játszik a polgárok önkéntes jogkövetése.”⁵

Jól vizualizálható tehát a biztonság komplexitása, ha egy „jenga-toronyhoz” hasonlítjuk, hiszen ha ennek bármely építőelemét kihúzzák, gyengül az egész torony. A közelmúltban megjelent, *Biztonsági kihívások a 21. században* című tanulmánykötet⁶ címlapján éppen egy ilyen „jenga-torony” megjelenítés szerepel, ami a mi olvasatunkban azt demonstrálja, hogy minden egyes építőelemnek fontos szerepe van.

A fejlődés alapjának is tekinthetjük a biztonságot, gondoljunk Abraham Harold Maslow amerikai pszichológus 1943-ban publikált szükséglet-hierarchia-elméletére, amelyben a biztonság rögtön a fiziológiai szükségletek után következik. Maslow korában egyébként a piramiselméletet nem igazolták empirikus kutatásokkal, mégis minden társadalomtudomány alapelméletei közé tartozik. Amerikai kutatók 2010-ben és 2011-ben felülvizsgálták

⁴ FIALKA György (2017): Quo vadis magánbiztonság? *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 19. kötet. 47. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XIX/fialka.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 04. 30.)

⁵ JANZA Frigyes (2009): *Energiabiztonság és rendészet*. Előadás, 2009. 05. 11., BHKK Konferencia, Budapest.

⁶ FINSZTER Géza – SABJANICS István szerk. (2017): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 25.

és kibővítették az avítnak vélt elméletet, azonban az alsó négy szint, benne a biztonság követelményével nem változott.

1.2. A kialakulóban lévő biztonságstudomány

A biztonságstudomány egy kialakulóban lévő diszciplína. A személyek, vagyonelemek és információk biztonsága egyszerre a kormányzat, érintett szervezetek, a közösség és az egyén felelőssége. A biztonságstudomány az elmúlt 2–3 évtizedben kezdett el önállósodni és a tudomány ismérveinek egyre inkább megfelelni. Miért tudomány? A jól megalapozott, más tudományokból kölcsönzött elméletek mellett újonnan kialakított szakmai paradigmák jelentek meg, amelyek erősítik az önálló tudományként történő determinálást.

A 19. század végétől kezdve olyan dinamikus változások kezdődtek az egész világon, amelyek az élet minden területén gyors fejlődést, átalakulást eredményeztek. A motorizációval felgyorsult az élet, és sérülékennyé vált a biztonság és a biztonságérzet. (Megjegyezzük, hogy a szubjektív biztonságérzetet sokféle tényező befolyásolja, többek között a nemek is különbözőképpen érzékelik környezetük fenyegetettségét és a bűncselekmények kockázatát. Kutatások bizonyítják, hogy a nők fenyegetettségpercepciója jóval magasabb a férfiakénál.)⁷ Az 1900-as évek közepétől az energia vált fő értékke, a stratégiák az energiaforrások birtoklására irányulnak, és a technikai fölény megszerzésére. Mérföldkövet jelentett, hogy a változások mozgatórugói az információ, a kommunikáció, a humán erőforrás, a jogalkalmazás és a globalizáció lettek. Ebből kifolyólag megnövekedett a biztonság szerepe.

„Magyarországon az ezredfordulóra megszületett a jövő globális tudománya, a biztonságstudomány. Ma a biztonságnek a társadalom által elvárt magas szintje a gyakorlatban csak korszerű védelmi, biztonságtechnikai rendszerekkel valósítható meg. Az elvárt biztonsági szint egyre növekszik, s az ennek eléréséhez szükséges műszaki megoldások, rendszerek egyre bonyolultabbakká válnak.”⁸

Köztudott, és a fentiekből is kiolvasható, hogy nem létezik 100%-os, optimális biztonság, azonban törekednünk kell a minél tökéletesebb biztonsági szint elérésére, a kockázatok minimálisra csökkentésére. A biztonsági vezető egyik legkomolyabb kihívása, felelőssége, feladata az optimális biztonsági szint kialakítása, az ahhoz szükséges eszközrendszer megtervezése a rendelkezésre álló anyagi forrásokhoz igazítva. Ez nem könnyű feladat, hiszen a megbízó rendszerint takarékosagra, költségcsökkentésre törekszik. A profitorientált magánbiztonságnak ezen vonása nemcsak hátrányt, de egyben előnyt is jelenthet, mert olyan rendszerek telepítésére és megoldások alkalmazására ad módot, amely az állami rendészetben egyáltalán nem vagy nehezen elképzelhető.

A Magyar Értelmező Kéziszótárban a biztonság egyrészt veszélyektől vagy bántódástól mentes (zavartalan) állapot, másrészt építmény, szerkezet szilárd volta, harmadrészt bizonyosság, határozottság. A biztonságérzet pedig annak tudata, érzése, hogy biztonságban vagyunk, másrészt magabiztosságot adó érzés.⁹

⁷ SMITH–BROOKS 2013, 75.

⁸ MÓGOR Tamásné (2017): *Az emberi tényező szerepe az információbiztonság megvalósítása és erősítése terén. Az információbiztonsági kultúra fejlesztésének lehetőségei a Magyar Honvédségben*. PhD-disszertáció. 23.

⁹ PUSZTAI Ferenc – CSÁBI Szilvia szerk. (2006): *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest, Akadémiai. 136.

A biztonságot legjelentősebben befolyásoló globális veszélytényezők: a terrorizmus, a környezetrombolás, a katasztrófák – köztük az ökológiai katasztrófa veszélye – az egész emberiség pusztulásának veszélyét is magában hordozza.

Megfigyelhető tehát, tárgyat tekintve, két közeli interdiszciplináris tudományterület párhuzamos fejlődési pályája. Az egyik folyamat a biztonságot középpontba helyező biztonságtudomány önállósodási törekvése az utóbbi két évtizedben, a másik pedig a (köz)biztonság megteremtésében részt vevők tevékenységére, szabályozására, szervezésére és működésére fókuszáló rendészettudomány erősödése, amely tudományterület már évtizedekkel ezelőtt megjelent, és egy évtizede polgárjogot nyert a Magyar Tudományos Akadémia befogadásával, a IX. Jogtudományi Osztályon belül megalakuló Rendészettudományi Albizottsággal. A rendészettudománnyal az alábbiakban foglalkozunk még részletesen.

1.3. A rendészet alapfogalmai, kiindulási alapok

A biztonság és biztonságtudomány után a következőkben röviden tisztázzuk a rendészeti alapfogalmakat. Azt azonban nem szabad elhallgatni, hogy a rendészettudomány tapasztalható erősödése ellenére a mai napig nem teremtette meg letisztázott, megvitatott és elfogadott fogalomrendszerét. A fogalmak tisztázására irányuló évtizedes törekvést nagyban segítheti a *Rendészettudományi lexikon*, amely példás összefogás eredményeként jöhetett létre az NKE Rendészettudományi Karán több száz szerzőt bevonva a több ezer szócikk kidolgozásába.

A magyar közjogi hagyományok nyomán a szakirodalom a közrend, a közbiztonság (korábban közbátorság) fenntartására irányuló tevékenységre és az abban érintett szervezetekre következetesen a rendészet kifejezést használta. A rendvédelem kifejezés használata az 1990-es évektől úgy vált általánossá a jogszabályokban és a szakmai diskurzusban egyaránt, hogy pontos jelentéstartalma nem volt ismert és tisztázott. A rendvédelem iskola hívei a rendvédelmi szerv kifejezéssel az adott szerv militarista, katonai jellemzőit (hivatásos szolgálati viszony, egyenruha és fegyverviselési jog, szigorú hierarchia stb.) kívánják hangsúlyozni. Parádi József – a rendvédelem kifejezés megalkotója – a következő meghatározást adja: „Az állam fellépése a közrendre veszélyes cselekmények megakadályozására vagy megtörésére, amely vitathatatlanul a közjoghoz tartozik, azon belül is a rendészet egyik ágát képezi, s mint ilyen, a közigazgatás, a közigazgatási jog részének tekinthető. A rendvédelmi jog tárgyalásának magvát az úgynevezett rendvédelmi testületek jelentik.”¹⁰

A rendészet a közigazgatás egyik ágazata, amelynek társadalmi rendeltetése az, hogy a jogsértőnek minősített emberi magatartásoktól a hatósági kényszer eszközeivel – legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában – védelmezze a társadalmat.¹¹ A rendészetpárti közigazgatási jogi iskola hívei azt mondják, hogy a rendészet közigazgatási jogi tevékenység, s mint ilyen, a közigazgatás szerves része. A rendészet a közigazgatás részeként megvalósuló „rendőrigazgatás”, míg a rendvédelem a honvédelemmel mutat közös vonásokat. Az elmúlt években a közjogi hagyományokhoz történő visszatérés jegyében,

¹⁰ PARÁDI József szerk. (1996): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, Osiris. 7–12.

¹¹ FINSZTER Géza (2008): *A rendészeti szervek működésének jogi alapjai*. Budapest, RTF. 167.

a rendészettudomány „kijegesedése” során a rendészet egyre következetesebb alkalmazása okán szinte kézenfekvőnek tűnt, hogy az Alaptörvény szakít végre a rendvédelem kifejezés alkalmazásával, de nem így történt.

A közrend, a közbiztonság fenntartása egy rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, amely nem várható el kizárólagosan egyetlen erre rendelt állami szervezettől, történetesen a rendőrségtől. A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek, illetve a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek is, amelyben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.

Az alábbiak szerint csoportosíthatjuk a közrend, a közbiztonság fenntartásáért legszűkebb értelemben felelős szervezeteket, szereplőket.

Rendvédelmi szervek:

- rendőrség;
- hivatásos katasztrófavédelmi szerv;
- büntetés-végrehajtási szervezet;
- polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

Rendvédelmi feladatokat is ellátó szervezetek:

- Országgyűlési Őrség;
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

Komplementer rendészeti szervek:

- önkormányzati rendészet, egyes rendészeti feladatokat ellátók;
- társadalmi önkéntes bűnmegelőzési egyesületek, különösen a polgárőrség;
- magánbiztonság (személy- és vagyonvédelem, fegyveres biztonsági őrségek).

A rendészeti tevékenység azonban folyamatosan változik, pluralizálódik, illeszkedik a felmerülő igényekhez, így napjainkban például egyre többször merül fel az élelmiszer-rendészet kifejezés.

A nemzetközi trendeket is figyelembe véve felmerül a kérdés, hogy reális cél lehet-e a hatékony együttműködés az állami rendészet és a magánbiztonság között, amikor ez már a szektoron belül is illúziónak tűnik. A magánszektor szereplői között nem lehet megvalósítani egy olyan információs hálót, mint az állami szektor esetében. A magáncégek nem keresik az együttműködést a többi piaci szereplővel, leginkább talán féltik a saját pozíciójukat. Emiatt nem jön létre egy olyan rendszer, amely a közös feladatok ellátását támogatná. Megoldásként felmerülhet az úgynevezett „kiterjesztett rendészeti család”, az ‘extended policing-family’, amikor új szereplőket vonunk be a biztonság megteremtésébe, és az új szereplők (például magánbiztonság) között koordinatív szerveket hoz létre az állam. Az állami beavatkozás szinte nélkülözhetetlen, hiszen az állam felelőssége a működés kereteinek pontos, precíz meghatározása. Ez olyan előfeltétel, amely nélkül nem képzelhető el egy törvényesen és jól működő magánbiztonsági iparág. Azt is meg kell jegyezni, hogy a „túlszabályozás” akadályozhatja a hatékony és eredményes

működést, míg az „alulszabályozás” a törvénytelen működés és a visszaélések melegágya lehet. Szintén fontos a magán- és közbiztonság megvalósításában együttműködő szervek tipizálása és az ehhez szükséges elméleti alapok megalkotása. Ez utóbbi téren is jócskán vannak még adósságaink.¹²

A posztmodern átalakulás következtében a rendőrség elveszítette monopolhelyzetét, ez identitásválságot is eredményezett, miközben az elmúlt 30 év „kitermelt” számos magán- és közösségi rendészeti szervezetet. A rendfenntartás pluralizmusa két dolgot jelent egyszerre, egyrészt az állami rendészeti monopólium megtörését, másrészt a magánbiztonsági és polgári (civil) rendfenntartás előtérbe kerülését, jelentős növekedését.¹³ Az állam rendészeti szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonság mellett tehát létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása (megóvása, fenntartása) maga is szolgáltatás.¹⁴

A magánbiztonság térnyerése intenzíven érzékelhető napjainkban, és ez a folyamat prognosztizálható a jövőre nézve is, mivel az állami szféra nem képes már önmagában a megfelelő biztonsági szintet nyújtani. Jó példa erre, hogy a kibertérben már magánszemélyek is képesek hadviselést folytatni, különböző modern technikai eszközök segítségével.

Amint azt már tisztáztuk a biztonság megteremtéséhez több szereplő közös együttműködése szükséges. „Mindenkinek el kell fogadnia a tulajdon szentségét, a szerződéses szabadságot, valamint a törvényeknek alárendelt működést. Ennek fényében az államnak meg kell tanulnia, hogy a biztonság szavatolása nem hatósági privilégium, nem is ajándék az alattvalóknak, amelyért azok szabadságukkal fizetnek. A közhatalomnak el kell fogadnia a partnerek közeledését, együttműködést kell kialakítani a társadalommal, a civil szerveződésekkel, valamint a magánvállalkozásokkal egyaránt. A tulajdonosoknak kellő körültekintéssel kell eljárniuk a vagyonvédelmi cégek kiválasztásánál, egyre inkább oda kell figyelniük a komplex védelem megteremtésére. Míg a vagyonvédelmi cégeknek komoly energiát kell fektetniük a munkaerő képzésébe, a vállalkozói etika megtartásába, és szemmel kell tartaniuk a rendészet szerveivel történő együttműködést a közbiztonság javítása érdekében.”¹⁵

Az együttműködés kapcsán a komplementer, azaz kiegészítő rendészet kifejezés a legmegfelelőbb a magánbiztonsági szolgáltatókra az előzőekben vázoltak alapján, hiszen nem azonos jogosítványokkal felruházott szereplőkről van szó, de tevékenységük nagyon fontos, mondhatni létük és hatékony működésük a közbiztonság condition sine qua nonja.

¹² CHRISTIÁN László (2015): A magánbiztonság aktuális nemzetközi trendjei, rövid hazai helyzetértékeléssel. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 16. kötet. 60. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XVI/christian.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 30.)

¹³ KEREZSI Klára – NAGY Veronika (2017): A rendészettudomány kritikai megközelítése. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus. 275.

¹⁴ FINSZTER Géza (2014): *A rendőrség joga*. Budapest, NKE RTF. 253.

¹⁵ CHRISTIÁN László (2014a): Dogmatikai alapok, alapfogalmak. In CHRISTIÁN László szerk.: *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, NKE. 24.

Az interdiszciplináris rendészettudomány tárgya a modern rendészeti igazgatás. Mészáros Bence tanulmányában a magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolatának hat alapvető területét vázolta fel.¹⁶

1. A magánbiztonsági és rendvédelmi tevékenység célja azonos: az állampolgárok személyének és javainak védelme, a biztonság garantálása.
2. A kriminálprevenció nemcsak a rendészeti tevékenység része, a magánbiztonság részterülete is.
3. A büntfelderítés alapvetően az állam joga és kötelessége, de a magánbiztonság szereplői, a vagyonvédelmi cégek és azok dolgozói, illetve a magánnyomozók mind-mind betöltenek kiegészítő büntfelderítő funkciót is. Jó példa erre, amikor a büntetőeljárásban a védő magánnyomozó segítségét veszi igénybe adatgyűjtésre, és ezeket az adatokat a bíróság elé tárja [Be 50. § (2)], ezzel hozzájárulva a büntfelderítés eredményességéhez.
4. A következő terület a metodika, azaz módszertan területe. Az alkalmazott eljárásmodok azonosak a személy- és vagyonvédelem, magánnyomozás esetében a hatóságok által alkalmazott módszerekkel. Például, ha a személy- és vagyonőr kényszerítőeszközt alkalmaz, eljárására ugyanazon szakmai irányelvek vonatkoznak, mint a hatóságok eljárására.
5. Az engedélyezés és felügyelet témaköre a következő kapcsolódási pont, azzal, hogy a közbiztonság és magánbiztonság szereplői között alá-fölé rendeltség van, mivel a hatóságok a közbiztonság letéteményesei, és felügyeletet gyakorolnak a magánbiztonsági szolgáltatók fölött. Példának okáért a magánbiztonság peremfeltételeihez kapcsolódóan a rendőrhatalóság adja ki az igazolványokat és működési engedélyeket, hatósági ellenőrzéseket folytat, felügyeleti bírságot szab ki.
6. A közbiztonság társadalmi kooperációs termék, a biztonságot csak az állami szervek és a magánbiztonsági szereplők hatékony együttműködése révén lehet megvalósítani. Az együttműködés egyedi ügyekben vagy hosszú távú megállapodások formájában valósul meg. Nincs mellérendeltség a köz- és magánbiztonság szereplői között, mert a kijelölt minisztérium, illetve a rendőrség hatósági felügyeletet gyakorol a vagyonvédelmi szolgáltatók felett.¹⁷

Kiegészítve az előző felsorolást, egy további, hetedik kapcsolódási pont lehet a garanciák rendszere. A magánbiztonság körébe kiszervezett tevékenységek esetében ugyanolyan fontos a megfelelő garanciarendszer és panaszmechanizmus kiépítése és működtetése, mint az állami rendészet körében. Például a vagyonvédelmi cégek munkatársai által végzett ruházati és csomagátvizsgálás esetében kiemelt jelentőségű az alapvető jogok, különösen az emberi méltósághoz való jog és a megalázó bánásmód tilalmának biztosítása, továbbá az ellenőrzésekkel kapcsolatosan felmerülő panaszok kivizsgálása. Az alapvető jogok biztos (korábban állampolgári jogok országgyűlési biztos) a magánbiztonsági cégek munkatársai által végzett ruházati- és csomagátvizsgálásának gyakorlatára több vizsgálati jelentést

¹⁶ MÉSZÁROS Bence (2017): A magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolódási pontjai. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. 381–387.

¹⁷ SZÖVÉNYI György (2010): Hidak és szakadékok. A köz- és magánbiztonság szereplőinek viszonyáról, a szolgáltató magánbiztonság szemszögéből. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet. 243.

adott ki (például AJB 349/2010, AJB 7427/2010, AJB 6754/2010). Különösen igaz ez a repéri biztonsági átvizsgálásokra, amellyel az AJB 6754/2010 számú jelentés foglalkozik.¹⁸

A közrend, közbiztonság fogalmak nem egymás szinonimái, azonban fogalmi elhatárolásuk nem könnyű feladat. A közrend kétféleképpen is definiálható, leírható erkölcsi és jogi szabályok érvényesülésének együtteseként, ugyanakkor meghatározható kizárólag a jog alapján is. Előbbi esetben könnyen felismerhető az ellentmondás, hogy erkölcsi szabályok érvényesítésére hatósági kényszert veszünk igénybe, hiszen ilyenkor nem a jogszabálysértés hozza működésbe a rendészet szerveit, hanem maga a rendészeti szerv minősíti üldözendőnek az adott cselekményt. Ennek okán a közrendet úgy határozhatjuk meg, hogy a hatályos jog által deklarált rend, amely a társadalmi együttélés alapját képezi, és amelyet az állam erre felhatalmazott szervei közhatalom birtokában védelmeznek.

A közbiztonság kettős jelentéssel bír. Normatív értelemben egyfelől államcél (lásd Alaptörvény – a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog), amelynek védelmezéséért a mindenkori végrehajtó hatalom a felelős, másfelől a jog által elismert olyan társadalmi érték, amelynek a megvédelmezése érdekében indokolt lehet az alapvető emberi jogok korlátozása is. Ehhez képest a közbiztonság materiális fogalma azt jelenti, ami a hétköznapi napokban ténylegesen létezik és élményszerűen átélhető, avagy hiánya megszenvedhető.¹⁹

1.4. A magánbiztonság elméleti és jogi alapjai

Amint azt már többször is érintettük az előzőekben, a rend megteremtése és fenntartása álláspontunk szerint komplementer rendészeti tevékenységként értelmezhető. Ebben az összetett munkafolyamatban – több okból kifolyólag is – egyre meghatározóbb szerep jut a jövőben a rendőrségen túli szereplőknek, különösképpen az önkormányzati rendészeteknek, a magánbiztonsági szervezeteknek, valamint a civil önvédelmi szerveződéseknek is. A következőkben a magánbiztonság létjogosultságát és közjogi illeszkedését vizsgáljuk.

A magánbiztonság jelentőségét alátámasztja, hogy miközben a rendőrség létszáma mintegy 40 000 fő, addig a magánbiztonság még mindig megközelítőleg hozzávetőleg 90 000 személy- és vagyonoört foglalkoztat (de ez a szám 2010-ben még 140 000 fő volt).²⁰

A magánrend olyan kívánatos jogállapot, amelyben a személy és a jogi személy a magánjogban kifejeződő szabadságjogai, gazdasági, szociális és kulturális jogai egyenjogúsága, valamint jogos érdekeinek érvényesülése szavatolt, állapítja meg Kacziba Antal.²¹ Ez a megfogalmazás felveti a kérdést, hogy a magánrend önálló értéktartalommal bíró, elkülönült védendő érték, avagy értelmezhető a közrend, a közbiztonság részeként? A magánrend, a magánbiztonság a magánjogból (Ptk.) építkezik a védendő tárgyak körét

¹⁸ CHRISTIÁN László (2016): A rendőrség és rendészet. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA TK JTI. 689. Elérhető: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/25_Christian_Laszlo.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 10.)

¹⁹ FINSZTER Géza (2013): *A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer*. Budapest, NKE. 42.

²⁰ CHRISTIÁN László (2018b): Magánbiztonsági számvetítés. In DOBÁK Imre – HAUZINGER Zoltán szerk.: *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus. 152.

²¹ KACZIBA Antal (2013): Közrend, magánrend, közbiztonság. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 14. kötet. 34.

illetően, úgymint személyiséghez fűződő jog, tulajdonjog, kötelmi jog, családi jog stb. A közügy és magánügy közötti határvonal egyre halványul, elmosódik, relatívvá válik, és szinte naponta változik. Így van ez a közbiztonság és a magánbiztonság határaival is. Allan Pinkerton legendás nyomozóügynöksége például már a 19. században végzett olyan tevékenységet, amely az igazságszolgáltatás terheit enyhítette.²² A magánbiztonság portfóliójának, tevékenységi körének kiszélesedése és behatolása újabb területekre a mai napig erősödő tendencia.²³ A térnyerés közepette a magánbiztonság valós tartalmi elemei még mindig nem pontosan tisztázottak, ezért a szakmai közbeszédben talán nem is ugyanazt értik alatta egységesen.²⁴

A magánbiztonság egy olyan ellenszolgáltatás keretében, piaci alapon működő, engedéllyel rendelkező vállalkozás (vagy természetes személy) által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, elősegíti jogai teljesebb körű gyakorlását. Álláspontom szerint a magánbiztonság felfogható egy halmazként, amely egyre nagyobb közös részhalmazt alkot a közrend, a közbiztonság által képzett halmazzal, és van egy önálló, tekintélyes részhalmaza is.²⁵

A biztonsági ágazat léte bizonyíték arra, hogy az állampolgár elégedetlen az állam által garantált biztonság színvonalával, ezért „saját kezébe vette” a biztonságról való gondoskodást, s ezzel visszavette a korábban általa áttett jogot az államtól. A magánbiztonsági szektor Észak-Amerikában és Európában jelentős növekedésnek indult a 20. század közepén, de hatványozott növekedést tapasztalhatunk az elmúlt három évtizedben.²⁶

Ezek után tekintsük át nagyon röviden a magánbiztonság működésének alapját képező jogszabályi háttér kialakulását a rendszerváltástól kezdődően. Az 1994-ben elfogadott Rendőrségi törvényben²⁷ a jogalkotó egyrészt taxatív felsorolta, hogy mely személy- és vagyonvédelmi tevékenységek végezhetők vállalkozás keretében, engedély birtokában, másrészt felhatalmazta a kormányt, hogy rendeletben állapítsa meg átmeneti jelleggel a személy- és vagyonvédelmi tevékenységre vonatkozó szabályokat. A felhatalmazás alapján született meg az átmenetinek szánt 87/1995. Kormányrendelet. A rendszerváltást követő meghatározó jelentőségű átmeneti időszakban, a 90-es évek első felében tehát nem volt érdemi, világos szabályozás a magánbiztonságra vonatkozóan, holott a magántulajdonon alapuló szabad piacgazdaságra történő áttérés, a privatizáció és jelentős magánvagyonok miatt hatalmas és azonnali igény jelentkezett a személy- és vagyonvédelmi tevékenységekre. Az első törvényi szintű szabályozásra a magánbiztonság vonatkozásában 1998-ig kellett várni, ekkor lépett hatályba az 1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról (Vagyonvédelmi tv.), valamint a végrehajtásáról szóló 24/1998. (VI. 9.) BM rendelet. Időközben szintén megszületett

²² KELLY, Martin (2017): Allan Pinkerton and His Detective Agency. *ToughtCo*, 2017. 08. 14. Elérhető: http://americanhistory.about.com/od/19thcenturl/a/allan_pinkerton.htm (A letöltés dátuma: 2018. 01. 10.)

²³ CHRISTIÁN 2014, 19–30.

²⁴ FIALKA 2017.

²⁵ CHRISTIÁN 2018, 146–147.

²⁶ KEREZSI Klára – PAP András László (2017): A bűnözés és a bűnözéskontroll jövője. In FINSZTER Géza – SABJANICS István szerk.: *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus. 573–574.

²⁷ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.

az 1997. évi CLIX. törvény,²⁸ amely többek között a fegyveres biztonsági őrsg (FBŐ) miatt máig nagy jelentőségű. Az első törvényi szabályozás számos korlátozást tartalmazott a külföldi cégek piacra lépésének nehezítése céljából, ami negatív hatással volt a piac fejlődésére, mert a szolgáltatások minősége csak lassan fejlődött, ugyanakkor mégsem tudott gátat szabni a nemzetközi tőke bevonásával létrehozott cégek piacra lépésének.²⁹ Jelenleg a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény és a végrehajtásáról szóló 22/2006. (IV. 26.) BM rendelet a hatályos és irányadó szabályozás. A hatályos jogszabály rendszeres módosításai már nem elégségesek, állapította meg 2018-ban az SZVMSZK elnöke, Fialka György.³⁰ A közelmúlt dinamikus fejlődése, technikai változásai, a bűncselekmények elkövetési módozatainak és lehetőségeinek változása, valamint a migráció és az ezt követő terrorcselekmények által megszorodott kockázati tényezők egy egységes szemléletet tükröző, a teljes magánbiztonsági ágazatot átfogó magánbiztonsági törvény létrehozásának szükségességét jelzik, amelynek egy jellegében megújuló erős és egységes magánbiztonsági szakmai kamara kialakításáról is rendelkeznie kell.³¹

A magánbiztonság egyik leghomályosabb területe a magánnyomozás, amelynek intézményes gyökereit Allan Pinkerton alkotta meg a 19. század közepén az Egyesült Államokban, az általa alapított legendás híró magánnyomozó iroda révén. A Pinkerton's National Detective Agency (PNDA)³² immár több mint másfél évszázada folyamatosan működik, mára rendkívül kiterjedt tevékenységet folytat a biztonsági piacon. Az alapító, Pinkerton kalandos pályafutása alatt mindvégig a törvényesség és törvénytelenység szűk mezsgyéjén egyensúlyozott, mert azt vallotta, hogy: „A törvény bizony gúzsba kötött bennünket, s olykor mi leráztuk ezt a gúzszt magunkról, de mindig csak a jó és az igazság érdekében.”³³

A magánnyomozás a 19. század második és a 20. század első felében működött, de a szocializmus évtizedeiben tiltott tevékenység volt (a tevékenység akkori terminológiája: magánkutató). Érdemben a rendszerváltást követő időszakban beszélhetünk magánnyomozásról, annak működési kereteit a fentiekben bemutatott személy- és vagyonvédelmi tevékenység szabályairól szóló jogszabályok határozták meg. Azonban azt világosan kell látni, hogy a személy- és vagyonvédelmi rendelkezések mellett elsikkadt a magánnyomozói tevékenység részletes szabályainak megalkotása, amelynek következtében a rendszerváltás óta született releváns jogszabályok többségében csak nehezen értelmezhető, hiányos rendelkezések vonatkoznak erre a hivatásra. Komoly hiányosság, hogy a magánnyomozás vonatkozásában a mai napig nem létezik egységes, általánosan használt fogalom, ezért elfogadjuk a téma elismert kutatójának meghatározását: az állampolgárok jogszerű információszükségleteinek kielégítése végett, polgári jogi megbízás alapján, egy hatósági jogosítványokkal nem rendelkező magánszemély által ellenszolgáltatás fejében végzett adatgyűjtő tevékenység. Amint az a fogalomból is kiderül, egy magánnyomozónak semmilyen

²⁸ 1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsgéről, természetvédelmi és mezei őrsgszolgáltatásról.

²⁹ MÁRTON András (2014): Történeti visszatekintés. In CHRISTIÁN László szerk.: *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, NKE. 11–14.

³⁰ CHRISTIÁN 2018b, 152–156.

³¹ FIALKA 2017.

³² PNDA. Lásd: www.pinkerton.com

³³ TÓTH Tibor (2015): *Kémek krémje*. Budapest, Göncöl. 27–39.

(többlet)jogosítványa nincs, nem tekinthet be nem hozzáférhető nyilvántartásokba, titkos információgyűjtést nem végezhet. Egy büntetőeljárás során, meghatározott korlátok mellett ugyan, de ezek és számos más lehetőség is az eljáró rendelkezésére áll. A rendszerváltás óta a magánnyomozói munka kapcsán megannyi orvoslásra váró probléma és jogszabályi kollízió, érdekellentét merült fel (különösen az adatvédelmi szabályozással összefüggésben), ezért nem véletlen, hogy több mint egy évtizede napirendben van az új szabályozás.³⁴

A magánbiztonságot, a biztonsági vezetői munkát érintő további szakmai kérdésekkel az egyes fejezetekben még részletesen foglalkozunk.

1.5. Az önkormányzati rendészet elméleti és jogi alapjai

Az önkormányzati rendészet speciális helyet foglal el a rendészet rendszerében, hiszen a közigazgatás meghatározó jelentőségű alrendszeréhez, az önkormányzatokhoz kapcsolódik, azonban markánsan elkülönül a rendvédelmi szervektől. Az önkormányzati rendészet differentia specificája az önkormányzatiság, egy olyan tevékenység, amelynek középpontjában a helyi közbiztonság erősítése áll, de ezen túl számos önkormányzat által meghatározott cél elérését is szolgálja. Az önkormányzati rendészet tehát a rendészet egy speciális, önkormányzatokhoz kapcsolódó ága. Az önkormányzati rendészetet alapvetően két eltérő aspektusból lehet megragadni. Egyrészt az önkormányzati rendészet mint tevékenység, gyűjtőfogalom, amely az önkormányzatok feladatait, kötelezettségeit és az ezekhez kapcsolódó cselekvési lehetőségeket és annak kereteit jeleníti meg. Az önkormányzati rendészet hagyományos definíciója magában foglalja az önkormányzat bűnmegelőzési feladatait, az önkormányzat által foglalkoztatott, irányított és fizetett helyi rendészeti szervek állományának tevékenységét. Ez a definíció alapvetően az önkormányzati rendészetre mint tevékenységre összpontosít.

Másrészt az önkormányzati rendészetet mint szervezetet is értelmezni kell. Az önkormányzati rendészet mint szervezet alatt az önkormányzat által létrehozott és fenntartott szervezetet kell érteni, amely korlátozott felhatalmazással rendelkezik kényszer alkalmazására, a rendőrségénél jóval szűkebb jogosítványokkal. Főbb feladatai: részvétel a helyi közrend, közbiztonság fenntartásában, a bűnmegelőzésben történő aktív közreműködés a helyi közösség(ek) igényeinek, elvárásainak figyelembevételével, az önkormányzati vagy on megóvása, illetve a településen élők szubjektív biztonságérzetének javítása.

Tisztázásra szorul, hogy az önkormányzati rendészet és az önkormányzati rendőrség nem szinonim fogalom. Az önkormányzati rendőrség azt jelenti, hogy az állami rendőrség szervezete mellett, azzal párhuzamosan hoznak létre az önkormányzatok decentralizált rendőri egységeket, amely a helyi közbiztonság hatékonyabb, eredményesebb fenntartását szolgálja, az állampolgárt és a helyi közösséget állítja működésének középpontjába. Nyilvánvaló a szoros összefüggés az önkormányzati rendészet és az önkormányzati rendőrség között, ugyanis az önkormányzati rendőrség egy speciális önkormányzati rendészeti szervnek tekinthető, azonban nem minden önkormányzati rendészeti szerv minősül önkormányzati rendőrségnek, hiszen az önkormányzati rendészeti szerv nem nevezhető

³⁴ MÉSZÁROS Bence (2010): A magánnyomozás szabályozásának aktuális kérdései. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet. 285–294.

rendőrségnek, a jogalkotó által deklarált jogállása, felhatalmazása és feladatai eltérnek a rendőrségtől. Az, hogy egy önkormányzat milyen terjedelmű rendészeti hatáskörökkel rendelkezik, alapvetően az egyes államok döntésétől függ. Az állam dönti el azt is, hogy milyen mértékű önkormányzati autonómiát biztosít, éppen ezért az állam és az önkormányzat közötti rendészeti feladatmegosztást az állam oldaláról lehet a legjobban megközelíteni. A központi jogalkotó döntésén múlik, hogy az államot megillető rendészeti jogosítványok közül mennyit és miképpen bíz nem állami szereplőkre, jelen esetben az önkormányzatokra. Az állam döntése az, hogy a közbiztonság, mint kooperációs termék, megalkotása során mekkora „játékteret” enged nem állami szereplőknek.

Hazánkban az önkormányzati rendőrségek létrehozását a hatályos közjog nem teszi lehetővé, ugyanis az Alaptörvény 46. cikk (2) bekezdése szerint a rendőrség működését a kormány irányítja, feladatait pedig az Alaptörvény 46. cikk (1) bekezdése határozza meg. Az Alaptörvény említett passzusa a rendőrség irányítását a kormány feladatáént nevesíti, ekként kizárt az önkormányzatok rendőrség feletti irányítási jogköre, holott a helyhatóságok irányítási jogkörének gyakorlása lenne az alapja az önkormányzati rendőrség működésének.

Az önkormányzati rendészet kialakulásáról értelemszerűen kizárólag az önkormányzatiság megjelenését követően beszélhetünk. A szocialista politikai rendszerben nem működtek önkormányzatok, a települések közvetlenül alá voltak rendelve a felsőbb szintű államigazgatási szerveknek, így a települések rendészeti tevékenysége szükségszerűen az állami rendészet keretein belül volt csak értelmezhető. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (Ötv.) csak nagyon érintőlegesen foglalkozott a helyi közbiztonság ügyével, ugyanis – egy fél mondatban, meglehetősen talányosan – mindössze annyit tartalmazott, hogy a helyi önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében gondoskodás a közbiztonság helyi feladatairól [8. § (1) bek.]. Így hát a közrend védelmére az egyes településeken nagyon változatos elnevezésű, megjelenésű, felépítésű szervezetek hoztak létre az önkormányzatok, amelyek működése is nagyon változatos képet mutatott. Az így létrehozott, érdemi felhatalmazás és szakmai támogatás nélkül működő szervezetek egyrészt nem mindig állták ki az alkotmányosság próbáját, másrészt kevésbé bizonyultak hatékonynak, eredményesnek és időtállóknak.

1993-ban Gyula Város Önkormányzata a 20/1993. (IV. 19.) rendeletével az Ötv. 9. § (4) bekezdése szerint – szervezetalakítási jogkörével élve – Városi Rendészetet hozott létre a város közterületi rendjére és tisztaságára vonatkozó központi és helyi jogszabályok végrehajtásának ellenőrzésére. Az Alkotmánybíróság azonban a köztársasági megbízott indítványára megvizsgálta az önkormányzati rendeletet, és azt a 348/H/1994. számú határozatával törvényellenességre hivatkozva megsemmisítette, ugyanis álláspontja szerint a létrehozott városi rendészet feladatai részben megegyeztek a közterület-felügyeletre vonatkozó feladatokkal, amelyek ellátására csak közterület-felügyelet hozható létre. Ráadásul a helyi rendelet bírságolási jogkörrel ruházta volna fel a rendészeket, amely jogosítvány az AB álláspontja szerint csak közterület-felügyelőket illethet meg. A taláros testület további aggálya volt, hogy az önkormányzati rendelet államigazgatási ügyben hatósági ellenőrzésre jogosította a városi rendészetet, holott hatósági jogkör önkormányzati rendelettel nem delegálható. Ez a döntés rávilágított, hogy nem lehet parttalanul önkormányzati rendészeti szervezet létrehozni, hiszen azoknak meg kell felelniük a magasabb szintű jogszabályok által támasztott követelményeknek. Végül sehol nem alakult ki az önkormányzati rendészeti feladatok ellátására egységes rendészeti szervezet, azonban a szándék és az igény folyamatosan

jelen volt a rendészeti feladatok egységesítésére.³⁵ Az egységesítésre irányuló törekvések alapját a közterület felügyeleti rendszer képezte. A hatékony, egységes önkormányzati rendészeti szerv létrehozásának lehetősége nem volt adott, ezért számos település közterület-felügyeletet létesített, illetve létrehozta olyan közbiztonságot és köznyugalmat támogató szervezeteket, amelyek a lakosság nyugalmanak és a vagyonbiztonság fenntartásával foglalkoztak.³⁶

Az önkormányzati rendészet jelenleg hatályos jogszabályi alapját Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) teremti meg. Az Mötv. 17. §-ában külön alcímbe szabályozták a helyi közbiztonsággal kapcsolatos önkormányzati feladatokat, a korábbi Ötv.-ben szabályozott felhatalmazáshoz képest jóval szélesebb körű felhatalmazást kodifikált a jogalkotó. Az Mötv. 13. § (1) bekezdés 17. pontja az önkormányzati feladatok között a település közbiztonságában való közreműködést jelöli meg. Amint azt már kifejtettük, a közbiztonság több szereplő – önkormányzat, rendőrség, civil szervezetek, magánszervezetek – együttműködésének eredménye. Ha kooperációs termékként értelmezzük a közbiztonságot, akkor érthetővé válik, hogy az Mötv. 13. § (1) bekezdése 17. pontjában rögzített feladat (közbiztonságban való közreműködés) az önkormányzatnak egy olyan feladata, amelyet sikeresen más szervekkel együtt láthat el, azonban egyedül ezt nem biztosíthatja. Az Mötv. 17. § (1) bekezdése kimondja, hogy a települési és a fővárosi önkormányzat a helyi közbiztonságról, vagyonának, más értékének védelméről kényszerítő eszköz alkalmazására törvény alapján jogosult szervezet létrehozásával is gondoskodni. Kiemelendő még két fontos jogszabályhely. Az Mötv. 8. § b) pontja határozza meg a helyi közösség tagjai számára azon kötelezettséget, amely szerint kötelesek betartani és betartatni a közösségi együttélés alapvető szabályait. Az Mötv. 143. § (4) bekezdés d) pontja pedig felhatalmazást ad az önkormányzatok számára a közösségi együttélés alapvető szabályai, valamint ezek elmulasztásának jogkövetkezményei vonatkozásában a rendeletalkotásra, ezzel kikényszeríthetővé válnak az önkormányzatok által hozott közösségi együttélést szabályozó rendelkezések.

2012-ben – az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint az egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Rendészeti törvény) megszületésével – egységesítették az önkormányzati rendészeti feladatokat ellátó személyek feladatait, jogait és kötelezettségeit, eljárását szabályozó rendelkezéseket, ezzel valamilyen szinten egyszerűsítve a jogalkalmazást.

Itt érdemes nevesíteni a törvény személyi hatálya alá tartozó rendészeti feladatokat ellátó személyeket:

- természetvédelmi őr;
- erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja;
- hegyőr;
- hivatásos vadász;
- rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet;

³⁵ KÖKÉNYESI József (2010): *Az önkormányzati rendészet a magyar közigazgatásban*. Elérhető: www.kozigkut.hu/doc/kokenyesi_10okt.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 10.)

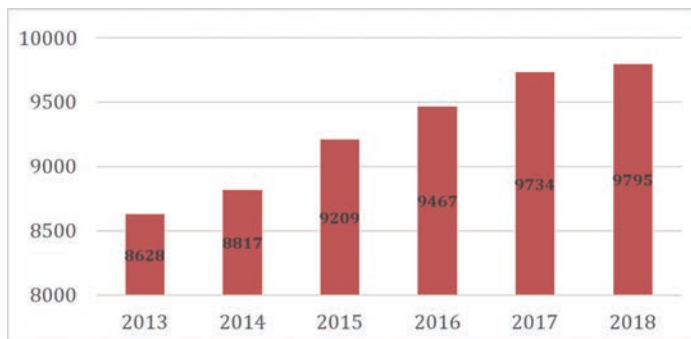
³⁶ BACSÁRDI JÓZSEF–CHRISTIAN LÁSZLÓ (2017): Hol tart jelenleg az önkormányzati rendészet? In CHRISTIAN LÁSZLÓ szerk.: *Rendészetudományi kutatások: Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Dialóg Campus, 2017.27–38.

- rendészeti feladatokat ellátó jogosult erdészeti szakszemélyzet;
- halászati őr;
- közterület-felügyelő;
- önkormányzati természetvédelmi őr;
- mezőőr.

A rendészeti feladatokat ellátó személy szolgálati jelvényt és igazolványt kap, járőrszolgálatát országosan egységes formaruhában teljesíti, valamint jogosult az alábbi intézkedéseket és kényszerítőeszközöket alkalmazni:

- épület, létesítmény és egyéb vagyontárgy őrzése, jogellenes cselekmény folytatásának megakadályozása;
- tetten ért személy visszatartása;
- dolog ideiglenes elvétele;
- igazoltatás;
- ruházat, csomag és jármű átvizsgálása, valamint jármű feltartóztatása;
- tetten ért személy előállítás.

A fenti intézkedések és kényszerítőeszközök alkalmazásához a rendészeti feladatokat ellátó személy vegyi eszközt, önvédelmi célból szolgálati kutyát, rendőrbotot, az előállításnak ellenszegülő személy támadásának megakadályozása céljából bilincset tarthat magánál. Az intézkedés és kényszerítőeszköz alkalmazását elszenvető fél pedig panasszal fordulhat a rendőrséghez.³⁷

1. ábra

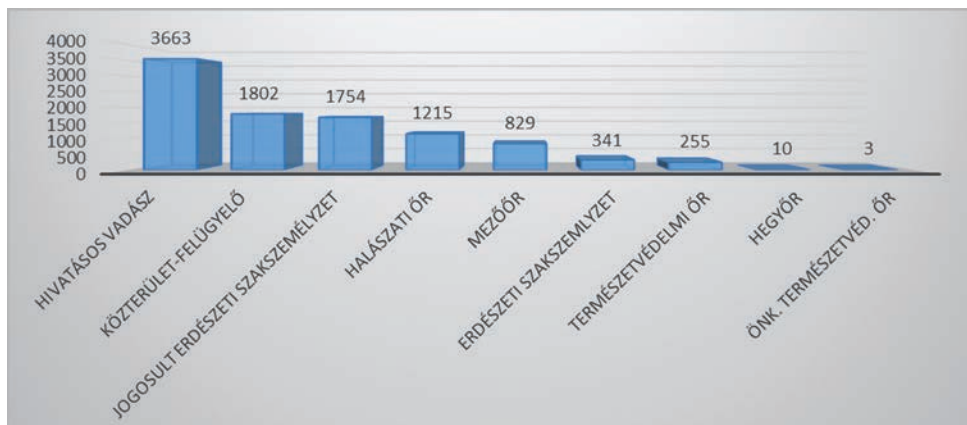
Egyes rendészeti feladatokat ellátók számának alakulása 2013–2018

Forrás: ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása az aktuális nyilvántartások alapján (2018. 12. 31)

Az önkormányzati rendészet bázisszervezetének, gerincének a közterület-felügyelet tekinthető, ez részben annak köszönhető, hogy – amint arról már szó volt – a fentiekben a közterület-felügyelet létesítésének voltak meg a közjogi alapjai a rendszerváltást követően. A közterület-felügyeletről szóló törvény deklarálja, hogy a közterület-felügyelet lét-

³⁷ BACSÁRDI-CHRISTIÁN 2017, 30.

rehozása nem kötelező, ez egy lehetőség az önkormányzatok számára a közterületi rend és tisztaság védelméről, a tömegközlekedési eszközök használati rendjének fenntartásáról, az önkormányzati vagyon védelméről való gondoskodás terén. A közterület-felügyelet olyan szervezet, amelyet a helyi önkormányzat képviselő-testülete a közbiztonság helyi szintű megteremtésében és fenntartásában történő közreműködése érdekében, elsősorban a közterületi rend és tisztaság védelme, a tömegközlekedési eszközök használati rendjének fenntartása, az önkormányzati vagyon védelme céljából hoz létre és irányít.

2. ábra

Egyes rendészeti feladatokat ellátók megoszlása, összesen: 9795 (2018. 12. 31.)

Forrás: ORFK Rendészeti Főigazgatóság hivatalos írásbeli tájékoztatása alapján (2018. 12. 31.)

Amint az a fenti diagramokból is kiderül, az egyes rendészeti feladatokat ellátók száma folyamatosan nő, nemkülönben nő az igény a rendészek és a rendszetek munkájára. Azonban az országosan egységes, hatékony és eredményes feladatellátás bizonyos alapvető peremfeltételei hiányoznak. Ilyenek elsősorban: a finanszírozás problémaköre, eltérő fellépés/megjelenés (ruházat/gépjárművek), nem egységes jogalkalmazás, hiányos képzési háttár, szakmai irányítással kapcsolatos problémák, nincs országos szakmai szervezet.³⁸

1.6. Nemzetközi kitekintés

1.6.1. A biztonság alapfogalmai a külföldi szakirodalomban

Az angol Bruce George és Marc Button a magánbiztonság lényegét funkcionalitásában ragadja meg, nem a tevékenységi körök végtelen listázásában és a magánbiztonság körébe beletartozó – vagy adott esetben nem tartozó – tevékenységek feletti parttalan vitában, probatio diabolicában.

³⁸ CHRISTIÁN László (2018a): A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum, Aequum, Salutare*, 14. évf. 1. sz. 33–61.

Az általuk felállított modell szerint a magánbiztonság (private security) esszenciája a következő:

- bűnmegelőzés (criminal prevention)
- rendfenntartás (order maintenance)
- veszteségmegelőzés (loss prevention)
- védelem (protection)

Minél jobban vonatkozik e négy funkció az adott magánbiztonsági termékre vagy szolgáltatásra, az annál inkább magánbiztonsági.³⁹

Loss prevention

A fenti funkciók közül a loss prevention igényel bővebb magyarázatot, mivel ennek a gyűjtőfogalomnak nincs magyar megfelelője, talán leginkább kármegelőzésnek lehetne fordítani. A terminus technicus veszteség vagy kármegelőzést jelent, de ide tartozik a kockázatelemzés témaköre, amelynek külön könyvtárnyi szakirodalma van. A biztonsági vezetőket „loss prevention manager” néven nevezik újabban, hangsúlyozva kármegelőzési szerepüket.

Law enforcement

Egy olyan gyűjtőnév, amely azt jelöli, hogy a társadalom egy csoportja szervezett módon, a jog erejénél fogva üldözi, azonosítja, személyes szabadságát elvonja, rehabilitálja vagy bünteti azokat az embereket, akik valamilyen társadalmat szabályozó normát megszegnek.

Police-policy-policing

A magyar „rendőrség” kifejezés híven tükrözi a rend őrzésének legfőbb letéteményesét, magát a rendőri szervezetet, amely a közrend fenntartására elsősorban hivatott. A „policy” egyfajta utasítást, rendelkezést jelent, amely útmutatót követni kell egy adott konkrét esetre vonatkozóan. A „policing” pedig egy gyűjtőnév, amely a rendészet különböző területeit fogja össze közigazgatási szempontú megközelítéssel.

Megjegyzendő, hogy az angol szakirodalomban is felfedezhető bizonyos dogmatikai pontatlanság a magánbiztonság kapcsán, hiszen helyenként „private police”, míg másutt „private security” szerepel, következetes elhatárolás és egységes szóhasználat nélkül. Joggal vitatják egyes kutatók a „private police” kifejezés használatát, ez ugyanis számos félreértésre ad okot, könnyen összemósódhat a köz- és a magánrendészet. Éppen ezért sokkal helytállóbb a „private security” kifejezés használata, illetve a személy és vagyon-őrre a „private security guard”.⁴⁰

³⁹ GEORGE, Bruce – BUTTON, Mark (2000): *Private Security*. Palgrave Macmillan. 10.

⁴⁰ CHRISTIÁN 2015, 57–58.

Plural policing

A rendészet pluralizációja, ami arra utal, hogy a biztonság megteremtésében több szereplő van jelen egymás mellett, ugyanis egyre érzékelhetőbb, hogy a „mono-policing” modellje a múlté, és az egymás tevékenységét támogató, kiegészítő komplementer rendszet a jövő. Adam Crawford a plural policing negatívumait is ismerteti tanulmányában, például szerinte ezáltal irreális elvárások keletkeznek a lakosság részéről, másrészt nem feltétlenül növeli az állampolgár biztonságérzetét, ha jelen vannak az utcán a civil rendészeti szereplők.⁴¹

Safety és security

Fontosnak tartjuk kiemelni e két angol kifejezés jelentéstartalma közötti különbséget, mert ez a magyar nyelvben összemosódik, hiszen mindegyik kifejezést biztonságnak fordítjuk. Sokszor felcserélik a két kifejezést az angol nyelvterületen is, mivel részben átfedésben vannak, azonban nem teljesen csereszabatosak. Az erőszakos fenyegetésekre gyakran költséges és – valljuk be – nem mindig hatásos válasz a security, míg a safety egy jól átgondolt, praktikus és preventív megközelítést feltételez. A német nyelvben a magyarhoz hasonlóan szintén egy szó, a „Sicherheit” jelöli mindkét jelentéstartalmat.

Úgy összegezhethetjük, hogy a safety a balesetek megelőzését jelenti, ezek a balesetek lehetnek szándékos vagy gondatlan emberi magatartásból eredők, de legtöbbször nem szándékosan előidézett helyzetek. A security a szándékoltan elkövetett jogsértések megelőzésére hivatott, például rablás, betörés, terroristacselekmények, csempészség stb.

1.6.2. A magánbiztonság kialakulása és fejlődése az Egyesült Királyságban

A magánbiztonsági ipar gyökerei több ezer éves múltra tekintenek vissza. Eredetét a dán és angolszász törzsi normákban és szokásjogban találjuk. A kormányzat, a rendészet és a katonai szervezet megalakítása Angliában az angolszász királyságokhoz kötődik. Ez rengeteg tradicionális alapelvet jelent, amelyek nagy része az 1066-os hastingsi vesztes csata után is fennmaradt. A király állt e három rendszer csúcsán, a katonai és a rendészeti szervezet szoros szövetségben működött.

Számtalan magánbiztonsági történelmi példát említhetünk, például a viktoriánus korban a szórakozóhelyeket, pubokat, ahol óriási termetű ajtónállókat alkalmaztak a belépődíjat megfizetni nem szándékozók vagy rendbontók kezelésére.

Az első mai értelemben vett modern szerződéses őrzőcéget a Night Watch Servicest 1935-ben alapította Edward Shortt. A cég neve később Night Guards Ltd.-re változott, majd a második világháború után átalakították, és Secury Corps néven működött tovább az 1950-es évek elejéig. 1953-tól pedig Securicor néven van jelen a piacon, és napjainkban is az egyik legnagyobb biztonsági cég az Egyesült Királyságban. Amennyiben

⁴¹ BOELS, Dominique – VERHAGE, Antoinette (2016): Plural policing: a State-of the-Art Review. *Policing: An international journal of police strategies and management*, Vol. 39, No. 1. 2–18 Elérhető: <https://biblio.ugent.be/publication/7091323/file/7092166.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 07. 07.)

biztonságtechnikai oldalról nézzük, akkor például az 1950-es évektől kezdve terjedtek el Angliában a betörőriasztók.

A magánbiztonság növekedését az egyik legkövetkezetesebbnek tartott Jones–Newborn-féle, 1988-as felmérés mutatja meg legjobban. A munkaerő arányát vizsgálták a magánbiztonsági szektorban. Arra jutottak, hogy 240%-kal nőtt 1951 óta a magánbiztonságban dolgozók száma. Továbbá az 1950-es és 1960-as években fejlődött leggyorsabban a szektor.⁴² A brit szerzőpáros, Bruce George és Mark Button professzor igen találó hasonlata szerint a magánbiztonsági szektor egy jéghegyhez hasonlítható, nagyon változatos és sokféle irányban fejlődik, ezért nehéz besorolni a különféle elméleti és jogi definíciókba. A vízfelszín feletti, látható részek: testőrség, magánnyomozás, közrendfenntartás, biztonságiellenőrzés hatósági intézkedésre. A biztonságvédelem jelenleg látványos és egyre inkább összekapcsolódik a biztonságtechnológiával. Ezzel szemben a felszín alattiak a biztonsági szakértők, a biztonságtechnológiai szakemberek a biztonsági képzés oktatói, továbbá a magánkatonai haderő is ide tartozik. A felszín alatti rész sokkal nagyobb, mint a jéghegy látható csúcsa.

1.7. A magánbiztonság expanzióját segítő tényezők, avagy a magánbiztonság katalizátorai

A magánbiztonság bővülése, térnyerése elfogadott alaptézisnek tekinthető. Globálisan a magánbiztonság növekedését elősegítő tényezők, amelyeket determinánsoknak nevezünk, George és Button szerint a következők: növekvő félelem a bűnözéstől, a lakosság szubjektív biztonságérzetének csökkenése, növekvő terrorizmusveszély, különféle gazdasági sztrájkok és demonstrációk (például dél-afrikai apartheid, nukleáris fegyverek, munkanélküliség), a biztosítótársaságok generálta igény, a Brit Biztosítók Szövetsége meghatározta azokat a biztonsági sztenderdeket, amelyek minimumelvárások a vagyontárgyak védelmében. E követelményrendszer megint csak növelte a biztonsági termékek iránti keresletet. A legszignifikánsabb növekedési tényező a büntetés-végrehajtás privatizációja, tehát a kormányzati szféra is fontos segítője a szektornak. További tényezők: a magántulajdon növekedése, a technológia fejlődése, az építőipar fejlődése (új komplexumok, bevásárlóközpontok, lakóparkok létesültek). A kormányzat nem tudja megfelelően finanszírozni a rendőrséget, egy 1996-os felmérés szerint a megkérdezettek 80%-a több adót fizetne, hogy több rendőrjárőr legyen az utcákon.⁴³ Fontos tényező a reklám, a média szerepe, mert a kormányzati bűnmegelőzési kampányok is támogatják a magánbiztonsági szektort. Végül ide sorolható a piac megfelelő szabályozásának hiánya. (Például sok esetben már nagyon kis összeggel alapítható egy cég, a szakértelem, a képzettség háttérbe szorul, illetve nem megfelelő, és a megrendelői oldal – mint közismert tény – hajlamos nem a minőséget, hanem a legolcsóbb biztonsági szolgáltatást választani.)

⁴² GEORGE–BUTTON 2000, 30.

⁴³ GEORGE–BUTTON 2000, 30. (A felmérés neve: Audit Commission, 1996.)

1.8. A biztonsági vezetés tíz princípiuma

A biztonsági tevékenység során nagyon fontos a stratégiai megközelítés, különös tekintettel a következő aspektusokra: tervezés, alkalmazás, működés, oktatás. A biztonság elméleti és tudományos megalapozása a jövőbeli fejlődés kulcsát, alapját képezheti.

A biztonságot szakmaként értelmezve strukturált, definiált koncepciókat kell adnunk a tudásanyagról. E biztonsági tudásanyag szélesebb kontextusban értelmezett, azonban relevanciája és viszonyrendszere determinált.⁴⁴

A biztonsági vezetés tíz legfontosabb alapelvét az ausztrál Clifton L. Smith és a brit David J. Brooks 2013-ban megjelent, közösen írt biztonságtudományi tankönyvében a következőképpen fogalmazta meg.⁴⁵

- a tájékozottság alapelve: álljanak rendelkezésére megfelelő adatok (az adatminőség elve szerint megbízható, pontos, precíz, naprakész és friss), amelyekre alapozhatja döntéseit;
- az irányítottság alapelve: tisztában kell lennie az elvárásokkal, iránymutatást kell kapnia;
- a függetlenség alapelve: biztosítani kell függetlenségét a vezetői hierarchiában;
- a kooperáció alapelve: együttműködés más szervekkel, amely egyaránt belső és külső is, ide tartozik a rendőrség, a tűzoltóság és a mentőszolgálat is;
- a monitorozás alapelve: a biztonsági rendszert és az állományt folyamatosan monitorozni kell, hogy megbizonyosodjunk arról, az adott szervezeti elvárásokhoz mérten a megfelelő színvonalú szolgáltatást nyújtja;
- a konzisztencia alapelve: a biztonsági műveletekről időben, térben és alkalmazásban az egész állomány számára világosan meghatározott képet kell adni;
- a kiszámíthatatlanság alapelve: ha minden előre jósolható, az csökkenti a biztonsági műveletek hatékonyságát. A mikor, hogyan, hol kérdésre randomszerű választ kell adni;
- a koncentrálttság alapelve: ez is növeli a hatékonyságot, de természetesen tekintettel kell lenni a költségekre;
- a motiváltság alapelve: azt jelenti, hogy az állomány véleményét is kikérjük a biztonságot érintő jobbító javaslatok megtételére, hogy morális megbecsülést kapjanak, érezzék, hogy fontos szerepük van a biztonsági kultúra kialakításában;
- az elfogadottság alapelve: pénzügyi, társadalmi és etikai értelemben.

1.9. Magánbiztonság az Amerikai Egyesült Államokban⁴⁶

Az Egyesült Államokat tartjuk a magánbiztonsági iparág bölcsőjének, itt alakult ki és fejlődött ki a 19. század második felétől. Azt, hogy milyen mértékben bővül napjainkban a vizsgált szektor, egy releváns tanulmányból tudhatjuk meg. Ugyanis amíg 1992-ben 500 000 fő volt az USA-ban a magánbiztonságban dolgozók száma, 1999-ben: 719 000 fő, 2013-as adatok

⁴⁴ SMITH–BROOKS 2013, XV.

⁴⁵ SMITH–BROOKS 2013, 46.

⁴⁶ STROM, Kevin et al. (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward*. Research Triangle Park, NC, RTI International.

szerint (az Advancing Security Worldwide tanulmány szerint) 2 millió fő.⁴⁷ Ez a növekedési ütem jócskán túlmutat az egyéb iparágak fejlődési tendenciáin. A 38 000 magánbiztonsági szereplőt tömörítő Advancing Security Worldwide értékelő, elemző tanulmánykötetet adott ki 2013 augusztusában az Egyesült Államok magánbiztonságának elmúlt évtizedben tapasztalt növekedéséről és a szakma jövőjéről. Az átfogó tanulmány alapja egy kiterjedt kutatás, amelyet 400 érintett szereplő bevonásával, mélyinterjú módszerrel készítettek el 2012 végén. A könyv főbb megállapításai a teljesség igénye nélkül az alábbiak voltak.⁴⁸ A kutatás eredményei szerint a magánbiztonság 350 milliárd dolláros piac az USA-ban. Ebből 282 milliárd dollár – mintegy 80% – a magánszektor részesedése, 69 milliárd dollár – hozzávetőleg 20% – állami megrendelés. A nem IT-hoz kapcsolódó üzletágak: 202 milliárd dollár, az IT biztonsági szolgáltatásai 80 milliárd dollárt tesznek ki. Az igény a magánbiztonság iránt folyamatosan növekszik, ezzel összefüggésben a piac érthető módon nő, az éves növekedés sok milliárd dollár. A közeljövőben a nem IT-biztonsági üzletágra prognosztizált növekedési ütem 5,5%; az IT biztonsági üzletága esetén az előrejelzett növekedési ütem: 9%. A leglátványosabb előretörés a biztonsági szakmán belül a magánnyomozás területén várható, a kutatás szerzői szerint ugyanis 2020-ig akár 21% emelkedés elképzelhető. További érdekesség, hogy a megkérdezettek majd’ fele nyilatkozott úgy, hogy a képzési, továbbképzési ráfordításaik várhatóan emelkednek az elkövetkező években, mintegy 10–12%-kal.

Az Észak-Karolina állambeli RTI International nevű szervezet szakértő-kutatói elkészítették a magánbiztonsági szektor komplex elemzését az Egyesült Államokban, amely az előbbihez hasonló megállapításokkal zárult. A magánbiztonsági szervezetek egyre inkább fontos szerepet játszanak az országban, kezdve az őrzési és nyomozási szolgáltatásoktól a riasztófelügyeleten át a páncélozott járművel szállításig és a biztonsági tanácsadásig. A szektor növekedésének oka részben a növekvő kiszervezési szint a biztonsági funkciók területén, beleértve a kereskedelmi biztonság privatizálását és a büntetés-végrehajtást, az egyes rendőri funkciókat és az infrastruktúra védelmét. Javult a kapcsolat az állami és magánbiztonsági cégek között az utóbbi években, mivel mindkét oldal nagyobb figyelmet fordít az együttműködésre, az információk megosztására és a jó partnerkapcsolatra. Mindezek ellenére az iparág vezetőit aggasztja, hogy még mindig kevés a jól képzett magánbiztonsági alkalmazott. Míg 31 állam valamilyen formában engedélyezési eljáráshoz köti, vagy nyilvántartásos szerződéses alapú a magánbiztonsági örök foglalkoztatása, csak 18 államban szükséges engedély minden fegyveres őrnök. Továbbá az örök felügyelete, tevékenységének ellenőrzése nem megfelelő.

Az amerikai szakértők nem értenek egyet abban, hogy mi alkotja a magánbiztonságot, és a korábbi kutatások is különböző meghatározásokat alkalmaztak a területre. A fogalommeghatározás különbözőségei abból adódnak, hogy általában a munkafeladatokat hangsúlyozzák, vagy a profitorientáltságot és a megrendelői oldalt, vagy a termékek felvételét, elosztását, a berendezések és technológiák telepítését. A leggyakrabban idézett definíciók a következők. A Kalifornia állambeli, Santa Monica-i székhelyű RAND Corporation által készített tanulmány a magánbiztonságot úgy definiálja, hogy azon magánszervezetek összes típusát és azon egyéneket sorolja ide, amelyek és akik bármiféle biztonsággal kapcsolatos szolgáltatást nyújtanak, beleértve a nyomozást, a személyvédelmet, a járőrözést, a hazugságvizsgálatot,

⁴⁷ NALLA, Mahesh K. – HERAUX, Cedrick G. (2003): Assessing goals and functions of private police. *Journal of Criminal Justice*, Vol. 31, No. 3. 237–247.

⁴⁸ STROM et al. (2010).

a riasztóberendezések telepítését és a páncélozott járművel történő értékszállítást. E szolgáltatások legtöbbször közös funkció – a tanulmány szerint – a bűnmegelőzés és a bűnfelderítés.⁴⁹

Az 1990-ben készült átfogó Hallcrest-jelentésben⁵⁰ a szélesebb értelmű definíció mellett érveltek, amely magában foglalja a fizikai védelmet, információkat, az alkalmazottakkal kapcsolatos biztonságot. Mindezek sokkal akkurátusabb szerepet és felelősséget tulajdonítottak a magánbiztonságnak, mint az ennek ellenpéldájaként említhető „magánrendőrség” címkét használó Kakalik és Wildhorn-féle definíció (1971).⁵¹ Bottom és Kostanoski 1983-ban megállapította, hogy a magánbiztonság védelmet nyújt nemcsak a bűncselekmények, hanem négy további fenyegetés ellen is, amelyek a következők: veszteség, baleset, hiba, etikátlan gyakorlat. Green (1981) azt állította, hogy a nyereségigényen vagy a pénzeszközök forrásán alapuló megkülönböztetés nem használható, mivel a nonprofit intézmények, például kórházak, repülőterek, iskolák, gyakran bérelnek magánbiztonsági alkalmazottakat. Ezért Green a magánbiztonságot azon egyének, szervezetek és szolgáltatások összességéként definiálja, amelyek az állami rendészeti szervekkel nem azonosak, elsősorban a bűncselekmények megelőzéséhez, speciális személyek, szervezetek vagy létesítmények veszteségéhez, kárához kötődnek. Ugyanígy fogalmazott Cunningham is, 1990-ben.

1.10. Napjaink magánbiztonság-definíciója

Miközben gyakran idézik a fentiekben kifejtett régi fogalom meghatározásokat, kritizálják is mindkét Hallcrest-jelentésben, mert le vannak szűkítve személyekre és vállalkozásokra. Cunningham és társai 1990-ben a leggyorsabban növekvő szegmensként határozták meg a magánbiztonsági ipart, a gyártás, értékesítés, biztonságtechnikai installációk és technológiai rendszerek terén. Napjainkban a szélesebb értelmű definíció az uralkodó nézet. Például az ASIS, amely a magánbiztonsági szakma legnagyobb amerikai szövetsége az Amerikai Egyesült Államokban, úgy definiálta a magánbiztonságot, hogy „nem kormányzati magánszektor, amely a személyeket, javaikat, valamint információkat véd, és ennek érdekében működik”. Az ASIS továbbá expressis verbis kinyilvánította, hogy a személy- és vagyónvédelemnek segítő szerepe van a magánszektor biztonságának megteremtésében, valamint a vállalatok, kritikus infrastruktúrák védelmében akár természeti katasztrófa, baleset esetén, továbbá tervezett intézkedések kidolgozásában például a terrortámadások, vandalizmus ellen stb. (ASIS International, 2009).

Egy 2009-es ASIS-szimpoziumon a szakértőket megkérték, hogy alakítsanak ki egy adekvát fogalmat a biztonság területén, és ennek során a magánbiztonság 18 alapkövét határozták meg az alábbiak szerint (ASIS Foundation, 2009):⁵²

1. objektumvédelem;
2. személyvédelem;
3. információs rendszerek biztonsága;

⁴⁹ WILDHORN, Sorrel (1975): *Issues in Private Security*. The RAND Corporation.

⁵⁰ POULIN, Karl C. – NEMETH, Charles P. (2005): *Private security and public safety: a community-based approach*. New Jersey, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River. 229–230.

⁵¹ KAKALIK, James S. – WILDHORN, Sorrel (1971): *Private Police in the United States, Findings and Recommendations*. Vol. 1. The RAND Corporation. 35.

⁵² STROM et al. (2010): 1–2.

4. nyomozások;
5. veszteségmegelőzés;
6. kockázatelemzés;
7. jogi aspektusok;
8. sürgősségi és veszélyhelyzeti tervezés;
9. tűzvédelem;
10. kríziskezelés;
11. katasztrófamenedzsment;
12. terrorelhárítás;
13. üzleti hírszerzés;⁵³
14. végrehajtói védelem;
15. munkahelyi erőszak elleni fellépés;
16. bűnmegelőzés;
17. bűnmegelőzés környezeti tervezéssel;
18. biztonsági építészet és mérnöki munka.

Az Európai Unióban a belső biztonsági stratégia a biztonság dimenzióinak komplex megközelítését hangsúlyozza. A biztonságot és a rendszetet „társadalmasítani” kell, az állami intézményi tevékenységi szektor mellett a magánbiztonsági és közösségi biztonsági rendszetnek is egyre inkább teret kell engedni.⁵⁴

1.11. A magánbiztonság skandináv modellje

A skandináv modell a közös kulturális, jogi, társadalmi és gazdasági aspektus mellett speciális szabályozásokból épül fel, amelyek közérdekű szolgáltatásokra, képzésre vonatkoznak. A modellt a jólétorientált megközelítés jellemzi, amely valamennyi északi országra igaz. Ide tartozik Svédország, Dánia, Norvégia, Finnország és Izland, azonban ez utóbbit nem tárgyalja a Fehér könyv, feltehetően azért, mert nem álltak rendelkezésre izlandi adatok. A reformfolyamatok – mint piacosítás, autonomizáció, magánosítás – ezen országokban igen lassú ütemben mentek végbe, és ez befolyásolta a köz- és magánszektor együttműködési stratégiáit. Szintén fontos megemlíteni, hogy a modellben szereplő Norvégia nem EU-tagország. A skandináv jóléti államok gazdasági aktivitása magas szintű. Ha megnézzük a gazdasági befektetéseket a magánbiztonsági szektorban, azt látjuk, hogy a legnagyobb számban kis- és mikrocégek működnek, és sok a középvállalat is. Általában véve a szabadpiaci struktúrában ez a sokszínűség teljesen megszokott. Nem minden cég kizárólag biztonsági, de a legnagyobb cégek ebbe a kategóriába tartoznak. Az emberek leginkább a multinacionális, emblemikus cégekben bíznak, mert összekapcsolódnak a köztudatban a biztonság fogalmával, jól láthatók, mindenki ismeri őket. Jó példa erre a G4S, amely világszerte jelen van.

⁵³ GÁSPÁR Csaba (2011): A BI két jelentése. *Adatbányászat blog*, 2011. 10. 11. Forrás: http://adatbanyaszat.blog.hu/2011/10/11/a_bi_ket_jelentese (A letöltés dátuma: 2016. 05. 30.)

⁵⁴ TEKE András (2010): Az emberi biztonság és a „klasszikus biztonságfogás” viszonyrendszere. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 20. kötet, 36.

A skandináv magánbiztonsági modell legfőbb jellemzői a következők:⁵⁵

- a szektor jogi szabályozása az északi országokban közel azonos;
- a szektor szigorú hatósági ellenőrzés alatt áll;
- az előélet ellenőrzése, az átvilágítás (mind a cégek, mind a magánszemélyek vonatkozásában);
- magas szintű képzés;
- erős szakszervezetek, magas szintű dolgozói szervezettség;
- európai viszonylatban relatíve jól fizetett örök;
- folyamatos párbeszéd a hatóságokkal;
- jól működő társadalmi párbeszéd;
- kollektív szerződés mint a kormányzat által is elismert szabályozási eszköz.

1.12. A magánbiztonság Dél-Koreában

A kelet-ázsiai gazdasági csodát a felemelkedő négyfejű sárkánnyal szokták leírni, ami utal a négy kis állam gyorsan végbement iparosodására. Dél-Korea (Szingapúr, Tajvan és Hong-Kong mellett) a felemelkedő sárkány egyik feje. Az ország évszázadokig a konfucianizmus és a buddhizmus hatása alatt volt, amely kulturális örökség Kínával és Japánnal közös.

A dél-koreai magánbiztonsági ipar 1953-tól, a koreai háború végétől datálódik, azóta gyors ütemben fejlődik. Kezdetben a magánbiztonság feladata egyszerűen az volt, hogy védje az országban állomásozó amerikai támaszpontot. A nagy áttörésre 2001-ben került sor, amikor a magánbiztonsági szektorban foglalkoztatottak száma meghaladta az állami rendőri erők létszámát. A mennyiségi növekedés ellenére a szolgáltatások minősége nem fejlődött jelentősen néhány speciális terület kivételével. Ennek az az oka, hogy úgy gondolták, a rendőrség felelős a közbiztonság minden területén, továbbá még az alacsony bűnözési ráta szavatolása és a lakosság biztonságérzete is a rendőrség felelőssége. Ez sajnos azt eredményezte, hogy a legtöbb cég nem rendelkezik megfelelő ismeretekkel és tapasztalattal. A magánbiztonsági alkalmazottak ismerethiánya számos jogsértést eredményezett, ami hátráltatta az iparág további fejlődését. Habár a dél-koreai magánbiztonsági szektor elsődleges feladata a létesítmény- és személyvédelem, a cégek egyre több elektronikus biztonsági berendezést kínálnak, értékkísérést és speciális biztonsági szolgáltatásokat nyújtanak a tudomány fejlődésének és a sokféle társadalmi biztonsági elvárásnak megfelelően. Különösen az információtechnológia és a kommunikáció fejlődése hat szignifikánsan a szektorra. A bűnmegelőzésben és a közösségi hálózatok támogatásával segítik a közszektort. Mindezen minőségi és mennyiségi fejlődés ellenére a koreai magánbiztonsági törvény megértésének hiánya, a felügyelőség érdektelensége (Koreai Nemzeti Rendőrség), a kis cégek jogsértései mind-mind hátráltatják a további fejlődést. A releváns jogszabályok betartása és betartatása az iparág fejlődését segítené elő. A magánnyomozás jogi környezetének kidolgozása pedig folyamatban van. A kutatók álláspontja szerint a Koreai Nemzeti Rendőrségnek kellene megteremtenie a megfelelő alapot a jogkövető magatartáshoz. Rendszeres tréningek során

⁵⁵ ROTTLER Violetta (2017): A magánbiztonság skandináv modellje. In CHRISTIÁN László szerk.: *Rendészettudományi kutatások. Az NKE Rendészettudományi Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Dialóg Campus. 119.

kellene a vonatkozó joganyagot a vagyonvédelmi cégek képviselőinek oktatni. A jogsértő cégekre szigorúbb bírságot kellene kiszabni, és a befolyó összegeket a jogkövető cégek támogatására fordítani.⁵⁶

1.13. Konklúzió

A fentiekből látható, hogy a (magán)biztonság területének sokféle értelmezése lehetséges. Leszögezhetjük, hogy 21. századi modern, globalizált világunkban már nem az állam vagy a rendőrség a kizárólagos biztonságszolgáltató. A magánbiztonság világában nem a szolgáltató dönt, hanem a megrendelő. Ha adott szolgáltatásnál van olcsóbb vagy alternatív megoldás, akkor azt választják, még a kellő hagyománytisztelet ellenére is. A rendészeti feladatok megőrzik hatósági jellegüket, de egyes részfeladatokat kiszerveznek a piaci szereplőkhöz, akik profitorientáltan gondolkodnak és dolgoznak. A biztonsági szereplők körének bővülésével a viszonyrendszer egyre bonyolultabbá válik. A társadalmi-gazdasági-technikai fejlődés pedig új kihívások elé állítja a biztonsági szolgáltatókat is. A magánbiztonsági szolgáltatók szakmaiságának magasabb szintre emelése segíti az állam biztonságszolgáltatási feladatának teljesítését, ezáltal pedig az állampolgárok szubjektív biztonságérzete is javulni fog.⁵⁷ Ebben fontos szerepe van az oktatásnak, a nemzetközi gyakorlatok megismerésének, hogy mások sikereiből és kudarcaiból levonjuk a megfelelő konzekvenciákat.

⁵⁶ RÖTTLER Violetta (2016): A dél-koreai magánbiztonság helyzete és a koreai Magánbiztonsági Törvény gyakorlati alkalmazása. In KARLOVITZ János szerk.: *Társadalom, kulturális háttér, gazdaság*. Komárno, International Research Institute s.r. o. 95–202.

⁵⁷ GALÁNTAI (é. n.).

2. A magánbiztonság működésének összehasonlítása a V4-országokban

Szabó Csaba

A Biztonsági vezetői kézikönyv jelen fejezetének első része a hazai magánbiztonsági szakterület hatósági felügyeleti rendszerét mutatja be, kiegészítve az érdekképviselési rendszer jelenlegi helyzetének ismertetésével. A hazai rendszer bemutatása mellett a fejezet második részében nemzetközi kitekintésre kerül sor, amely során a V4-ek három tagjára (Csehország, Szlovákia, Lengyelország) helyeződik a szakmai hangsúly a feltételrendszer és a szakmai felügyelet bemutatásának vonatkozásában. Végezetül bemutatom Nagy-Britannia magánbiztonsági rendszerét.

A kézikönyv jelen fejezete egy olyan kutatás eredménye, amely során az olvasó számos európai ország magánbiztonsági rendszerébe kap betekintést azáltal, hogy azonos kérdések mentén mutatom be az adott országok magánbiztonságiszervezet-rendszerének működési struktúráit. A kutatás lényegi eleme az volt, hogy a hazai magánbiztonsági szektorban dolgozó szakemberek betekintést kapjanak a V4-országok magánbiztonsági rendszerének egyes elemeibe. A közel azonos történelmi múlttal és társadalmi fejlődéssel rendelkező volt szocialista országok magánbiztonsági rendszerének bemutatásával válaszokat kaphatunk az alábbi releváns szakmai kérdésekre:

1. Hol tart jelen állapotban Magyarország magánbiztonsági rendszerének fejlődése?
2. Melyek azok a strukturális, jogi és szervezeti elemek az egyes vizsgált országok vonatkozásában, amelyek eltérésükből vagy éppen azonosságukból kifolyólag stabilizálják és erősítik a magánbiztonsági szektor betöltött szerepét az adott ország rendszetében?

A nemzetközi kitekintés lehetőséget nyújt arra, hogy a biztonsági szakemberek szélesítsék látásmódjukat, és a nemzetközi partnerkapcsolatok kialakítása során hasznos információkat szerezzenek a biztonsági kézikönyv eme fejezetében található ismeretek felhasználásával.

2.1. A magyarországi magánbiztonsági szektor működési alapelvei

A magánbiztonsági szektor mint vállalkozói iparág fejlődésének és növekedésének okai jól ismertek a szakemberek előtt. Az emberek (*a társadalom egésze*) biztonsági igényének alakulása jelentős változásokon ment keresztül, s ennek eredményeképpen a cégek, közintézmények és magánszemélyek biztonság iránti igénye nagymértékben megnövekedett, s az a tendencia, amely szerint külső erőforrások igénybevétele történik olyan biztonsági

tevékenységekhez, amelyeket eddig állami, közigazgatási kereteken belül végeztek el, egyre erősödik. A jogalkotó célként fogalmazta meg, hogy a magánbiztonsági szektor *(amelynek részét képezi a személy- és vagyonvédelmi, a magánnyomozói, valamint a vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenység)* által vállalkozás keretében nyújtott szolgáltatói tevékenység elősegítse a közrend és a közbiztonság javítását, valamint a bűnmegelőzés hatékonyságának fokozását. A magánbiztonsági tevékenységeket szabályzó törvény értelmében a szakmai tevékenységet egyéni vállalkozóként, illetve egyéni cég vagy gazdasági társaság keretében, valamint személyesen lehet végezni. Ennek jogszabályi feltételeit a 3. fejezet részletezi.

2.1.1. Rendőrségi nyilvántartás és a szakmai tevékenység hatósági ellenőrzése

A rendőrség a kiadott működési engedélyekről és igazolványokról, a kiadásuk alapjául szolgáló személyes adatokról, a vállalkozással összefüggésben bekövetkezett adatok változásáról (székhelyében és/vagy telephelyében bekövetkezett változásról, a szakmai irányító személy adataiban bekövetkezett változásokról, valamint a felelősségbiztosítási szerződésben beállt változásról, továbbá a foglalkoztatott személyek létszámában bekövetkezett változásokról), az ezekkel összefüggésbe hozható adatokkal kapcsolatban, az adatváltozásról, a tervező-szerelő vagy magánnyomozói tevékenység folytatására jogosultakról, a működési engedély visszavonásáról, a vállalkozás tevékenységének megtiltásáról és az igazolvány visszavonásáról, bevonásáról – a működési engedély és az igazolvány hitelességének, valamint a tevékenység ellenőrzésének céljából – hatósági nyilvántartást vezet.¹ A hatósági nyilvántartás tartalmazza az egyéni vállalkozó, az egyéni cég vagy a gazdasági társaság cégbírósághoz bejelentett vezető tisztségviselője, a tevékenységet személyesen végző és a vállalkozással kötött polgári jogi szerződés alapján a vállalkozás javára tevékenykedő természetes személy – ideértve a tevékenységet szakmailag szervező vagy irányító személyt is – természetes személyazonosító adatait és állampolgárságát.

A rendőrség az adatokat a működési engedély vagy a hatósági igazolvány visszavonásáig tartja nyilván. A rendőrség a felügyelt személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói, a vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenységet folytató vállalkozásokkal és természetes személyekkel kapcsolatos iratokat (ellenőrzési jegyzőkönyvek, rendőri jelentések, felügyeleti bírság) az engedély kiadására jogosult szervnél a tevékenység befejezését, az engedély és az igazolvány lejártát, visszavonását követően 2 évig, a személy- és vagyonvédelmi, a magánnyomozói, a vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenységgel összefüggő átiratokat, valamint az információk kérésével és megküldésével kapcsolatos iratokat 1 évig, a személy- és vagyonvédelmi, a magánnyomozói, a vagyonvédelmi rendszert

¹ A rendőrség a SZEVAPOI hatósági rendszerbe rögzíti a vállalkozás keretében végzett tevékenység ellenőrzésével kapcsolatban keletkezett adatokat, amelyek tartalmazzák: a hatósági ellenőrzés helyét és idejét, az ellenőrzést végző rendőrségi szolgálati ág megnevezését és a hatóság nevében eljáró rendőr nevét, és rendfokozatát (aláírását), az ellenőrzött vállalkozás nevét és székhelyét (telephelyét), képviselőjének adatait (aláírását), az ellenőrzés eredményét, valamint az esetlegesen szükséges hatósági intézkedéseket.

tervező és szerelő tevékenységgel kapcsolatos adatszolgáltatásra irányuló anyagokat 2 évig kell átmeneti irattárban tárolni és megőrizni.²

2.1.2. A magánbiztonsági szektor érdekképviselését ellátó szakmai kamara

A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara – az általános rendelkezések értelmében – a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység folytatására jogosult természetes személyek, önkormányzattal rendelkező, közfeladatot és általános szakmai érdekképviselési feladatokat ellátó köztestülete.³ A köztestület a tagsághoz, illetőleg a tagsága által végzett tevékenységhez kapcsolódó közfeladatot ellátó jogi személy. Ezzel ellentétben a hatóság mind feladatrendszerében, mind a közigazgatási hatósági eljárási cselekményekben betöltött szerepére vonatkozóan teljesen eltérő fogalom meghatározással találkozunk. A hatóság az a szerv, szervezet vagy személy, amelyet (akit) törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben önkormányzati rendelet hatósági hatáskör gyakorlására jogosít fel, vagy jogszabály hatósági hatáskör gyakorlására jelöl ki.⁴ A szakmai kamara a vonatkozó jogszabályok értelmében nem gyakorol hatósági hatáskört, és a jogalkotói jogosultság hiányában nem folytat közigazgatási hatósági eljárást sem a hazai magánbiztonsági szektor vonatkozásában.⁵ A Közigazgatási Fejlesztési Operatív Program keretében végzett kutatások rávilágítottak azokra a szakmai kamarát érintő problémákra, amelyek a szakmai kamara aktuális szervezetszabályzó eszközrendszerének feltérképezése érdekében szükséges vizsgálatok elvégzésére irányulnak. A felvázolt problémák a szervezeti kompetenciák elemzésével váltak bizonyíthatóvá, amely elemzések során kapott eredmények rávilágítottak arra, hogy milyen strukturális és szervezeti változtatásokat szükséges alkalmazni a szervezet – tervezett – jövőbeni hatósági feladatrendszerének kialakítása érdekében.

Emiatt vizsgálni szükséges:

- a szakmai kamarai rendszer jelenlegi felépítését, a feladatellátását meghatározó jogszabályi környezet, a belső szabályzókat és az eljárásrendeket;
- a létszámadatokat;
- a költségvetési, pénzügyi adatokat;
- a rendelkezésre álló eszközök felmérését.

Meghatározták, milyen irányok mentén lehet felállítani egy ideális intézményrendszert az új feladatrendszerek integrálása érdekében. Azonban egy hatékonyan működő intézményrendszer szükséges, de nem elégséges feltétele a hatékony, az ügyfelek számára megfelelő

² 8/2016. (IV. 7.) ORFK utasítás a Rendőrség Iratkezelési Szabályzatáról szóló 59/2008. (OT 31.) ORFK utasítás módosításáról. 398. pont.

³ A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara Alapszabálya. Általános rendelkezések.

⁴ 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról. 9. §. A hatóság.

⁵ A közigazgatási hatósági eljárás (é. n.). Forrás: https://ugyintezes.magyarorszag.hu/ugyek/410008/A_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras20091202.html (A letöltés dátuma: 2018. 05. 03.) A közigazgatási hatósági eljárás olyan eljárási cselekmények összessége, amelyben a közigazgatási hatóság az állampolgárt (ügyfelet) érintő jogot vagy kötelezettséget állapít meg, adatot, tényt vagy jogosultságot igazol, hatósági nyilvántartást vezet, vagy hatósági ellenőrzést végez.

minőségű közigazgatási szolgáltatás biztosításának, ugyanis magának az adott szervezetnek is hatékonyan kell működnie, amely alapja a szervezet fejlesztésére vonatkozó tervezés kialakítása.

2.2. A szlovák magánbiztonsági szektor működésének alapelvei

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2005. szeptember 23-ai döntésével fogadta el *A magánbiztonság területén nyújtott szolgáltatásokról, valamint az egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről* szóló magánbiztonsági törvényt.⁶ A törvény a magánbiztonság területén nyújtott szolgáltatások végrehajtási rendszerét, valamint a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának mint az állami felügyelet gyakorlójának feladatait és a rendőrség által a magánbiztonság területén végzett ellenőrzések rendszerének végrehajtását szabályozza.

A törvényben elhatárolták, hogy a rendvédelmi szervezetek, a Szlovák Nemzeti Bank fegyveres biztonsági erői, a mentőalakulatok, a diplomáciai testületek védelmét ellátó szervek őrzés-védelmi tevékenységének szabályozása tekintetében eltérő végrehajtási rendeletekben került lefektetésre az adott szervre vonatkozó feladatellátás. A jogalkotó hat részterületet különböztet meg a szlovák magánbiztonsági szektorra kidolgozott modellben:

- biztonsági szolgálatok;
- őrszolgálat;
- magánnyomozói szolgálatok;
- szakmai képzés és tanácsadás;
- önvédelmi rendszerek;
- biztonságtechnikai szolgálatok;
- határon átnyúló (közúti) készpénzszállítási tevékenység.

2.2.1. Biztonsági szolgálatok

A Szlovák Köztársaság területén biztonsági szolgáltatásra irányuló tevékenység kizárólag érvényes hatósági engedély birtokában folytatható. A biztonsági szolgálatok működésének engedélyezését a (magánbiztonsági szakterület vonatkozásában illetékes) Szlovák Köztársaság Rendőrség Regionális Igazgatóság⁷ állítja ki, természetes- vagy jogi személy kérésére. A biztonsági szolgálat működtetésére vonatkozó hatósági engedélyt tíz évre bocsátja ki a hatóság, hacsak a biztonsági szolgáltatásokat szabályzó törvény másként nem rendelkezik. A jogalkotó *(a megfelelőség szempontjából)* két megközelítés alapján szabályozza a biztonsági szolgálatok létrehozását és működését. Az egyik oldal a jogi személyek kérelemre történő vállalkozás engedélyeztetése, amelynek egyik alapfeltétele, hogy az adott biztonsági vállalkozásnak érvényes cégbírósági engedéllyel kell rendelkeznie. A másik oldal a természetes személyek részéről benyújtott működési engedély kiadására vonatkozik.

⁶ Zákon č. 473/2005 Z. z. Zákon o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti) 190/2005. Zbierka zákonov SR.

⁷ Stránkové hodiny úradu súkromných bezpečnostných služieb Prezídia PZ (é. n.). Forrás: www.minv.sk/?sprava-o-cinnosti-sbs (A letöltés dátuma: 2018. 05. 30.)

A biztonsági szolgálatok működési engedély iránti kérelmet benyújtó természetes személyeknek a következő feltételeknek kell megfelelniük a vonatkozó jogszabályok alapján:

- 21. életév betöltése;
- teljes jogképesség;
- egészségügyi alkalmasság (orvosi, pszichológiai);
- szakmai alkalmasság;⁸
- felelősségbiztosítási szerződés megléte;
- büntetlen előélet, és nincs büntetőeljárás hatálya alatt.

A biztonsági szolgálatoknak működési engedély iránti kérelem kiadására vagy megújítására vonatkozó kérelmet a vállalkozás székhelye szerinti rendőrségi igazgatósághoz kell benyújtaniuk. A működési engedély megújítására vonatkozó kérelmet legalább 3 hónappal a lejárát előtt be kell nyújtani a rendőrséghez.

2.2.2. Magánnyomozó (detektív-) szolgálatok

A Szlovák Köztársaságban a magánnyomozói szolgáltatást végző természetes és jogi személyekre különleges rendelkezések vonatkoznak. A magánnyomozói feladatokat ellátó személynek kötelezettségei között szerepel a személyes adatok megfelelő kezelése és védelme, az információs rendszerekben tárolt adatok védelme, nyilvántartások vezetése az elvégzett megbízásokról, felügyeleti napló vezetése, valamint azonnali jelentési kötelezettség terheli a rendőrség felé, amennyiben lőfegyverek használatával, személyi szabadság korlátozásával vagy kábítószer használatával kapcsolatos hatósági intézkedés válik szükségessé.

A jogalkotó meghatározta azon területeket és eseteket, amikor a magánnyomozó a feladatát nem (vagy csak korlátozottan) gyakorolhatja. A jogszabály értelmében a magánnyomozói tevékenység nem gyakorolható, amennyiben a szolgáltatás végzése során személyiségi jogok sérülnek, valamint amennyiben a tevékenység során az adatgyűjtés természetes személy vonatkozásában nemi, faji, etnikai, nemzetiségi, vallási, politikai vagy szakszervezeti tevékenységgel kapcsolatos adatokat tartalmaz.

A magánnyomozó a szolgáltatási tevékenység elvégzését követően köteles egy minden tevékenységi elemre kiterjedő komplex zárójelentést készíteni. Az eredeti példányt köteles átadni a megbízó fél részére. A másolatot a magánnyomozó köteles 5 évig megőrizni, és a rendőrség felszólítására (*meghatározott bűncselekményekkel kapcsolatos rendőrségi eljárások esetén*) a hatóság részére átadni.

⁸ A biztonsági szolgálat működtetését ellátni kívánó személynek a vonatkozó képzési követelmények alapján az alábbi feltételeknek kell megfelelnie: a) befejezett általános iskolai végzettség és legalább öt év biztonsági szakmai gyakorlat, b) teljes körű szakképzés elvégzése a biztonsági szolgálatok területén és legalább két év biztonsági gyakorlat.

2.2.3. Állami felügyelet és hatósági ellenőrzés

A magánbiztonsági tevékenység gyakorlásának hatósági ellenőrzését a rendőrség gyakorolja a Szlovák Köztársaság területén a Szlovák Magánbiztonsági Hivatalon keresztül.

A rendőrség magánbiztonsági hivatalának feladata:

- teljesíti a minisztérium központi közigazgatásként betöltött szerepét a magánbiztonság területén az általánosan kötelező érvényű jogszabályok értelmében;
- szakmai jelentéseket készít a magánbiztonsági szolgálatok tevékenységéről;
- értékeli és elemzi a Szlovák Köztársaságban a biztonsági helyzetet a belső rend és a közbiztonság érdekében;
- kidolgozza és benyújtja a magánbiztonsági szektorra vonatkozó törvénytervezeteket és a belső szabályzatokat;
- közbiztonsági hatóságként működik a magánbiztonság területén;
- koordinálja és ellenőrzi a regionális igazgatóságok tevékenységét a magánbiztonsági tevékenységek vonatkozásában;
- másodfokú hatóságként jár el a regionális igazságügyi hatóságok határozatait illetően a magánbiztonság vonatkozásában;
- eljárásokat kezdeményez és határozatokat hoz a működési engedélyek visszavonásáról, a hatósági ellenőrzési rendszer kialakításáról, valamint az orvosi alkalmassági feltételrendszer újraértékeléséről;
- kidolgozza a rendőrség feladatrendszerét a magánbiztonság területére vonatkozóan;
- a magánbiztonsági információs rendszer adminisztrátoraként jár el hatósági jogkörében, egyúttal dönt az információs rendszerhez való hozzáférési jogokról, valamint kezeli a vonatkozó nyilvántartásokat;
- korlátozott mértékben biztosítja a dokumentumok elosztását;
- minősítővizsgákat, jártassági vizsgákat végez, valamint szakmai alkalmassági bizonyítványokat bocsát ki a magánbiztonság területén;
- dönt a képesítéssel kapcsolatos akkreditációról;
- a magánbiztonság területére vonatkozóan nyilvántartásokat vezet;
- együttműködő félként részt vesz a nemzetközi szerződések és megállapodások kidolgozásában.

A hatósági ellenőrzés során a rendőrség hatósági jegyzőkönyv formájában rögzíti a feltárt hiányosságokat, amelyet megküld az adott biztonsági vállalkozás vezetőjének, hogy a feltárt hiányosságok megszüntetése érdekében tegye meg a megfelelő intézkedéseket. A rendőrség hatósági nyilvántartást vezet a felügyeleti ellenőrzések végrehajtásáról, és egyben adatbázisban rögzíti az ellenőrzés során keletkezett adatokat. A rendőrség a természetes személy számára kiadott biztonsági tevékenység végzésére jogosító hatósági igazolványt a helyszínen visszavonja, amennyiben a hatósági ellenőrzés során ismétlődő vagy súlyos hiányosságot állapítanak meg. Súlyos hiányosságok lehetnek: *a hatósági igazolvány lejárt, az ellenőrzés alá vont személy nem tudja ellátni feladatát, befolyásolt állapotban látja el feladatát, feltételezhető, hogy a hatósági engedély hamis vagy meghamisították, az ellenőrzés alá vont személy megtagadja az ellenőrzés végrehajtását.*

A rendőrség felügyeleti bírság kiszabását kezdeményezheti azon magánbiztonsági vállalkozással szemben, amely engedély nélküli biztonsági tevékenységet folytat, valamint

amennyiben a hatósági ellenőrzésnek nem veti alá magát. A hatóság a felügyeleti bírság összegének erejéig (amennyiben annak befizetése nem biztosított) a biztonsági vállalkozás ingó vagyonának lefoglalását kezdeményezheti.⁹

2.2.4 A Szlovák Magánbiztonsági Kamara

A kamara szervezeti struktúrája azonos a hazai magánbiztonsági kamarai rendszer felépítéséhez. A kamarához önkéntes alapon lehet csatlakozni, nem kötelező jellegű a tagság. A kamara feladatrendszerében (többek között):

- ellátja a természetes és a jogi személyek vonatkozásában az érdekképviseletet és a jogi védelmet;
- véleményezéssel és észrevételezéssel előmozdítja a szakterületet érintő jogalkotói tevékenységet;
- a kamara etikai kódexében foglaltakat betartatja a kamara tagjainak vonatkozásában;
- egy egységes információs rendszert működtet a biztonsági cégek és a lakosság közötti minél hatékonyabb kommunikáció kialakítása érdekében;
- együttműködik a pénz- és értékszállítási rendszerek (minél hatékonyabb) fejlesztésében;
- szorosan együttműködik mind a közép-, mind a felsőoktatási intézményekkel és kutatóműhelyekkel a magánbiztonsági szektort érintő eredményes oktatás- és kutatásfejlesztés érdekében.

A szakmai kamara tagjai lehetnek munkavállalók, vállalkozások, valamint oktatási intézmények. A kamara alapszabálya megkülönböztet *rendes, szekció- és tiszteletbeli* tagokat.¹⁰

2.3. A cseh magánbiztonsági szektor működésének alapelvei

A Cseh Köztársaságban a biztonsági szolgáltatásokat a jogalkotó (a szektorra vonatkozó szolgáltatási igényeket szem előtt tartva) öt kategóriába sorolta:

- a vagyonvédelem és a személyek biztonsága;
- a magánnyomozók tevékenysége;
- a készpénz és értéktárgyak szállítása;
- a személyek és a tulajdon védelmét biztosító műszaki szolgáltatások (biztonságtechnika);
- biztonsági tanácsadás.

⁹ Például: Zákon č. 73/1998 Z. z. v znení neskorších predpisov, zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii v znení neskorších predpisov.

¹⁰ *Stanovy Slovenskej komory súkromnej bezpečnosti* (2018). (A Szlovák Magánbiztonsági Kamara Alapszabálya.)

2.3.2. A magánbiztonsági tevékenység szabályozása

A Cseh Köztársaság magánbiztonságról szóló törvényében a személy- és vagyonvédelemre vonatkozó feladatrendszer az ingó és ingatlan vagyontárgyak, valamint a személyek és a jogi érdekek védelmére helyezi a fő hangsúlyt. A magánnyomozói tevékenység elsősorban személyek keresésével, tények és adatok hatóság részére történő átadásával, valamint *adott személyekre vonatkozó információk (hatósági adatbázisokból történő) lekérésével kapcsolatban végzett tevékenység*. A pénz- és értékszállítási tevékenységről abban az esetben beszélünk, amikor legalább 5 millió korona összeget meghaladó készpénz vagy érték szállításáról van szó. A biztonságtechnika az a személy- és vagyonvédelemre szolgáló műszaki szolgáltatásokhoz szorosan kapcsolódó magánbiztonsági tevékenység, amely során a biztonsági rendszerek tervezése, ellenőrzése, összeszerelése, karbantartása és javítása kerül megrendelésre, végrehajtásra.

A cseh magánbiztonsági szektorban szakmai tevékenységet végezni kívánó vállalkozás a kereskedelmi tevékenység működésére vonatkozó hatósági engedélyezési eljárás keretében (igénylőlapon történő benyújtással) kérelmezhet működési engedélyt. Más megközelítésben: amennyiben a magánbiztonsági tevékenységet végezni kívánó vállalkozás teljesíti a Kereskedelmi Engedélyezési Törvényben meghatározott feltételeket, akkor a Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal kiadja a működéshez szükséges hatósági engedélyt. Ez egy olyan rendszer, amely megegyezik más hatósági engedéllyel rendelkező szakmákkal, mint például a szeszes italok termelésével és forgalmazásával, a kutatással és fejlesztéssel, a fegyvergyártással. A kiadott hatósági engedélyek 10 évig érvényesek, azonban ettől eltérően rövidebb időben is korlátozható az adott magánbiztonsági vállalkozás működési engedélyének érvényességi ideje.

A hatósági engedélyeztetés folyamatának meghatározása során a jogalkotó kiemelt figyelmet szentelt (és egyben kizáró oknak minősítette) annak a lényeges tényezőnek, hogy a magánbiztonsági vállalkozói tevékenység sajátos tevékenységnek minősül, mivel nagymértékben érinti a közrendet és a belső biztonságot, így teljesen különbözik az összes többi üzleti tevékenységi formától. *A magánbiztonsági törvény előírja, hogy a biztonsági szolgálatok kizárólag a cseh belügyminisztérium által kiállított hatósági engedéllyel végezhetnek magánbiztonsági tevékenységet.* A törvény részletesen szabályozza azokat a feltételeket, amelyeket a természetes és a jogi személyeknek kell teljesíteniük mind a hatósági igazolványra, mind a működési, engedélyeztetési eljárásra vonatkozó hatósági eljárás során.

A törvény által meghatározott alapkövetelmények a természetes személyek vonatkozásában:

- 21. életév betöltése;
- általános jogképesség;
- büntetlen előélet;
- szakmai kompetenciák és végzettség igazolása.

A jogi személyek szakmai irányításáért felelős személynek a természetes személyekre vonatkozó alapfeltételeket kell teljesíteniük. A törvény előírja, hogy a magánbiztonsági vállalkozásoknak nyilvánossá és átláthatóvá kell tenniük a tulajdonosi szerkezetre és a gazdasági teljesítményre vonatkozó adataikat, ezáltal biztosítottá válik, hogy a biztonság megteremtésével összefüggésben végzett magánbiztonsági tevékenységre vonatkozó közigazgatási

feladatokat szakszerűen és jogszerűen hajtják végre. A törvény értelmében a hatósági engedélyt el kell utasítani, ha a kérelmező természetes vagy jogi személy nem teljesíti a hatósági igazolvány vagy a működési engedély kiadásának feltételeit. A hatósági engedélyeztetés során a hatóság vizsgálja, hogy a hatósági engedély kiadása veszélyeztetné-e a Cseh Köztársaság külpolitikai vagy kereskedelmi érdekeit, a közrendet és a közbiztonságot, valamint az állampolgárok vagyonszámát. Amennyiben a kiadásra jogosult hatóság határozatban megtagadja a működési engedély kiadását, akkor a kérelmet benyújtó vállalkozásnak a bíróságon lehet megtámadnia az elutasító határozatot. A vonatkozó szakmai törvény azt is előírja, hogy a belügyminisztérium (bizonyos feltételek és szabályszegések együttes feltétele esetén) határozattal visszavonhatja az engedélyt. Mindezek függvényében megállapítható, hogy a Cseh Köztársaságban a hatósági engedélyeztetési eljárás a biztonsági szolgálatokra vonatkozóan követi a legtöbb európai uniós országban alkalmazott jogalkalmazási tendenciát.

2.3.2. A cseh magánbiztonsági szektor szakmai felügyelete

A magánbiztonsági törvény értelmében a szakmai felügyeletet a Belügyminisztérium külön törvény (552./1991. számú, *Az állami felügyeletről szóló, módosított törvény*) szerint végzi.

A felügyeleti hatóság feladatköre:

- a magánbiztonsági vállalkozások működésével kapcsolatban jogszabályba ütköző hiányosságok feltárása;
- visszavonja és lefoglalja a munkavállalói hatósági kártyákat a helyszíni hatósági ellenőrzések során abban az esetben, ha:
 - ismételt vagy súlyos hiányosságokat tárnak fel a tevékenységet végző személyek biztonsági ellenőrzése során;
 - a tevékenységet végző személyek ellenőrzése során megállapítják, hogy alkohol, gyógyszerek vagy egyéb tudatmódosító szerek hatása alatt látja el a tevékenységet.

A Belügyminisztérium az ellenőrzések során készült hatósági jegyzőkönyvek alapján jogosult intézkedéseket kiadni a feltárt hiányosságok és problémák részletes feltárására és a szükséges hatósági szankciók foganatosítására. A minisztérium a tevékenység ellenőrzéséről készült hatósági jegyzőkönyvet a területileg illetékes rendőrség részére kiadmányozza. A rendőrség köteles a hatósági eljárás lefolytatására, amely során figyelmeztethet, kötelező érvényű hatósági utasításokat adhat a feltárt szakmai hiányosságok kiküszöbölésére. Súlyos hiányosságok esetén felügyeleti bírságot is alkalmazhat szankcióként, továbbá a tevékenységi engedély visszavonására is sor kerülhet.¹¹

¹¹ Például: Zákon č. 552/1991 Sb. Zákon České národní rady o státní kontrole. Částka č. 104/1991 Sb. 1991. 12. 30.

2.3.3. A cseh magánbiztonsági szakmai kamara

A cseh magánbiztonsági szektor hatósági modelljére vonatkozó struktúrája vizsgálata esetében meg kell jegyezni, hogy a jogalkotó által kidolgozott végrehajtási modell megegyezik a legtöbb európai országban alkalmazott modellel, ahol a működés engedélyezését a magánbiztonsági hatósági engedélyeket kibocsátó, valamint a hatósági felügyeletet gyakorló állami szervek végzik, és nem a szakmai kamarák. A Cseh Köztársaságban a kamarai tagság önkéntes alapon működő érdekképviselő. A kamarai tagság nem feltétele a magánbiztonsági vállalkozások hatósági engedélyeztetésének és szabályszerű működésének, ellentétben más foglalkozásokkal, amelyek kötelezőségét törvény szabályozza (jogi, orvosi stb.). A Cseh Köztársaságban jelenleg több szakmai szövetség (ASIS, ASBS stb.) képviseli és védi a magánbiztonsági vállalkozások érdekeit, amelyek hatékonyan működnek együtt a magánbiztonsági szektor társadalmi megbecsülése, valamint a jogok biztosítása érdekében.¹²

2.4. A lengyel magánbiztonsági szektor működésének alapelvei

Az egyéni tulajdon védelme érdekében jelentős társadalmi igény mutatkozott Lengyelországban a magánbiztonsági szektor létrehozására és fejlesztésére. A kezdeti évek nehézségei feltárták a szektor alapvető hiányosságait, amely következtében mind a kormányzat, mind a szakszervezetek, mind a jogalkotó egy modern magánbiztonsági törvény keretei között stabilizálta a magánbiztonság társadalomban betöltött szerepét.¹³ A személy- és vagyonvédelem, valamint a család és az egyes szabálysértések megszüntetése érdekében a Lengyel Köztársaság parlamentje 1997. augusztus 22-én elfogadott egy törvényjavaslatot, amely átfogóan szabályozza a magánszféra működését Lengyelországban az emberek és a tulajdon védelme érdekében. Lengyelországban a személy- és vagyonvédelmi vállalkozások működéséhez hatósági licence megszerzése szükséges, amely meghatározza a magánbiztonsági szolgáltatások nyújtásának formáját. A belügyekért felelős minisztérium koncessziós hatóságként vesz részt az engedélyeztetési eljárásban. A belügyekért felelős miniszter kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a magánbiztonsági szolgáltatási kör vagy szolgáltatási forma megadására, megtagadására, megváltoztatására, korlátozására, valamint a gazdasági tevékenységre vonatkozó koncesszió visszavonására a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatások körében. A koncessziós hatóság a koncesszióra vonatkozó hatósági engedélyre vonatkozó határozat kiadását megelőzően konzultál az eljárásban érintett vállalkozás székhelye (vagy a kérelmező természetes személy lakóhelye) szerint illetékes tartományi rendőrhatalóság illetékes szervezetével, hogy milyen bűnügyi vagy szabálysértési adatok állnak a hatóság rendelkezésére az eljárásban érintett vállalkozásra vagy személyre vonatkozóan.

A hatósági engedély kiadására vonatkozó feltételek (alkalmazandó fő irányelveként) a természetes személyekre és vállalkozásokra vonatkozóan:

- büntetlen előélet (csak meghatározott bűncselekmény elkövetése esetén engedélyezhető az engedély kiadása);

¹² *Návrh zákona o soukromé bezpečnostní činnosti* (é. n.). Forrás: www.mvcr.cz/clanek/navrh-zakona-o-soukromé-bezpecnostni-cinnosti.aspx (A letöltés dátuma: 2018. 06. 02.)

¹³ STANKIEWICZ, Henryk (2013): *Przemiany zachodzące w prywatnym sektorze ochrony w polsce. Nauki Społeczne – Social Sciences*, Vol. 8, No. 2. 252.

- szerepel a minősített (magánbiztonsági) alkalmazottakra (vagy műszaki biztonságra) vonatkozó szakmai névjegyzékben;
- legalább egy fő alkalmazott foglalkoztatása, aki szerepel a magánbiztonsági névjegyzékben;
- a magánbiztonsági vállalkozásnak az engedélyben meghatározott tevékenységet irányító ügyvezetője vagy a szakmai vezetéssel megbízott tagja szerepel a minősített (magánbiztonsági) alkalmazottak szakmai névjegyzékében;
- a szükséges mellékletek hiteles formában történő benyújtása a hatóság részére.¹⁴

A koncessziós engedélyt kiadó belügyi hatóság a működési engedélyt legalább 6 hónapra adja ki, amely engedélyt a 6 hónap lejáratát követően visszavonásig engedélyez. Amennyiben a hatósági ellenőrzés során az alapfeltételekkel össze nem egyeztethető változás következik be, és azt a természetes személy vagy a vállalkozás nem orvosolja meghatározott időn belül, abban az esetben a belügyi hatóság az engedélyt határozattal visszavonja.¹⁵

2.4.1. A lengyel magánbiztonsági szektor hatósági felügyelete

- A belügyekért felelős miniszter felhatalmazhatja a területileg illetékes rendőrkapitányság parancsnokát, hogy a koncessziót igénylő személy- és vagyonvédelmi szolgálatokat hatósági ellenőrzés körében ellenőrizze az üzleti tevékenységek szabályrendszerének betartása vonatkozásában.
- A belügyekért felelős miniszter felhatalmazhatja a határőrség főparancsnokát, hogy ellenőrizze a személy- és vagyonvédelmi tevékenységgel összefüggésben a biztonsági szolgálatok által az adott területen folytatott gazdasági tevékenységet a repülőtereken végzett biztonsági ellenőrzések biztonsága érdekében.
- A személy- és vagyonvédelmi szolgáltatások körében végzett gazdasági tevékenységek vizsgálata céljából a koncessziós hatóság a hatósági ellenőrzés végrehajtásának időtartamára kijelölhet egy ellenőrző csoportot, amely magában foglalhatja a belügyekért felelős miniszter, a honvédelmi miniszter, a rendőrség főparancsnoka, a határőrség főparancsnoka képviselőit, valamint a Polgári Légiközlekedési Hivatal megbízottját.¹⁶
- A hatósági ellenőrzésről jegyzőkönyv készül.¹⁷

¹⁴ A benyújtani szükséges hiteles dokumentumok: 1. a magánbiztonsági szakképzettséggel rendelkező szakképzett alkalmazottak minősített névjegyzékben történő bejegyzése; 2. a bűnügyi nyilvántartásban lévő adatokról szóló nyilatkozat a foglalkoztatott személyek vonatkozásában.

¹⁵ Dz.U. 1997 Nr. 114 poz. 740. Ustawa – z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia. Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2213, z 2018 r. poz. 138, 650.

¹⁶ A hatósági ellenőrzés kiterjed: 1. a szakmai tevékenység szempontjából az engedélyben szereplő magánbiztonsági koncesszióra vonatkozó megfelelésre; 2. az üzleti tevékenység folytatására vonatkozó feltételeknek való megfelelésre; 3. a biztonsági rendszerek kiépítésére, vagy az állami infrastruktúra biztonsági feltételrendszerének meglétére, vagy a közrendre vonatkozó magánbiztonsági struktúra kialakítására; 4. mások biztonságának vagy személyes jogainak védelmére.

¹⁷ Az ellenőrzésről készült jegyzőkönyv a következőket tartalmazza: 1. a vállalkozó neve és címe; 2. az ellenőrző személyek neve és beosztása; 3. az ellenőrzési tevékenységek megkezdésének és befejezésének időpontja; 4. az ellenőrzés hatáskörének a meghatározása; 5. az ellenőrzés eredményeként megállapított tények leírása, beleértve az észlelt szabálytalanságokat is.

Amennyiben az ellenőrzést végző hatóság az ellenőrzés során szabálytalanságot tár fel, abban az esetben a jegyzőkönyv megküldésével kezdeményezi a koncessziót kiadó belügyi hatóságnál a koncesszió visszavonását.

2.4.2. A Lengyel Védelmi és Biztonsági Kamara

A kamara jogállását tekintve gazdasági szervezet, amely a kereskedelmi kamarákról szóló törvény alapján és az alapszabályában foglaltakkal összhangban működő érdekképviselői szerv.¹⁸

A kamara önkéntes alapon működik, és a saját üzleti tevékenysége alá tartozó vállalkozások érdekképviselői tevékenységét végzi a következő tevékenységi körök vonatkozásában:

- személy- és vagyonvédelem;
- a személyi vagy tárgyi biztonsági eszközök, műszaki eszközök és rendszereinek tervezése, gyártása, áru- és szolgáltatáskereskedelme;
- képzési és oktatási tevékenység a magánbiztonsági szakterületen;
- a személy- és vagyonvédelemmel kapcsolatos tanácsadás;
- magánnyomozói szolgáltatások;
- a katonai vagy rendőrségi célokra szánt robbanóanyagok, fegyverek, lőszerek, árucikkek és technológiák előállítás és kereskedelme;
- hirdetések, promóciók és kiadványok kiadása a magánbiztonság szakterületével kapcsolatban.

2.5. Nagy-Britannia magánbiztonsági szektorának működési alapelvei

Az Egyesült Királyságban működő magánbiztonsági társaságokat a 2001. évi *Private Security Industry Act* törvény szabályozza.¹⁹ A törvény célja elsősorban a magánvagyon és (közvetve) a közbiztonság védelme a magánbiztonsági vállalatok szakszerű tevékenységén keresztül, továbbá cél a bűnözés csökkentése a magánbiztonsági ágazaton belüli normák emelésével és a szakmai stabilitás kialakításával. A törvény tartalmazza a Biztonsági Ipari Hatóság (*Security Industry Authority – SIA*) létrehozását és működését, amely nem minisztériumi közintézményként (NDPB)²⁰ felelősséggel tartozik a magánbiztonsági szabályozás igazgatásáért, felügyeletéért és végrehajtásáért.

Az SIA vonatkozásában két fő feladatot különböztethetünk meg. Az egyik (1) a brit magánbiztonsági iparágon belül szakmai tevékenységekkel foglalkozó természetes személyek kötelező engedélyezési eljárásának lefolytatása; (2) a másik az *Approved Contractor Scheme*

¹⁸ *Polskiej Izby Ochrony* (é. n.). Forrás: www.piooim.pl/statut-i-regulaminy (A letöltés dátuma: 2018. 06. 03.)

¹⁹ *Private Security Industry Act 2001*. Forrás: www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12/contents (A letöltés dátuma: 2018. 06. 01.)

²⁰ NDPB: Olyan nem állami szervezetek, amelyek segítséget nyújtanak a kormányzati szervek számára a kormányzati és jogalkotói döntések és gyakorlatok meghozatalában, különösen olyan területeken, ahol speciális ismeretekre van szükség. Nem részei a közigazgatási rendszernek, de a felügyeletet ellátó miniszterek felelősek a Parlamentnek döntéseik hatékonyságáért. Az NDPB négy típusa létezik: végrehajtó, tanácsadó, bíróság, független ellenőrző testületek.

vállalkozói rendszer irányítása, amely a magánbiztonsági szolgáltatókat és vállalkozásokat meghatározott kritériumok alapján méri.

A brit magánbiztonsági licence feltételei:

- személyazonosításhoz szükséges iratok;
- betöltött 18. életév;
- elfogadott szakképesítés;²¹
- büntetlen előélet igazolása;
- a munkához való jogosultság igazolása;
- pszichikai és mentális alkalmasság.

Az SIA engedélyezési jogköre kiterjed a személyi őrzésre (beleértve a biztonsági őrzést, a személyi védelmet, a készpénz- és értékszállítást, valamint a közterületek felügyeletét a CCTV-technológia használatával) és a vagyonvédelmi szolgáltatók által üzemeltetett járművek engedélyeztetésére. A szervezet által kiadott engedélyek biztosítják, hogy a magánbiztonsági ügyintézők alkalmas személyek, megfelelően képzettek legyenek, és munkájukat hatékonyan és eredményesen (a szakmai kritériumok betartásával) legyenek képesek elvégezni.

A törvényhozás által elfogadott brit magánbiztonsági szektorra vonatkozó vállalkozói rendszer alkalmazását követően bevezettek egy sor működési szabály- és szabványrendszert. Azok a szervezetek, amelyek megfelelnek ezeknek a működési szabály- és szabványrendszernek, megkapják a *Jóváhagyott Vállalkozó* státuszát az SIA-tól. Ez az akkreditáció biztosítja a magánbiztonsági szolgáltatások megrendelőit, hogy a magánbiztonsági vállalkozó elkötelezett a minőségi szolgáltatás nyújtásával kapcsolatban.

2.5.1. British Security Industry Association (BSIA)

A BSIA az Egyesült Királyságban működő professzionális magánbiztonsági szektor szak szervezeti és érdekképviselőt ellátó (nem kötelező jellegű) szervezete. A BSIA szorosan együttműködik a kormánnyal annak biztosítása érdekében, hogy tagjai nézeteit és véleményét figyelembe vegyék a jogszabályok kidolgozása során, valamint a későbbi módosításokban is. A BSIA részt vett a brit adatvédelmi törvény és az emberi jogokra vonatkozó törvény értelmezésében és tisztázásában.

A szervezet a szabványok fejlesztésének élvonalába tartozik, ennek érdekében az Egyesült Királyság védelmi és biztonsági iparát képviseli a brit, az európai és a nemzetközi szabványügyi bizottságokban.²²

²¹ Mivel a magánbiztonsági ügyintézők munkájának sokfélesége és jelentősége tovább növekszik, így a számukra elvárt szakmai színvonal vonatkozásában is követelmények fogalmazódnak meg. Következésképpen előírásra került a licence jogosultjai számára egy olyan strukturált képzési program elvégzése, amely elismert minősítést eredményez. A licence-függő minősítések a magánbiztonsági iparágba belépő egyének számára készülnek. Céljuk, hogy az egyén képes legyen feladatai ellátására oly módon, amellyel a hatékony munkavégzés biztosítottá válik.

²² RANFORD, Stephen (2016): 329 – BSIA Annual Review. *The 2016/17 British Security Industry Association Annual Review*. 15–21.

A szervezet a hozzáadott értékek vonatkozásában is számos területen nyújt segítséget és támogatást tagjainak:

- a tagság hozzáférést biztosít a HR és jogi szolgáltatások széles skálájához, valamint biztosítja a kisvállalkozások számára az alapvető jogi tanácsadást, valamint az ingyenes jogi segítségnyújtást;
- logisztikai megoldások biztosítása;
- flottatámogatás az üzemanyagköltségek minimalizálása érdekében.

A BSIA a magánbiztonsági ipar szakképzett érdekképviselői testülete, amely együttműködik a munkáltatókkal, a kormányzattal, az önkormányzatokkal és a rendőrséggel a biztonság és a professzionalizmus fokozása érdekében, biztosítva tagjai számára a biztonsági képzésekhez és képezésekhez való hozzáférést az Egyesült Királyságban a magánbiztonsági szerepkörben foglalkoztatottak számára.

A biztonsági készségek fejlesztése segíthet a képzések, a szakmai gyakorlatok és a képezések fejlesztése terén. A szervezet számos ingyenes szakmai tanfolyamot kínál tagjai számára.

3. A biztonsági vezetőt érintő legfontosabb jogi kérdések

Bartóki-Gönczy Balázs

A biztonsági vezetőnek ismernie kell a személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozási tevékenység, valamint a biztonságtechnikai rendszerekkel kapcsolatos legfontosabb jogi kérdéseket. Természetesen az e területet érintő jogszabályok rendkívül széles kört fednek le,¹ amelyek – csak felületes – ismertetése is meghaladná jelen fejezet kereteit. E körben ezért arra vállalkozunk, hogy azon legfontosabb jogi kérdéseket mutassuk be, amelyekkel egy biztonsági vezető a mindennapi munkája során találkozhat. Kiindulópontnak a Vagyonvédelmi törvényt vesszük, ahol a hangsúlyt a tevékenység végzésének legfontosabb szabályaira, illetve a személy- és vagyonőrök jogaira helyezzük.² Ez utóbbit illetően külön foglalkozunk a csomagátvizsgálás, illetve a fizikai erőszak alkalmazásának joggyakorlatával, valamint a rendezvénybiztosítás és az elektronikus megfigyelőrendszerek használatának főbb szabályaival. Végül röviden ismertetjük a magánnyomozási tevékenységre vonatkozó előírásokat és korlátokat, a személy- és vagyonőrök munkaköri besorolásának kérdését. Mint látni fogjuk, a magánbiztonságot érintő jogi szabályozás számos ponton inkoherens, nem kellően egyértelmű, amely megnehezíti a jogalkalmazást.³

3.1. A szektoriális (szakmai) törvény legfontosabb szabályai

A törvény hatálya:

A személy- és vagyonvédelmi, a biztonságtechnikai,⁴ valamint a magánnyomozási tevékenység legfontosabb szabályait a 2005. évi CXXXIII. tv. (a továbbiakban: Vagyonvédelmi tv.) tartalmazza. E törvény e három tevékenységi kört részben eltérő módon szabályozza, a hangsúlyt az úgynevezett „élőerős őrzési szolgáltatásra”, azaz a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatásokra helyezi.

¹ CHRISTIÁN László (2017): Rendészet és rendszerváltás. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Budapest, Dialóg Campus. 14–49.; SZABÓ Csaba (2017b): Új típusú biztonsági kihívások kezelésének vizsgálata a magánbiztonsági szektor egyes szakterületei vonatkozásában. Budapest, Detektor Plusz. 34–35.

² SZABÓ Csaba (2017a): A személy- és vagyonvédelem jogi kihívásai rendészeti megközelítésben. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 19. kötet. 437.

³ CHRISTIÁN László (2018c): Rendészeti szervek. In JAKAB András – FEKETE Balázs szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. (84. pont.) Elérhető: <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 02.)

⁴ A törvény szóhasználata szerint „vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenység”.

Személy- és vagyonvédelmi szolgáltatásnak minősül az alábbi tevékenység szervezése és irányítása:

- természetes személyek életének és testi épségének védelme;
- ingatlan, illetve ingóság őrzése;
- szállítmány kísérése, pénz és érték szállítása;
- rendezvény biztosítása.

Biztonságtechnikai tervező-szerelő tevékenységnek az elektronikai vagy mechanikai vagyonvédelmi rendszerek tervezése, telepítése, szerelése, üzemeltetése, felügyelete, karbantartása, javítása, ideértve a rögzítés nélküli, megfigyelési céllal üzemeltetett vagy – törvény felhatalmazása alapján – a hang- vagy képrögzítést is lehetővé tevő elektronikus megfigyelőrendszer (a továbbiakban: térfelügyeleti rendszer), továbbá a beléptetőrendszer és a betörésjelző rendszer létesítésének, karbantartásának, illetve a térfelügyeleti rendszerhez és a távfelügyeleti rendszerhez kapcsolódó reagálószolgálat működésének körében végzett tevékenység minősül.

3.2. Tevékenység megkezdésének szabályai

Személy- és vagyonvédelmi tevékenységet személyesen az végezhet, aki a következő szakképesítések valamelyikével rendelkezik: (1) biztonsági őr, (2) testőr, (3) vagyonőr vagy (4) biztonságsszervező. Vállalkozás indításához pedig a rendőrség által kiadott működési engedély szükséges, amelynek feltétele, hogy annak legalább egy foglalkoztatottja vagy megbízottja hatósági igazolvánnyal rendelkezzen.⁵ További feltétel a vállalkozásokkal szemben, hogy szakmai felelősségbiztosítással rendelkezzenek.

Tervező-szerelő tevékenységet személyesen az végezhet, aki biztonságtechnikai, híradástechnikai, távközlési, mechanikai, illetve villamosmérnöki képzettséget adó egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezik. Biztonságtechnikai, elektronikai és mechanikai vagyonvédelmi rendszert szerelő tevékenységet személyesen az végezhet, aki a következő szakképesítések valamelyikével rendelkezik:

- biztonságtechnikai szerelő, kezelő;
- biztonságtechnika-kezelő;
- elektronikus vagyonvédelmi rendszer szerelő;
- mechanikus vagyonvédelmi rendszer szerelő.

Vállalkozás szintjén a szabályok annyival enyhébbek (ideértve a magánnyomozási tevékenységet is), hogy a törvény nem kíván meg hatóság engedélyt, csupán bejelentéshez köti a tevékenység megkezdését.⁶

Mindhárom tevékenység személyes végzéséhez szükséges a rendőrség által kiadott igazolvány, amely öt évig érvényes. Igazolványt – kérelmére – az a magyar állampolgár, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy kaphat, aki nagykorú,

⁵ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól 5. §

⁶ 2005. évi CXXXIII. törvény 5/A §

cselekvőképessé, külön jogszabályban meghatározott vagy azzal egyenértékű szakképesítéssel, továbbá a magánnyomozói tevékenység végzéséhez legalább középiskolai végzettséggel rendelkeznek.⁷ Nem szükséges igazolvány az elektronikai vagyónvédelmi rendszer telepítésére, szerelésére irányuló hálózatépítéssel összefüggő segédmunkához, amennyiben a hálózatépítés helyén jelen van a munkát irányító, igazolvánnyal rendelkező személy.

3.2.1. Szerződések formalitása és az alvállalkozókra vonatkozó szabályok

Biztonsági vezetőként fontos tisztában lenni azzal, hogy a megbízókkal, valamint a teljesítésbe bevont alvállalkozókkal kötött szerződések esetében mire fontos figyelni. Mindhárom tevékenység vonatkozásában előírás, hogy a szerződést írásba kell foglalni, tehát szóbeli megállapodás alapján sem biztonságtechnikai munka, sem magánnyomozási, sem személy- és vagyónvédelmi tevékenység nem végezhető.⁸ A szerződésre vonatkozó szabályokat a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény tartalmazza. A kötelelem típusát illetően, a biztonságtechnikai munkára vonatkozó szerződések egyértelműen vállalkozói szerződésnek minősülnek, míg a magánnyomozási, valamint személy- és vagyónvédelmi tevékenység végzésére kötött szerződések olyan „vegyes” kötelemek, amelyekben a megbízási és a vállalkozói jogviszony elemei keverednek.

Az írásbeliségre azért is kiemelten fontos figyelni – különösen a vagyónvédelmi cégeknek –, mert azokról – a rendőrség által rendszeresen ellenőrzött – rendőrhatalósági nyilvántartást kell vezetni (úgynevezett szerződésnyilvántartó naplót), amelyben fel kell tüntetni:

- a szerződést ténylegesen teljesítő személy vagy személyek nevét;
- a megbízó nevét, lakcímét vagy székhelyét;
- a fizetett egészségügyi szabadság kezdetének és befejezésének dátumát, az igazolást kiállító háziorvos nevét és pecsétszámát.⁹

A személy- és vagyónvédelmi tevékenység vonatkozásában a törvény szigorúbb előírásokat fogalmaz meg a magánnyomozási, valamint a tervező-szerelő (biztonságtechnikai) tevékenységről, aminek legfőbb célja az alvállalkozói lánc kialakulásának megelőzése. E szabályok a következők:

- Alvállalkozót a személy- és vagyónvédelmi cég kizárólag a megbízó *előzetes* hozzájárulásával alkalmazhat, amely felhatalmazást a megbízó és fővállalkozó közötti *szerződésnek tartalmaznia kell*.
- Fel kell tüntetni az alvállalkozó nevét, székhelyét, cégjegyzékszámát, valamint a megbízás tárgyát. Annak érdekében, hogy az alvállalkozó esetleges változása esetén könnyen módosítani lehessen a megbízóval kötött szerződést, érdemes ezen adatokat a szerződés mellékletében feltüntetni.
- Az alvállalkozó *további alvállalkozót nem vonhat be*.

⁷ 2005. évi CXXXIII. törvény 6. § (2) bek.

⁸ 2005. évi CXXXIII. törvény 14. § (1) bek.

⁹ 2005. évi CXXXIII. törvény 15. §

Biztonságtechnikai (tervező-szerelő) munkára, illetve magánnyomozási megbízás esetén nem kötelező előzetesen és írásban tájékoztatni (azaz szerződésbe foglalni) az alvállalkozó személyt, a törvényi elvárás csupán annyi, hogy a fenti adatokról tájékoztatni kell a megbízót.

3.2.2. A személy- és vagyonőr jogai

A személy- és vagyonőr intézkedésének jogalapja kettős: vagy az érintett önkéntes hozzájárulásán alapul, vagy – ennek hiányában – a Vagyonvédelmi törvény jelöli ki annak határait. Az alábbiakban a törvény által meghatározott jogosultságokat tekintjük át, kiemelve pár olyan kérdést, amely a gyakorlatban számos jogvitához vezetett, ideértve a kényszer alkalmazásának lehetőségét, illetve a csomagátvizsgálás jogszerűségét.

Fontos törvényi alapelv az arányosság elve, amely alapján a vagyonőr által választott eszköz akkor jogszerű, amennyiben nem volt a cél elérésére alkalmas olyan más kényszerítő eszköz, amely kevésbé korlátozza a személyi szabadság, illetve a személyiségi jogok érvényesülését. Például amennyiben egy személyt egy adott területről ki kell utasítani, és e személy önként hajlandó a távozásra, akkor nem jogszerű őt fizikai kontaktussal „kivezetni”.

A törvény alapján¹⁰ a vagyonőr jogosult:

- a) a területre belépő vagy az ott tartózkodó személyt kiléte igazolására, a belépés, illetőleg a tartózkodás céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni, ennek megtagadása vagy a közölt adatok nyilvánvaló valótlansága esetén – a megbízó eltérő rendelkezésének hiányában – az érintett belépését, ott-tartózkodását megtiltani, és távozásra felszólítani;
- b) a területre belépő vagy onnan kilépő személyt csomag, illetve menet- és szállítási okmány bemutatására felhívni;
- c) a területen tartózkodó vagy onnan kilépő személyt – a lentebb említett korlátozásokkal – csomagja tartalmának, járművének, valamint a szállítmány bemutatására felhívni;
- d) a jogsértő személyt magatartása abbahagyására felhívni;
- e) elektronikai vagyonvédelmi rendszert alkalmazni;
- f) a területre belépők ellenőrzésére fegyver-, illetve robbanóanyag-kutató műszert alkalmazni és a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök bevitelét megtiltani.
- g) A személy- és vagyonőr tevékenysége gyakorlása során jogosult az intézkedésében érintett személyt felhívni kilétének igazolására. Ha az általa erre felkért személy önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét, a személyazonosság megállapítására – indokolt esetben – igazoltatásra jogosult hatósági személyt kérhet fel. Ennél még tágabb jogosultsága van a sportrendezvény rendezőjének (lásd lejjebb).
- h) A személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni és a birtokában lévő, bűncselekményből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul az ügyben eljárni joga-

¹⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény 26. §

sult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni. Így kell eljárnia a tetten ért személytől elvett dolgokat illetően is.

Érdemes megjegyezni, hogy mindezen jogosultságok a vagyoni – a megbízóval kötött szerződés keretei között – megilletik közterületen is azzal a különbséggel, hogy ez esetben elektronikus megfigyelőrendszer (egy mobil támadásjelzőnek semmi akadálya) nem alkalmazható. Az alábbiakban érdemes – e jogok vonatkozásában – néhány olyan neuralgikus pontra kitérni, amelyek a gyakorlatban kérdéseket vetnek fel egy vagyoni, illetve biztonsági vezető számára.

3.3. Csomagátvizsgálás

A jogi szabályozás 2005 előtt¹¹ általánosan lehetőséget biztosított a vagyoni nemcsak arra, hogy a megbízó területén tartózkodó (oda be, illetve onnan kilépő) személyeket felhívja a csomag tartalmának bemutatására (önkéntes alap), hanem arra is, hogy azt – akár az érintett – beleegyezése nélkül átvizsgálja.¹²

Az Alkotmánybíróság ezt az általános felhatalmazást túl tágának ítélte meg, és a törvény módosítására szólította fel a jogalkotót.¹³ Az Alkotmánybíróság a kérdést a bemutatásra felszólított személy személyiségi jogai felől közelítette meg, azt vizsgálva, hogy az egyes helyzetekben fennáll-e olyan közérdek, amely indokoltá teszi az érintett jogainak ilyen arányú korlátozását. A taláros testület ennek alapján elkülönítette egymástól a rendezvénybiztosítás során a „beléptetésnél” fogatosított kötelező csomagátvizsgálást, valamint a megbízók magánterületén vagyonvédelmi célból történő kötelező csomagátvizsgálást.

Az Alkotmánybíróság a rendezvények során, kizárólag a beléptetésnél alkalmazott, csomagátvizsgálást jogszerűnek tartotta, hiszen ehhez olyan, a „közbiztonság megteremtéséhez és fenntartásához fűződő társadalmi érdek” kapcsolódik, amely igazolja az érintettek személyiségi jogainak korlátozását. Azonban a tisztán vagyonvédelmi célú csomagellenőrzésre való általános felhatalmazást alkotmányellenesnek minősítette, azzal érvelve, hogy ez túl általános és széles körű beavatkozási lehetőséget biztosít a vagyoni nem.

A döntés hatására a jogalkotó ezért feltételekhez köti, hogy mikor jogszerű kötelező csomagátvizsgálást tartani (nem rendezvénybiztosítási célból). A hatályos jogszabály¹⁴ szerint vagyoni a csomag tartalmának, jármű és szállítmány bemutatására a szerződésből fakadó kötelezettségei érvényesítése céljából, tervezett intézkedése okának és céljának közlése mellett akkor hívhat fel, ha

- a) megalapozottan feltehető, hogy az érintett bűncselekményből vagy szabálysértésből származó olyan dolgot tart magánál, amelynek őrzése a vagyoni szerződésből fakadó kötelezettsége;
- b) e dolgot a felszólítás ellenére sem adja át;
- c) az intézkedés a jogsértő cselekmény megelőzése, megszakítása érdekében szükséges.

¹¹ 1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról. 14. § (1) bek. b)

¹² CHRISTIÁN László szerk. (2014b): *Személy- és vagyonvédelem*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem. 59.

¹³ 22/2004. (VI.19.) AB határozat.

¹⁴ 2005. évi CXXXIII. törvény 28. § (1) bek.

Ami érdekes kérdést vet fel a gyakorlatban, az az, hogy mikor tekinthető „megalapozottnak” a gyanú, amely alapot ad a csomagátvizsgálásra. Lássunk néhány konkrét jogesetet, amelyek kijelölik ennek határait.

Egy ügyben a bolti vásárló elfelejtette a bevásárlókocsi oldalára akasztott olvasószemüveget átadni a pénztárosnak, aki azt szintén nem vette észre, így a vevő fizetés nélkül távozott a kasszától. Azonban az áruvédelmi kapu jelzett, amelynek következtében az őr megkérte a vásárlót, hogy fáradjon vele a biztonsági helyiségbe jegyzőkönyv felvétele céljából. A vásárló később beperelte a vagyoniárt alkalmazó céget, amiért az eljárással megsértették az emberi méltóságát, illetve jó hírnévhez fűződő jogát. A bíróság azonban kimondta,¹⁵ hogy az intézkedés arányos volt, mivel az áruvédelmi kapu jelzése megfelelő alapot ad arra, hogy a vásárlót a biztonsági helyiségbe vezessék az eset kivizsgálása céljából. Így tehát „megalapozottnak tekinthető a gyanú” a jogsértésre, amennyiben jelez az áruvédelmi kapu. Ezt a gyakorlatot erősítette meg a bíróság abban az esetben is, amikor egy korábban vásárolt ruhadarab miatt jelzett az áruvédelmi kapu (a korábbi vásárlásnál rajta maradt a kabáton egy áruvédelmi etikett). A bíróság azt is kimondta, hogy ezekben az esetekben nem életszerű, nem elvárható a vagyoniártól, hogy más üzletek biztonsági-kamera-képeit nézze meg a gyanú elosztatása végett.¹⁶

Nem elengedő azonban az alapos gyanú meglétéhez a bíróság szerint az, ha a vásárló hasonlít például az adott áruházban korábban jogsértést elkövetőkre, akik fényképe még ma is gyakorta díszíti a megbízók biztonsági helyiségeit.¹⁷ Nem elegendő az sem, ha a vásárló csupán „gyanúsán viselkedik”, mert például többször körbejár egy pultot, nagy szatyrot tart magánál stb.

A Kúria 2016-os ítélete szintén tanulságos e jog gyakorlásának kereteit illetően. Az adott ügyben a vásárló a CD-s pultnál hátizsákját leemelte, és abba belenyúlt, amelylyel felkeltette az eseményt kamerarendszeren keresztül követő vagyoniár figyelmét. Bár a vásárló a kamerának háttal állt, a vagyoniár gyanakodott, így a vásárlót a pénztártól való távozás után – kezét annak vállára helyezve – udvariasan megkérte, hogy fáradjon vele az üzlet irodahelyiségébe. Ez utóbbi azonban kiabálni kezdett vele, és elindult a bolt kijáratára felé, mire válaszul a vagyoniár elállta az útját. A feldühödött vásárló erre fejen és mellkason ütötte, térdrel gyomron rúgta a vagyoniárt. A rendőrök kitérkezése után kiderült, hogy nem követett el lopást a vásárló. A Kúria értékelése alapján a vagyoniár eljárása jogszerűtlen volt, mert a gyanú nem volt megalapozott, tekintettel arra, hogy sem a kamera nem rögzített semmit, sem a vagyoniár nem látta konkrétan, hogy a vásárló lopott volna. Mindezen okból a tény, hogy a kezét a vásárló vállára tette, valamint hogy elállta előle az utat, olyan jogtalan támadásnak (tettesleges becsületsértésnek) minősült, amire a vásárló (aránytalan) válasza jogos védelemnek minősül. A Kúria szerint ugyanis azzal, hogy „a sértett a terhelt elé állt, kezét rátette, és az irodába akarta kísélni – objektíve alaptalanul, és szubjektíve is megalapozatlanul –, azt a látszatot keltette a bolti dolgozók és az azt észlelő más vásárlók előtt, hogy a terhelt tetten ért tolvaj. E magatartása tehát [a vásárló] számára kívülről jövő, fizikai ütközéssel járó és egyúttal becsületét is sértő támadás volt”.¹⁸

¹⁵ Baranya Megyei Bíróság P.21.047/2008/14.

¹⁶ Fejér Megyei Bíróság P.20.002/2008/10.

¹⁷ Komárom-Esztergom Megyei Bíróság P.20.245/2009/8.

¹⁸ Kúria Bfv. III. 1.038/2016.

Nagyon fontos annak tisztázása is, hogy a csomagátvizsgálás lehetősége nem jelent egyben ruhaátvizsgálást is. Ahogyan azt a Legfelsőbb Bíróság is megerősítette, a zsebek átvizsgálását nem teszi lehetővé a törvény.¹⁹

Összegezve, rendezvénybiztosítás esetén minden további nélkül lehetőség van – beleegezés nélküli – csomagátvizsgálásra, de itt is csak a beléptetésnél. Egyéb esetekben, amikor a vizsgálat célja csak a megbízó vagyonának védelme, csak „megalapozott gyanú” esetében. A megalapozottságot azonban nem lehet tágan értelmezni, az csak akkor áll fenn, ha a vagyonőr látta a jogsértést, sőt esetleg azt kamerafelvétellel is igazolni tudja.

3.4. Kivezetés és fizikai erőszak alkalmazása

Fontos kérdés, hogy a személy- és vagyonőr milyen mértékben és milyen helyzetekben alkalmazhat fizikai erőszakot. A vagyonvédelmi törvény alapján a személy- és vagyonőr arányos mértékű kényszerítő testi erő alkalmazásával:

- a) a védett személy biztonságát fenyegető támadást elháríthatja;
- b) a védett létesítménybe, területre való jogosulatlan belépést megakadályozhatja, a jogosulatlanul bent tartózkodót onnan eltávolíthatja;
- c) a rendezvényt zavaró vagy annak biztonságát veszélyeztető személyt a rendezvényről eltávolíthatja;
- d) a pénz- és értékszállítást jogtalanul akadályozó személyt eltávolíthatja, illetve a szállítmány biztonságát fenyegető támadást elháríthatja;
- e) a személy- és vagyonőr feladata ellátása során vegyi eszközt (gázsprayt), gumibotot, örkutyát, valamint – az erre vonatkozó jogszabályok rendelkezései szerint – löfegyvert tarthat magánál, és azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja;
- f) közterületen örkutyát igénybe vevő személy- és vagyonőr a tevékenységét csak a rendészetért felelős miniszter rendeletében meghatározott feltételeknek eleget tevő, engedéllyel rendelkező kutyavezető-képző iskolák által minősített (vizsgáztatott) kutyával láthatja el.²⁰

A kényszerítő erő gyakorlati alkalmazása során a legvitatottabb kérdés az, hogy mi minősül arányos intézkedésnek. Egy 2008-ban történt eset során a bankban, a sorban álló ügyfél a tiltó tábla, valamint a vagyonőr többszöri figyelmeztetése ellenére sem hagyta abba a mobiltelefonálást. Ennek következtében a vagyonőr az ügyfél egyik kezét hátracsavarva kivezette a fiókból, miközben az ügyfélnek eltört a kisujja (mivel a telefont e közben sem tette le, és az ajtóval ez találkozott először). A bíróság jogszerűtlennek ítélte az intézkedést. Először is azért, mert – az arányosság elvét betartva – először fel kellett volna hívni az ügyfelet a távozásra. Másodsorban pedig azért volt jogellenes a vagyonőr eljárása, mert fizikai erőszakot kizárólag jogosulatlan tartózkodás esetén lehet alkalmazni, márpedig a bíróság

¹⁹ Pfv.E.20.119/2003/2.

²⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény 27. § (3)–(4) bek.

szerint – bár kétségtelen, hogy a telefonálás sérti a bank belső szabályzatát – az ügyfél nem tartózkodott jogosulatlanul az ügyféltérben.²¹

Az előzetes felszólítás fontosságát emelte ki a bíróság abban az ügyben is, ahol a biztonsági szolgálat egy újságíróat vezetett ki arról a rendezvényről, amelyre az újságírónak nem volt akkreditációja. Miután a felszólítás – eredmény nélkül – megtörtént, így az intézkedés jogszerű volt.²²

Összességében megállapítható, hogy az arányosság, a jogszerű tartózkodás kritériuma számos vitára adhat okot. Mivel az arányosság vizsgálatát kizárólag akkor kell elvégezni, amennyiben fizikai kényszerítésre kerül sor, javasolt, hogy a nemkívánatos személyeket a személy- és vagyonőr felszólítás után csupán kikísérje, fizikai kontaktus nélkül.²³ Amennyiben ez elkerülhetetlen, akkor figyelni kell arra, hogy a fizikai kényszert a távozásra felhívó szóbeli kérésnek kell megelőznie, valamint az érintett személy jogosulatlan bent tartózkodása álljon fenn.

3.5. Rendezvénybiztosítás

A rendezvénybiztosítás területén – ahogy a csomagátvizsgálás esetében már említettük – több vonatkozásban is speciális szabályok érvényesülnek. Így, ahogyan azt korábban is említettük, minden belépő személyt felhívhat a vagyonőr kötelező csomagátvizsgálásra, illetve a belépőn és csomagján – kizárólag fémtárgy kimutatása céljából – detektort alkalmazhat. Ennek megtagadása esetén – értelemszerűen – a belépés megtagadható.

A rendezvényt biztosító személy- és vagyonőr jogosult továbbá a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, annak biztonságát veszélyeztető, illetve az ott jogellenesen tartózkodó személyt kilétének igazolására felszólítani, a rendezvényen való részvételét megtiltani, távozásra felszólítani, amennyiben az érintett személy ennek nem tesz eleget, és az élet- és vagyonbiztonság érdekében szükséges, a rendezvényről kivezetni.²⁴

A sportrendezvények külön kategóriát képeznek a rendezvénybiztosításon belül. Itt fontos háttérjogszabály a sportról szóló 2004. évi I. törvény. Az alábbiakban ennek legfontosabb szabályait foglaljuk össze.

A sportrendezvények szervezője a biztonságos lebonyolítás érdekében kizárólag olyan rendezőket bízhat meg (ide nem értve a hatóságokat), akik a Vagyonvédelmi törvény hatálya szerinti tevékenység nyújtására jogosultak. Tekintettel arra, hogy számos sportesemény során a rendőrség is biztosítja az eseményt, így a szervező kérheti – bizonyos esetekben köteles kérni – a rendező felkészítését a rendőrséggel való együttműködésre.²⁵

A néző a sportrendezvény helyszínére akkor léptethető be, ha:

- a) érvényes belépőjeggyel, bérlettel vagy más, a sportrendezvény helyszínére való belépésre jogosító igazolással rendelkezik;
- b) nem áll nyilvánvalóan alkohol, kábítószer vagy más bódító hatású szer befolyása alatt;

²¹ Baranya Megyei Bíróság Bf.132/2009/3.

²² Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság P.20.510/2010/19.

²³ Lásd: Szegedi Ítélőtábla Pf.20.335/2013/3.

²⁴ 2005. évi CXXXIII. törvény 26. § (3) b)

²⁵ 2004. évi I. törvény a sportról 70. § (4) bek.

- c) nem tart magánál szeszes italt, kábítószer, valamint olyan tárgyat, amely a sportrendezvény megtartását, továbbá mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy amely sportrendezvényre való bevitelét a szervező a belépőjegy vásárlását megelőzően megtiltotta, és erről a belépőjegy vásárlóját megfelelő módon tájékoztatta;
- d) nem tart magánál mások iránti gyűlöletre uszító feliratot, zászlót vagy egyébként jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet;
- e) nem áll kizárás, a sportrendezvények látogatásától eltiltás büntetés vagy szabálysértési kitiltás hatálya alatt;
- f) vállalja, hogy a rendező felszólítására igazolja személyazonosságát, valamint
- g) tudomásul veszi, hogy a sportrendezvény ideje alatt róla kép- és hangfelvétel készíthető.²⁶

Fontos követelmény továbbá, hogy szervező köteles azt a résztvevőt, aki a sportrendezvény megtartását, illetve mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy rasszista, gyűlöletre uszító, másokban félelmet keltő vagy másokat megbotránkoztató, nem a sportszerű szurkolással, buzdítással összefüggő magatartást tanúsít – első körben – e magatartások abbahagyására felszólítani, ezt követően pedig eltávolítani.

Az eltávolításra kötelezett személyt a rendező köteles személyazonosságának igazolására felszólítani. Amennyiben az érintett személy ennek nem tesz eleget, úgy a rendező köteles a rendőrséget haladéktalanul értesíti az igazoltatás érdekében. A rendőrség kiérkezéséig, de legfeljebb az értesítéstől számított harmadik óra végéig a rendező az eltávolítandó személyt visszatarthatja, feltéve, hogy a visszatartásra a helyszínen működő képfelvevő eszköz látóterében kerül sor.²⁷

A részletszabályok tekintetében a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet tartalmaz fontos eljárási szabályokat.

3.6. Elektronikus megfigyelőrendszer alkalmazása

A vagyonvédelemben a technika – mint az élet szinte minden területén – egyre nagyobb szerepet játszik.²⁸ A vagyonvédelemben ebben kiemelt szerepük van az elektronikus megfigyelőrendszereknek. E rendszerek azonban mind a megbízók munkavállalóinak, mind a megbízó vásárlóinak, látogatóinak megfigyelésével jár, minek okán szigorú szabályok vonatkoznak ezen eszközök használatára. E szabályokat a Vagyonvédelmi törvényen kívül a Munka törvénykönyve (Mt.),²⁹ az információs önrendelkezési jogról szóló törvény

²⁶ 2004. évi I. törvény a sportról 71. §

²⁷ 2004. évi I. törvény a sportról 71. (3) bek.

²⁸ TÓTH Levente (2018): Kisformátumú képbontók határfelbontás korlátai. *Hadmérnök*, 13. évf. 3. szám. 38–49. Itt érdemes megemlíteni továbbá az olyan új alkalmazásokat, mint például a drónok, amelyek hasznos eszközök lehetnek a vagyonvédelemben. Bővebben lásd: RÖTTLER Violetta (2016): A drónhasználati szabályok jelenlegi állapotának globális áttekintése. *Magyar Rendészet*, 16. évf. 1 sz. 129–140.

²⁹ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről.

(Infotv.),³⁰ valamint az általános adatvédelmi rendelet (GDPR)³¹ tartalmazza. Az alábbiakban röviden ismertetjük a kamerarendszerekkel kapcsolatos legfontosabb szabályokat.

A vagyonvédelmi törvény szerint az elektronikus megfigyelőrendszernek kép-, hang- vagy kép- és hangrögzítést is lehetővé tevő formája az emberi élet, testi épség, személyi szabadság védelme, a veszélyes anyagok őrzése, az üzleti, fizetési, bank- és értékpapírtitok védelme, valamint vagyonvédelem érdekében alkalmazható, ha a megbízás teljesítése során fennálló körülmények valószínűsítik, hogy a jogsértések észlelése, az elkövető tettenérése, illetve a jogsértő cselekmények megelőzése, azok bizonyítása más módszerrel nem érhető el, továbbá a technikai eszközök alkalmazása elengedhetetlenül szükséges mértékű, és az információs önrendelkezési jog aránytalan korlátozásával nem jár.³²

A munkavállalók megfigyelését az Mt. teszi lehetővé, azonban azt is kimondja – összhangban a Vagyonvédelmi törvénnyel –, hogy erre kizárólag csak a munkavállaló munkaviszonnyal összefüggő magatartása körében kerülhet sor. Továbbá, a munkáltató ellenőrzése és az annak során alkalmazott eszközök, módszerek nem járhatnak az emberi méltóság megsértésével.³³ Ennél fogva nem jogszerű megfigyelni a mellékhelyiségeket, az öltözőket, az orvosi várót, de például jogszerűtlen a dohányzásra kijelölt helyiségek megfigyelése is. Ez utóbbi akkor lehet problematikus, amennyiben a kijelölt hely egy olyan kijáratnál található, amelynek folyamatos megfigyelése vagyonvédelmi okokból fontos. Jogszerűtlen továbbá – a NAIH³⁴ gyakorlata alapján – megfigyelni az áruházakban azon biztonsági helyiségeket is, ahová a lopással gyanúsított személyt kísérik csomagellenőrzés céljából.³⁵ Szintén jogszerűtlen testkamerát helyezve megfigyelni a munkavállaló munkavégzését.³⁶

Érdekes kérdést vet fel, hogy megfigyelhető-e a munkavállaló munkavégzés közben, amennyiben értékes tárgyakkal dolgozik, pénzt (például kasszás) vagy üzleti titkokat kezel. A NAIH ebben a kérdésben következetesen azt az álláspontot követi, hogy főszabály szerint „nem lehet olyan kamerát elhelyezni, amely kifejezetten a munkavállalót és az általa végzett tevékenységet figyeli meg”.³⁷ Erre akkor kerülhet sor, ha emberi élet, testi épség, személyi szabadság tényleges veszélyeztetése, illetve olyan vagyonvédelmi ok merül fel, amely a munkavállalók egész napos tevékenységének megfigyelésével jár együtt. E körben fontos kérdés, hogy a kasszasoron dolgozó pénztáros megfigyelése milyen módon lehetséges, tekintettel arra, hogy az ismeretlen eredetű leltárhiány jelentős része a kasszáknál távozik belső visszaéléseknek és folyamathibáknak köszönhetően. E tekintetben a kassza, illetve a kasszás munkaterületének megfigyelése jogszerű, amennyiben a kasszájánál dolgozó munkavállalót kitakarják a kameraképen. A munkáltató fontos kötelezettsége a munkavállaló tájékoztatása azon technikai eszközök alkalmazásáról, amelyek a munkavállaló ellenőrzésére szolgálnak.

³⁰ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

³¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

³² 2005. évi CXXXIII. törvény 31. § (1) bek.

³³ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről 11. §

³⁴ Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hivatala.

³⁵ NAIH/2018/412/2/H.

³⁶ NAIH/2018/865/2/V.

³⁷ NAIH/2018/2445/2/V.

A kamerarendszerek használatának jogalapja eltér egymástól az ott dolgozó munkavállalók és az adott ingatlanba betérő harmadik személyek esetében. Míg ez utóbbiak ráutaló magatartásukkal (megfelelő tájékoztatás alapján, lásd lejjebb) járulnak hozzá személyes adataik kezeléséhez, addig erről nem beszélhetünk a munkavállalók esetében, ugyanis az uniós adatvédelmi hatóságok következetes gyakorlata alapján a munkáltató és munkavállaló közötti alá-fölé rendelt viszony következtében nem beszélhetünk „önkéntes” hozzájárulásról a munkavállaló esetében. Ebben az esetben a jogalap a munkáltató jogos érdeke.³⁸

A kamerarendszert alkalmazó vállalatok további fontos kötelezettsége a munkavállalók, illetve harmadik személyek tájékoztatása a technikai eszközök alkalmazásáról. A strasbourgi Európai Emberi Jogi Bíróság egy 2018-as ítélete szerint jogszerűtlen a munkavállaló megfigyelése olyan kamerával (például rejtett kamera a jogsértések felderítése érdekében), amelynek üzembe helyezéséről előzetesen nem tájékoztatták a munkavállalót. A tájékoztatás tartalmi elemei vonatkozásában a GDPR 14. cikke, valamint a NAIH vonatkozó ajánlása fontos jogforrás.³⁹ Így a tájékoztatóban ki kell térni az alábbi (legfontosabb) szempontokra:

- az adatkezelőnek és – ha van ilyen – az adatkezelő képviselőjének kiléte és elérhetőségei;
- az adatvédelmi tisztviselő elérhetőségei (ha van ilyen);
- a személyes adatok tervezett kezelésének célja, valamint az adatkezelés jogalapja;
- az érintett személyes adatok kategóriái;
- a személyes adatok címzettjei;
- a személyes adatok tárolásának időtartama, vagy ha ez nem lehetséges, ezen időtartam meghatározásának szempontjai;
- az érintett azon joga, hogy kérelmezheti az adatkezelőtől a rá vonatkozó személyes adatokhoz való hozzáférést, azok helyesbítését, törlését vagy kezelésének korlátozását, és tiltakozhat a személyes adatok kezelése ellen;
- tájékoztatás arról, hogy a hozzájárulás bármely időpontban visszavonható, valamint a NAIH-hoz címzett panasz benyújtásának joga.

Végül fontos kérdés, hogy a kamerarendszer által rögzített felvételeket mennyi ideig lehet megőrizni. A fő szabály 3 nap, amelyről a Vagyongvédelmi törvény eltérést enged (30, illetve 60 nap) a törvényben meghatározott esetekben.⁴⁰

Mint fentebb említettük, a vagyongvédelmi cég, illetve a megbízó közötti jogviszony szabályait írásba kell foglalni. Ezen szerződésben figyelni kell arra is, hogy rendezzük a szolgáltatás nyújtása kapcsán felmerülő adatvédelmi feladatokat is. E körben – jelen kézirat lezárásakor – bizonytalan jogi helyzet áll fenn annak vonatkozásában, hogy vajon a vagyongvédelmi cég a kamerarendszer üzemeltetésével kapcsolatban adatkezelőnek vagy adatfeldolgozónak minősül-e. A legfontosabb különbség, hogy míg az adatkezelő meghatározza az adatkezelés célját és „módját”, eszközét, addig az adatfeldolgozó egyszerűen csak végrehajtja az adatkezelő utasításait. A kérdés azért is fontos, mert amennyiben a vagyongvédelmi cég a megbízóval együtt adatkezelő, úgy közös adatkezelőnek minősülnek, és ez

³⁸ GDPR 6. cikk f)

³⁹ NAIH ajánlása az előzetes tájékoztatás adatvédelmi követelményeiről, 2015. 09. 29.

⁴⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény 31. cikk (2)–(5) bek.

esetben a felelősségmegosztás szabályait rögzíteni kell a szerződésben. Ezzel szemben más szabályok vonatkoznak abban az esetben, amennyiben a vagyoni védelmi cég „egyszerű” végrehajtója a megbízó utasításainak. Bár a jelen kézirat írásakor hatályos vagyoni védelmi törvény 30. § (1) bekezdés alapján a vagyoni védelmi cég egyértelműen adatkezelő, a GDPR szabályai alapján ez már korántsem egyértelmű. Éppen ezért szerencsés lenne a helyzetet jogszabályi módosítás vagy az NAIH által kiadott jogértelmezés útján rendezni.

3.7. A magánnyomozásra vonatkozó legfontosabb szabályok

A magánnyomozási tevékenység némiképpen mostoha szerepet kapott a jogi szabályozásban, ugyanis a Vagyoni védelmi törvény mindösszesen két paragrafust szentel neki.⁴¹ Ez alapján a magánnyomozó:

- a) Adatot gyűjthet, felvilágosítást kérhet.
- b) Az igazolvány bemutatását követően az ingatlan-nyilvántartásban, az egyéni vállalkozók nyilvántartásában és a cégnyilvántartásban lévő adatokról kivonatot, másolatot készíthet, ha arra a megbízó kifejezetten felhatalmazta.
- c) A megbízó felhatalmazása alapján a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásából és a közúti közlekedési nyilvántartásból adatszolgáltatást kérhet, ha erre a személyes eljárása esetén a megbízó is jogosult, feltéve, hogy annak szolgáltatását az érintett nem tiltotta meg vagy nem kifogásolta, vagy a minősített adat védelméről szóló törvény másként nem rendelkezik.
- d) Kép- és hangfelvételt a kötelezettségeit meghatározó szerződés keretei között, az adatvédelmi szabályoknak megfelelően készíthet.

Tevékenységeinek azonban számos korlátja is van. Először is, a más részére szóló zárt küldemény tartalmát csak a címzett vagy a feladó előzetes hozzájárulásával ellenőrizheti. Továbbá, a magánnyomozás nem irányulhat diplomáciai, konzuli képviselők, az ezekkel egy tekintet alá eső nemzetközi szervezetek, valamint azok tagjai tevékenységére, hivatalos és külföldi hivatalos személy hivatalos tevékenységére.

Külön érdemes megemlíteni a személyes adatok védelmének kérdését, valamint az ezzel kapcsolatos – jelen kézirat lezárásakor fennálló – bizonytalan jogi helyzetet, tekintettel arra, hogy a magánnyomozás lényegi eleme természetes személyek személyes adatainak kezelése. A Vagyoni védelmi törvény értelmében a magánnyomozó eljárásának mindenben meg kell felelnie a személyes adatokra vonatkozó általános szabályoknak. Ezen szabályok alapján azonban korántsem világos, hogy a magánnyomozó jogszerűen készíthet-e kép- és hangfelvételt a megfigyelt személyekről, azok tájékoztatása nélkül (amely evidens módon nem életszerű a magánnyomozás esetében).⁴²

⁴¹ 2005. évi CXXXIII. törvény 34–35. §

⁴² A témában bővebben lásd: MÉSZÁROS Bence (2010): A magánnyomozói tevékenység szabályozásának aktuális kérdései. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet. 285–294.; SZÖVÉNYI György (2011): *A magánnyomozás jogi pillérei – 1.*, Budapest, SzVMSzK; SZABÓ László szerk. (2008): *Magánnyomozók kézikönyve*. Budapest, SzVMSzK.

3.8. A vagyonőr munkaköri besorolásának kérdése

A személy- és vagyonőr foglalkoztatása és beosztása egy összetett feladat, amely során figyelemmel kell lenni az Mt. által előírt és munkakörönként eltérő szabályokra. Jelen pontban azt a kérdést járjuk körbe, hogy mely esetben alkalmazható az úgynevezett *készenléti jellegű munkakör*, amely lehetőséget biztosít a munkáltató számára a rugalmasabb munkarend kialakítására. Az Mt. 91. §-a alapján készenléti jellegű a munkakör, ha:

- a) a munkavállaló feladatainak jellege miatt – hosszabb időszak alapulvételeivel – a rendes munkaidő legalább egyharmadában munkavégzés nélkül áll a munkáltató rendelkezésére

vagy

- b) a munkavégzés – különösen a munkakör sajátosságára, a munkavégzés feltételeire tekintettel – a munkavállaló számára az általánoshoz képest lényegesen alacsonyabb igénybevétellel jár.

Az Mt. kommentárja szerint a lényeg, hogy a munkavállalónak a rendes munkaidőn belül hangsúlyozottabban jelenik meg a rendelkezésre állási kötelesség, azaz egy passzív magatartás tanúsításának kötelessége. Ez egyben azt is jelenti, hogy a munkavállaló munkaidejének egy részét annak szenteli, hogy utasításra kész állapotban van, illetve külön utasítás nélkül is – amennyiben szükséges – valamilyen folyamatba beavatkozik, azaz aktív munkát végez. Nem az a döntő kritérium, hogy a munkavállalónak munkaideje egyharmadában pihenésre is lehetősége van, hanem az, hogy ebben az időszakban is rendelkezésre kell állnia, azaz olyan állapotban kell lennie, amelyben képes a munkáltatói utasítás befogadására és annak teljesítésére.

A kérdést a joggyakorlat cizellálta. A Kúria⁴³ gyakorlata szerint a készenléti jelleg kizárólag alapos bizonyítási eljárás során állapítható meg, az, hogy az öröklet munkakörük ellátása során milyen szellemi és fizikai terhelés éri. Vizsgálnia kell a bíróságnak a munkaszerződést munkaköri leírást, valamint az órutasítást is. A Kúria a diszpécserekkel kapcsolatban egyértelműen kimondta, hogy a diszpécserek feladata „nem hasonlítható az olyan jellegű, fokozott éberséget, figyelmet igénylő tevékenységhez, ahol a veszélyhelyzet létrejöttét magának a munkavállalónak kell észlelnie”.⁴⁴

⁴³ Mfv. 10.131/2014/7.; Mfv. 10.626/2015/1.

⁴⁴ Mfv. 10.131/2014/7

Vákát oldal

4. A biztonsági vezető

Major László

4.1. A hatékony biztonság, a személy- és vagyonvédelem, valamint a vezetés összefüggései

A címben egymás mellé kerülő fogalmak voltaképp a következő fejezetek, de talán az egész tankönyv lényegét foglalják össze. Ugyanis a hatékony vagy elvárt biztonság az tulajdonképpen a cél, bármilyen szervezet, üzem, intézmény vagy közterület vonatkozásában. A személy- és vagyonvédelem – mint szakma vagy szervezet – a cél megvalósítója, a vezetés pedig a módja annak, ahogy ezt a leoptimalisabb, leghatékonyabb módon megoldjuk. Az összefüggések feltárásának, megvilágításának egy alappillére, hogy valamennyi részletkérdést megismerjük, értelmezzük.

A címben jelzett „szentháromság” és különösen a vezetés egyik alapköve az információ, valamint annak védelme. Először érdemes tisztázni az információ vezetés során használt fogalmát, illetve az információk azon csoportosítását, amellyel egy biztonsági vezető találkozhat. Az információ, az informáltság általában is a vezetés alapja, de egy biztonsági vezetőnek kiemelten az, ahogyan ezt az első fejezetben is idézték.

Az információ fogalma: latin eredetű szó, amely értesülést, hírt, üzenetet, tájékoztatást jelent. Általánosságban információnak azt az adatot, hírt, jelzést stb. tekintjük, amely számunkra fontos, releváns és ismerethiányt csökkent. Egyes megközelítések szerint az információ nem más, mint a valóság vagy egy részének visszatükröződése, vagy annak próbálják beállítani. Az információt különböző tudományágak természetesen különböző módon írják le.

Az információk csoportosítása a biztonsági vezető szemszögéből:

- a) azon információk, amelyek a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV törvény alá tartoznak;
- b) azon közbiztonsággal, katasztrófavédelemmel, tűzvédelemmel stb. összefüggő információk, amelyeket a társadalmi munkamegosztás során a hatóságoktól, szakhatóságoktól hivatalból vagy az eseti együttműködés során megkap vagy szolgáltat;
- c) az adott szervezet vagy gazdálkodó szervezet szakmai működésével, gyártási folyamataival vagy szolgáltatásával összefüggő védett vagy nyílt információk;
- d) a belső biztonsági szolgálat vagy külső vagyonvédelmi szolgáltató napi működésével kapcsolatos információk;
- e) egyéb, a napi működés során beérkező, keletkező információk.

Az információk helyes kezelése, felhasználása a biztonsági vezető elfogadottságának, sikerének egyik megalapozója. A jó biztonsági főnök az egyik legjobban tájékozott vezető

az adott szervezetben. Nagy a kockázat azonban, hogy az általa birtokolt információkat jól kezelje, és ne éljen vissza azokkal.

Az „a” pontban értelmezett, a 2009. évi törvény alá sorolt adatok, információk védelme a jogszabályban pontosan körülírt. Érintettség esetén itt az alapfeladat, az előírások pontos betartása, a minősített adat biztonsági feltételeinek megteremtésétől a megismerésen, felhasználáson át a személyi biztonsági tanúsítvány kiállításáig tart. Például, ha a biztonsági vezető egy olyan gazdasági vállalkozásnál dolgozik, amely NATO-beszállító jogosítvánnyal rendelkezik, ott a fenti jogszabály ismerete és betartásának biztosítása kiemelten fontos feladat. A biztonsági vezető a minősített adatkezelő szerv vezetőjének átruházott hatáskörében felelős a törvény végrehajtási rendeletében meghatározott személyi, fizikai és adminisztratív biztonságra vonatkozó feladatok végrehajtásáért és koordinálásáért.

A „b” pontban azt feltételezzük, hogy szakhatóságokkal való együttműködés során számos olyan információhoz juthat a biztonsági vezető, amelyet bizalmasan kell kezelnie. A saját szervezetben nagyon alapos mérlegelés után oszthatja meg részben vagy egészben a kapott külső szakhatósági információkat. Különösen, ha ez bűnüldözéssel, esetleg terrorgyanús eseménnyel, védett személy látogatásával kapcsolatos rendezvénybiztosítással függ össze. Gyakran előfordul, hogy felsővezetői körbe tartozó egyes vezetők hiúsági kérdésnek tekintik, hogy minden információt megkapjanak, akkor is, ha nincs vele feladatuk. Erre az a jó megoldás, hogy a biztonsági vezető konkrétan és a lehető legmagasabban legyen bekötve a vezetéshez. Ennek két haszna van. Egyrészt függetlensége biztosított, másrészt így csak egy meghatározott vezetőnek kell kiadni kényes információt, hacsak a hatóság ezt nem tiltja meg. Természetesen fordítva is mozoghat információ, a szervezettől kifelé. A jogszabályok által deklarált esetekben – például a videófelvételek rendőrhatalósági lefoglalásakor – pontosan illik betartani a törvény által előírtakat, határidőket stb. Más nem deklarált esetekben a biztonsági vezető mindig mérlegeljen, mennyi az az információ, amennyit átadhat a külső félnek. Bizonytalan esetekben célszerű az első számú vezetővel konzultálni, vagy felhatalmazása esetén a szervezet jogi képviselőjének tanácsa alapján eljárni.

Nagyobb tömegű információ jelenik meg a „c” pontban. Az adott szervezet vagy gazdálkodó vállalkozás szakmai működésével, gyártási folyamataival vagy szolgáltatásával összefüggő védett vagy nyílt információk kezelése, védelme egyre nagyobb biztonsági kihívás. Különösen kényes kérdés ez a versenyszektorban. Egyre inkább előtérbe kerül napjainkban az üzleti hírszerzés, valamint az ellene folyó védelem. Rendszeresen szemtanúi vagyunk, szinte azonos időben megjelenő, egymáshoz nagyon hasonló új autómódellek, PC-k, szoftverek, gyógyszerek stb. megjelenésének. Ezek nem csupán az üzleti hírszerzés eredményességét, fejlődését bizonyítják, hanem azt is, hogy egy biztonsági vezetőnek mindig is kiemelkedő szerepe van nem csupán az információ, információhordozó, -tároló eszközök, hanem a munkatársak védelmében is. Olyan biztonsági kultúrát kell teremteni az adott szervezetnél, amelyben sokan segítik a biztonsági vezető ebbéli munkáját. Nem lehetünk ebben sematikusak, hiszen egészen más védelmi módszerek szükségesek egy elektronikai eszközöket gyártó cégnél, mint, mondjuk, egy gyógyszerkutató intézetnél, ahol külföldi munkatársakat, kutatókat, ösztöndíjasokat tömegével alkalmaznak.

A „d” pont kapcsán naponta keletkező szakmai információk tömkelegének kezelése tulajdonképpen a biztonsági vezető szakmai munkáját jelenti. A gyakorlat azonban két irányba térítheti el az információdömping tartalmát. Amikor saját biztonsági szolgálatot működtetünk, a szakmai információk megoszlása az alábbiak szerint csoportosítható:

- a biztonsági állomány folyamatos feltöltése, állásinterjúk, próbaidős megfelelés stb.;
- az ügyeleti és egyéb szolgálatok vezénylése, felkészítése, ellenőrzése stb.;
- a biztonsági események kezelése, személyi, tárgyi konzekvenciák értékelése, védelmi tervek kidolgozása stb.;
- a szervezet biztonsági elvárásainak, a védelem személyi, tárgyi feltételeinek, összhangjának megteremtése.

Amikor pedig külső céget szerződtetünk a védelmi feladatok egy részének vagy teljes egészének ellátására, akkor a napi szakmai információk az alábbiak szerint alakulnak:

- az ügyeleti szolgálatok ellenőrzése, alkalmatlanság esetén a szerződés szerinti időintervallumon belüli személycsere-igényles;
- a védelmi szolgáltatás és a szerződésben foglaltak folyamatos összevetése, az abban foglaltak megkövetelése, esetenként annak módosítása, végső esetben a szerződés felbontása, ami a közbeszerzés esetén igen súlyosan érinti a szerződő felet;
- a biztonsági események kezelése, személyi, tárgyi, szerződéses konzekvenciák értékelése, védelmi tervek kidolgozása stb.;
- a szervezet biztonsági elvárásainak és a védelem személyi, tárgyi feltételeinek, azok összhangjának megteremtése.

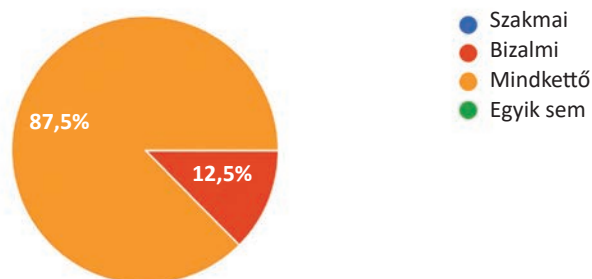
Amennyiben a két változat információmennyiségét összevetjük, jól láthatóan nincs szignifikáns különbség. Tartalmában azonban igen. Utóbbi esetben jelentősen megnő az ellenőrzéssel, az együttműködéssel, az érdekérvényesítéssel összefüggő információk mennyisége a biztonsági vezető részére. Ennek egyenes következménye a vezetői struktúra módosulása a biztonsági szervezetben, illetve változások az alkalmazott vezetői módszerekben.

Külön kell foglalkozni az egyéb, a napi működés során beérkező, keletkező információkkal. Amennyiben a jó biztonsági vezető nyitott szemmel jár-kel az adott szervezet telephelyein, kevesebb meglepetés érheti. Rendszeres jelenléte a saját, de a vásárolt ügyeleti szolgálatokat is feszebb munkarendre kényszeríti. „Akinak vigyázó híre van, az nyugodtan alhatik” – mondta volt Zrínyi Miklós költő és hadvezér néhány száz éve, de tartalma ma is igaz. Ezen információk alapvetően a vagyonvédelmi, tűzvédelmi és a biztonsági szolgálathoz rendelt egyéb védelmi szakmákat – munkavédelem, környezetvédelem, takarítás stb. – érintheti. Vannak azonban olyan más információk is, amelyek közvetlenül nem a biztonsághoz kapcsolódnak, hanem az adott szervezetben dolgozókhöz, munkafolyamatokhoz, de amelyeket az ott dolgozó egyes személyek annak vélnek. Ezek a jóindulatból fakadó információk. Természetesen vannak olyanok is, akik jellemhibából vagy éppen rosszindulatból juttatnak el valós vagy hamis információkat a biztonsági szolgálat részére. Ezeket az információkat nagyon körültekintően, a helyén kell kezelni, ellenőrizni, s ha valóban szükséges, akkor intézkedni, vagy azt az intézkedésre jogosult részére eljuttatni.

Összességében megállapítható, hogy egy biztonsági vezető munkája a később részletezett szakmai feladatok mellett rendkívül bizalmas jellegű. Egy kapcsolódó vizsgálat során az alábbi kérdést tettük fel gyakorló biztonsági felső vezetőknek.

Ön szerint szakmai vagy bizalmi beosztás egy biztonsági felső vezető posztja?

16 válasz

3. ábra

*Biztonsági vezetőkre vonatkozó magánbiztonsági kutatás,
NKE Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Kutatócsoport, 2017–2018*

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Jól láthatóan a megkérdezettek többsége helyesen értékelte munkája bizalmi jellegét. Ebben a megközelítésben a 100% sem rossz eredmény, bár a válaszadók 12,5%-a nyilván túldimenzionálta annak bizalmi jellegét.

Az első három fejezetben tisztázódott a biztonság fogalma, szereplői és azok feladatmegoszlása, az előbbieken pedig az információ kérdését, annak bizalmi jellegét, fontosságát jártuk körbe a biztonsági vezető szemszögéből. A következőkben azokra az alapvető összefüggésekre, hipotézisekre világítunk rá, amelyek a hatékony biztonság, a személy- és vagyonvédelem, valamint a vezetés között kimutatható, s amelyeket bizonyítani kívánunk.

Ilyenek lehetnek az alábbiak:

- A hatékony biztonság nem képzelhető el jól működő személy- és vagyonvédelem, továbbá magas szintű vezetési kultúra nélkül.
- A hatékony biztonság nem egy konstans állapot, hanem a kockázatok és a biztonság érdekében tett intézkedések állandóan változó eredője. Tehát szubjektív és objektív elemek összessége, amelynek az adott szervezetre jellemző biztonsági kultúra is része.
- A személy- és vagyonvédelem teljesítménye, szervezeti formája és a ráfordítások között közvetlen összefüggések tapasztalhatók.
- A biztonsági vezetés hatékonysága, módszere normál körülmények között jelentős befolyással bír a szervezet elvárt biztonsági szintjére.
- Különleges biztonsági feladatok speciális vezetési módszereket, a rendkívüli események kezelése pedig erre felkészült vezetőket és törzset igényelnek.

4.2. A vezetés alapjai és a vezetési elméletek értelmezése

A következőkben vizsgáljuk a vezetés alapfogalmait, értelmezzük a különböző vezetés-elemeket. A tudatos vezetés elemi formái – mint sajátos emberi tevékenység – már vélhetően az ősemberek korában megjelent, hiszen abban a vad, evolúcióra alapozott világban az ember csak közös erőfeszítéssel maradhatott életben. Nem lévén különlegesen erős, nagyméretű fogazata, karma, izomzata, így csak a közös vadászatok eredménye adhatta azt az energia- és fehérjetöbbletet, amellyel túlélte a természeti kihívásokat, kiemelkedhetett a környezetéből, és ami a páratlan fejlődését biztosította. Ezek a kezdetleges eszközökkel végrehajtott vadászatok – sok minden más mellett – a jó szervezést, azon belül a hatékony együttműködést, irányítást is igényelték, mert különben a felnőtt vadászok vesztesége – ami esetleg az adott embercsoport pusztulását is okozhatta – nem állt volna arányban a zsákmány által biztosított eredménnyel. Ez az ösztönös emberi tevékenység fejlődött tovább a napjainkban közismert vezetési módszerek, a vezetési tudomány kialakulásáig. Jelen kutatás eredményei a szolgáltató állam egy speciális szeletén dolgozó biztonsági vezetők képzését, napi munkáját hivatott segíteni, többek között vezetési kérdésekben. Előbb azonban célszerű az itt használatos vezetési alapfogalmakat és terminológiát tisztázni.

4.2.1. A vezetésről

Amennyiben a vezetést jól érthető köznapi formában kívánjuk megfogalmazni, úgy kiindulási alapként a következőket fogadhatjuk el. „A vezetés olyan sajátos emberi tevékenység, amely a kitűzött célok érdekében más emberek, csoportok tevékenységét tervezi, szervezi, irányítja és ösztönzi.”¹

A definíció tartalmából az is következik, hogy a vezetés színtereit, szintjeit, szereplőit illetően feneketlen mélységek fölött lavírozunk. Valamennyi terület áttekintése, elemzése még felszínesen is meghaladná a jelen fejezet, de még a tankönyv kereteit is. Ezért azokra a kérdésekre koncentrálunk, amelyek segítik egy jövődó, potenciális biztonsági vezető felkészülését.

4.2.2. A vezetés színterei

A vezetés tipológiai megközelítéséből csak egy, a számunkra legkezelhetőbb változatot emelnék ki.² Így a vezetés lehet politikai, államigazgatási, gazdasági, katonai, amely területeken az irányított közegeből adódóan igen sajátos, egyedi jellemzőket is találhatunk. Mélyebbre tekintve láthatjuk, hogy „a szervezet tagjainak részvétele, tevékenységük jellege nagymértékben az alkalmazott hatalomtól függ”.³

Ennek megfelelően a haszonelvű (utilitárius) szervezeteknél a tagok alapvetően gazdasági jutalmat várnak az általuk nyújtott teljesítményért, ez a szervezeti rendszer rendező,

¹ GAZDAG Miklós – MEITNER Tamás (1968): *A vezetés emberi tényezői*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 12.

² Nem azonos a vezetői tipológiával.

³ SÁR László (2008): *A rendészeti vezetés emberi tényezői*. Budapest, Rendőrtisztai Főiskola. 20.

hatalmi elve. Napjainkban ez leginkább a gazdasági, üzleti, kereskedelmi és biztosítási szektorban figyelhető meg.

A normatív alapú szervezeteknél alapvetően olyanokat találunk, akiket a szervezet céljai vonzanak, akik a státusz, a belső szervezeti értékek mentén azonosulnak, és morálisan kötődnek ahhoz, például hivatástudatból. Ilyenek lehetnek a különböző vallási, karitatív, de bizonyos értelemben a fegyveres erők is, főleg békeidőszakban. Megemlíteném még azon szervezeteket is, amelyek valamilyen erőszakra és tekintélyre alapuló struktúrákban működnek. Itt az egyik legnagyobb motiváció éppen a meghatározó hierarchiába – a nagyobb tekintély és a vele járó juttatások irányába – való előrelépés lehetősége. Példaként említhetők itt a rendészeti szervek. Természetesen ezek a típusok nem tisztán léteznek. Mint a legutóbbi példában is láttuk, ezek – a különböző szervezeti típusok – valamilyen arányú keveréke, akár a tekintélyt, akár a haszonelvűséget, akár a normákkal való azonosulást vizsgáljuk mint motívumot. Célunkat a két leginkább rokon terület, a gazdasági és a katonai vezetés vizsgálata szolgálná, mivel azok egymásból nőttek ki, és alapjait képezhetik a biztonsági szakmai vezetés rendjének, vizsgálatának is. Ennek oka egyszerű. A modern világ valamennyi intézménye az iparosodás korában megjelenő tömeghadseregekben kialakuló törzskari vezetési módszereket vette át némileg módosult formában. Természetesen az alapvető hangsúlyt a vezetés emberi tényezőire összpontosítjuk. Ennek megfelelően nem kerülhetjük meg majd az egyes vezetésemléletek fejlődésének vizsgálatát, sem pedig a vezetők és a vezetettek pszichológiai és szervezetpszichológiai jellemzőit, azok értékelését. A vizsgált témát legjobban Hankiss Elemér megállapításával zárhatjuk, aki szerint ahhoz, hogy egy valamilyen közösség létrejöjjön és fennmaradjon, az alábbi négy tényezőre van szükség: „közös érdekre, közös célra, közös értékrendre és mindezek meglétének tudatára, vagyis más szóval: mi-tudatra”.⁴

A csoport a maga pszichológiai funkcióival, már viszonylag jól feltárt terület. Így csak utalunk arra, hogy egy magas kohézióval rendelkező csoport munkakedve, teljesítménye is magasabb más csoportokhoz képest. Ezt biztonsági vezetőként is mindig tartssuk szem előtt!

4.2.3. A vezetés szintjei

Ahogy korábban jeleztük, ez is egy rendkívül összetett, bonyolult kérdés. Tudniillik a vezetési tevékenységek között jelentős különbségek vannak attól függően, hogy a hierarchia melyik szintjén tevékenykedik az adott vezető. Ez ugyanis meghatározza a vezetői tevékenységhez tartozó döntéseket, a döntési javaslatok hatósugarát. Általában elfogadhatjuk az alábbi csoportosítást: alsó szintű, középszintű és felső szintű vezetés. Amennyiben ezt elfogadjuk, akkor azt is beláthatjuk, hogy a különböző vezetési szintekhez különböző követelmények tartoznak, amelyeket a teljesség igénye nélkül az alábbiakban foglalmazzuk meg:

- Alsó vezetői szintekhez kapcsolódó elvárások:
 - a szakmai részletek pontos ismerete, szorgalom, alaposág, megbízhatóság.
- Középszintű vezetői szinthez kapcsolódó elvárások:
 - a szakma átfogó ismerete, siker és munkaorientáltság, az adott szervezeti szint sikerének mindenekelőtti fontossága.

⁴ HANKISS Elemér (1983): *Diagnózisok*. Budapest, Magvető. 232.

- Felső vezetői szinthez kapcsolódó elvárások:
 - széles körű szakmai tájékozottság, egyéni látásmód, lényeglátó és gyors döntési képesség.

Ezek az elvárások azonban ütköznek olyan normákkal, mint a társadalmi mobilitás, ahol teljesen jogos az az igény, hogy minden tehetséges ember az lehessen, amire vágyik, amiben a legjobb, függetlenül attól, hogy hová született. Ütközik azzal a romantikus elvvel is, hogy az igazán sikeres, aki alulról végigjárja az adott szakma hierarchiáját. Persze lehet újságosfiúból laptulajdonos, kőműves segédéből építőmérnök, sőt közkatonából tábornok, de lássuk be, nem ez az általános. Ugyanis nyilvánvaló, hogy ha valaki hosszú időt tölt el, mondjuk, alsó vezetői beosztásokban, előbb-utóbb minden kezdeményezőkézség, önálló cselekvési igény, vezetői bátorság kikopik belőle, még akkor is, ha esetleg korábban rendelkezett vele.

Ez persze nem jelenti azt, hogy a rendvédelmi szerveknél, biztonsági szolgálatoknál egy tehetséges tisztjelölt, biztonsági vezető nem juthatna gyorsan át az alsóbb vezetői szinteken. Akinek viszont erre sok tanulóidő kell, vagy túlságosan telített, zárt a szervezet, az jobb, ha szembenéz valós lehetőségeivel, ugyanis a három kiemelt vezetői szinthez tartozó embertípus nem feltétlenül ugyanaz. Ettől persze lehet még kitűnő alparancsnok, csoportvezető vagy éppen középvezető, ha ezzel megbékél és alkalmazkodik. Gyakran találkozunk hierarchikus szervezetekben olyan „megrekedt” vezetőkkal, akik nem a helyükön vannak, emiatt nem érzik jól magukat a bőrükben. Ez voltaképp az emberi, vezetői energiával való pazarlást jelenti, így elkerülendő. Rosszabb változat, amikor a sikerorientált vezető magasabb beosztásba kerül, mint amely ellátására amúgy végzettsége, tapasztalata, életkora alapján alkalmas lenne. Ez a kontraszelekció rosszabb változata. Visszatérve a szakmai ranglétra végigjárására, ami általánosan elfogadott követelmény hierarchizált szervezetekben – beleértve ipart, mezőgazdaságot, oktatást, egészségügyet, államigazgatást, rendvédelmi szerveket stb. –, átgondolandó az előmeneteli rendszerek szakaszolása. Egy ember életébe mennyire fér bele az, hogy minden szintet végigjárjon, dolgozzon és tanuljon? Itt zárjunk is egy idevágó idézettel: „Az a tény, hogy valaki alulról küzdötte fel magát, nem teszi szükségsszerűvé, hogy valamennyi (vállalat-) vezetőt ily módon képezzük ki.”⁵ Természetesen az előbbi idézet sem zárja ki, hogy egy vezetőnek nagyon hasznosak, esetenként nélkülözhetetlenek a szakma alapjaiban szerzett tapasztalatok, így egy biztonsági vezető sem nélkülözheti azokat. Nagyon fontos az is, hogy már a vezetői kiválasztásnál próbáljunk meg erre tekintettel lenni. Ezt a következő fejezetben részletesen vizsgáljuk.

4.2.4. A lehetséges vezetői feladatok

A lehetséges vezetői feladatok felsorolására úgy kell tekinteni, mint egy halmazra. Különböző vezetői szintek különböző arányban felelnek ezek végrehajtásáért. A mai multinacionális vállalatok által vezérelt világban a menedzserek számára jól érthető üzenetekkel próbálják áthidalni a vezetés terén meglévő ismerethiányukat. Ennek illusztrálására rövid jelmondatokat szerkesztettem a vezetői feladatok mögé. Tettem ezt azért, hogy egy ilyen

⁵ HAIRE, Mason (1974): *Pszichológia vezetőknek*. Budapest, Mezőgazdasági Kiadó. 140.

közegbe kerülő biztonsági vezető számára ismerős legyen a befogadó szervezet, nem pedig kommersziális okokból.

Láthatjuk majd azt is, hogy a felsorolt feladatok nem szakmafüggők, hanem szinte mindenhol alkalmazhatók, viszont igen jelentős kommunikációs tartalommal és követelménnyel rendelkeznek. Ez egy újabb kihívás a biztonsági vezetővel szemben, hiszen egy újabb követelményt kell teljesíteni, ha sikeres akar lenni a maga szintjén.

Lássuk akkor a vezetői feladatok egyféle eszenciáját:

- A szervezet képviselete a fölé-, mellé- és alárendelt szervezeteknél, továbbá kapcsolat a szűkebb vállalati, gazdasági, társadalmi környezethez. (Mi vagyunk a legjobbak!)
- A szervezet működéséhez szükséges elvi, személyi és anyagi feltételek biztosítása, ezen belül a kormányzati, parlamenti, települési, üzemi és nem utolsósorban pénzügyi kapcsolatok építése. (Lobbizz, ne korrumpálj!)
- A biztonsági szervezet feladatainak megfogalmazása, megismertetése és elfogadtatása valamennyi érintettel. (A belső kommunikációs stratégia a legfontosabb!)
- A működés szempontjából legalkalmasabb szervezeti rend felépítése, a szervezeti egységen belül észszerű munkamegosztás létesítése, a működő kommunikációs csatornák erősítése, az információs igények meghatározása és kielégítése. (Jót jól és jókor, ebben áll a nagy titok!)
- A feladatok optimális végrehajtásának biztosítása. (Ez nem pártpolitikai agitáció!)
- A munkafolyamatok eredményes végrehajtása, illetve az eredmények pontos számbavétele. (Győzz és ünnepelj!)
- A szervezet alkalmazkodásának és fejlődésének biztosítása. (Figyelj, nem a tükör görbe!)
- A vezetési képességek, valamint a módszerek fejlesztése. (Üzemi haváriánál nem csak 24 órás törzsmunkarend létezik!)

Az eddigiekből három csomópont tapintható ki a vezetés lényegét tekintve:

- A vezető alapvető feladata a szervezet eredményes működésének, fejlesztésének és kommunikációjának egyidejű biztosítása.
- A kellő tudatossághoz – amely az ösztönzőerő egyik alapja – jó kommunikáció szükséges.
- A felsorolt vezetői feladatok hatékony végrehajtása alapvetően befolyásolja a szervezet eredményes munkáját.

Láthatjuk, a vezető feladatrendszere igen szerteágazó. Azt, hogy ki milyen értékek mentén, és hogyan, mi módon próbálja ezeket a feladatokat teljesíteni, nevezzük vezetői típusoknak. A vezetői típusokat a szakirodalom részletesen taglalja, csak annyiban foglaljuk össze a lényeges vonásokat, hogy a különböző törzsmunkamódszereknél a szükséges következtetéseket le tudjuk vonni.

4.2.5. Vezetői típusok

A vezetők jellemzésekor három alapvető vezetői típust szoktak megkülönböztetni. Ezek a már jól ismert tekintélyelvű (autokratikus), a demokratikus és az engedékeny (anarchikus vagy laissez-faire) vezetők.

A tekintélyelvű vagy autoriter vezető általában maga hozza a döntéseit, kollégái véleményét ritkán veszi figyelembe. A korábban részletesen taglalt információk többségét visszatartja, így biztosítja vezetői tekintélyét, és egyfajta függőségben tartja az általa irányított csoport tagjait. A döntés-előkészítést szigorúan kézben fogja, vezetésére az utasítás, a parancs a jellemző. Amennyiben egyébként jól felkészült vezető, akkor a csoport, a szervezet teljesítménye itt a legmagasabb. A szervezet belső kohéziója általában gyengébb, mert tagjai nem mindig érzik jól magukat abban a légkörben, kiszolgáltatottabbak, a szervilitás külső igénye esetenként magasabb, mint a szakmai tudásé.

A demokratikus vezető bevonja munkatársait a munkafolyamatokba. A célok kitűzésétől az értékelésig figyelembe veszi javaslataikat. Ennek megfelelően gyakran hoz konszenzuson alapuló döntéseket. Jellemző a vita, a kompromisszumok keresése és törekvés a meggyőzésre. A megoldásokban gyakoribb a kreativitás, nagyobb az önállóság. Bizonyos helyzetekben jobb, más helyzetekben a csoport teljesítménye rosszabb, mint az autoriter vezetésnél. A csoport összetartása jobb lehet, mert tagjai jobban érzik magukat, nagyobb a szakmai biztonságérzetük, fontosnak érzik a munkájukat. A versenyszellem is nagyobb, annak előnyeivel és hátrányaival egyetemben.

Az engedékeny vezető magatartása általában ráhagyó. A vezető a működési kereteket biztosítja, de a munkaszervezéssel közelebbről nem foglalkozik. Engedi a vitákat, megerősítést ebben nem ad, így a csoporton belüli döntéseket általában önjelölt vagy az ott kialakult informális vezetők hozzák. Szerencsés esetben ezek szakmailag felkészült, tapasztalt kollégák, így speciális helyzetekben születhetnek jó eredmények, de általában a csoport teljesítménye elmarad az előző kettőtől. A csoporton, szervezeten belül gyakoriak a viták, a konfliktusok, folyik a harc a kvázi vezetői posztokért.

Természetesen ezek a típusok általában nem vegytisztán jelennek meg. Erre már az ötvenes években felfigyelt két vezetéselméleti szakember, Tannenbaum és Schmidt. Egy hétfokozatú skálát készítettek, amely a döntések meghozatala szerint fűzi fel a vezetőket az autokratikustól az engedékenyig az alábbiak szerint. A jobb érthetőség kedvéért az adaptált skálát némileg módosítottuk, olyan szinten, amely nem sérti az eredeti szerzők alap gondolatát.

1. Autokratikus – a vezető dönt, és kihirdeti azt.
2. Kulturált (autokrata) – a vezető eladja a döntését, de előtte kérdez, mérlegel.
3. Szakértői (autokrata) – a vezető iránymutatásokat ad, vitát provokál, párbeszédet enged a döntés előtt.
4. Tanácskozó (demokrata) – a vezető döntési alternatívákat nyújt, amelyek változtathatók a beosztottak véleménye, javaslata szerint.
5. Részvételi (demokrata) – a vezető bemutatja a problémákat, vitát kezdeményez, a született javaslatok alapján dönt.
6. Delegáló (engedékeny) – a vezető meghatározza a döntési határokat, és kéri a csoportot a döntés meghozatalára.
7. Együttműködő (engedékeny) – a vezető koordinál, de a beosztottak önállóan működnek és döntenek.

Összességében megállapítható:

A különböző menedzsertípusú vezetési elméletek (Taylor, Fayol, Mayo, Tannenbaum, Schmidt, Adar) a vezetés problémáját, kíváncsian módszerét a vezető, a beosztott, a szervezet, a siker, a hatékonyság, az elégedettség oldaláról vizsgálják. Ennek megfelelően sokszínűek, de rendszerint a gazdaság, a szervezetrányítás problémáira adnak valamilyen specifikus megoldást. Rendészettudományi szempontból és az általános napi irányítás szempontjából önmagukban, tisztán kevésbé hatékonyak. Ez alatt leegyszerűsítve azt értjük például, hogy amíg Taylor a szervezetet állítja előtérbe, addig Fayol a vezető személyét, tehát önmagában egyik sem alkalmas céljaink eléréséhez.

A vezetői típusok után vizsgáljuk meg, hogy melyek azok a vezetési alapelemek, amelyek ismerete nagymértékben befolyásolja a vezető, a csoport eredményét, a feladatok végrehajtását.

4.3. A vezetés lehetséges alapelemei

Az alapfogalmak tisztázása során „öt vezetési alapelemet szokás megkülönböztetni: tervezés, szervezés, igazgatás, koordinálás, ellenőrzés. Ez az öt alapfunkció hol bővül, hol szűkül, de a vezetés meghatározására általában elfogadható.”⁶

Ismert még a négyes csoportosítás, amely a tervezést, a szervezést, az operatív irányítást és az ellenőrzést foglalja magában. G. L. Campion francia vezetéselméleti szakember tovább szűkíti a kört, nála a tervezés, a szervezés és az ellenőrzés átfogja a vezetés teljes vertikumát. A szűkítő jellegű változatok után tekintsünk át egy másik irányt. Az angolszász vezetéselmélet éppen ellenkező irányba mutat, kibővíti ezeket az alapelemeket. Az úgynevezett „POSDCORB” képletet érdemes elemezni.⁷

Tartalmát tekintve a mozaikszó első eleme a Planning, azaz a tervezés. A szervezés az Organizing, a személyzettel való ellátás a Staffing, az irányítás a Directing, a koordinálás a Coordinating, a tájékoztatás a Reporting, és végül a Budgeting, amely a finanszírozás. Összességében egy virtuális rostát feltételezve megnézhetjük, mi az, ami egyforma, így kihullik, és minden vezetési elméletben szerepel. Ilyen a tervezés, a szervezés, az irányítás. Ez tehát közös nevezőként elfogadható. A következőkben ezt a hármast alkalmazzuk, de valószínűleg a többi alapelem sem sikkad el. Nézzük az ellenőrzést! A törzskari vezetési rendben látni fogjuk, hogy az ellenőrzés mind a három szakaszban jelen van, tehát nem marad el. Sőt a készenlét ellenőrzésekor megjelenik egy speciális, ritkábban használt formája, ez pedig a segítő ellenőrzés. Részletesen később vizsgáljuk.

4.3.1. A tervezés

Magában foglalja a feladattisztázást, az azonnal foganatosítandó rendszabályok bevezetését, a felderítést vagy az információgyűjtést, azok előzetes értékelését, az előzetes intézkedések kiadását, a helyzetértékelést vagy teammegbeszélést. A helyzetértékelést vagy

⁶ BENE László (1970): *A vezetés tudományos megalapozása*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 42.

⁷ BENE 1970, 42.

helyzetmegítélést elegendő idő esetében a szakterületek sorrendjében, váratlan, sürgős esetekben pedig csak az érintett szakterületek bevonásával, rövidebb idő alatt végezzük el. Az utóbbi esetben a szakterületek sorrendjét természetesen a kialakult helyzet vagy rendkívüli esemény jellege határozza meg. Az (elgondolás), elhatározás vagy döntés meghozatala (módosítása) a tervezési folyamat célja, csúcspontja. A döntéssel a tervezés tartalmilag és jogilag befejeződik. Nagyon érdekes a korábban már említett vizsgálatunk eredménye a vezetési ismeretek vonatkozásban is, amikor az alábbi kérdést tettük fel:

Mit tudatosít a beosztottjaiban, mikor fejeződik be a tervezés folyamata?

16 válasz

4. ábra

*Biztonsági vezetőkre vonatkozó magánbiztonsági kutatás,
NKE Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Kutatócsoport, 2017–2018*

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az eredmény igen meglepő! A megkérdezett vezetők mindössze 37,5%-a tudja azt, hogy a tervezési szakasz a döntéssel fejeződik be. Ez lehet – sok más mellett – az egyik oka a vezetők és a szervezetek túlterhelésének.

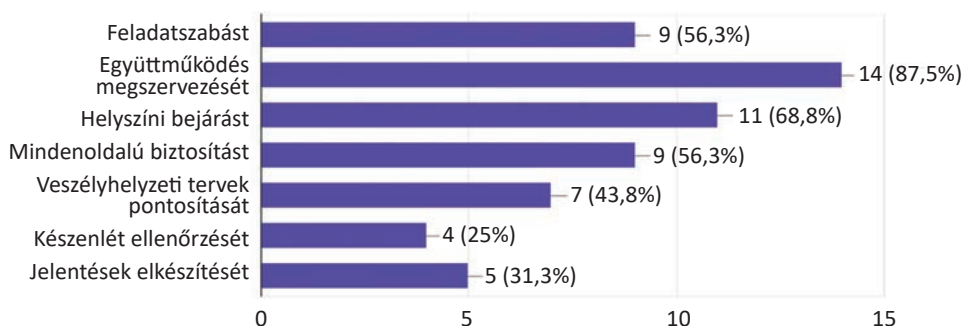
4.3.2. A szervezés

A biztonsági intézkedések, a termelési feladatok kiadása képezi a szervezési folyamat alapját. Erre épül az együttműködés és a mindenoldalú biztosítás megszervezése, legvégül pedig a készenlét ellenőrzése. A jól megszervezett együttműködés a közös siker egyik alapja. Ezt vagy a feladatok sorrendjében végezzük, amikor kevés az idő, vagy pedig az alkalmazási folyamat, a bevetés, a beavatkozás időrendje szerint. Ez utóbbi alaposabb, ugyanakkor hosszadalmasabb. A készenlét bármely feladatra az egyik legfontosabb mozzanat a szervezés folyamán a vezető és a végrehajtó állomány részére egyaránt. Ennek eléréséről ellenőrzéssel, segítő ellenőrzéssel győződünk meg. Azért segítő, mert egyrészt lehetséges, hogy valami új feladatra vagy eljárásra készülünk fel, és ezt addig kell gyakorolni, amíg nem megy tökéletesen.

Másrészt lehetnek új körülmények, gyakorlatlan állomány, új eszközök stb., és emiatt kell a segítő ellenőrzés. A készenlétet – vagy annak elérését – általában jelentjük a feladat kiadójának, s ezzel a szervezési feladatok befejezettnek tekinthetők. Ezért kiemelt jelentőségű, hogy a gyakorlatban a fentiek miként alkalmazzák. A vizsgálat során ezt is felmértük az alábbi kérdéssel:

Mely munkaelemeket követeli meg beosztott vezetőitől a szervezet időszakában?

16 válasz

5. ábra

*Biztonsági vezetőkre vonatkozó magánbiztonsági kutatás,
NKE Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Kutatócsoport, 2017–2018*

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az ábrát tekintve látható, hogy itt sem sokkal jobb a helyzet. Hasonló ismerethiány van a szervezési szakasz tekintetében is a vezetők többségénél. A feladatszabást a fele, az együttműködés megszervezését a kétharmad, a mindenoldalú biztosítást ismét a fele kéri számon. A készenlét ellenőrzését, ami a szervezési szakasz végét jelentő, nagyon fontos feladat, mindössze négyen követelik meg beosztottjaiktól, ami a válaszadók mindössze 20–22%-a. Egyértelműen látszik, hogy a biztonsági vezetők képzésében, továbbképzésében, napi munkájában sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni a vezetés tudományára. A tervezés-szervezés-irányítás triumvirátusában a legnehezebb elem az irányítás. Nehéz a hétköznapi rutinmunkavégzése során, de különösen az rendkívüli események (a továbbiakban: RES) vagy akár katasztrófa esetén. Lássuk tehát a lényegét!

4.3.3. Az irányítás

A biztonsági események, a RES-ek kezelése, a termelés koordinálása operatív irányításnak felel meg. Az irányítás mindig magában foglalja:

- a követelmények felállítását és ellenőrzését;
- a teljesítmény követését és folyamatos értékelését;
- a folyamatok kontroll alatt tartását;

- a folyamatok időnormáinak mérését, esetleges korrekcióját;
- a motivációs szint fenntartását, a pontos belső, szükség szerint külső kommunikációt;
- az eredmények, veszteségek, károk számontartását, szükség szerint korrekciók végrehajtását az eredményesség érdekében vagy éppen a veszteségek minimalizálásában;
- szélsőséges esetben új döntés vagy új elhatározás meghozatalát.

Vizsgálatunk egyik nagy tapasztalata az is, hogy egy tízes skálán mérve a megkérdezett vezetők legkevesebbet a tervezéssel, többet a szervezéssel és messze a legtöbbet a szervezéssel vannak elfoglalva a napi munkájuk során. Ez abszolút rossz gyakorlat, mert, ha csak a vezető képes jól irányítani, akkor nagy baj van a beosztott vezetői állománnyal, annak szakmai és vezetői tudásával. Lehetnek persze más okok is, mint a bizalmatlanság, a rossz beidegződések, a kompromisszumok stb. Összességében kijelenthető: a vezetés így nem hatékony!

4.4. Vezetői és törzsmunkamódszerek

Eddig a vezetés alapelemeit, a vezetőt vizsgáltuk. Most a törzset – civileken: a vezetői csoportot –, annak lehetséges munkafolyamatait, módszereit vizsgáljuk. A törzsmunkamódszerek olyan különböző, de önmagukban is komplex vezetői eljárásrendszerek, amelyek tartalma függ a kialakult helyzettől, a feladatok jellegétől, a végrehajtók, az adott szervezet, a vezetők felkészültségétől. A körülmények miatt kiválasztott vezetési módszer mindig meghatározza a kívánatos, leghatékonyabb vezetési stílust is.

A klasszikus törzskari vezetési módszerek és a kapcsolható vezetői típusok röviden az alábbiakban foglalhatók össze:

1. Lépcsőzetes vezetési módszer körülményei és jellemzői: elegendő idő áll rendelkezésre, a törzsek átlagosan felkészültek, minden vezetési szint végrehajtja a tervezés, szervezés valamennyi feladatát, és legkésőbb a készenlét elérése után szab feladatot az alatta álló vezetési szintnek. Valamennyi klasszikus vezetési stílust elviseli, még az engedékeny, „laissez-faire”-t is, de leghatékonyabb a demokratikus típusú vezető ebben a helyzetben. Nagy teret ad a kreativitásnak, a beosztottak jobban részt vesznek a döntés-előkészítésben, jobb a csoporthangulat. A vezető itt egyfajta koordinátor, a beosztottak megfelelő időkorlátok mellett önállóan dolgozhatnak. Emiatt a hatékonyság esetenként csökkenhet, illetve változó lehet.
2. Párhuzamos vezetési módszer körülményei és jellemzői: kevesebb idő áll rendelkezésre, az irányító vezetési szint végrehajtja a tervezési feladatokat, majd legkésőbb az elhatározást, döntést követően feladatot szab az alárendeltjének, így annak a tervezési feladatai és az irányító törzs szint szervezési munkája már párhuzamosan folyik, így jelentős időmegtakarítás lehetséges. Tanácskozó jellegű vezetés már nem, de szakértői döntés-előkészítés itt még hatékony lehet.
3. Rendelkező munkamódszer körülményei és jellemzői: nincs elegendő idő, vagy az adott rendkívüli esemény vagy katasztrófa már bekövetkezett, az irányító szervezet, törzs vezetője intézkedésekkel, parancsokkal vezeti a különböző szintű

törzseket, a helyzettől függő mértékben és súllyal kezeli a tervezés, szervezés irányítás feladatait, többnyire egyszerre van jelen a felsorolt valamennyi vezetési elem, megnő a folyamatos ellenőrzés hangsúlya. Ebben a helyzetben – ha jól felkészült – leghatékonyabb az autoriter vezetői típus. Aki dönt, esetenként – ha az események és az idő megengedi – meggyőzi alárendeltjeit döntése helyességéről.

Részleteiben vizsgálva pontosan kitapintható valamennyi munkamódszer feltétele, előnye és hátránya.

4.4.1. A törzsek lépcsőzetes munkarendje

Láthattuk, hogy amikor a kormányzati, minisztériumi, megyei, fővárosi vagy a vezető cég üzemi törzse meghozta elgondolását, elhatározását, majd kiadja intézkedéseit, akkor kezd dolgozni a következő beosztott vezetési szint. Első mozzanat nyilván itt is a feladat vétele és tisztázása. Amikor pedig ez a törzs is eljut az intézkedések kiadásáig, elkezd készülni a következő vezetési szint. Ez a folyamat egészen a helyszínen irányító törzs készenlétéig tart.

Feltétele:

- A vezető törzsek megléte, hatáskörök rögzítése, élő kommunikációs vonalak, a vezetési helyzeti tervek megléte, ismerete.

Előnyei:

- Mindenki alaposan fel tud készülni;
- Jó a felkészülés szervezettsége, hatékonysága, a költséghatékonyság jól tervezhető.
- A humán erőforrások, anyagok, eszközök kívánt helyen és mennyiségben összpontosulnak.
- Alaposan megszervezhető a külső és belső kommunikáció, fel lehet készülni a kríziskommunikációra, a nemzetközi mentőerők fogadására.
- Az ellenőrzésre és a hiánypótlásra, a gyorsított felkészítésre kellő idő van.
- Biztonsági, jogi és egyéb szempontokból jól dokumentált a felkészülés.

Hátrányai:

- Rendkívül időigényes.
- Kissé bürokratikus, csökken az operativitás lehetősége, az egyéni kezdeményező-készség háttérbe szorul.
- A katasztrófa vagy RES bekövetkezése esetén fellépő rendkívüli helyzetek kezelése, a gyors biztonsági reakálás nehezebb.

Összességében tehát egyértelműen megállapítható, hogy a lépcsőzetes munkarend mint vezetési módszer csak prognosztizálható katasztrófa-helyzetek vagy RES-ek kezelésére alkalmas, amikor elegendő idő áll rendelkezésre.

4.4.2. A törzsek párhuzamos munkarendben dolgoznak

Egy rövid időn belül bekövetkező üzemi havária, RES, illetve előre jelzett katasztrófa várható, vagy a kapott feladatra rendelkezésre álló idő korlátozott. Erre alkalmas a párhuzamos munkamódszer, ahol természetesen a tervezés, a szervezés és az irányítás valamennyi elemét ugyanúgy végre kell hajtani, azonban a többségüket szintenként, kis időeltéréssel egy időben.

Feltétele:

- Felkészült törzsek, jó veszélyhelyzeti tervek, működő kommunikációs rendszerek.

Előnyei:

- Valamennyi érintett szervezet, biztonsági törzs gyors egymásutánban kapják az információkat, és némi időeltolódással, de már párhuzamosan tudnak dolgozni a gyors beavatkozás érdekében.
- A biztonsági vagy más káreseményre való gyors reagálással, annak lokalizálásával, az élet- és vagyonmentés hatékonyabb.
- Egységes elgondolás alapján folyik a beavatkozás.

Hátrányai:

- A szervezettség és a hatékonyság általában gyengébb.
- Az információáramlás sérülékenyebb.
- Az együttműködés nehezebben szervezhető.

Összességében több, különböző szintű biztonsági törzs esetén egyszerre akár 3-4 egymással párhuzamos szinten folyik az előkészítő munka. Ez igen jelentős időnyereség, ugyanakkor egységes elgondolás alapján folyik az alkalmazás megszervezése, ami jelentősen növeli a hatékonyságot. Mindezek a bekövetkezett károk következményeit, s ami a legfontosabb, a további áldozatok számát csökkenti.

4.4.3. A törzsek rendelkező munkamódszerrel dolgoznak

Jellemző helyzete egy bekövetkezett katasztrófa vagy RES. Nincs idő! Minden óra, minden perc elfecsérelt idő, amit nem a mentő-mentesítő munkák megszervezésére fordítunk. Minden perc, minden óra újabb áldozatok százait, ezreit jelentheti. Az államigazgatás működőképesen maradt részével, a mentésre, beavatkozásra alkalmas állami, katasztrófavédelmi, rendvédelmi, igazgatási, társadalmi szervezeteknél haladéktalanul meg kell kezdeni a kapcsolatfelvételt, ezzel párhuzamosan a helyszín biztosítását, a saját erő kiasztását, felkészítését, a mindenoldalú biztosítást és az együttműködés megszervezését, a mentő-mentesítő munkákat. Az általánosan ismert vezetési módszerek közül leghatékonyabb, legdinamikusabb, és ami ilyenkor fontos, a leggyorsabb reakcióidejű a RES vagy a katasztrófa bekövetkezése után. Természetesen akkor is hasznos lehet, ha egy rövid időn belül bekövetkező havária vagy előrejelzett katasztrófa várható.

Felmerül a kérdés, hogy akkor miért nem ezt a módszert választjuk mindig. A válasz igen rövid: Mert ez a legnehezebb!

Feltételei:

- Kiválóan felkészült, lényeglátó, tapasztalt, gyakorlott biztonsági vezető van, aki szélsőséges viszonyok között is képes szellemileg és fizikailag egyenletes, tartós irányító tevékenységet végezni.
 - A kijelölt biztonsági vezető döntési joga a helyzet súlyosságához mérten kiterjesztett.
- Összeszokott, gyakorlott törzs, amely ismeri az adott helyzet lehetséges megoldásának biztonsági tartalmát.
 - A törzsbe beosztott szakemberek ismerik a törzsmunka rendjét, tartalmát, az intézkedéseket gyorsan, pontosan a vezető rendelkezésének szellemében elkészítik, kiadják, ellenőrzik, a végrehajtást értékelik, a szükséges módosításokra javaslatot tesznek.
- Vannak „békeidőszakban” felkészült állami, gazdasági, társadalmi szektorból kijelölt elsődleges beavatkozásra alkalmas szervezetek.
- Vannak közeli tartalékok, együttműködők (élőerő: polgárőrség, közterület-felügyelet, víz, élelmiszer, gyógyszer, üzemanyag, szállítási kapacitás stb.).
- Alapvető kommunikációs rendszerek működnek, minimális vezetési eszközök rendelkezésre állnak.
- A RES vagy kárterület, illetve annak környezetében élő lakosság hangulata nem ellenséges a közigazgatást, a rendvédelmet, illetve a mentőerőket illetően.
- A környezeti feltételek további súlyosbodása nem várható (másodlagos ipari haváriák, infrastruktúra, hírközlés összeomlása stb.).

Összességében látható, a rendelkező munkamódszer feltételei eléggé összetettek, de már az első 1-2 órában is gyorsan és hatékonyan lehet tervezni, szervezni, mind pedig a mentőmentesítő munkákat irányítani.

Előnyei:

- A törzsek egy kézből irányíthatók, nincs a vezetési lépcsők között félreértés.
- Hatékony és gyors intézkedések születnek.
- A vezető a legfontosabb problémákra koncentrálnak.
- Az igények és a lehetőségek ellentmondásának feloldásával kapcsolatos döntések egy akarat szerint születnek.

Hátrányai:

- A törzsek munkája, kapacitása erősen irányított.
- Elsikkadhatnak kevésbé fontosnak látszó ügyek.
- Mindenki csak részfeladatokat ismer.
- Nagy az egy személyi felelősség.

Összességében megállapítható:

- A vezetés – az adott szakterület tartalmától függetlenül – egyfajta logikai rendet követ.
- A vezetés elemei nem felcserélhetők, viszont a kialakult helyzettől, az alkalmazott vezetési stílustól függően az egyes részelemek hangsúlya megváltozhat, vagy akár el is hagyhatják őket.
- A vezető példája, szaktudása, vezetői és kommunikációs készsége mindig alapvetően befolyásolja a vezetés hatékonyságát.
- A feladat nagyságának és a rendelkezésre álló humán, anyagi és egyéb forrásoknak arányban kell állniuk, mert az esetleges sikertelenség mellett nagyon súlyos károkat okoz a végrehajtók és az érintett dolgozók, a lakosság pszichikai állapotában.

4.5. A biztonsági vezető lehetséges személyiségmodelljének megközelítése, kiválasztásának sajátosságai

A biztonsági vezető kiválasztásának alapelveit – vezetés szemszögéből – a korábbi fejezetben már részben elemeztük. Ezek a sajátosságok azért fontosak, mert az állásinterjúk többségében megelégednek a szükséges szakmai, nyelvi ismeretek meglétével, esetleg a szakmai gyakorlat ellenőrzésével, ha az feltétel volt. Az igényesebbek látszólag érdektelen kérdésekkel, kérdőíveken elrejtett visszacsatoló ellenőrzésekkel igyekeznek felderíteni a jelölt magatartási jellemzőit, csoportmunkára való alkalmasságát, karrierigényét, lojalitását jövőendő munkahelye iránt. Csupán a felvételiztetők egy töredéke kíváncsi a valódi emberre. A biztonsági vezetők kiválasztásánál nekünk ebbe a csoportba kell tartoznunk. Nem elégedhetünk meg a kiírt követelmények ellenőrzésével és felületes benyomásokkal a jelentkező személyiségéről. A modern, internetes kor természetesen már új és újabb lehetőségeket kínál a munkaerő kiválasztásra. A különböző programokkal, esetleg a mesterséges intelligencián alapuló szituációs helyzetekben, virtuálisan megoldandó feladatokkal már jól felmérhető a jelöltek problémamegoldó képessége. Az ötlet persze nem új, csak a megvalósítás módja.

Először tekintsük át azokat az alapfogalmakat, amelyek segítségével fel tudjuk vázolni egy biztonsági vezető lehetséges személyiségmodelljét. A kutatás során vizsgáltuk a foglalkoztató szervezetet, a biztonsági vezető munkáját és a vezető személyét.

Felmerülnek a kérdések: milyen személyiségtípusok képesek ennek az összetett szakmai és vezetői feladatrendszernek megfelelni? A kiválasztásnál milyen jellemzőkre kell koncentrálni?

A személyiség fogalma első megközelítésben is összetett, bonyolult kifejezés. Beleértjük mindazon fogalmak összességét, amit egyéniségen és karakteren értünk. Mindazt, ami egy embert jellemez, és ahogyan mások látják őt, ahogy különböző szokványos vagy éppen kritikus helyzetekben viselkedik. Végezetül azt is, ami általános benne, és azt is, ami sajátos vagy egyedi. Többen és alaposan vizsgálták már ezt a problémakört, Freud, Jung, Norman, Eysenck, Carver, Scheier és még sokan mások. Más és más megközelítésben, de ha összevetjük eredményeiket, akkor a személyiség itt használt fogalma az alábbi lehet: a személyiség külső hatások és a belső öröklött adottságok egyénen belül kialakult olyan egyedi, egyszeri integrációja, amely meghatározza a viszonyulást, alkalmazkodást a környezethez. A személyiség tehát nem más, mint öröklött és az egyéni élet

külső behatásai során kialakult tulajdonságok, vonások sajátos egysége. A személyiség sokféleségét éppen e külső-belső tényezők hihetetlenül változatos és egyedi szerveződése okozza. Emiatt egy ideális biztonságvezető-típust leírni lehetetlen, de ki tudjuk emelni azokat a jellemzőket, amelyek megléte esetén az adott vezető sikeres lehet a biztonsági szakmában. Ezen tulajdonságok aránya miatt lehet az, hogy egyébként egy jó biztonsági vagy önkormányzati rendészeti vezető miért sikeres az egyik beosztásban, és miért nem a másokban.

Amennyiben a témában közismert fogalmakat rendszerbe állítjuk a klasszikusokon keresztül, úgy közelebb juthatunk a biztonsági vezető ideális személyiségmodelljéhez, fel tudjuk építeni azt. C. G. Jung tipológiája szerint a pszichés beállítódás és attitűd szerint az emberek két fő típusba oszthatók: extrovertáltak és introvertáltak. Létezik még ezek keveréke, az ambivertált típus. Amennyiben ezek jól ismert jellemzőit megvizsgáljuk, akkor láthatjuk a biztonsági vezető azon a skálán – amelynek az egyik felén az extrovertált, a másik felén pedig az introvertált személyiség helyezkedik el – valahol az első harmadtól a második harmad közepéig helyezkedhet el. A szakirodalmak szerint itt vannak a legtöbben, az ambivertáltak a legszámasabbak.

Mit jelenthet ez az ideális biztonsági vezető esetében:

1. A külvilág felé jól és szívesen kapcsolódik, jó kapcsolatteremtő.
2. A külső környezet, emberek, tárgyak, események érdeklik.
3. A munkahelyi közösséget, társaságot elfogadja, feltalálja magát benne.
4. Nem feltétlenül a társaság közepe, de képes adott helyzetben a közösséget befolyásolni, mozgatni, irányítani.
5. Döntéseit általában önállóan, de szükség esetén csoportban, annak segítségével is képes meghozni.
6. Általában nyugodt, megbízható és kiegyensúlyozott légkört teremt környezetében.
7. Szükséghelyzetben kellően agilis, impulzív, de mentes az öntörvényű és látványos önmotogatótól, pánikreakcióktól.

Tovább lépve a Jung-féle tipológia eredményein, Eysenck szerint a két személyiség-alap-típus – és nyilván ezek keveréke – másképpen is tovább osztható. Szerinte ezek lehetnek érzelmileg stabilak és labilisak. Így alakultak ki az alábbi felosztások:

- extrovertált és stabil, az a szangvinikus;
- extrovertált és labilis, az a kolerikus;
- introvertált és stabil, az a flegmatikus;
- introvertált és labilis, az a melankolikus típus.

Új fogalom a stabilitás és a labilitás. Vizsgáljuk meg a tartalmukat!

A stabil érzelmi típus nehezen felbosszantható, nem szorongó alkat. Erős ingerek kellenek az átlagtól eltérő izgalmi állapot kialakulásához, érzelmi reakciói viszonylag hamar visszatérnek az alapállapotra. Szokás őket ingerkeresőnek is nevezni.

A labilis aggodalmaskodó, szorongó alkat. Érzelmi reakciói erősek, gyorsak, nehezen állnak vissza az eredeti állapotba. Kerülik az éles változásokat. Általában emiatt ingerkerülő.

A biztonsági vezetőre az előbbieken felállított hét jellemző mellé ebben a megközelítésben a stabil érzelmi állapotú típusokat érdemes állítani, tehát a szangvinikus

és a flegmatikus alkatot. Ezek alapos, gondos, tapintatos, békés, fegyelmezett, megbízható, kiegyensúlyozott, szociális, kifelé nyitott, készséges, könnyed, élénk, vezetőképes emberek az Eysenck-féle személyiségmodell szerint.⁸

Érdekes még a Warren Norman-féle tulajdonságegyüttes vagy személyiségjellemzőket is áttekinteni, hogy teljes képet kapjunk az optimális biztonsági vezető személyiségéről. Ez részben hasonlít az Eysenck-féle jellemzőkhöz, például stabilitás-labilitás, ezért csak a lényeges különbségeket vizsgáljuk alfabetikus sorrendben, a teljesség igénye nélkül.

Részleteiben:

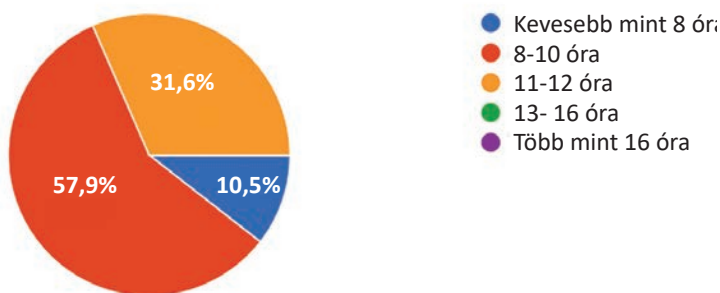
- *alapos* – felületes
- *barátságos* – barátságtalan
- *érdektelen* – kíváncsi
- *felelősségteljes* – felelőtlen
- *intellektuális* – ösztönös
- *jó természetű* – ingerlékeny
- *komoly* – frivol
- *kreatív* – nem kreatív
- *szorgalmas, munkabíró* – lusta

A dőlt betűvel jelölt személyiségjellemzők egy sor újabb fontos adalék a biztonsági vezető kívánatos tulajdonságainak irányába, illetve a vezetői kiválasztás során.

A fentiekből kutatásunk megerősített néhány fontos jellemzőt, ezekből kiemelnénk néhányat, először a szorgalmat és a munkabírást.

Napi munkaidő

19 válasz

6. ábra

*Biztonsági vezetőkre vonatkozó magánbiztonsági kutatás,
NKE Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Kutatócsoport, 2017–2018*

Forrás: a szerző saját szerkesztése

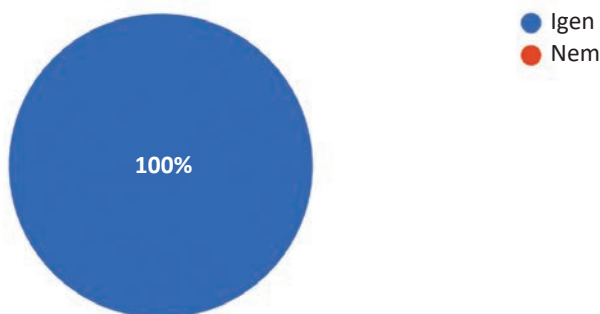
⁸ CARVER, Charles S. et al. (2006): *Személyiségpszichológia*. Budapest, Osiris. 25.

Láthatjuk tehát, hogy a választ adó biztonsági vezetők többsége szorgalmas és munkabíró személyiség. Erre a kutatási kérdésre a későbbiekben még visszatérünk.

A következő kérdés irányultsága a kiegyensúlyozottság, a helyes önértékelés, a jó természet és a közösségben elfoglalt szerep irányába mutat.

Elégedett-e a munkájával és a szakmai előmenetelével?

19 válasz

7. ábra

*Biztonsági vezetőkre vonatkozó magánbiztonsági kutatás,
NKE Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Kutatócsoport, 2017–2018*

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A válaszok meggyőzők, a kiemelt biztonsági vezetők valamennyien elégedettek az előmenetelükkel, tehát a helyükön vannak, a feladataikat, ha túlórával is, de el tudják látni. Előmenetelük pedig azt bizonyítja, hogy a környezetük is elismeri vezetői munkájukat.

Miután röviden – a teljesség igénye nélkül – áttekintettük a biztonsági vezetők egy lehetséges személyiségmodelljének alapelemeit, nézzük meg, hogy a gyakorlatban milyen módszerekkel, hogyan is valósul meg a megfelelő jelöltek kiválasztása.

Vizsgáljuk meg tehát azokat az elveket és módszereket, amelyekre érdemes felkészülni az állásinterjúk során:

- Előkészítés:
 - Az adott beosztás követelményeinek pontosítása, mert egy olyan vagyonvédelmi csoportvezetőnek, aki technikai rendszereket, például beléptetőket, kamerarendszereket, áruvédelmi kapukat telepít, vagy éppen azok megrendelését, beépítését, ellenőrzi, annak más típusú szakembernek kell lennie, mint például egy élőerővel foglalkozó kollégájának.
 - A szervezetben felmerült speciális igények meghatározása. Ez akkor lehet fontos, ha például az adott csoportvezető önállóan, egy-egy telephely vezetőjével, igazgatójával is rendszeresen kommunikál, vagy tárgyal az adott szervezet élőerős vagy technikai védelmével kapcsolatban.

Nyilván az induló stratégiai döntés a biztonsági vezető és az adott igazgató között fog megszületni, de tervezési, telepítési, üzemeltetési részletkérdésekben napi szinten – az adott feladatért felelős – beosztott vezető, csoportvezető kommunikál. Így nem elegendő egy szakmai zsenit találni, képezni. Olyan kell, aki képes az adott cég, szervezet szakmai kultúrájának megfelelő módon, esetleg idegen nyelven is kommunikálni.

- Az állásinterjúba bevont vezetők felkészítése, önálló felkészülése, mivel csak összehangolt munkával lehet sikeresen kiválasztani a leginkább megfelelőt. Egy vezető sem tud minden apró részletre kellő súllyal odafigyelni, de ha jó szereposztással, felkészülten folyik a kiválasztás, akkor a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy eredményesebbek lehetünk.
- A szakmai vagy egyéb tesztlapok összeállítása, azok gyors értékelési rendjének kialakítása.
- Az állásinterjúk lépcsőzésének kialakítása a legalkalmasabb jelentkezők kiválasztásának érdekében. Akár 80–90 pályázatból is ki lehet előzetesen válogatni 10–12 olyan jelentkezőt, akiket az adott szakterület vezetői meghallgatnak a második körben. Itt lehet megíratni az esetleges tesztek. Az értékelést követően pedig 6–8 főt már érdemes az első számú biztonsági vezetőnek harmadik körben személyesen meghallgatnia.
- Komplex fórumok keresése. Ne elégedjünk meg a hagyományos álláskereső portálok felhasználásával! Keressünk egyéb lehetőségeket, szakmai konferenciákat, hagyományos és virtuális gyakorlatokat, rendezvényeket, TDK-OTDK vetélkedőket.
- Mindig tisztázzuk előre a szükségleteket és az anyagi erőforrásainkat! Sok alkalmas jelöltet szalaszt el az, aki nem méri fel előre a lehetőségeit, többet szeretne, mint amit az adott szakma piaci árai vagy a saját cég anyagi lehetőségei megengednek.

A felvételi interjú és a legfontosabb elvárások vizsgálata:

- A legfontosabb, hogy mindig szakítsunk kellő időt a felvételi beszélgetésekre! Megtérülő beruházás, ha sikerül kitűnő szakembereket találni. Amennyiben jól lépcsőztük a felvételi eljárást, akkor a biztonsági vezető elé már csak olyan jelöltek kerülnek a második vagy harmadik lépcsőben, akik között potenciálisan megtalálható a kívánatos jelölt.
- A jól működő rendszerben a vezető itt már csak három-négy kiemelten fontos szempontra figyeljen: a motiváltságra, a képességre, a jellemre és a szakmai ismeretekre!
- A motiváltság két szempontból igen fontos számunkra. Elsőként a szervezeti azonosulás, másrészt az illető munkavállaló várható teljesítményszintje miatt. Mi mozgatja a jelentkezőt? Egy tekintély- vagy hatalomalapú szervezet részese kíván lenni, annak értékrendjével és státuszával, ami értékrendet maga is szívesen képviselne? Kiváló alany lehet egy ügyeleti, illetve beavatkozó típusú biztonsági szervezet vezetéséhez, ha egyéb feltételeknek is megfelel. Vagy inkább egy haszonelvű (utilitárius) szervezet vonzza az illetőt, ahol a gazdasági jutalmazás, elismerés a szervezet egyik rendező elve? Ebben az esetben jó lehet egy biztonsági szolgáltató feladatokat végző részleg élére a jelölt. Vezetési szempontból különösen

fontos, hogy a jelölt megfelelő helyre kerüljön, részben a nagyobb hatékonyság, részben a későbbi konfliktusok elkerülése végett. A motiváció másik fontos vizsgálendő területe, hogy mi a cselekvések belső hajtóereje. Milyen kölcsönhatás várható a munkakörnyezetével, segíti vagy sem az adott szervezetet a kitűzött célok elérésében? Mindenképpen elkerülendő, hogy a felvételiző később állandó konfliktusok gyújtópontja legyen, hiszen a jó munkahelyi légkör a hatékony munkavégzés egyik fontos tényezője. Természetesen bizonyos, megörökölt kedvezőtlen szituációkban, éppen a megoldás irányába is vezethet egy ilyen munkavállaló, aki felvállalja a konfliktusokat egy belterjes, önigazoló, nem teljesítő csoportban. Ez azonban csak ritka és nem általános szempont a felvételi eljárások során.

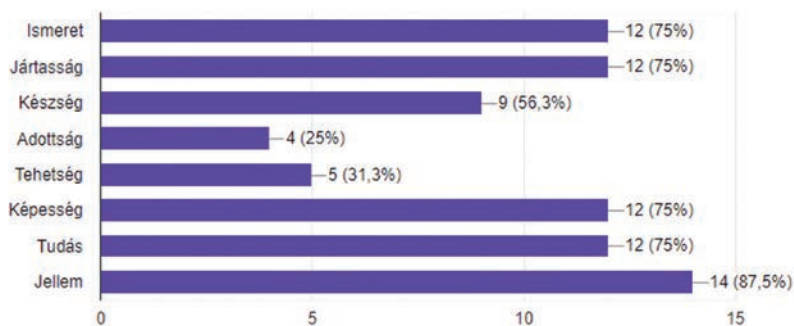
- A képesség mint a személyiség egyik összetevője és mint pszichológiai alapfogalom jól és alaposan értelmezett a különböző pszichológiai enciklopédiákban. Azon egyéni sajátosságok összessége és kapcsolata, amely a különböző emberi és munkatevékenységek sikeres végrehajtását biztosítja. Természetesen a személyes beszélgetés alkalmával egy biztonsági vezető nem vegytisztán, nem pszichológusként vizsgálja a képességet. Inkább teszi ezt az adottsággal, a hajlammal összekapcsolva, hiszen így jutunk el arra a fontos megállapításra, hogy az adott jelölt rátermett-e az adott feladatrendszerre. Ebben nincs ellentmondás, hiszen a született hajlam és adottságok a rátermettségnek is meghatározó elemei. A rátermettség és a képesség egymást feltételezi, pontosabban a képesség a rátermettségből ered. Ugyanakkor a képesség jól fejleszthető akár készség szintre, például a munkahelyi oktatás, továbbképzés és nevelés során is. A biztonsági gyakorlatban bizonyos készségek nagyon szükségesek, hiszen konfliktushelyzetben, például bűncselekmények megakadályozásakor vagy rendkívüli helyzetekben szükség van gyors, automatikus cselekvésre, ami akár életet is menthet. Mindezekért tehát nagyon fontos a képesség, végső soron a rátermettség lehető legpontosabb felmérése.
- Az ismeretek felmérése, látjuk, azért is fontos, mert a szükséges alapvető szakmai ismeretek megléte nélkül nehéz – vagy éppen lehetetlen – azokat továbbfejleszteni, akkor pedig az előzőekben leírtak alapján nem fejlődnek a képességek készségekké. Ez a mai internetes világban nagyon fontos, mert sokan a fiatal nemzedékben azt gondolják, nincs szükség az ismeretek, a teljesítőképes tudás megszerzésére, mert az okostelefonon majd megnézzük, ha kell valami.
- A jellem – mint fontos tényező – megismerése ilyen rövid idő alatt nagyon nehéz feladat, igen jó emberismeret, rutin szükséges hozzá. Benyomásokat szerezhetünk ezen idő alatt, de a teljes megismerés lehetetlen. Erre nagyon jó a próbaidő, ha azt szervezeten irányítjuk, figyeljük. Érdemes ilyen szituációkat teremteni, vagy váratlan, valós helyzetekben figyelni a jelöltet. Hogyan reagál, milyen jellemvonások jönnek felszínre kritikus helyzetekben az új biztonsági dolgozónkból?

Kutatásunk szerint ezen a területen is van mit tenni. Az alábbi ábrán jól látható, hogy a feltett kérdésre milyen válaszokat adtak a megkérdezett biztonsági vezetők.

A beosztott biztonsági vezetők kiválasztásánál Ön milyen személyi jellemzőket vizsgál?

16 válasz

8. ábra

*Biztonsági vezetőkre vonatkozó magánbiztonsági kutatás,
NKE Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Kutatócsoport, 2017–2018*

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A jellem fontosságát a többség jól érzékelte. Az ismeret és a képesség vizsgálatát stabil 75% tartotta fontosnak, ami jó eredmény, de még javítandó.

A motivációs szintre, annak felmérésére viszont sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni a biztonságivezető-jelöltek kiválasztásánál.

A biztonsági szakma megkövetel bizonyos fizikai kritériumokat, megjelenési elvárásokat is. A kutatás során igen érdekes kép alakult ki, hiszen a válaszadók 50%-a nem tartja ezt fontosnak. Ezen persze változtatni kell a jövőben. A biztonsággal összefüggő szolgálatoknál fontos tényező az ott dolgozók testi és fizikai adottságai. A kutatásunkban ezzel kapcsolatban feltett kérdésünkre az alábbi válaszok érkeztek:

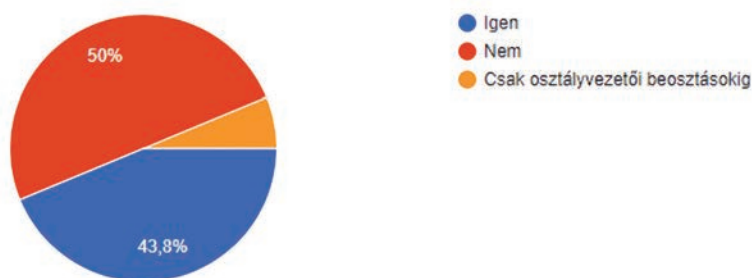
A válaszadók fele szerint ez a szempont nem fontos, amivel nem értünk egyet, de területi okok a részletes elemzést nem teszik lehetővé.

Kiválasztás, döntés:

- A kiválasztásnál két alapvető módszert célszerű alkalmazni. Amennyiben sok értékes jelölt van, akkor kérünk egy pár napot – így körültekintően dönthetünk –, és írásban értesítjük a jelentkezőket. A leggyakrabban elkövetett hiba, hogy nagyon elhúzzuk a választ. Közben a jelentkező – akinek nyilván sürgősebb – már talált magának másik állást. Ráadásul az a tény, hogy nem jelentkezőnk, rossz érzést kelt az érintettben. Végletes hiba, ha egyáltalán nem reagálunk.

A vezető kiválasztásánál számítanak-e a testi, fizikai adottságok?

16 válasz

9. ábra

*Biztonsági vezetőkre vonatkozó magánbiztonsági kutatás,
NKE Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Kutatócsoport, 2017–2018*

Forrás: a szerző saját szerkesztése

- A másik változatban kérünk egy kávészünetet, és végigbeszéljük a jelölteket, és azonnal döntünk. A jó vezető meghallgatja a beosztott vezetők véleményét, vitás esetekben dönt. Vannak helyzetek, amikor a beosztott vezetőket is nevelni, segíteni kell a vezetővé válásban. Erre jó módszerként bevált, hogy valós vagy szándékosan alakított vitás helyzetben a humán döntés jogát átadjuk a beosztott vezetőnek. Ez nagyon érdekes tapasztalatokat adott. Jelentősen fejlesztette az érintett vezetők felelősségérzetét, lényegesen nagyobb erőfeszítéseket tettek az új dolgozó beillesztésére, hiszen ők választották, nem tudják a felette álló vezetőre hárítani a rossz választás ódiáját. További haszon, hogy ha bevált a döntése, akkor viszont erősödhet vezetői önbizalma.

A biztonsági vezető döntését segítő tényezők, módszerek:

- A felsorolt sok-sok tényezőn túl fontos a jelentkező megfigyelése. Az a vezető, aki beül a bizottságba, csak az eléje tett papírokba temetkezik, és akkor vet csak egy pillantást a jelentkezőre, amikor azt leültetik elé, az nagyon sok fontos információt veszít. Rendszeres az a magatartás, amikor a becsatolt fényképes önéletrajz, bizonyítványok, motivációs levél alapján előzetesen már meghozott döntését akarja igazolni a felvételi eljárás során. Amennyiben a látottak megerősítik előzetes döntését, akkor általában két „nélkülözhetetlen” mobilhívás után – vagy közben – meghozza végleges döntését. Ezt szervilis alárendeltjei általában megerősítik vagy hallgatnak, a dolog eldőlt. A biztonsági vezető nem választhat így. Ugyanis a megfigyelés nagyon fontos információk tömegét szolgáltathatja.

Az állásinterjúra való beléptetés módszere:

- Lépjünk ki az előtérbe! Vegyük szemügyre a várakozót! Mivel a szakmában dolgozók nagy többsége férfi, ezt a csoportot vizsgáljuk, nem utolsósorban a fejezet terjedelmi kényszerei miatt is. Nem mindegy, hogy ül vagy áll az illető, amikor mindkettőre van lehetőség. Lehet, hogy éppen idegesen járkal. Ebből következtethetünk idegi stabilitására, korábban láttuk, ez fontos. Vegyük szemügyre az alkatát, tartását, milyen benyomást keltene, ha – esetleges felvétele után – egy biztonsági intézkedést igénylő helyzetben megjelenik.
- Hogy mutatkozik be, érthető a hanghordozása, halk vagy éppen ellenkezőleg, erőltetetten hangos, a partner szemébe néz vagy lesüti a szemét, milyen a kézfogása.
- Hogyan öltözik? Itt nem a legutolsó divatot kell szemrevételezni, hanem azt, hogy az alkalomhoz közelítő viseletet hord-e vagy sem. Sportos vagy köznapi, de tiszta és ápoltság ruhája? Hanyag vagy rendetlen? Túl sokat ad a megjelenésére, esetleg hiú? Hogy mozog a ruhájában, otthonosan vagy idegenszerűen? Mindezek arra mutathatnak, hogy ilyen öltözetben ritkán van, nem érzi benne jó magát, túl szoros a nyakkendő, zavarja az öltöny, vagy ellenkezőleg, ez gyakran viselt öltözete. A lényeg az, hogy harmóniában van magával, s rendezettséget mutat-e a megjelenése, mert ez nem az anyagi helyzetét mutatja, hanem a habitusát. Ne feledjük, egy kiegyensúlyozott, magának és másoknak is parancsolni tudó – vagy arra nevelhető – jelöltet keresünk.
- Engedjük előre, figyeljük a mozgását, ebből jól lehet következtetni egészségi állapotára, arra, hogy sportol-e vagy sem. Figyeljük a helyzetfelismerő képességét, ahogy a bennt lévőkkel elkezd kommunikálni, ahogy megtalálja a helyét, vagy sem, egy idegen környezetben. Ez egy biztonsági szakember esetében fontos, akármilyen kis vezetői beosztásba akarjuk fölvenni.
- Amíg mindenki elfoglalja a helyét, még gyorsan fel lehet mérni az illető ápoltságát, azt, hogyan helyezkedik el, van-e valami segédeszköz, amibe kapaszkodik, vagy amit önkéntelenül forgat, legyen az mobiltelefon, kulcscsomó, igazolvány, toll stb. Ezek a jelek árulkodnak arról, hogy fontos-e ez az állásinterjú, milyen a stressztűrő magatartása, hogy találja fel magát.

A beszélgetés során alkalmazott módszerek:

- A megnyitó gondolatok és az első válasz kezelése legyen a felvételiztető biztonsági vezető feladata. Legyünk rövidek és világosak. Figyeljük a reakciókat: csak egy bólintás, rövid, korrekt válasz, bőbeszédűség stb. Ezek is fontos információk.
- A levezetést bizzuk az előzetes szereposztás szerinti bizottsági tagra. A vezető figyeljen a jelentkező válaszaira, a megfogalmazások, a gondolatok vezetésének követhetőségére, a kifejezőkészségre, a meggyőzőképességre.
- Vessünk közbe kérdéseket, teremtsünk váratlan szituációkat, hogy lássuk, hogyan reagál, amikor kiesik az előre betanult, esetleg begyakorolt szerepből. Itt is következtethetünk egyéb, számunkra fontos képességeire.
- Mindig tisztázzunk a beosztás szempontjából kiemelten fontos kérdésekkel kapcsolatos állásfoglalását, szakmai és általános ismereteit. Ne hagyjunk homályos területeket!

- Alaposan járjuk körbe, miért is szeretne, vagy akar, a felkínált vezetői beosztásban dolgozni. Itt a helye a motivációs elemek felderítésének. Ezt majd a béralkunál is figyeljük.
- Amennyiben a beosztáshoz szükséges valamilyen szintű idegennyelv-ismeret, jó módszer, ha egy adott pillanatban, teljesen váratlanul idegen nyelven folytatjuk a beszélgetést néhány mondat erejéig. A reakció elárulja, használható-e a nyelvismeret. Jól mutat, ha ezt a felvételiztető biztonsági vezető teszi, ha más nyelvet ismerünk, mint a jelölt, akkor a kívánt nyelven beszélő, alkalmas személy vezesse ezt a részt, s figyeljünk. Magyarázkodik magyar vagy jobb esetben idegen nyelven a jelölt? Az első változat azon túl, hogy reménytelen, rámutat arra is, hogy a papírra több került, mint amit a jelentkező valóban tud. Másik, biztatóbb változat, hogy a jelölt rövid meglepetés után áttér az idegen nyelvi társalgásra, s ha nem is folyékonyan, de korrekten kommunikál. Végetül jó esetben mindenféle zavar nélkül áttér az adott idegen nyelvi kommunikációra.
- A béralku a két fél között – sokéves tapasztalatom szerint – jelentősen változott. Korábban a munka elnyerése volt a fő cél, a bér másodlagos volt. Az utóbbi években itt jelentősen változott a helyzet. Nem csupán előtérbe került a bérezés szintje, de a felvételizők alkuképessége is jelentősen javult, esetenként akár túlzó módon. Ezt a folyamatot a társadalom más szegmenseiben tapasztalható munkaerőhiány jól gerjeszti. Vannak, akik pályakezdőként sem mérik fel helyesen munkaerejük értékét. Természetesen nem kezelhetjük hátrányként, ha valaki kiáll az érdekeiért. Sőt! Az érdekérvényesítő képesség fontos lehet a szakmai feladatok megszervezésekor, végrehajtásakor. A béralku során – ha egyébként érdekel bennünket a jelölt, s alkalmas is lenne, de nagyon magas jövedelmet vár el – bevethetünk váratlan fordulatokat, például itt kezdeményezünk idegen nyelvű beszélgetést. Amennyiben abban is jó, akkor át kell gondolnunk a helyzetet, és közelítőleg meg kell adnunk az elvárt bért. Tapasztalat, hogy ilyenkor azért helyrebillen az illető önértékelése, és megegyezés születik. Ilyen fordulat lehet még, hogy a beszélgetésen az addig felderített gyengébb területekre fordítjuk vissza a beszélgetést. Ez is jót szokott tenni a túlzott önértékelésnek. Jeleznünk kell azonban, hogy megfelelő választás nekünk a személye, ha megegyezünk, és ha az elvárt szinten dolgozik, illetve továbbképzzi magát, akkor később nincs akadálya az előlépésének, a magasabb bérezésnek. Jó megoldás, ha megegyezünk egy alacsonyabb bérben a próbaidő alatt, és annak sikeres teljesítése után megadjuk a magasabb illetményt.
- Az értékrend és a jellem találkozásának figyelése. A biztonsági szolgálatok tagjainak értékrendje elfogadható szórással hasonló. A törvényesség tisztelete, a rendszeret, a magas színvonalú, becsülettel végzett szakmai munka, a megbízhatóság, önállóság stb.
- Végetül vizsgáljuk a kritikus területeket a jelentkezők vonatkozásában. Kapcsolata a másik nemhez, akár nő, akár nőtlen, hiszen ma már szinte minden munkahelyen képviselve van mindkét nem. Fontos egy biztonsági vezető esetében, hogy ne legyen zsarolható alkohol, drog, szerencsejáték-függés és egyéb más deviancia miatt. Az ezekre utaló jelek jól felismerhetők, de azért próbaidő alatt is kontrolláljuk, mert komoly problémákat okozhat, különösen egy RES kapcsán, de a napi életben

is. Kevés olyan negatív szituáció van a biztonsági szolgálat tekintélyére, mint amit egy ilyen jelölt tud okozni felvétele estén.

A gyakorlati példák azt mutatják, hogy a felvételi eljárás, annak sikere, igazán a próbaidő végén, a véglegesítésnél fejeződik be, illetve mutatkozik meg. A napi rutin vizsgálata azt mutatja, hogy ez egy elhanyagolt terület, illetve esetleges. A próbaidős végzi jól-rosszul a dolgát, s egyszerre csak lejár a próbaidő, és ott a vezető döntési kényszere: mi legyen akkor?

- Egy bürokratikus szervezetben a munkáltatói jogot gyakorló jó esetben megkérdezi az érintett közvetlen vezetőjét, aki megpróbál néhány hónapra visszaemlékezni, és ugyanakkor kitalálni a főnöke szándékát, hogy igazodni tudjon annak várható döntéséhez. Ez akkor történhet, ha nem történt nagy hiba a próbaidő alatt, vagy nem alakult ki ellenszenv a jelölt irányába. Akkor válik kellemetlenné a helyzet, ha időközben ilyen-olyan alkalommal a próbaidősnek már beigérték a véglegesítést, mégsem teszik azt. Ez inkorrekt vezetői magatartás, ami erodálja a szakmai közösség szakmai potenciálját is.
- Egy profitorientált, teljesítményközpontú cégnél a mutatott teljesítmény fontosabb, ezért egyrészt korrektebb döntés születhet, másrészt viszont a teljesítménykényszer sok mindent eltakarhat. Így születhet ott is rossz döntés.

A követendő módszert nagy létszámú jelentkezőnél kipróbáltuk, ugyan egy kicsit több munkát ad a vezetőnek, de segítheti a helyes döntést.

- Össze kell állítani egy feladatlistát a próbaidős jelölt részére. Ez a szűkebb és tágabb szakmai, szervezeti egységek, illetve azok feladatainak megismerésével kezdődik, végül önálló feladatok végrehajtásával fejeződik be.
- Másodszor ezt a feladatsomagot célszerű kétfelé bontani, a próbaidő feléig, illetve utána következő feladatok. Az első munkanapon ezt el kell mondani a követelményekkel együtt!
- A folyamatos vezetői figyelem mellett a jelöltet félidőben célszerű beszámoltatni, értékelni. Elmondani, mit végzett jól, miben kell javítania. Itt kell felhívni az olyan hibákra a figyelmet, amelyek, ha megmaradnak vagy ismétlődnek, akkor az a munkaviszony megszüntetését jelentheti még a próbaidő alatt. Erősíteni kell a jelölt jó oldalait, eredményeit értékelni kell, ez jó hatással van a munkavállalókra.
- A próbaidő vége előtti napokban át kell tekinteni a próbaidős feladatok végrehajtását, a félidős értékelést, annak a jelöltre tett hatását. Korrekt az eljárás, ha ezt az érintettel személyesen közöljük, akár véglegesítünk, akár megszüntetjük a munkaviszonyt. Ne bújjon el első számú biztonsági vezető a kellemetlennek tűnő döntés elől, ne delegálja ezt beosztott vezetőire. Amennyiben így járunk el, akkor a kiválasztásunk hatékonyabbá válik, értékes munkaerőhöz jutunk, ez pedig végső soron az elvárt biztonság szintjét emeli.

A próbaidő mindenkinek komoly kihívás, legyen az beosztott vezető vagy a szakmai ranglétra csúcsára jutott biztonsági vezető. Ennek kettős oka van. Először is úgy kell vezetnie, dolgoznia, hogy munkája minősítése a beosztottak eredményességétől nagyban függ. Másfelől az új szervezetben – ahol sikeresen pályázott – szinte mindenki jobban tájékozott nála, és így kell eredményt elérnie, a kívánt biztonsági szintet elérni, vagy

a korábbi meghaladni. A másik nagy különbség, hogy jogilag a próbaidő számára is létezik, de türelmi idő az nincs! Már hivatalba lépésének másnapján vagy harmadnapján történhet valamilyen rendkívüli esemény, ezen belül bűncselekmény, tűz vagy akár csonkolásos baleset, amit az általa vezetett szervezetnek helyesen kell tudni kezelnie az irányítása alatt. A próbaidő alatt első és utolsó fő feladat a tanulás, de azt gyorsan és hatékonyan kell tennie. A lehető legtöbb információt begyűjteni, értékelni és megjegyezni, és akkor sikeresen teljesíthetjük vagy teljesíti a jelölt a próbaidőt.

5. A biztonsági vezető feladatrendszerének általános elemzése, értékelése

Major László

5.1. A biztonsági vezető általános feladatrendszere

Ahogy az korábban taglaltuk, a biztonsági vezető – hasonlóan más vezetőhöz – elég komplex feladatrendszert irányít. Jelentős különbség viszont a munka speciális tartalma és az átlagtól esetenként eltérő vezetési módszerek. A korábban vázolt fő feladatokat most részleteiben is vizsgáljuk.

5.1.1. A szervezet képviselte a fölé-, mellé- és alárendelt szervezeteknél, továbbá kapcsolat a szűkebb vállalati, gazdasági, társadalmi környezettel

Az első és egyik legkritikusabb feladat a biztonsági szervezet pozicionálása vagy éppen újrapozicionálása a vállalat vagy intézmény rendjében. Itt meg kell jegyeznünk, hogy eleinte tulajdonképpen a biztonsági szervezet képvisel bennünket. Jól vagy rosszul, attól függően, hogy eddig hogyan teljesített. Amennyiben sok volt a probléma, alacsony volt a biztonsági szint, akkor az új vezető sem lesz nagy tekintélyű a kezdeti napokban. Természetesen lesz egy megelőlegezett bizalom, hiszen azt várják el, hogy tegyen rendet. Ezt a bizalmat meg kell tartani, mert fontos erőforrás, ebben a feladatban a siker egyik kulcsa. Ezért fontos, hogy mi szerepel a pályázatunkban, mit vállaltunk. Mert teljesíteni kell, többet lehet, de kevesebbet nem, azt nem tolerálják sem a próbaidő alatt, sem később. Más a helyzet, ha egy professzionális elődtől vettünk át egy pozíciót. Egyfelől könnyebb a dolgunk, hiszen rend van, minden működik. Másfelől ezt a szintet fenntartani úgy, hogy hiányzik az ismertség, az elődünk kiépített kapcsolati rendszere, információs bázisa, az sem egyszerű feladat.

Ideális esetben ez a szervezet első számú vezetőjének közvetlen alárendeltségében történik. Ez olyan helyeken működhet, ahol a biztonság vagy annak hiánya közvetlen hatással van a szervezet működésére, eredményességére. Például bankok, (pénzjegy)nyomdák, kritikus infrastruktúrák kiemelt objektumai, veszélyes üzemek stb.

Általánosabb gyakorlat szerint az első számú vezető valamelyik helyettese közvetlen alárendeltségében található a biztonsági vezető, a szervezetével együtt. Általában ez a helyettes operatív, gazdasági, műszaki vagy általános helyettesként funkcionál. Ez egy jól működő gyakorlat, elég közel van a biztonsági vezető a stratégiai döntésekhez. A közvetlen vezetőjén keresztül minden információt kellő időben megkap, illetve kellő hatása van a véendő szervezet minden elemére.

Rendkívüli események alkalmával pedig a legfelső operatív vezetésben is hatékonyan tudja a szakmai feladatait irányítani. A biztonsági vezető akkor lesz sikeres, ha ezt a hatalmi helyzetet – a hatékony, eredményes munkavégzés feltételeként – jól kezeli.

Rossz gyakorlat esetén a biztonsági vezető valamely szakterületi középvezető alá tartozik. Ez a változat rendkívül megnehezíti, sok esetben ellehetetleníti a szakmai munkát, sérti a biztonsági vezető függetlenségét. Bizonyos helyzetekben nagyon gyors döntés kell, itt nincs arra idő, hogy végigjárjuk a vezetési szinteket. További probléma, hogy a szakterületen felmerülhetnek olyan külső vagy belső bizalmi információk, amelyeket nem lehet sok emberen, vezetési szinteken, postázórendszereken keresztül engedni. A szervezet képviselője, újrapirozicionálása itt fő feladat. Ez csak akkor lehetséges, ha felderítjük, miért alakult így ez a helyzet. Az esetek többségében szakmai kudarcból, kényelmességből, a korábbi vezető hibájából. Az okok pontos felmérése után cselekvési stratégia szükséges. Van néhány alapvető tétel, amit ha abszolválunk, akkor siker koronázza a biztonsági vezető ez irányú erőfeszítéseit:

- A megrendelő, a vállalat szemszögéből rosszul működő biztonságsszakmai feladatok, eljárások megszüntetése.
- A végrehajtó biztonsági állomány felkészítése és/vagy átképzése, szükség esetén cseréje.
- Új biztonsági stratégia kidolgozása, amely jól láthatóan támogatja a szervezet fő feladatának teljesítését.
- Mindezeknek megfelelő nyilvánosságot biztosítani.
- Végezetül a kívánatos döntéshez szövetségesekeket találni a cég vezetésében.

5.1.2. A szervezet működéséhez szükséges elvi, személyi és anyagi feltételek biztosítása, ezen belül a kormányzati, parlamenti, lakóterületi, üzemi és pénzügyi kapcsolatok építése

Az anyagi feltételeket illetően általános gyakorlat szerint az állami szervezetek, cégek váltás esetén eleve csökkentett költségvetést biztosítanak az új biztonsági vezetőnek. Egyrészt az érintett kezdetben nem ismeri a korábbi kereteket, másrészt még alacsony az érdekérvényesítő képessége. Ez alól kivétel, ha valamilyen rendkívüli ok vagy biztonsági cél miatt eleve magas célösszeget vagy pántlikázott költségvetési keretet biztosítanak. Ebben az esetben a meghatározott feladatra kell koncentrálni.

Mi történik általános esetben? Elsőként a feladatokat összhangba kell hozni a pénzügyi keretekkel. Általában ez nem egyszerű, hiszen a biztonsági szint megbomlásának egyik oka a feladatok és az azokra biztosított keretek között egyensúly hiánya.

A megoldás általában kétosztatú. Egyfelől ki kell választani azokat a biztonsági területeket, amelyek a szervezet, cég alapfunkcióit érintik, amelyeket a vezetők, a dolgozók, ügyfelek, látogatók stb. leginkább éreznek. Az anyagi és humán forrásokat, kapacitást ide kell koncentrálni. Ebben van persze némi kockázat, de ez elfogadható kockázat. A másik fő feladat egy színvonalas kockázatértékelés elkészítése. Ennek eredményeként rá kell mutatni a feltárt régi-új kockázati tényezőkre, a szervezet, a cég esetleges mulasztások jogsértéseire, azok kezelési lehetőségeire és a szükséges forrásigényekre. Tegyük mindezt úgy, hogy a felső vezetés elé döntési alternatívákat állítsunk. Úgy, hogy a legszükségesebb

biztonsági céljainkat meg tudjuk valósítani akkor is, ha nem a legoptimálisabb szakmai változat mellett döntenek.

- A kapcsolatok építésére akkor kerülhet sor, amikor az előzőekben tárgyalt feladatokon már túl vagyunk, a szervezetünk bizonyította képességét a biztonsági feladatok végrehajtására, magyarul megadta a szervezetnek, a dolgozóknak, illetve valamennyi érintettnek az elvárható biztonság érzését.

Ideális esetben a szükséges elvi, személyi és anyagi feltételek biztosítottak. Azonban sohasem szabad elfelejteni – még itt sem –, hogy minden mozgásban van, így a biztonság iránti igény is. Változnak az idők, a piaci helyzet, az adott szervezet pénzügyi helyzete, közszolgálat esetén a finanszírozása, a vezető személye, változhat a szervezet összetétele stb. Folyamatosan – a napi szakmai munka mellett – készen kell lenni a változások érzékelésére, követésére. Állandóan meg kell újítani humán és anyagi erőforrásainkat, gyűjteni a változáshoz kapcsolódó információkat.

Általános esetben rendszerek lehetnek az elvonások vagy éppen új kihívások a biztonsági területen is. Pontosan tudni kell, melyek azok az elemek, ahol engedményeket lehet tenni, és melyek azok, amelyek már alapfeladatok sikeres végrehajtását gátolhatják, vagy éppen mi a fejlesztés leghatékonyabb iránya. Erre határozottan fel kell hívni a vezetés figyelmét, és akkor lehetünk eredményesek, ha nemcsak passzívan ellenállunk vagy öncélúan fejlesztünk, hanem szakmai alternatívákat, kompromisszumos megoldásokat ajánlunk. E közben nem feledkezhetünk el a költséghatékony biztonságról, ahol csak a kockázattal lehet arányos a védelemre fordított erőforrások nagysága.

Rossz gyakorlat esetén „csodavárás” van, ami ritkán jön el, inkább a szakterület erodálása következik be. Ez pedig előbb-utóbb vezetőváltáshoz vezet.

5.1.3. A szervezet feladatainak megfogalmazása, megismertetése és elfogadtatása az érintettekkel

A vezetőnek ez kettős feladat. Egyrészt a biztonságsszakmai célokat nagyon pontosan meg kell fogalmazni, azokat csoportosítani, sorrendbe állítani. Ez tisztán szakmai feladat, néha nem egyszerű, mégis szakmai. Másrészt jól előkészített belső kommunikáció kell a kitűzött feladatok megismertetésére, elfogadtatására. Célszerű megnyerni a szervezet, cég kommunikációs vezetőjét. Különösen akkor fontos ez, ha újszerű szabályokra, eljárásokra kell felkészíteni a dolgozókat. Például kártyás személyi és gépjármű-beléptetés, vágószobák, fénymásolók új módon való használata, annak automatikus dokumentálása, kamerák elhelyezése stb. De ne feledjük, akkor leszünk sikeresek az új biztonsági eljárások elfogadtatásában, ha erre előzetesen jól felkészítjük a kollégáinkat, de legfőképpen a vagyontörőket, akiknek a kezdeti időszakban nagyon toleránsnak és segítőkésznek kell lenniük. Amennyiben így teszünk, akkor a gyakorlat tapasztalatai azt mutatják, hogy a szervezet elfogadottsága megnő.

A jó belső kommunikáció tehát mérhetően növeli szervezetünk eredményességét. Ez nem azt jelenti, hogy védett vagy bizalmas információkat osztunk meg mindenkivel. Fontos azonban, hogy minden kollégánk tudja, érezze, a munkája fontos, értékes, és mindenki hozzátesz a maga szintjén a közös sikerekhez. A dolgozók többsége érti, elfogadja a biztonsági szakterület napi munkáját, szakmai utasításait, szerepét.

Ideális esetben mindenki végzi a dolgát, így a belső kommunikáció rendje, eszközei, módszerei működnek, csak mozgásban kell tartani a rendszert. Itt is főleg a változásokra kell felkészülni, jobb esetben a pozitív, rosszabb esetben a negatív fejleményekre.

Általános esetben mindig időben hozzájutunk a szükséges információkhoz, magunk készíthetjük elő a szervezeti és a biztonsági területen tervezett változásokat. A napi biztonsági események miatt azonban újra és újra meg kell küzdenünk az elfogadottságunkért. A változások elfogadtatása sohasem egyszerű, különösen, ha az negatívan érint valakit. Mindig őszintén, a megoldási lehetőségeket is felvázolva kommunikáljunk.

5.1.3.1. A működés szempontjából legalkalmasabb szervezeti rend felépítése

A hatékony munkavégzés, az eredményesség szinte valamennyi klasszikus és új vezetéselmélet alapkérdése. Azt, hogy ezt szervezeti, humán vagy más oldalról közelíti meg Taylor, Fayol vagy éppen Weber, ne tartson vissza bennünket az adott probléma komplex megközelítésétől, kiterjesztésétől – akár térben és időben egyaránt. A feladat időben való megjelenése alatt azt értjük, hogy a szervezeti rend változását kikényszeríthetik rendkívüli események, a biztonsági szint csökkenése, pénzügyi okok, vezetői elvárások, vezetőcsere stb.

A feladat térbeni megjelenése pedig egy sikeres szervezeti, működési modell átültetését jelenti a többi – vidéki, külföldi stb. – telephelyen. Ilyen lehet még, ha valahol valamiért megnövekedik a technikai vagyónvédelem iránti igény, és ha ezt nem tudjuk kezelni, ne féljünk az érintett részleg, osztály vagy akár főosztály átalakításától. Átcsoportosítással, újfelvétellel, átképzéssel stb. erősítsük meg az erre hivatott szervezeti egységünket. Módosítsuk szükség szerint az érintett szervezetek kapcsolatát, alá-fölé rendeltségét, irányítását, költségvetését. Nevezzünk ki új vezetőt, ha ezt a körülmények igénylik, ne várjunk a végletekig, amikor már vagy elmérgesedik a helyzet, vagy éppen a vezetőink elégedetlenségét provokáljuk ki. Soha nem a vezetők képességeihez igazítsuk a kialakítandó szervezetet, erre sok negatív példa van. Keressünk inkább alkalmasabb vezetőt akár a belső munkatársaink közül, akár a piacról. Amennyiben jól végeztük a szükséges átalakítást, akkor reggelente mosolygós kollégákkal találkozunk, akikkel napközben egy-egy problémát szabadon meg lehet vitatni, és akik a döntés után mindent megtesznek a siker érdekében. A rosszkedvű munkatársak, a sok hiányzás, a sok beteg, a megnövekedett telefonköltség, a pasziánszozó, netező kollégák viszont biztos jelei a rossz szervezeti rendnek, munkamegosztásnak. Emlékezzünk arra, hogy a vezetésnek pszichológiai aspektusai is léteznek.

5.1.3.2. A feladatok optimális végrehajtásának biztosítása

Ez egy természetesnek tűnő vezetői feladat, de ritkán működik így a napi gyakorlat. Pedig az optimális végrehajtás fontos úgy szakmailag, mint gazdaságilag. Amennyiben a részfeladatok sokaságát közel optimálisan, egymásra építve hajtjuk végre, az növeli az elvárt biztonsági szintet. Gazdaságilag pedig azért fontos, mert a források és az elvárt igények ritkán vannak szinkronban, a takarékoság pedig kikényszeríti a feladatok optimális végrehajtását. Jó példa erre a japán Toyotánál kidolgozott „Lean-menedzsment” elve, amely minden egyes részfeladatnál odafigyel a veszteség, a fölös ráfordítás elkerülésére. Lehet,

hogy az összevetés elsősre erőltetettnek tűnik, de igaz. A biztonsági szolgáltatásoknál, biztonsági rendszerek üzemeltetésénél is hasznos ez a megközelítés, a költségével nem arányos szolgáltatások kiváltásával.

5.1.3.3. A munkafolyamatok eredményes végrehajtása, az eredmények pontos számbavétele

Az eredményes végrehajtás a biztonsági vezető és a biztonsági szervezet egyik fokmérője. Vezetési szempontból pedig az irányítási szakasz részét képezi, a korábban vizsgált tartalommal:

- a biztonsági követelmények, célok – értékek és érdekek – folyamatos megfogalmazása;
- a munkafolyamatok pontos figyelemmel kísérése;
- a teljesítmények folyamatos elemzése, az elért biztonsági szint értékelése;
- a motivációs szint fenntartása;
- az eltérések, hibák, veszteségek felszámolása, a problémák menedzselése, legvégső esetben új elhatározás, döntés meghozatala;
- a folyamatos belső és – szükség szerint – külső kommunikáció;
- az eredmények számbavétele, elismerése, ami a biztonsági szervezet működésének, az új feladatok sikeres végrehajtásának egyik fontos alapja.

5.1.3.4. A szervezet alkalmazkodásának és fejlődésének biztosítása

Ez a vezetői feladat kicsit rokon a korábban taglalt optimális szervezeti rend kialakításával. Amíg viszont az előbbi radikálisabb, jól érzékelhető változás, addig a szervezet fejlődése, alkalmazkodása lassabb, nem mindig látható, de ugyanúgy átgondoltnak kell lennie. A biztonsági környezet nem konstans állapot. Megjelenhetnek új közbiztonsági, környezeti, informatikai vagy akár belső humán kockázatok. Változhat a cég, a szervezet helyzete itthon vagy külföldön, változhat a technológiában az alkalmazott – esetleg kurrens – anyagok szortimentje. Az elvárt biztonságot nap mint nap veszélyeztethetik a már felsorolt vagy egyéb kockázatok. Amennyiben ezek rendszerszintű kezelése kezdi meghaladni a szervezet lehetőségeit, akkor keresni kell az optimális válaszlehetőségeket, ilyen lehet a biztonsági szervezet „finomhangolása”, alakítása. Optimális esetben a felismert új kockázatokra, azok kezelésére van forrás, ha nincs, akkor bonyolultabb a megoldás. Ilyenkor újra kell értékelni a feladatokat, és átcsoportosítással kell időlegesen vagy véglegesen biztosítani az új kockázatok kezelését.

5.1.4. A vezetési képességek és módszerek fejlesztése

A problémát vezetéselméleti és gyakorlati oldalról egyaránt érdemes vizsgálni. Vezetéselméleti kérdés alapvetően az, hogy a szervezet produkálja az eredményeket, vagy a vezetőnek van meghatározó szerepe. Láttuk, a vezetéselmélet nagyjai ezt hosszasan

vizsgálták. Sikeres vezetőktől ma is hallható, hogy a szervezetnek akkor is kifogástalanul kell működnie, ha nincs ott a vezető. Átmeneti időszakban ez még igaz is lehet, azonban korábbi vizsgálódásunk bizonyítja, hogy a vezető szerepe nélkülözhetetlen a szervezet sikeres működésében. Amennyiben ezt elfogadjuk, akkor a vezetői képesség és a vezetői módszerek fejlesztése szintén nélkülözhetetlen. Gyakorlati oldalról szemlélve pedig láthattuk, hogy a napi, ügynevezett „béke” vezetési módszerek egy üzemi havária vagy más RES alkalmával nem használhatók. Nem véletlenül készülnek haváriatervek, de akkor cselekszünk helyesen, ha ezeket a feladatokat be is gyakoroljuk. Be kell gyakorolni, mégpedig olyan, az előzőekben tárgyalt vezetési módszerekkel, amelyek egy gyorsan változó, élet- és vagyonbiztonságot súlyosan veszélyeztető helyzeteket kezelni tudnak.

5.2. A vagyonvédelmi közbeszerzésről

A közbeszerzés fontos része az európai üzleti, jogi kultúrának. Mint eljárási rend a közbeszerzés jogilag tételesen körülírt folyamat. Értékhátártól és tartalmától függően lehet hazai vagy uniós közbeszerzés. Jelen esetben azonban a feladatunk nem a közbeszerzési jogszabály(ok) részletes elemzése, hanem a biztonsági vezető szerepének vizsgálata egy ilyen eljárás során. A vagyonvédelmi közbeszerzések széles körű szakmai ismereteket és megfelelő jogi tájékozottságot igényelnek a biztonsági vezetőtől. Egy ilyen eljárás során többszintű és meghatározott sorrendiségű feladatcsomaggal találkozhat, amelyek végrehajtása során szakmai javaslatokat kell tennie, részt vesz a döntések előkészítésében, vagy éppen végre kell hajtania az ott meghatározott szakmai részfeladatokat.

Ezek általában a következők lehetnek:

- a vagyonvédelem élőerős, technikai vagy mechanikai igényeinek megfogalmazása;
- a rendelkezésre álló keret, a szükséges óraszámok és/vagy a technikai igények összehangolása;
- a közbeszerzéssel foglalkozó szervezet, a biztonsági és az ajánlatkérő szervezet közötti belső szakmai, jogi, pénzügyi egyeztetésekben való részvétel, a szakmai igények szerződéstervezetbe foglalása, bírálati szempontokra javaslattevél;
- az ajánlattételi időszakban a helyszíni bejárások szakmai segítése;
- a bírálóbizottság szakmai támogatása, a döntésekben való közreműködés;
- a győztes kihirdetése utáni szakmai feladatok végrehajtása.

A biztonsági vezető alapvetően két módon találkozhat a feladattal. Egyszerűbb esetben egy meglévő közbeszerzés a lejáratahoz közeledik, a szakmai igény már tisztázott, a költség kerete rendelkezésre áll, nincs változás. Ekkor az előkészítés a szokott rendben elkezdődhet, és amennyiben eredményes az eljárás, nincs jogorvoslat, akkor a kellő időben eredményt lehet hirdetni, szerződést lehet kötni a nyertessel. Ez alapfeltétele annak, hogy a korábbi szerződés lejártakor – az új szerződés alapján – az új vagyonvédelmi szolgáltatás megkezdődhet.

Bonyolultabb a helyzet, amennyiben egy teljesen új közbeszerzést kell kiírni. Vizsgáljuk meg itt részletesebben a legfontosabb feladatokat:

- kockázateértékelés vagy a már ismert követelmények szerint összeállítják a biztonsági, azon belül a közbeszerzés tárgya szerinti vagyonvédelmi igényeket;

- az óraszámok és az előírt rezsiorádj, a technikai elvárások alapján betervezik a pénzügyi igényt;
- a megbízónál elfogadják a pénzügyi igényt, és kiadják a fedezetigazolást.

A gyakorlati példák azt mutatják, hogy: „a fedezet összege már tulajdonképpen előre determinálja a jövőbeni szolgáltatás mennyiségi és/vagy minőségi jellemzőit. Szabadabb formája a versenyeztetésnek, ha az adott feladatra rendelkezésre álló keretösszegeből az ajánlattevő kínálhatja fel, hogy milyen beosztásban, hány fővel kívánja ellátni a szolgálatot. A minőség irányába mutathat, ha egyes szolgáltatásokat a vállalkozó rezsiorádjon felüli ellenértékért lát el, még akkor is, ha ez a létszám rovására megy. Ez a gyakorlat azonban igen ritka. A gyakorlatban, ha látjuk a keretösszeget, a rezsiorádjjal osztva már könnyen kalkulálható az elvárt minimális létszám, vezénylési rend. Minimális azért, mert a Vagyonvédelmi tv. és a Kbt. együttesen lehetőséget ad a rezsiorádjtól való eltérésre, és a pályázók a gyakorlatban ezzel élnek is”¹. Az idézett egyik fontos megállapításához tegyük hozzá, nem kell félni attól, hogy bizonyos vagyonvédelmi szolgáltatásokat magasabb áron vásároljunk meg. Lehetnek olyan feladatok, amelyek akár az életvédelem, akár a kritikus infrastruktúra védelme miatt különleges ismereteket és speciális képességeket igényelnek, ezért az áruk is magasabb.

Folytatva a vagyonvédelmi vezető közbeszerzési feladatait:

- A megalakuló bírálóbizottság segítése és irányítása vagyonvédelmi szakmai kérdésekben. Ez nem egyszerű feladat, hiszen a bizottság egészét az elnök irányítja. Fontos körülmény a bírálóbizottság egyéb szakmai szakértelme. „A Kbt. szerint a közbeszerzési eljárás előkészítése, valamint az ajánlatok értékelése során – és az eljárás más szakaszában – az ajánlatkérő nevében eljáró, illetve az eljárásba bevont személyeknek és szervezeteknek együttesen rendelkezniük kell a közbeszerzés tárgya szerinti szakmai, közbeszerzési, jogi és pénzügyi szakértelemmel. Egy, az integritási területet komolyan vevő szervezet esetében az adott szakértelmet egy-egy személy külön-külön biztosítja. Akár integritási szempontok miatt, akár a szervezet »történelmi« struktúrából adódóan ezek a személyek sok esetben nem is tartoznak egy szervezeti egységhez. Ennek megfelelően alá-, fölérendeltség nincs se közöttük, se a bizottság elnöke között.”² Belátható tehát, hogy a biztonsági vezetőnek is igen komoly szakmai, esetenként vezető szerepe van a közbeszerzési bizottságban.
- A dokumentáció összeállítása. A bírálóbizottságnak, azon belül a vagyonvédelmi vezetőnek igen nagy a felelőssége abban, hogy az ajánlattételi dokumentációt úgy állítsák össze, hogy az teljesen egyértelmű legyen. Szakmai követelmények megfogalmazása a pályázók felé. Fontos feladata a vagyonvédelmi vezetőnek a – szakmailag kíváncsok pályázók felé támasztott – szakmai követelmények összeállítása, mivel „az ajánlattételi felhívás alkalmas lehet a pályázók körének meghatározására is.
- Hogy ez ne járhasson indokolatlan versenykorlátozással, a jogalkotó különböző fékeket épített a szabályozórendszerbe. Így például az ajánlattevők alkalmassági

¹ MÉSZÁROS István (2018): A vagyonvédelmi piac idült kórképe a közbeszerzések gyakorlatán keresztül. *Detektor Plusz*, 25. évf. 3. sz. 5.

² MÉSZÁROS 2018, 5.

kritériumai meghatározásakor nem támaszthatók szigorúbb feltételek, mint amelyek az adott pályázat teljesítéséhez szükségesek”.³

- A bírálóbizottság a bírálati szempontok megállapítása során a biztonsági vezetőre támaszkodik. A szubjektív és minőségi bírálati elemek (például oktatás, képzés, képzettség, kvalitások, az átlagtól eltérő kártérítések, ellenőrzések stb.) kimunkálása nehéz feladat, sok jogvitát okoz a gyakorlatban. Azonban törekedni kell ezek kimunkálására, mert különben csak a legalacsonyabb ár marad a döntések egyetlen kritériuma.
- Az ajánlattételi dokumentáció további fontos része a műszaki leírás és a pontos szolgáltatási igény összeállítása. „Kijelenthető, hogy az élőerős vagyonsvédelmi tevékenységgel kapcsolatban akkor jó egy műszaki leírás, ha abból – kis kiegészítéssel – a leendő szolgálati utasítás összeállítható. Így a pályázó tisztába tud kerülni az ellátandó feladat minden részletével. Egy részletes szolgáltatási igény – a vagyonsvédek felé támasztott részletes elvárások – alapján szolgáltatásának minden elemét képes bearázni a vállalkozó.”⁴ Ez utóbbi amúgy is kényes kérdés, így fontos, hogy a számvetések alapja hiteles legyen.
- A felügyeleti szervek esetleges szakmai észrevételeinek, kérdéseinek megválaszolóása, a közbeszerzési kiírás pontosításában való részvétel.
- A közbeszerzés meghirdetése után következik az ajánlattételi szakasz, amelyben a biztonsági vezetőnek fontos és kényes feladata van. Itt van jogi lehetőség a szolgáltatási területek bejárására is. Az ajánlattevők bejárását az ajánlatkérő képviselőében a biztonsági vezető vagy az általa kijelölt személy(ek) felügyelik. Az ide kijelölt, beosztott vagyonsvédelmi vezetőket – csoportvezetők, osztályvezetők – fel kell készíteni a feladatra. Fontos még kiemelni, hogy ezen aktus legfontosabb jellemzője, hogy nem hangozhat el ajánlatkérői oldalról több információ, mint ami a kiírásban szerepel.

Ez komoly kihívást jelent a bejárás használható tartalommal történő megtöltése szempontjából. A bejárás azonban nagyon fontos, ha a kiírásban megköveteljük, hogy a teljesítés első napjától rendelkezzen a vállalkozó a tevékenységet teljes mértékben lefedő szolgálati utasítással. Így a teljesítést a lehető leghamarabb meg tudja kezdeni, hiszen ennek ez a bejárás és a jól megírt műszaki leírás az alapja. A gyakorlatban azonban az ajánlatkérő nagyon ritkán él ezzel a kikötéssel, illetve ennek visszaellenőrzésével. Miért is lenne ez fontos? Azért, mert eredményhirdetés után a Kbt. szigorú határidőket állapít meg a szerződéskötésre és a teljesítés megkezdésére.

- Így, ha a biztonsági vezető ezt nem követeli meg, akkor a teljesítés első időszaka még valójában csak a vállalkozó felkészüléséről szól, ami abszolút nem szolgálja a megbízó érdekeit, csökkenhet az elvárt biztonság szintje.

A jogszabályban rögzített határidő elteltével beérkeznek a pályázatok. Minden esetben oda kell figyelni a határidő betartására. Rendszeresen előfordulnak késések ilyen-olyan okkal, ha ezeket nem dokumentált módon regisztráljuk, akkor jogvitára ad lehetőséget a felek részéről.

³ MÉSZÁROS 2018, 5.

⁴ MÉSZÁROS 2018, 5.

- A pályázatok bírálata. A biztonsági vezető és szervezete koncentráljon a pályázatok szakmai értékelésére. Természetesen észrevehetünk közbeszerzésjogi hibákat is, jelezhetjük is ezeket, de az állásfoglalást bízunk mindig a közbeszerzésjogi szakemberekre. Vitás szakmai kérdésekben, hiánypótlásoknál kérjük a tanácsukat. Fontos a jogi állásfoglalás, hogy például az adott kérdés hiány pótolható-e, vagy érvénytelen a pályázat. Ezen szakaszban kiemelt figyelmet kell fordítani a titokvédelemre, mert itt van a legnagyobb nyílt vagy burkolt vállalkozói nyomás a bírálatban részt vevő személyek irányában. Megtámadott közbeszerzések esetén a közbeszerzésjogi szakemberek kerülnek az első vonalba, de szakmai kérdések vonatkozásában a biztonsági vezetőnek is rendszeresen állást kell foglalnia.
- Szerződéskötés és az új szolgálat beállítása. A szerződések aláírása, lepecsételése előtt érdemes ellenőrizni az aláírandó dokumentumokat. Előfordult már, vétlen hiba vagy szándékos beavatkozás miatt, hogy az előkészített szerződés nem egyezett a közbeszerzésbe foglalttal. A biztonsági vezető figyelme a jogszerűség egyik támasza, de sok egyéb későbbi kellemetlenséget is megelőzhet. Az új szolgáltató beállása – a kezdeti időben általában – a szerződés szerinti rendben történik. Az aláírazott, legolcsóbb árajánlatok esetében viszont néhány hét vagy hónap után jellemzően megjelennek az „ügyeskedések”, amelyekre a biztonsági vezetőnek fokozott ellenőrzéssel oda kell figyelnie, mert e nélkül óhatatlanul csökkenni fog a szolgáltatás színvonala.

Összességében a gyakorlati példák elemzése alapján kimondható, hogy felkészült, pontos közbeszerzési, jogi és biztonságsszakmai munkával eredményes közbeszerzések írhatók ki és vezethetők le. Ezzel javítható az elvárt biztonsági szint az adott szervezetnél.

5.3. Rendkívüli események értelmezése, vezetési feladatai

A biztonsági vezetők, törzsek felkészítése érdekében a vezetés speciális módszereit, szükséges intézkedéseit tekintjük át az alábbiakban. Ezen vezetői feladatok ismerete, begyakorlása elősegíti a napi vezetés, a rendkívüli eseményre, vagyis RES-re való készenlét és reakálás javuló szintjét.

A RES bővebb értelmezése: természeti és civilizációs katasztrófák hatásainak következtében vagy részleges érintettségéből kialakuló kritikus helyzet, vagy olyan üzemi haváriák, balesetek, bűncselekmények miatt bekövetkező állapot, amikor a normál működési rend felbomlik, az élet- és vagyonbiztonság veszélyeztetetté válik, vagy fönnáll annak veszélye.

A RES szűkebb értelemben: a szolgálati rend során tapasztalt káros cselekmény, esemény, amelyet a szolgálati okmányok vagy érvényes jogszabályok annak minősítenek. Például lőfegyverbaleset, tűz és robbanás, üzemi baleset, vagyon/személy elleni bűncselekmény, gazdasági bűncselekmény, terrorfenyegetés, kábítószerrel való visszaélés, radioaktív anyag eltűnése, előkerülése stb.

Időbeni bekövetkezésük szerint

- Lehetnek prognosztizálható RES-ek:
 - Emberi cselekmények, technológiai zavarok, természeti jelenségek, várható kriminalisztikai események tömegrendezvényeken.
- Lehetnek nem prognosztizálható RES-ek:
 - Fegyver- vagy üzemi balesetek, üzemzavarok, természeti csapások, kriminalisztikai cselekmények, emberi mulasztások következményeként tűz és robbanás, terrorfenyegetés stb.
- Területi bekövetkezésük szerint:
 - Biztonsági szolgáltatással, szolgálattal összefüggő, annak ideje alatt történő RES.
 - Nem a szolgálat során, de azok tagjaival történt RES.
- Oksági bekövetkezés szerint:
 - Emberi mulasztás, hiba miatt bekövetkező RES, például üzemi baleset, tűz, robbanás, tömeges ételmérgezés stb.
 - Emberen, a szolgálat tagján kívül álló okok miatt bekövetkező RES.

5.4. A RES-ekkel kapcsolatos intézkedések csoportosítása

- I. Megelőző szakasz
- II. Beavatkozó, intézkedő szakasz
- III. Lezáró és az értékelő szakasz

5.4.1. I. A RES megelőző szakaszának feladatai

- A veszélyforrások vagy veszélyeztetés felmérése, amely lehet meglévő, változó és új veszélyforrás.
- Megelőző javaslatok elkészítése, bevezetése saját hatáskörben, szükség szerinti elfogadtatása az érintett vezetési szinttel. Például hibás gyakorlat megszüntetése, ellenőrzések fokozása, belső szabályzások koncepciójának kialakítása.
- Meglévő intézkedési tervek aktualizálása, pontosítása.
- Új intézkedési tervek elkészítése, például tűzvédelmi, kiürítési és bombariadóterv stb.
- Együttműködés szervezése, szükség szerinti bővítése az érintett belső szervezetekkel, üzemi részlegekkel és a helyi állami szervekkel – például rendőrség, tűzoltóság, mentőszolgálat, TEK, NAV, önkormányzat, ÁNTSZ stb.
- Passzív feladatok. Céll ellenőrzések bevezetése, fokozása.
- Aktív, interaktív feladatok.

Továbbképzések, gyakorlatok, elhárító módszerek kialakítása, begyakorlása, normaidős elhárító, beavatkozó eljárások szinten tartása.

5.4.2. II. A RES beavatkozó, intézkedő szakasz feladatai (veszélyhelyzeti tervezés, szervezés és irányítás)

5.4.2.1. Tervezési szakasz (biztonsági feladatok elrendelése vagy vétele, illetve a rendkívüli esemény ismertté válása)

Forrásai lehetnek:

- a biztonsági szolgálat jelentése;
- a szervezet dolgozójának tájékoztatása;
- külső állampolgár bejelentése;
- hatósági tájékoztatás, feladatszabás alapján.

Feltétlenül tisztázandó:

- Mi történt, mikor, hol?
- Személyi sérülés, haláleset történt-e?
- További személyi, dologi veszélyeztetés várható?
- A veszély megszűnt, továbbterjed?
- Történt-e valamilyen intézkedés? Például az elkövető elfogása, visszatartása.

A fenti kérdések képezik a feladattisztázás minimális alapját.

Azonnal foganatosítandó rendszabályok kiadása, ezen belül:

- Jelentések: diszpécserok, vezető ügyeletesek, a szolgálati utasításokban rögzített személyek részére stb.
- Riasztások: rendőrség, tűzoltóság, mentők stb.; a dolgozók, a lakosság riasztása.
- Tájékoztatások: az érintett első vezető, sajtófőnök stb.
- Mozgósítás: a saját és az együttműködő beavatkozó szervezetek; beavatkozást irányító törzs felállítása, feladatok pontosítása; terület, érintett objektum, eszközpark stb.
- Az események lokalizálása, lezárások és beléptetések: helyszín zárása, élet- és vagyonmentés megkezdése, a hatóságok beléptetése.

Felderítés bevezetése, további információk beszerzése: a beérkező adatok, információk állandó és folyamatos feldolgozása, elemzése.

Előzetes intézkedések kiadása:

- az üzemi dolgozók, esetlegesen a környékbeli lakosság riasztása, tájékoztatása;
- rendelkezésre álló erők mozgósítása, kárterület vagy bűncselekmény helyszínének biztosítása, operatív és biztonsági vezetési szintek aktivizálása;
- a hivatásos beavatkozó-, mentőszervezetek munkájának segítése;
- a biztonságot javító intézkedések kiadása;
- szükség szerint az objektum részleges vagy teljes kiürítése;
- a kárterület vagy bűnügyi helyszín biztosítása;
- a tartalékok mozgósítása.

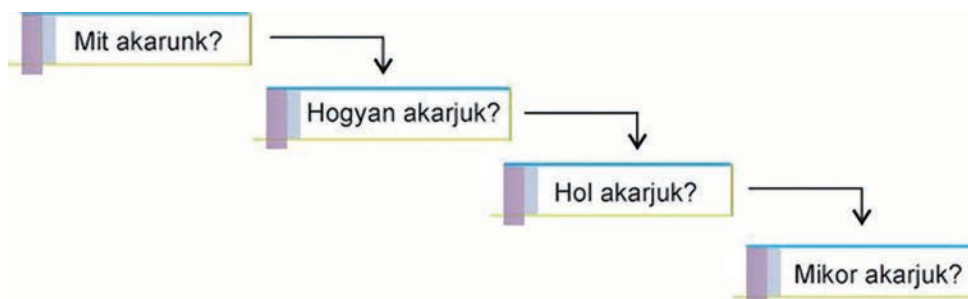
Kialakult helyzet értékelése:

- Előzetes prognózisok értékelése a rendelkezésre álló idő függvényében.
- A helyzet elemeinek értékelése.
- Javaslat minősített helyzet megállapítására és kihirdetésére.
- Javaslatok kidolgozása a dolgozók vagy a lakosság részletesebb tájékoztatására.

A döntés, elgondolás, elhatározás kidolgozása:

- A RES felszámolására vagy a mentő/mentesítő munkák végrehajtására, az erőforrások elosztására a bekövetkezett vagy várható rendkívüli esemény kapcsán.

A RES-ek következményeinek felszámolásakor meghatározó jelentőségűek a meghozott szakmai döntések. Az alábbi ábrán látható, hogy négy fő elem köré csoportosíthatjuk a döntések lényegét:

10. ábra

A katasztrófafelszámolás egészségügyi alapjai

Forrás: MAJOR László (2010): *A katasztrófafelszámolás egészségügyi alapjai*. Budapest, Semmelweis Kiadó

Mit akarunk?

Ez nem más, mint a cél ismertetése. A cél minimuma általában a RES kiszélesedésének megakadályozása, a lakosság, az üzemi dolgozók, a sérültek kimenekítése, ellátása, összességében az élet és a vagyon mentése. A maximális cél az eredeti helyzet vagy ahhoz közeli állapot visszaállítása.

Hogyan akarjuk?

Ez a kérdés egy feladatsorrendet takar. Például megközelítő, kimenekítő útvonalak megtisztítása, a sérült ellátási hierarchia kiépítése, a RES-sel összefüggő közbiztonsági állapotok stabilizálása, logisztikai ellátás biztosítása, tájékoztatás megszervezése stb. Itt már kötelezően megjelenik – az előbb említett – az *idő-költség-eredmény* egyensúlyának igénye, amely a tervezést döntően befolyásolja. Itt kell véglegesen dönteni a felmerülő szükségletek osztályozásáról is, ami a mentőmunkák egyik vezérlőeleme lesz.

Befolyásoló tényezők:

- a rendelkezésre álló biztonsági erők, eszközök mennyisége;
- ezek távolsága a kárterülettől;
- az infrastruktúrák általános állapota;
- a vezetés, a híradás, a tájékoztatás állapota;
- a közrend általános állapota;
- általános körülmények (év, napszak, időjárási viszonyok stb.).

Hol akarjuk?

Az olyan méretű RES-t vagy katasztrófát, amely már minősített időszak elrendelését igényli, szektorokra kell osztani. A felderítési adatok és a helyzetértékelés alapján viszonylag korán körvonalazódik ezek kategorizálása, mentési sorrendje. Az elgondolásban vagy az elhatározásban pedig eldöntjük, hogy a mentőerőket hol, milyen irányban összpontosítjuk.

Mikor akarjuk?

A mentő-mentesítő munkák tervezése és végrehajtása során a „hol?” kérdés után természetesen következik a „mikor?” kérdés megválaszolása is. Ezt a választ döntően a lehetőségek – erők, eszközök stb. – és a szükség kompromisszuma dönti el.

5.4.2.2. Szervezési szakasz

Feladatszabás, intézkedés

- A rendkívüli események lokalizálására, élet- és vagyonmentésre szolgáló biztonsági intézkedések megfogalmazása, ismertetése, kihirdetése.
- A feladatok megszabásának módszere függ a kialakult helyzettől, a befolyásoló körülményektől, év- és napszaktól, a RES-t érintő egyéb helyi adottságoktól. Történhet a helyszínen vagy PC-n, maketten, szóban, írásban, konferenciakapcsolásban stb.
- A végén mindig meg kell szabni a vezetés rendjét, felelősét és módszerét!

Mindenoldalú biztosítás

A biztonsági szolgálatok, mentő-mentesítő erők, az üzemmenet folytonosság mindenoldalú biztosításának, a dolgozók és a hajléktalanná vált lakosság minimális létfeltételeinek megszervezése. A mentő-mentesítő munkák vagyonvédelmi biztosításának főbb tartalmi elemeit területi korlátok miatt nem részletezzük.

Együttműködés megszervezése

- A biztonsági szolgálat, a szolgáltatást végző vagyonvédelmi szervezet, a beavatkozó hatósági szervezet(ek), a mentőerők és az önkéntes vagy hivatásos segélyszervezetek együttműködésének megszervezése.

Készenlét elérése, ellenőrzése és jelentése

- A felkészítés célirányos, a készenlét időhöz kötött, az ellenőrzés mindig segítő jellegű!

5.4.2.3.. Irányítási szakasz

- A rendkívüli esemény vagy a mentő-mentesítő munkák biztonsági feladatainak indítása, a folyamatok közben tartása.
- A kríziskommunikáció elemeivel bővített tömegkommunikáció, a tájékoztatás az elégséges közrend és az elvárható biztonság érdekében.
- Szükség szerint a bevezetett rendkívüli intézkedések fokozása (közrend fenntartása, járványügy, szociális és jogsegélyügyek stb.).
- Esetleges régiós tájékoztatás, erők átcsoportosítása a multinacionális céghálózatban, szükség szerint segélykérés.

Megjegyzés: a beavatkozó, intézkedő szakasz során a tervező-szervező-irányító szakasz munkafázisai koncentráltan, nagy sebességgel követik egymást, általában rendelkező munkamódszer felhasználásával.

5.4.3. III. A RES lezáró és értékelő szakasza

- Az összefoglaló jelentés(ek) összeállítása, amelyek lehetnek önálló szakmai jelentések, de mindig kell egy – lehetőleg időrendi – összefoglaló jelentés.
- Vizsgálatok lefolytatása, szükség szerint fegyelmi, szabálysértési vagy büntetőeljárás (feljelentés) kezdeményezhető.
- A kiemelkedő helytállás értékelése: a példaszerű válságkezelést ki kell emelni, értékelni és közzétenni.
- Javaslatok előkészítése a belső szabályzók módosítására, illetékesség szerint a jogszabályok módosítására.

Képzés, gyakorlás a tapasztalatok alapján, ez egyben visszacsatolás a megelőző szakaszba.

5.4.3.1. Az összefoglaló jelentés főbb tartalmi elemei

- A „RES” leírása

Részletesen tartalmaznia kell az esettel kapcsolatos minden fontos tényt, alapadatot (mikor, hol, mi történt, van-e sérült, áldozat, ki a károsult, mennyi a kár, keletkezett-e külső kártérítésre kötelezett vagy kárt szenvedett, vannak-e tanúk, ha igen, akkor azok adatai, elérhetőségük, tárgyi bizonyítékok, történt-e rendőri vagy más hatósági intézkedés).

- A reagálás és a megtett intézkedések
 - Az erre hivatott vállalati, üzemi, szervezetek reagálása a veszélyhelyzetre.
 - A szakmai döntések értékelése.
 - A „RES” kezelésére, a károk csökkentésére tett helyes intézkedések.
 - Az elmulasztott vagy nem kellő időben tett intézkedések.
 - A helytelen vagy további károkat okozó intézkedések.
 - A vezető törzs(ek) irányításának hatékonysága.
- Okok és körülmények értékelése
 - Melyek azok a szubjektív okok, emberi mulasztások, továbbá külső tényezők, körülmények, amelyek a RES-hez vezettek?
 - Milyen technológiai, működési zavarok azok, amelyek együttes fennállása kritikus helyzetet okozhat?
 - Milyen szakértői állásfoglalások születtek az ügyben?
- Javaslatok
 - Milyen technológiai, szervezeti, vezetési változások szükségesek a hasonló helyzetek elkerülése érdekében?
 - Milyen képzések, felkészítések szükségesek a kárelhárító szervezetek tagjai részére?
 - Új utasítások kidolgozása vagy a meglévők pontosítása szükséges?
- Felelősség megállapítása
 - Merült-e föl személyi vagy szervezeti felelősség?
 - A fellelt bizonyítékok és azok értékelése alapján: szükséges-e fegyelmi eljárást kezdeményezni, szabálysértési vagy büntetőfeljelentést tenni?
- Értékelés
 - A kiemelkedő helytállást mutatókat felsorolni, elismerésükre javaslatot tenni.
- Dátum, bizottsági tagok hiteles aláírása, bélyegzők, záradék
 - Mellékletek: tanúmeghallgatási jegyzőkönyvek, szakértői jelentések, fotók, kameraképek, egyéb tárgyi bizonyítékok felsorolása, fotója stb.

5.5. A rendezvénybiztosítás főbb kihívásai a biztonságsszervezés gyakorlatában

A rendezvénybiztosítás szakmailag és vezetési szempontból is a magánbiztonsági szakma speciális és komplex feladata. A biztonsági vezető kétféleképpen találkozhat a feladattal. Egyrészt azon szervezet szakmailag felelős személyeként, ahol a rendezvényt szervezik,

másrészt az általa irányított vagyonvédelmi vállalkozástól megrendelhetik egy rendezvény külső biztosítását.

A biztonságsszakmai specialitás és komplexitás alatt egyrészt azt értjük, hogy a hagyományos vagyonvédelmi ágakból az élőerős és a mechanikai védelem mindig jelen van a rendezvények biztosításánál, de nagy rendezvények biztosítása biztonságtechnikai eszközök – például beléptetőrendszerek, kamerák, infrasorompók stb. – nélkül ma már szinte elképzelhetetlen. Másrészt a hatályos jogszabályok szigorú tűzvédelmi szabályokat, számításokat és kiürítési eljárásokat írnak elő. Az esetek többségében megnövekedett parkolási, közterület-védelmi feladatok is jelentkeznek.

Vezetési szempontból a rendezvénybiztosítás összetettségét többféle kihívás jellemzi. Először is a rendezvények 99%-a prognosztizálható esemény. Ez a körülmény megkönnyíti a tervezést és a szervezést, hiszen normál esetben van idő a feladat tisztázására, a különböző – határidős – intézkedésekre, például a rendezvény bejelentésére stb. Van idő a mindenki számára elfogadott rendezvénybiztosítási elgondolás kialakítására, ami a tervezési szakasz egyik legfontosabb befejező eleme. Hasonlóan optimális körülmények vannak a szervezési feladatokra. Izgalmasabb a rendezvény lebonyolítása, biztosítása során a vezetési, irányítási feladatok jellege. A rendezvények nagy többségénél mindig van olyan váratlan esemény, amit jó esetben modelleztünk, amire felkészültünk, az adott pillanat legjobb megoldását mégis mindig a felelős vezetőnek kell megtalálnia. Ebben a feladatban is alapvetően meghatározó szerepe van a hibátlanul megszervezett együttműködésnek. A fenti bevezető után tisztázzuk az alapfogalmakat, majd megvizsgáljuk a rendezvénybiztosítás főbb kihívásait és azokra adható szakmai válaszokat. A jogi szempontokat, esetvizsgálatokat a harmadik fejezetben korrekten taglalták, azok igen hasznosak egy biztonsági vezető számára.

5.5.1. A rendezvényekről

- Lényegüket illetően az emberek kisebb-nagyobb csoportjai valamilyen közös cél, érdeklődés, látványosság miatt összpontosulnak valamilyen behatárolható nyitott vagy zárt területre. Az ilyen esetekben a résztvevők már nem egyénként, önálló szubjektumként cselekednek, hanem tömegként, és olyan cselekményeket is elkövetnek, amit egyénként amúgy elítélnek. A tömeg biztosította anonimitás ráadásul a felelőtlenség felé mozdítja el a tagjait. Ezeket a gondolatokat alapjaiban először Gustave Le Bon francia szociálpszichológus írta le 1885-ben *A tömegek lélektana* című könyvében, amely Balla Antal fordításában először 1913-ban jelent meg Magyarországon. Sokféle megközelítéssel találkozhatunk még a szakirodalomokban, de a lényeg mindig ugyanaz, a rendezvény biztosítójának fenn kell tartania az előírt rendet, biztosítania kell az élet- és vagyonbiztonságot, az általános emberi viselkedés normáit. Szabálysértés, bűncselekmény esetében a rendőrhatalósággal együttműködve kell a feladatait elvégeznie.
- A rendezvények fajtája lehet: egyházi, kulturális, politikai, sport, zenés-táncos összejövetelek stb. A biztosítás megszervezésekor figyelembe kell venni a rendezvények jellegzetességeit, sajátosságait, amelyek alapvetően befolyásolják a rendezvény vagyon- vagy tűzvédelmi biztosítását.

5.5.2. A rendezvények biztosítását befolyásoló jogi környezetről

A rendezvényeket a különböző országokban különböző módon szabályozzák, azonban tartalmuk nagy általánosságban egybeesik, hiszen egy országban sem megengedett egy sportmérkőzésre való szurkolói felvonuláskor, a pályán vagy éppen a mérkőzés után mások testi épségének veszélyeztetése, kirakatok betörése vagy autók felgyújtása.

Hazánkban több jogszabály érinti a rendezvények biztosításának kérdéseit, így például a teljesség igénye nélkül a gyülekezéssről,⁵ a sportról,⁶ a zenés-táncos rendezvényekről szóló különböző szintű előírások.⁷ Figyelni kell azonban arra is, hogy ezeknek a jogszabályoknak nem csupán a szintje, hanem tartalma is jelentősen eltérő. Például amíg gyülekezéssről szóló törvény három napot ír elő előzetes bejelentésre a rendőrhatalóság felé, addig ezt a zenés-táncos rendezvények esetében 20 nappal korábban kell az érintett jegyző felé bejelenteni. Zárttéri rendezvények esetében 15 nappal, szabadtéri rendezvények esetén 30 nappal korábban kell a rendezvényre vonatkozó tűzvédelmi előírásokat az elsőfokú tűzvédelmi hatóságnak megküldeni az Országos Tűzvédelmi Szabályzat (továbbiakban: OTSZ) vonatkozó paragrafusa értelmében. Ismét mások az előírások például nemzeti ünnepek⁸ központi vagy helyi megszervezésekor. Ritkább és speciálisabb a helyzet, ha külföldi közjogi méltóság, védett személy is megjelenik a tervezett rendezvényen. Itt az erre hivatott hatóság, szervezet intézkedése alapján speciális együttműködés és feladat jelenik meg a biztosítás előkészítésekor és végrehajtásakor.

Mivel a felsorolt jogszabályok tartalma, hatálya változhat, csak jelezzük azt a követelményt, hogy az adott rendezvény biztosítását mindig a hatályos jogszabályok figyelembevételével kell biztosítani. A rendezvénybiztosítást befolyásoló szabályozások másik nagy csoportja a rendezvényt befogadó szervezet belső szabályozása. Ilyenek lehetnek a nagy létszámú közintézmények, szervezetek, például egyetemek, ahol az adott szenátus által elfogadott jogi szabályozást szintén messzemenően figyelembe kell venni.

5.5.3. A rendezvényeken felmerülő veszélyek

A nagyszámú vizsgált és biztosított rendezvények tanulsága szerint ezeken alapvetően két-fajta veszélyhelyzeti csoportot figyelhetünk meg, amire célszerű a szervezés és a biztosítás előkészítése során figyelni:

- Az emberi tényezőhöz közvetlenül kapcsolódó események, veszélyek, mint például a tömegpánik, a bombariadó, a köztörvényes bűncselekmények, mint például a verekedések. Ide kell sorolni még sajnos a modern kor fenyegetését, a terrorizmust, ami az aszimmetrikus hadviselés egyik legfőbb fegyvere.
- A modellezhető – vagy csak esetlegesen prognosztizálható – események, veszélyek, mint a tüzek, robbanások, közművek meghibásodása, közlekedési szerencsétlenség, például autóversenyeken, légi bemutatókon, továbbá a rendkívüli időjárási helyzetek stb.

⁵ 1989. évi III. törvény a gyülekezési jogról.

⁶ 54/2004 (III. 31.) Korm. rendelet a sportrendezvények biztonságáról.

⁷ 23/2011 (III.18.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről.

⁸ 1432/2014 (VII. 31.) Korm. határozat a nemzeti ünnepek, valamint a kiemelt fontosságú rendezvények előkészítésének és lebonyolításának rendjéről.

A rendezvénybiztosításnál felmerülő veszélyekre való felkészülésnek és eszköztárnak is komplexnek kell lennie. Alapvetően ezeket az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

- adminisztratív előkészületek és azok ellenőrzése;
- a biztosítóállomány aktív fizikai és szellemi felkészítése;
- védelmi, beavatkozó eljárások, műveletek ismertetése, gyakorlása;
- a biztonsági szolgálat tűzvédelmi feladatai;
- professzionális tömegtájékoztatás és kommunikációs eljárások;
- magas színvonalú, kifogástalan együttműködés a rendezőkkel és a hatóságokkal.

5.5.4. Az adminisztratív előkészületek

Az előkészületek a rendezvénybiztosítási feladat vételével kezdődnek, Ezt követően kerül általában sor a pontosításokra, a helyszíni bejárásokra, ahol a részletek előzetesen tisztázhatók. Amennyiben külső céggént vállalkozunk, ezután adhatunk részletes árajánlatot. Elfogadása után következhet a szerződés megkötése és az érdemi munka, például a biztosítási terv elkészítése. Fontos szempont, hogy az adott rendezvény alkalmoszerű vagy rendszeres, szabadtéri vagy tömegtartózkodásra jogszabály szerint alkalmas építményben,⁹ nem utolsósorban pedig milyen létszámmal tervezett.

A biztosítási terv legfőbb részei:

- a rendezvény főbb adatai, mint például ideje, helye, alaprajza, befogadóképessége, beléptetés, kiürítés helye, formája;
- a rendezőszerv megnevezése és annak a felelőse, elérhetősége;
- a rendezvénybiztosító cég adatai, képviselője, annak adatai, a biztosítási terv készítője;
- a rendezvény egyéb részletes adatai, mint várható létszáma, egészségügyi biztosítása, a beléptetés rendje, például belépőjegyes és/vagy karszalagos, a résztvevők tájékoztatása, a menekülési utak jelzése, tartalék energiaellátás;
- a rendezvény helyszínének ellenőrzése, a beléptetés rendje;
- a magatartási rendszabályok;
- a biztonsági őrök, személyzet létszáma, felállítási helyei, eszközei stb.;
- a magatartási szabályok rendkívüli esemény(ek) bekövetkezésekor;
- a tájékoztatásért felelős személy feladata, az előre elkészített szövegek, hanganyagok magyar és idegen nyelveken;
- az együttműködés feladatai a rendőrséggel, tűzoltósággal és más hatóságokkal;
- a terv mellékleteként a különböző kockázatok javasolt kezelési terve, például bombariadó, tűz, kiürítés stb. esetén.

Az adminisztratív előkészületekhez tartozik még egy fontos okmány, a kiürítésszámítás. Ennek lényege, hogy a legtávolabbi sarokból számítsuk a menekülési utat és a sebességet egyaránt. Ezek alapján számíthatók a kiürítési normaidők.

⁹ 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről.

5.5.5. A biztosítóállomány fizikai és szellemi felkészítése

A biztosítóállománynál mindig figyelembe kell venni a hatályos előírásokat. Jelenlegi főszabály szerint, ha ez meghaladja a 10 főt, akkor a biztonsági személyzet legalább egy tagja biztonságszervező, legalább három tagja pedig személy- és vagyonőr kell, hogy legyen. A jogszabályi megfelelésen túl úgy válogassuk a biztonsági személyzetet, hogy azok fizikailag és pszichésen egyaránt alkalmasak legyenek nagyobb csoportok és tömegjelenségek kezelésére.

Felkészítésük legalább hat területre terjedjen ki:

- általános biztonságsszakmai-jogi ismeretek;
- kényszerítőeszközök, hírközlő eszközök használata;
- tömegpszichológiai események helyes kezelése;
- elsősegélynyújtó és tűzoltási ismeretek;
- pontos helyismeret megszerzése;
- a biztonsági terv pontos ismerete.

A felkészültség ellenőrzése végezetül a végzettséget igazoló okmányokra vagy azok másolatára is terjedjen ki, mert ezt például a zenés-táncos rendezvény alatti ellenőrzés során a hatóság elkérheti a biztonsági szolgálat tagjaitól.

Vákát oldal

6. A biztonsági vezető tevékenysége nagyvállalati környezetben

Csikós Gellért

Jelen fejezet célja, hogy gyakorlatias iránymutatást adjon a nagyvállalati biztonsági területen elhelyezkedő vezetőknek. Minden élethelyzetre megfelelő általános, instant megoldások nem állnak rendelkezésre, de jelen fejezet tanulmányozása segítséget nyújthat a célravezető gondolkodásmód, szemlélet elsajátításában.

6.1. A nagyvállalati biztonság jellemzője, rendezőelvek

A nagyvállalati biztonság a kreativitásnak, önmegvalósításnak teret adó közeg. Nincsenek olyan kötött előírások, mint például a rendvédelmi szerveknél, amelyek jogszabályi előírás alapján kötelező erővel határozzák meg a feladatokat, a felelősségeket. Ezen a területen inkább ajánlások, bevált gyakorlatok vannak, amelyeket alakítani lehet és kell is. Az alkalmazott módszert befolyásolhatja a vállalati kultúra, az első számú vezető személyes tapasztalata vagy a meghatározó vezetők személyisége, kommunikációja, a szervezet pénzügyi eredményei, rendkívüli események (a továbbiakban: RES), piaci helyzet változásai.¹

Nagyvállalati környezetben a biztonsági vezető tevékenysége nem az általa képviselt szervezet egyéni szabályozói, továbbá egyéb utasítások, határozatok, jogszabályok betartása és betartatása alapján lehet eredményes. A vezető személyes elkötelezettsége, az üzleti élet kommunikációjának megértése is hozzájárul az eredményességhez (megtérüléskalkuláció).

6.2. Biztonsági pillérek és a kontroll

A sikeres és fenntartható biztonsági működés megvalósításában a biztonsági vezető támogatására a „kontroll”, valamint a „befolyásolás” körébe tartozó szempontrendszerek állnak rendelkezésre. A „kontroll” megvalósításáért, vagyis a helyes működésért, annak fenntartásáért egy személyben a biztonsági vezető a felelős. A „kontroll” szempontrendszerbe nem tartozó egyéb feladatok a „befolyásolás” körébe tartoznak. Ezen feladatok végrehajtása és a végrehajtási feltételek biztosítása az egyenrangú (mellérendelt vagy oldalági) azonos beosztásban lévő vezetőkön múlik, vagyis akkor valósulnak meg, ha a regnáló biztonsági

¹ AMIR Mohtarami (2015): *Enterprise Security Architecture: Approaches and a Framework*. Paris, International Conference on Information Systems Security on May 18–19.

vezetőnek jó a befolyásolási, kapcsolatteremtési képessége, és eléri, hogy a vele egyenrangú vezetők elismerjék kompetenciáját, figyeljenek rá.

Az egyenrangú (mellérendelt vagy oldalági) vezetők között szervezetben belül nincs függőségi kapcsolat. Ezen vezetők támogathatják egymás munkáját, vagy érdekütközés esetén (objektív szempontrendszer figyelembevételével) akár hátráltathatják is.

Valaki vagy segít, vagy semleges marad, persze érdekütközés esetén, vagy ha a vezetők közötti jó összhang nem működik, az akár még hátráltathatja is a megoldást. A harmadik az „aggodalom” köre, ide azok a feladatok kerülnek, amelyeket nem tudunk megoldani, és a vezetőkhöz kell vele fordulni. A sikeres vezetők önjárók, hiba nélkül működtetik a kontroll körét, és eredményesek a befolyásolás körében, az aggodalom körébe minimális problémát visznek csak be.

6.2.1. A biztonsági vezető helyzete a vezetési struktúrában

Egy vállalat működésének biztonságában meghatározó kérdés, hogy a struktúrában hol helyezkedik el a biztonság. Erről a korábbi fejezetben már részletesen szóltak, így csak emlékeztetőül néhány gondolat.

A legtöbb nagyvállalat a felső vezetők közé sorolja a biztonsági igazgatót, aki az első számú vezetőnek jelent. Ennek a megoldásnak az előnye, hogy kialakulhat egy személyes kapcsolat az első számú vezető és a biztonsági igazgató között, minden vállalati működés, személyzeti kérdés vonatkozásában közvetlenül tudnak találkozni. További üzenete ennek a megoldásnak, hogy a vezető fontosnak tartja ezt a beosztást, személyesen is elkötelezett a biztonságos működtetés érdekében, és minden felső vezető biztonsági tudatossága megfelelően alakítható. A biztonsági igazgató képes stratégiai szinten működni, véleményezi a döntés-előkészítéseket, és első kézből szerez tudomást a változásokról.

Vannak azonban olyan vállalatok, ahol a biztonsági vezető egygel alacsonyabb szintre van sorolva, például biztonsági osztályvezetőnek, és közvetlenül a pénzügyi, személyzeti vagy jogi igazgatónak jelent. Ennek a besorolásnak az üzenete, hogy a biztonsági vezető operatív szinten képes működni, sérülhet a felső vezetők biztonsági tudatosságának fejlesztése, és az első számú vezetőhöz csak szűrt információ jut el. Több esetben tapasztaltuk, hogy komolyabb veszteségek vagy rendkívüli események bekövetkezésekor a vállalati reakció az volt, hogy „minőségi cserét” hajtottak végre, és magasabb szintű biztonsági vezetőt vettek fel, aki már az első számú vezetőnek jelentett.²

A biztonsági vezetőnek 360 fokban kell gondolkodnia, azaz a vállalat teljes működését monitoroznia kell, ha a biztonsági tudatosságot és a védelmi intézkedéseket, különösen pedig a költségvetést időben be szeretné terveztetni. Törekednie kell arra, hogy a tervekről értesüljön, mert akkor lesz lehetősége a biztonsági koncepciót minden új vagy változó folyamatba beépíteni. Ellenkező esetben csak az utolsók között értesül a változásokról, amikor már késő biztonsági koncepcióról, szükséges költségvetésről beszélni.

Az „üzleti partner” jellegű biztonsági vezetőnek rendelkeznie kell a hatékony időgazdálkodás és kommunikáció, konfliktuskezelés, delegálás, helyzetfüggő vezetés

² RITCHOT, Brian (2013): An Enterprise Security Program and Architecture to Support Business Drivers. *Technology Innovation Management Review*, Vol. 7. 25–33.

képességével, hogy a vállalat működését lássa magasabb perspektívából is, és ne vesszen el a részletekben. Lehet, hogy csak kis létszámú közvetlen csapata van, de az általa generált biztonsági tudatosság – az elkötelezettség elnyerésén keresztül – minden osztályban jelen van, így nagyobb csapattal dolgozhat, mint ahogy azt sokan elsőre felismerik. Azt érje el, hogy ne a jelenléte, hanem az elvárásai, ajánlásai működtessék a biztonsági szemléletet.

Sokáig dilemmát okozhat, ha nemcsak egy, hanem kettő vezető van a biztonsági főnök felett, és nem tisztázott, hogy kinek mikor mit jelentsen, kit miről tájékoztasson. Főként külföldi nagyvállalatokra jellemző ez a kettős vezetés.

A közvetlen (line) vezető általában a magyarországi vezérigazgató, aki a biztonsági vezető teljesítményértékelését készíti, aki meghatározta a fizetés mértékét, annak emelését. Ők az adott országban való működésért voltak a felelősek, és közvetlenül irányították a teljes magyar vezetőséget.

A szakmai (dotted line) vezető általában a régiószintű vagy az európai biztonsági vezető, akinek a felelősségi körébe tartozott a kijelölt országokban működő biztonsági igazgatók munkájának koordinálása.

Fontos egyeztetni, hogy kinek mi a fontos, és mit hova jelentsen a biztonsági vezető, ha az nincs a belső szabályokban rögzítve. Megoldás lehet az is, hogy minden eseményről mindkét vezetőt tájékoztatni kell, akár személyes megbeszéléseken, vagy ha levelet kell küldeni, akkor mindkettőt megjelölni címzettként. Idővel kialakulhat, hogy kivel miről kell részletesebben egyeztetni, de az is előfordulhat, hogy ők egymásra is támaszkodnak, tehát ha a szakmai vezetővel már átbeszél egy témát a biztonsági vezető, akkor a vezérigazgatónak csak rövid összefoglalóra van szüksége.

Egyes helyzetekben kialakulhat érdekellentét a vezetők között, amikor az országos vezető nem szeretné, ha a probléma az európai vezető elé kerülne, tehát országon belül akarja azt tartani. Ezekben a helyzetekben is az a megoldás, hogy egyeztetni kell velük, mit szeretnének, és mit engednek meg a biztonsági szakma szabályai. A legrosszabb helyzet talán az, ha a biztonsági vezető beszorul a két vezető közé, taktikáznia kell, amiből könnyen gond lehet.

6.2.2. Biztonsági alkalmazottak

A belső biztonsági munkatársak kiválasztása, képzése kritikus fontosságú. Erről is részletesen olvashattunk a megelőző fejezetben. A legtöbb, legújabb képzést érdemes számukra biztosítani, hogy naprakészek és hitelesek legyenek a társosztályok munkatársai előtt, és magabiztosak az ügyintézéseikben. Ők az igazi, operatív „nagykövetei” a biztonsági operációnak. Viselkedésük, megjelenésük eleve meghatározza a biztonsági vezető minőségét, ha a csapatuk nem képviseli ugyanazt a vonalat, máris veszítenek értékükből.

Legyen mindenkinek munkaköri leírása, célkitűzése, teljesítményértékelése, valamint személyes és csoportos megbeszélésekre lehetősége. Inkább a beosztottak hozzák a problémákat és azzal együtt a javaslatukat, mint hogy a vezető tartson előadást, eligazítást, ami meglátásom szerint nem a hosszú távon működő modell ebben a környezetben.

Vezetőként javaslom a biztonsági operáció éves munkatervének létrehozását, amely hetekre, hónapokra, negyedévekre van felosztva, és áttekinthetővé, jól tervezhetővé teszi az osztály leterheltségét. Ezen belül a feladatokat érdemes személyekhez kötni, így, ha ezt

a beosztottakra szűrjük, máris rendelkezésre áll az egyéni munkaterv. Ez sokat segít munkatársaink számára a prioritások megtartásában, hogy ne vesszenek el a részletekben, és valóban meg is oldódnak a feladatok. Ezzel meg is teremtettük egyéni teljesítmény-értékelésük alapját.

6.2.3. Biztonsági beszállító menedzsment

Hiszem, hogy akkor járunk el helyesen, ha üzleti partnerként kezeljük az élőerős és biztonságtechnikai szolgáltatókat, ők meg akarnak felelni az elvárásoknak. Segíteni akarnak, és részesei akarnak lenni egy sikeres együttműködésnek. Rendszeresen találkozunk velük közösen, vagy külön-külön is, és hathavonta, évente, amikor értékelhetjük az elmúlt időszak közös munkáját. Bátran mutassuk meg nekik az üzleti és fejlesztési elképzeléseinket, de nyíltan beszéljünk a problémáinkról is, körvonalazva, hogy miben várunk segítséget tőlük. Ha felvetnek valamit, vegyük komolyan, nézzünk utána, és válaszoljuk meg nekik, ezáltal is elnyerve magasabb szintű elkötelezettségüket. Az üzleties fellépésű szolgáltató nemcsak a vagyontörést vagy a kamerákat biztosítja, hanem közösen gondolkodik a megbízóval, segíteni akar a biztonságos ügymenetben. Könnyen felismerhető azonban az a szolgáltató is, ahol a menedzsment kiválóan felkészült, hatékonyan kommunikál, azonban a középvezetői réteg és a végrehajtó állomány már messze nem képviseli a vezetők által beígért működést.

Minden leendő vagy regnáló biztonsági vezetőt arra biztatok, hogy mindig adjanak a szolgáltatóiknak őszinte visszajelzést. Köszönjük meg, ha valamit jól oldottak meg, de azt is mondjuk el, ha valami nem sikerült.

6.3. Biztonságtechnika, biztonsági folyamatok

Rendelkezzünk technikai specifikációkkal, rendszeres karbantartási szerződéssel, „hozom-viszem” szolgáltatással, ha meghibásodik egy-egy kiemelt jelentőségű technikai eszköz, és a karbantartó cég máris hozza a működőképes csereeszközt, amit a javítás vagy pótlás idejére felhelyez. A technikai helyiségek takarítása nagyon fontos, de ne feledjük soha azok biztonsági vonatkozásait sem, fontos még a körletsztenderdek naprakészen tartása is.

Sok esetben a technikai eszközöket a biztonsági beosztottakon kívül más személy is használja, így szükséges számukra az egyszerű, nem technikai nyelvezetű oktatási anyag és minőségi oktatás.

6.4. Bűnügyikockázat-elemzés

Biztonsági kockázati felmérést az adott objektumra nézve mindenképp célszerű elvégezni, már akkor, amikor a telket kiválasztották, és az építési engedélyezési eljárások elindultak.

A bűnügyikockázat-elemzés egy szükséges felmérése az adott objektumnak, amely során a helyi bűnözési adatokat hasonlítjuk az országos arányokhoz. Igaz, hogy ez csak statisztika, de tapasztalatok szerint elfogadható módon mutatja meg a valós képet.

Több áruházláncnál is készült 100–200 boltszám közötti, boltonkénti elemzés, és a kapott eredményt elfogadhatónak találtuk a területet jól ismerő kereskedelmi vezetéssel.

Ide tartoznak többek között a helyi bűnözési adatok, mint a személy és vagyon elleni, erőszakos bűncselekmények aránya, jellemző elkövetési módok, kereskedelmi és ipari objektumok elleni betörések, gépjárműfeltörések, lopások, lakosság összetétele, munkanélküliség mértéke, jellemző foglalkoztatási formák stb. Ezeket az információkat a helyi rendőrség és önkormányzati látogatás során lehet beszerezni. Célszerű előre jelezni, mire is vagyunk kíváncsiak, hogy a hatóság fel tudjon készülni az adatokból. Tapasztalatom szerint inkább találkoztam segítőkészséggel a hatóságok részéről, tekintve, hogy kialakul a közös bűnmegelőzési érdek és az esetleges későbbi egymásrautaltság.³

Statisztikai alapon jól lehet látni, hogy a tízezer lakosra jutó bűncselekmények aránya helyi szinten hogyan aránylik az országos átlaghoz. Ebből a terület fertőzöttségére lehet következtetni. Ezeket az adatokat a [Police.hu](https://www.police.hu) oldalon, a bűnmegelőzési térkép formázásával lehet bűncselekményi kategóriára, országos területrészekre, városokra alakítani. A kapott információ, ha tájékoztató jellegű is, de támaszkodásra mindenképp megfelelő lehet.

Milyen bűncselekmények, rendkívüli események fordulhatnak elő egy nagyvállalatnál? Szinte minden, akár személy és vagyon elleni bűncselekmény, de lehet sztrájk, fegyveres rablás, ATM megrongálása, bankfiók kirablása, fenyegetés, kényszerítés, zsarolás, vesztegetés, szándékos tűzokozás, termékmérgezés, közveszéllyel fenyegetés, kábítószerrel kapcsolatos cselekmények, számviteli, adózási visszaélések, tehát a főtevékenységhez kapcsolódó cselekmények.

Katasztrófahelyzet esetén fontos tudnunk, milyen jellegű létesítmények milyen távol vannak az objektumunktól. Például: katonai objektumok, vegyi üzemek, ipari létesítmények stb., de ebben a katasztrófavédelem ma már naprakész információkkal tud szolgálni.

Az objektumokat – felmérésünk alapján – célszerű három kategóriába sorolni: alacsony, közepes, magas kockázatnak megfelelően, ideértve a specifikációk (technikai meghatározások, műszaki és funkcionális leírások) változtatását is.

Az alacsony kategória tartalmazza a minimális biztonsági elvárásokat, a minimális költségvetéssel együtt, a közepes szint már emeltebb biztonsági elvárásokat és az alapköltségvetéshez képest körülbelül 15–20%-kal magasabb költségtervet, a magas kockázati besorolás pedig az alacsony kategóriához képest körülbelül 20–30%-kal magasabb költségvetést tartalmazhat.

6.5. Oktatási rendszer

Az oktatási piramist tudatosan kell felépíteni, amely lefedi a teljes munkát végző állományt.

Komoly felkészülést igényel a felső vezető biztonsági tudatosságának formálása, amely nem ér véget egy beszélgetéssel, azon folyamatosan dolgozni kell. Két különböző típusú vezetőt lehet megkülönböztetni. Van, aki személyiségéből adódóan érzékeny, nyitott

³ Kockázattertelési módszerek és lehetőségeik a fizikai védelem területén (2013). *Biztonságtechnikai szakportál*, 2013. 04. 21. Forrás: www.securinfo.hu/termek/biztonsagi-szolgalat-az-eloero-eszkozei/978-kockazattertelési-módszerek-es-lehetosegeik-a-fizikai-vedelem-területén.html (A letöltés dátuma: 2018. 07. 21.)

és fogékony az általa irányított terület ellenőrzésére, és minden jelentősebb biztonsági jellegű képzés nélkül, tudatosan kontroll alatt tartja azt.

Van, aki inkább bíz a munkatársaiban, kevésbé ellenőrző típusú, nála lehetnek inkább meglepetésjellegű rendkívüli események.

Javaslom minden leendő biztonsági vezetőnek, hogy kifejezetten sok időt töltsön más üzleti vezetőkkel, legyen nyitott az üzleti felvetéseikre, és meg kell tudni válaszolni a miérteiket, esetleg egy-egy példával alátámasztva azok indokát. Az üzleti vezető mindent vitat – egyébként ez a dolga –, és csak azt fogja elfogadni, ami üzleties, okszerű, szükséges és pénzügyileg indokolt.

Beszélgetéseink során a vezetők elmondták, hogy ha tapasztalt vezetőként jöttek is a vállalathoz, előtte nem kaptak biztonsági képzést mástól. Hiszem, hogy akkor nyújtunk igazi segítséget a vezetőknek, ha nemcsak az elfogásokra figyelünk, hanem részesei vagyunk minden folyamatnak, kikérik a véleményünket még a döntéshozatal előtt. Ezért azonban keményen kell dolgozni. Sikeresen működhet a bemutatkozásoktatás. Amikor új vezető érkezik a vállalathoz, és a bevezető képzési programjában a biztonsági vezető is részt vesz, akkor program során találkozhatnak. Ezek a néhány órás beszélgetések a későbbiekben nagyon sokat kamatozhatnak. Átbeszélhetők egymás tapasztalatai, a másikkal szembeni elvárások, országos, helyi veszteségi, bűnözési trendek, és egyeztethető az elsődleges és másodlagos kontroll szerepe.

Nagyon sok múlik továbbá a középvezetői réteg biztonsági tudatosságán. Nagy hívás a közös vezetői értékrend megtartása és a következetes folyamatok megkövetelési igényének kialakítása, fenntartása. A veszteségi és rendkívüli események vizsgálatának általános tapasztalata szerint, ahol a középvezetői kör következtelen volt, vagy különböző vezetői elvárásokat fogalmaztak meg az alkalmazottak felé, annak nyoma észrevehetően látszott a területen, a leltáreredményen, valamint a visszaélések mértékén és minőségén.

Az alkalmazottak azonnal észreveszik, ha két osztályvezető eltérő igényeket támaszt, és kihasználják a vezetői gyengeséget. Nem teljesítenek vagy a saját hasznukat keresik. Az alkalmazottak mondták el, hogy ha választhatnának, inkább a szigorú, következetes vezetővel dolgoznának szívesen, mert bár nehezebb, de magasabb forgalomnál és kevesebb veszteségnél nincs létszámleépítés, megmaradnak a munkahelyek.

Általános szabály, hogy bevezető biztonsági képzést minden munkavégzőnek kell kapnia, s ezt meghatározott időközönként frissítő képzésnek kell követnie. Célszerű ezt összekötni a munka- és tűzvédelemmel, és megfelelő lehet, ha a tréningkoordinátor oktatja az általunk jóváhagyott oktatási anyagot.

Egy objektumban sokféle szolgáltató dolgozhat, és gyakran átlag feletti fluktuáció jellemzi őket, takarító, beszállító stb. Két fő megoldás lehetséges: szerződés részévé tenni, hogy ők kötelesek kiképezni minden – a képviselőtükben eljáró – személyt. A másik megoldás, hogy a képviselő első áruházi bejelentkezése során rövid oktatásban részesüljön, és azt írásban regisztrálják is. Mindkét megoldás lehetséges, az objektum működésének jellege dönti el, melyik a célszerűbb.

6.6. Lehetséges elemzési eszközök

6.6.1. Kockázatelemzés

Egy általános modellt mutatunk be, amely alkalmas többfajta kockázati értékelésre. Használok ezt a modellt több objektum vagy folyamat veszélyeztetettségi besorolására, segít a prioritások racionális kialakításában. Bőven olvashatunk róla részletes leírást, így itt csak a használhatóságára szeretnék példát mutatni.⁴

A kockázatelemzés lényege, hogy egyes kockázatok bekövetkezési valószínűségét és a pénzügyi eredményességre (profitra) gyakorolt hatását méri fel, ítéli meg – igaz, sok esetben szubjektív módon, pusztán üzleti tapasztalat vagy megbecsülés alapján. A szakirodalom ismer háromszor hármas vagy ötször ötös felosztású táblázatot, ahol magas, közepes és alacsony értékek mutatják a kockázat nagyságát. Ezek kombinációja pedig a kockázat végső besorolását, amely akár a prioritási sorrendet is jelentheti. Főként külföldi háttérű vállalatok gyakorlatában tapasztalható e modell használata.

Példaként szeretném megemlíteni azt a tevékenységet, amikor a biztonsági vezetőnek értékelnie kell az adott objektumot veszélyeztető bűncselekmények bekövetkezési valószínűségét és az üzletmenetre gyakorolt hatását, hogy a kockázati besorolás alapján megalapozza, alátámassza a védelmi tervét.

Vegyük alapul a lehetséges rendkívüli eseményeket, bűncselekményeket, amelyek bekövetkezése előfordult már, vagy nagy valószínűséggel előfordulhat a vállalat, a város, a megye vagy az ország vonatkozásában. A bekövetkezési valószínűségeket soroljuk be alacsony, közepes, magas kockázatba, majd az üzletmenetre gyakorolt hatásukat is rangsoroljuk. A magas-magas kockázati kombinációjú bűncselekmények megelőzésével érdemes foglalkozni a listánk élén. Példaként említeném az eladótéri lopást a kereskedelemben, amely bekövetkezési valószínűsége például közepes, de a profitra gyakorolt hatása alacsony, így a közepes-alacsony kombináció legfeljebb közepes szintű kockázatnak minősíthető. Ennek megfelelően kell a védelmi tervet elkészíteni, és a megvalósítását támogató költségvetést betervezni.

Ha egy zöldmezős beruházás részeként épülő, külterületi, felső küszöbértékű veszélyes ipari üzem működési biztonságát tervezzük, és ezen belül a kutatási-fejlesztési épület fizikai védelmét, beléptetőrendszerét, akkor számolnunk kell a tényleges vagy az intellektuális behatolás lehetőségével, amely eredményezhet közepes-magas vagy magas-magas kockázati besorolást.

6.6.2. A DMAIC-modell⁵

A Hat szigma (Six Sigma) módszere egy strukturált folyamatfejlesztő és problémamegoldó elméleti módszer, amely meglátásom szerint a gyakorlatban jól használható a nagyvállalati környezetben. Ez 5 fő lépésből áll, amelyek az azonosítás, a mérés, az elemzés, a fejlesztés

⁴ KINSEY, Vance A. (2010): *DMAIC: Hang Your Tools on a Solid Model*. Old Dominion University. 18–27.

⁵ *Define-Measure-Analyze-Improve-Control (DMAIC)* (é. n.). Elérhető: <https://cdn.ttgtmedia.com/searchSoftwareQuality/downloads/ect01TreasurechestSixSigma.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 07. 15.)

és az ellenőrzés szó angol megfelelőinek kezdőbetűjéből állnak össze: DMAIC, azaz Define, Measure, Analyze, Improve, Control.

Azért javaslom ezt a módszert, mert tapasztalatom szerint, ha egy problémával szembe-sülünk az üzleti életben, hajlamosak vagyunk azonnal a megoldást kitalálni, még azelőtt, hogy a probléma valós gyökerét, okát megállapítanánk. Könnyen álmegoldást hozunk létre, amely jól eladható, a gyorsaságnak fantasztikus „marketingértéke” van, de a valódi hasznossága sokszor igencsak csekély. Újra és újra találkozunk a problémával, ami pedig nem hatékony és nem gazdaságos.

A valódi okot csak alapos kutatás és elemzés után lehet meglegelni, legtöbbször szakértők, specialisták bevonásával, de semmiképpen nem az irodából. Itt valóban le kell menni a részletek szintjére.

6.7. Bűnmegelőzési együttműködés

Kiemelten fontosnak tartom a partneri együttműködés jelentőségét, és hiszem, hogy a modern biztonsági vezető nyitott a tudásmegosztás irányába. Kiváló hazai és nemzetközi magánbiztonsági szerveződések vannak. Egyre nívósabb biztonsági konferenciákkal és igazi inspirátorként indult el néhány éve az NKE RTK MÖR Tanszéke, amely a magánbiztonsági oktatás méltó zászlóshajója. A tudásmegosztás nem üzleti titkok kiadását jelenti, sokkal inkább veszteségi trendek, tendenciák, főbb védelmi lehetőségek megosztása egymással, esetlegesen felkészülés egy váratlan rendkívüli helyzet kezelésére.

Példaként egy kereskedelmi esetet szeretnék megemlíteni, amikor egy budapesti áruházban rendszeresen értünk tetten eladótéri lopáson fiatalokú személyeket. Csak írtuk a feljelentéseket, írtuk és írtuk, de elkövetési csökkenés nem történt. Elemezni kezdtük a környezetet, beszélgettünk a fiatalokkal, és megállapítottuk, hogy a közeli középiskola diákjai szinte virtusból jártak az áruházba lopni. Válaszként felkerestük az iskola igazgatóját, aki őszintén nyitott volt a megoldásra. Előbb a tantestületnek, majd vele együtt az összehívott, érintett évfolyamos diákoknak mondtuk el közösen a lehetséges következményeket, kérve őket, hogy ne tegyék ezt. Következő lépésben kezdeményeztünk egy önkormányzati szintű találkozót, ahova eljöttek más kereskedelmi cégek vezetői – nekik is volt gondjuk a fiatalokkal –, a rendőrség, a gyermekjóléti szolgálat és a polgárőrség képviselői, más iskolák biztonsági referensei. Kiderült, hogy a gyermekjóléti szolgálat nem értesült megfelelő módon az esetekről, és vállalták, hogy akár a családot is meglátogatják fiatalokú visszaélése esetén. Érezhetően csökkent a fiatalokúak által elkövetett virtuos visszaélések száma. Mit tettünk? Csak beszélgettünk egymással, megosztottuk az információkat, és tisztáztuk, kinek mi lenne a szerepe. Egyedül talán senki nem tudta volna megoldani a helyzetet, de együtt működött.

6.8. Az ECR-modell⁶

A nagyvállalati magánbiztonsági környezetben sajnálatosan még kevés tanulmány áll a rendelkezésre, amely kutatási vagy hivatkozási alap lehet egy induló biztonsági vezetőnek. Korábbi jegyzetemben hivatkoztam erre a tanulmányra, amelyet érdekességgként szeretnék itt is megjeleníteni. Igaz, a kutatás a kereskedelem területéről készült, de gondolkodásmódjával irányadó lehet más biztonsági területek vezetőinek is. Magam is azt gondolom, a nagyvállalati biztonságban a veszteségek jelentős részét nem a külső fenyegetések okozzák, hanem a folyamathibák. Fontos alapelv, hogy csak olyan folyamatunk legyen, amelyik aktuális, oktatható és probléma esetében hivatkozható.

Az ECR- (Efficient Consumer Response) felmérést a Leicester Egyetem (University of Leicester) Kriminológiai Tanszéke végezte 2004-ben, amikor körülbelül 150 kereskedelmi nagyvállalatot kérdezett meg Európában, mi az oka kereskedelmi veszteségeiknek. A válaszok kiértékelése után elkészítettek egy összefoglaló tanulmányt, amelyben 4 fő lehetséges okot határoztak meg:

- Folyamathiba. A felmérés szerint általában a kereskedelmi veszteség 27%-át okozza, lehetséges előfordulásai: lejárt szavatosságú termék, pontatlan árfeltüntetés, termékazonosítási hiba, hibás készletszámolás, rongált termék, szkennelési hiba, hibás szállítás az elosztási központból (raktár), hiányos, többlet- vagy téves termék szállítása.
- Belső visszaélés. A kereskedelmi veszteség 28%-a. Nem megengedett módon termék vagy készpénz jut ki az áruházból, nappal vagy éjszaka, vállalati alkalmazott, szerződéses vagyonőr vagy karbantartást végző személy által. Ide értjük az alkalmazotti lopást, az alkalmazott és vásárló összejátszását, az alkalmazotti dézsmálást (tiltott termékfogyasztást), pénztárosi hiányt és a termékek árainak manipulálását is.
- Külső lopás. A kereskedelmi veszteség 38%-át teszi ki. Nem megengedett módon terméket vagy készpénzt juttatnak ki az áruházból, nappal vagy éjszaka, vásárló vagy nem alkalmazott által. Ide értjük a bolti lopást, a visszáruval kapcsolatos csalást, a betörést, a pénztárak kifosztását.
- Beszállítói csalás. A kereskedelmi veszteség 7%-a ez. Keletkezhet a beszállító vagy alvállalkozója által, ha kevesebb mennyiségű vagy gyengébb minőségű termékeket szállítanak, mint amit kiterhelnek (kiszámláznak) a kereskedőnek. Bérloői, beszállítói csalások tartoznak tehát ide. Kevesebb visszáru számláznak le, mint amit ténylegesen elszállítottak.

Ezt a modellt ma minden kereskedelembiztonsági vezetőnek ismernie kell, de hogy milyen mértékben használja, ez rajta múlik. Nagyon fontos a kereskedők előtti hitelesség szempontjából, hogy ne csak a bűnügyi elfogási statisztikákkal közlekedjünk, hanem elemezzük a kereskedelmi veszteséget, és ennek megfelelően állapítsuk meg kármegelőzési és biztonsági stratégiánkat.

A tanulmány arra is rámutat, hogy a kereskedők biztonsági költségeik 95%-át az eladótér védelmére költik, amely a lehetséges kereskedelmi veszteség csupán 38%-át okozza.

⁶ CSIKÓS Gellért – LÉVAI József (2007): *A létesítmények általános és speciális védelme. 5. témakör: Logisztikai központok, raktárak, ipari létesítmények védelme*. Budapest, Rendőrtisztí Főiskola. 39–40.

6.9. Üzleti pillérek – a befolyásolás köre

6.9.1. Költségvetés, megtérülésszámítás

A biztonsági költség tervezése elengedhetetlen a vezető számára. Hogy ki a költséghely felelőse, ebben lehet eltérés a vállalati hagyományoktól függően. Van olyan vállalat, ahol a biztonsági költség teljesen vagy részben a biztonsági funkcióhoz van rendelve, a tervezéstől a pénzügyi ellenőrzésig.

Van olyan vállalat, ahol másnál van a költséghely, erre példa, amikor a CCTV-rendszer karbantartási költségét az üzemeltetési osztály tervezi, persze egyeztetve a biztonsági területtel. Személy szerint azt tartom fontosnak, hogy a költségek ellenőrzésébe, a tendereztetésbe, a döntéshozatalokba vonjunk be más osztályt az átláthatóság jegyében, semmiképp ne legyen ez mind egy kézben. Lehetőség van együttműködni az eszközbeszerzéssel, az IT-vel vagy a pénzügygel, éljünk vele!

Amennyiben költségvetési megtakarítás a cél, mert a pénzügyi év például nem sikeres, vagy túlköltségek vannak egyes költséghelyeken, akkor a költséghely-tulajdonosok könnyen nyúlnak a biztonsági költségek – csak számszaki – csökkentéséhez, minden szakmaiság nélkül. Ekkor kell a biztonsági vezetőnek irányítani vagy inkább befolyásolni azt, hogy honnan mekkora százalékot csökkentsenek, és ebben segítenek a kockázatelemzések, a riportok. Fontos az, hogy a védelem belső aránya ne torzuljon el, aminek szakértő koordinátora a biztonsági vezető. A költségeket két fő részre bonthatjuk. Egyrészt a beruházási költségek, ide tartoznak a fejlesztési kiadások, másrészt a fenntartási költségek, mint a meglévő rendszerek karbantartási és javítási költségei, alkalmazottbér-költség és szerződéses vagyoni költség.

A költségvetési év egyes vállalatoknál januártól decemberig tart, másoknál márciustól februárig. A tervezés és jóváhagyási folyamat június–augusztus hónapban aktuális, de erre már időben kell készülni. Segít a tervezésben, ha rendelkezésünkre állnak bűnügyi statisztikák, az előző évhez viszonyított árbevételi, veszteségi, költség-, betegség-, fluktuációs kimutatások. Ismernünk kell a vállalatüzleti változtatásokat, esetleges költségsökkentési kihívásokat, amelyekre szintén reagálnunk kell a tervezésnél.

Tapasztalatom szerint, ami gazdaságos számokkal, tendenciákkal, jövőképpel, kockázat–megtérülés-kalkulációval van alátámasztva, az üzleti élet azt komolyan veszi, és hajlandó invesztálni.

A biztonsági költségek mértékét, esetenként szükségességét mindenki vitatja, ez jellemzi a gazdasági környezetet. Minden üzleti vezetőnek lesz ötlete, valahol látott már egy megoldást, vagy nem látja a védelmi intézkedések értelmét. A biztonsági vezető akkor tudja irányítani, megvédeni az álláspontját, ha megfelelő indokokat sorakoztat fel, trendeket, tendenciákat mutat meg, esetleg konkurenciaérzékeny területen, a versenytársak védelmi szintjére is rámutat. Sokat lehet tanulni a gazdasági, pénzügyi vezetőktől, így javasolom, kérjünk tőlük bátran tanácsot.

Példaként szeretném megemlíteni, hogy egy vállalatnál elemeztük az éves logisztikai be-, ki- és átszállítások, valamint a felhasznált műanyag plombák mennyiségét, az erre fordított munkaidőt, annak bérben kifejezett értékét, a nyomtatványok előállítására fordított festékpátron költségét, a vagyoni ellenőrzések költségét és a visszaszállított plombák ellenőrzésének, adminisztrációjának költségét. Alternatívaként jelent meg egy állandó

elektromos plomba felszerelése minden jármű minden ajtajára, amely egyszeri beruházás 1,4 év alatt megtérült, és a következő 8 évben sokmilliós költségmegtakarítást jelentett, nem beszélve az adminisztráció csökkentéséről és a hatékonyság fokozásáról.

Javaslom a biztonsági vezetőknek, hogy törekedjenek az üzleti döntések előkészítésénél, tervezésénél jelen lenni. Érték el, hogy állandó meghívottak legyenek ezeken a megbeszéléseken. Például. Az ingatlanok kiválasztási folyamatába állandó résztvevőnek meghívtak figyelembe vették az objektumokra szabott bűnügykockázat-értékelés alapú költségvetési tervet. Amikor tehát az ingatlant kibérelték vagy megvásárolták, már a biztonsági költségvetés is része volt az elfogadott üzleti tervnek.

6.9.2. Válságkezelés (crisis management – CRM); üzleti folytonosság (business continuity management – BCM)⁷

Saját megközelítésben, rövid fogalmakkal szeretném bemutatni a különbséget a két terület között, hangsúlyozva, hogy nagyban összefüggnek, jellegükből adódóan mégis eltérőek kissé:

- Vállalati válsághelyzet: egy váratlan eseményre való reakció, amely azonnal és jelentősen veszélyeztetheti az alkalmazottakat, a vásárlókat, a márkanevet, a vállalat megítélését, működését vagy a tulajdonát.
- Üzleti folytonosság: a vállalat működése szempontjából olyan meghatározó jelentőségű, időfüggő folyamatokra vonatkozik, amelyek a mindennapi működést biztosítják.

Az általam kutatott vállalatok mindössze 40%-a hallott az üzleti folytonosság (business continuity) és a válságkezelés (crisis management) tervezéséről, végezetül csak 25%-uk rendelkezik vállalati szintű stratégiai tervvel ezen a téren.

Ezt a témát érdemes gyakorlati szempontból megközelíteni, elgondolkodtatni, esetleg kapaszkodót adni az első lépések megtételéhez.

Az üzleti folytonossági irányítás nem más, mint a folyamatos vállalati működés biztosítására való felkészülés, hatáselemzés:

- Csökkenteni a rendkívüli események lehetőségét és/vagy hatását. Lásd korábbi fejezetben!
- Biztosítani, hogy a vállalat rendelkezzen egy előre meghatározott tervvel, ha bekövetkezik a rendkívüli esemény.

Miért van szükség az üzleti folytonossági tervre?

- A vállalat irányításának meghatározó része.
- Stratégiai kockázatként azonosítható a terv hiánya.
- Válsághelyzeteknek van reális előfordulási valószínűsége.
- Vállalati elkötelezettség a megrendelők, üzleti partnerek felé, hogy a folyamatos működés biztosított.

⁷ CSIKÓS–LÉVAI 2007, 9–13.

Nem látok megkötést arra nézve, hogy milyen típusú vállalatoknak van szüksége az üzleti folytonosság és a válságkezelés tervezésére, hiszen működési kockázattal számolhat az egyéni vállalkozó, a kis, a közép- és a nagyvállalat is. Hiszem azt, hogy az írásos tervezés azoknál a vállalatoknál célszerű, amelyek nagysága, struktúrája, tevékenységi köre ezt indokolja.

Megkülönböztethetünk belső és külső fenyegetéseket, mint emberi mulasztás, tűz, természeti katasztrófa, vegyi robbanás, baleset, bűncselekmény stb.

Szeretnék kiemelni azonban 3 területet, amelyet egyfajta összefoglalónak is tekinthetünk:

- objektum elvesztése;
- meghatározó beosztású személy elvesztése;
- informatikai rendszer elvesztése.

A terv elkészítésénél a következő „arany szabályok” figyelembevételét javaslom:

- ne bonyolítsuk túl a tervet;
- legyen könnyen megérthető;
- ne legyen túladminisztrált;
- a további, szükséges munkákat minimalizáljuk;
- a vállalat működése szempontjából globális megközelítés szükséges;
- biztosítani kell a terv fenntarthatóságát folyamatos frissítésekkel.

A tervet érdemes tesztelni, amelynek 4 lehetséges változatát jelölném meg:

1. Áttekintés: ez a terv egyszerű áttekintése, része lehet egy megbeszélésnek, tartalma 1 óra.
2. Részleges gyakorlat: ez a terv gyorsabb tesztelését jelenti, alaposabb előkészítést igényel, tartalma 2–4 óra.
3. Szimuláció: ez a gyakorlat mintázza a rendkívüli eseményt, hogy minden fontosabb folyamat a helyén legyen. Ez a tréning inkább tekinthető üzleti folytonossági, mint válságkezelési gyakorlatnak, tartalma 4–6 óra.
4. Teljes ellenőrzés: ez a gyakorlat bevon minden érintett csoportot, biztosítja, hogy minden folyamat a helyén legyen. Ez a tréning inkább tekinthető válságkezelési, mint üzleti folytonossági gyakorlatnak, tartalma 1 nap.

A vállalat vezetése részéről célszerű kijelölni elsődleges és másodlagos objektumokat mint irányítási pontokat, biztosítva ezekben az alapvető irányítási eszközöket, mint bútorzat, telefonok, fax, internetkapcsolat, számítógép, televízió, videó, térképek, tervrajzok stb.

Kihívást jelent a terv kivitelezésével és fenntartásával kapcsolatban:

- a vezetőség elkötelezettségének elnyerése;
- esetenként nehézkes az időpont egyeztetése;
- felelősök, helyettesek kijelölése;
- kétnyelvű kommunikáció a vállalati kultúrának megfelelően;
- személyi mozgások figyelemmel kísérése, a terv frissítése.

Összegzésképpen: az üzleti folytonosság és a válságkezelés tervezése akkor működik, ha az első számú vezető elkötelezett ezen a téren. Szükséges a projektvezető „MOTOR”

szerepe, a találkozók alapos előkészítése, hiszen ez a kérdés nem biztonsági, hanem alapvetően vállalati döntés és érdek.

6.9.3. Kapacitástervezés

Ebben a metódusban, amely tulajdonképpen egy funkcionális tervezés, minden funkció teszi a maga dolgát, tervezi az éves cselekvési programját, tervezi ehhez a költségvetését, és egyeztet a vezérigazgatóval, esetenként anyaországbeli szakmai vezetőjével.

A nagyvállalatoknál komoly stratégiai tervezés tapasztalható, amikor a funkcióvezetők az elmúlt év pénzügyi eredményadatai és a jövő év költségvetési kihívásai alapján közösen meghatározzák a vállalati stratégiai irányokat. Sok esetben elvonulnak – akár többnapos – stratégiai tervezésre, külső helyszínre. Ennek rendelik alá saját funkcionális terveiket, ennek megfelelően tervezik a költségvetést, a létszámot.

A biztonsági vezetőnek fontos ismernie ezeket a stratégiai irányokat, újításokat, valamint az egyes területek időszakos leterheltségét, mert ezek ütközése nagyon sok probléma forrása lehet. Okozhatnak extra költségeket, túlfeszített osztályokat, ott pedig megnövekedett betegséget, fluktuációt, ami az elkötelezettség elvesztésének, gyengülésének a jele, és meg is érkeztünk a visszaélések lehetőségéhez. Ne felejtjük tehát el, hogy a nagy magasságokból időnként le kell szállni, hogy közelről is tudjuk szemlélteni a működést, és néha hátra is léphetünk egyet, ha a folyamatok azt igénylik.

6.10. Riportok

A hatékony és modern biztonsági vezető részben elemző, analitikus típus is. Rendelkezik a működéséhez és a vállalati eredményesség megértéséhez szükséges riportokkal, adatokkal, statisztikákkal. Amennyiben rendelkezésre állnak, szerezzük be az európai országok összehasonlító adatait, és lehetőleg a nagyobb képből közelítsünk a kisebb felé.

Biztonsági területhez kapcsolódó riportok lehetnek: bűncselekményi adatok, biztonságtechnikai működés adatai, meghibásodások, karbantartási igények, költségek, vagyonőri szolgáltatás adatai, biztonsági ellenőrzések adatai.

Üzleti jellegű riport lehet – persze ezek nagyon eltérőek – a banki, ipari és kereskedelmi ágazatban: árbevétel, eredményesség, veszteségi adatok és ezek mély elemzése. Költségek árbevételhez viszonyított százalékos nagysága, mennyi például a bérjellegű kiadás, a logisztika költsége, és mennyi a kontroll költsége. Ha a kontroll, azaz a biztonsági működésre fordított teljes költség megfelel például az európai vagy az anyaországbeli százaléknak, az lehet jó, különösen akkor, ha a releváns veszteségi adatok kisebbek.

A gond akkor kezdődik, ha elkezd nőni a vállalat vesztesége, mert akkor mindenki a biztonsági vezetőre néz és akár mutogat is. Nehéz időszak ez, ekkor kell nagyon naprakészen ismerni a funkciók működését, éves tevékenységét, hivatalos és nem hivatalos működési megoldásait, a riportok adatait. A legjobb gyakorlat az, ha a biztonsági vezető képes reális képet adni a tényekről, prioritásokat állítani, és a többi vezetővel közösen kialakítani az akciótervet. Ezzel is részletesen foglalkozott az előző fejezet.

Vákát oldal

7. A magánbiztonsági szektor szociológiai vizsgálata

Csege Gyula

A hazai gyakorlat és berendezkedés vagy a megbízó vállalkozások mérete és lehetőségei miatt sok esetben a biztonsági vezető vagy a jogszabályi meghatározások¹ miatti félreértések elkerülése érdekében a magánbiztonsági vezető lesz az a felelős személy, aki még közvetlenül is részt vesz munkatársai toborzásában és kiválasztásában, gyakran a kiképzésben, illetve a közvetlen irányításban és ellenőrzésben. Ez nagy felelősséget és további kompetenciák meglétét igényli a vezetőtől, ahogyan ezt a megelőző fejezetben láthattuk. A HR-csoport vagy -szakág tevékenysége ilyen esetben csupán a munkavégzés dokumentumaival és a jogszabályi feltételekbe illeszthető adminisztratív tevékenységgel járul hozzá ezekhez a kérdésekhez.

A téma kidolgozásánál a kiválasztást dokumentumelemzés módszerével kívánom feldolgozni, adaptálva a biztonsági terület sajátosságait, és hasznosítva a 2016–2017-es évben végzett kutatás eredményeit a kiválasztási lehetőség humánerőforrás-szükségletének eredményeivel. Az emberierőforrás-módszerek és -lehetőségek vizsgálata az alkalmazható szakirodalmi lehetőségek elemzésével, majd a kutatás empirikus részénél egy kérdőíves módszer adatait feldolgozva a hazai lehetőségeket vizsgálom.

A magánbiztonsági vezető meghatározásának jelentősége területenként változó, de alapjaiban egy vezérfonal lefektethető. Ha nemzetközi megközelítésben keressük a választ, akkor meghatározható szervezeti szinten, amely szerint „egy olyan személy, aki kiterjedt biztonsági tapasztalattal rendelkezik, képes irányítani és integrálni a biztonságot egy szervezetbe”.²

A piac oldaláról látható, hogy sokkal nagyobb az elvárás, mint egy szakmai szervezet megítélése szerint. Máshogy definiálja mindkét terület a magánbiztonsági vezetőt, a biztonsági szakterületet, és máshogy is képzei el a szervezetben betöltött szükségleti halmazt és a rá nehezedő felelősségi szintet.³

¹ A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény, továbbá a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet, továbbá a minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól szóló 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet alapján a biztonsági vezető fogalma használatba került, ez alapján a biztonsági vezető a minősített adatot kezelő szerv vezetőjének átruházott hatáskörében eljárva utasítási joggal gyakorolja az őt erre a feladatra kinevező vezető minősített adat védelmére vonatkozó jogosítványait.

² Information Systems Security Association.

³ Wood, T. Robert: (2012): *Corporate Security Manager*. Lulu.com. 7–9.

Hazai oldalról más léptéket érzékelhetünk, hiszen a magánbiztonsági vezető vagy még nem minden esetben a professzionális magánbiztonsági szakember, hanem egy korábbi rendvédelmi tapasztalattal rendelkező olyan személy, aki a kezében minden egyes olyan feladatot ellát, amely a biztonsággal kapcsolatos, és nem vág szorosan a szervezet profiljába.⁴ Jelen fejezetben a kiválasztást a végrehajtó állomány tekintetében vizsgáljuk, hiszen a vezetői kiválasztást a korábbiakban jelen tankönyv részletesen taglalta. Természetesen időnként a biztonsági vezetők képzése, pótlása is szóba kerül, mert a végrehajtó és a vezető állomány között van, illetve lehetséges átjárás előmenetel szempontjából.

7.1. A kiválasztás módszertana

A kiválasztási tevékenységnél igen fontos azt tisztázni, hogy ki választ és milyen szempont alapján. A kiválasztással foglalkozóknak – a munkakör lehető leggyorsabb betöltésének szükségessége miatt – rövid idő áll rendelkezésükre, hogy megismerjék, értékeljék a jelölteket, és alkalmazási döntést hozzanak, ezért a kiválasztási folyamat számos hiba forrását jelentheti, amely a későbbi alkalmazásra is jelentős hatással van.⁵ A célszerűség a vezetés- és szervezéstudomány, illetve a bölcsészstudomány (pszichológia) oldalára helyezi a hangsúlyt, amely szerint napjainkban már egyáltalán nem elhanyagolható kérdés az a kontextus, amelyben a kiválasztás, alkalmasság meghatározása mint szociális folyamat szerepel, amelyben benyomások, impressziók érik a szereplőket, amely alapján a szervezetre, munkára, légkörre stb. vonatkozó következtetéseket vonnak le. Mindez kulcsszerepet játszik a későbbi elkötelezettségben, munkához való attitűdben és mindabban, ahogyan az emberek észlelik és reagálnak a szervezet történéseire, eseményeire.⁶ Amennyiben a kiválasztás során rendészeti jellegű megközelítésekből vizsgáljuk a folyamatot, akkor abban az esetben a jogi kihívások azonosítására is figyelmet kell fordítani.⁷ A pszichológiai vetületek mellett azonban az ugyanennyire nem elhanyagolható kérdéskör a szakmai tudás és képzettség. Ennél a területnél fontos megemlíteni, hogy a rendvédelmi múlt nem egyenlő a magánbiztonsági szakmai tudás birtoklásával, de mindenképp jelentős előny lehet a szolgálati múlt a területen. A professzionális szakmai magánbiztonsági szakember ismérveinél a polgári életben elsajátítható tanulmányok éppoly fontosak, mint a fegyveres testületek ismerete vagy a jogalkalmazás magas szintű képessége. A magánbiztonsági menedzsment tevékenységéhez a fenti piaci példa kiválóan mutatja, milyen sokrétű szükségletre van szükség a karrier sikeres kiépítéséhez és az alkalmazó megelégedése érdekében.⁸

A kiválasztás megközelítéséhez ismernünk kell a lehetőséget, hogy belső vagy külső forrásból célszerű megvalósítani a magánbiztonsági szakember adott munkakörbe való helyezését. Az alapvető szakspecializáció miatt nagy valószínűség szerint a belső forrás

⁴ CSEGE Gyula – GÁLL Tamás (2015): The problems of private security nowadays. *Műszaki Tudományos Közlemények*, 5. sz. 121–125.

⁵ GYÖKÉR Irén (2000): *Emberi erőforrás menedzsment*. Budapest, Műszaki Könyvkiadó. 43.

⁶ JUHÁSZ Márta (2013): *A kiválasztás és a munkaköri alkalmasság pszichológiája I*. Budapest, Budapesti Műszaki Egyetem. 1–10.

⁷ SZABÓ 2017a, 357–362.

⁸ CSEGE Gyula – GÁLL Tamás (2017): Megelőző védelmi tevékenység tervezése a termelő vállalatok aktuális vagyonvédelmi kockázatainak ismeretében. *Műszaki Katonai Közlöny*, 27. évf. 4. sz. 170–184.

nehezebben járható út lesz, mivel ebben az esetben már a szervezetben lévő munkaerő közül kell kiválasztani a későbbi magánbiztonság bármely szereplőit. Ennek előnyei lehetnek, hogy a jelölt esetében alacsonyabbak a bevonás költségei, növeli a cégen belüli előrelépési, illetve karrieresélyeket, gyorsabban betölthető az adott munkakör, szabad helyet, lehetőséget biztosít az utánpótlás számára, ismertek a dolgozó képességei, a jó munkaköri légkör megőrzésének irányába hat, mivel a régi dolgozó erősebben kötődik a céghez, ismeri a vállalati kultúrát. Hátrányai ezzel szemben: korlátozott a választási lehetőség, általában magasabb képzési költségekkel jár, hátrányosan befolyásolhatják a döntést a túl erős kollegiális viszonyok, belső érdekellentétek, a vállalati szintű munkaerő-szükségletet nem oldja fel, hiszen a kiválasztott helyére ugyanúgy keresni kell munkaerőt, az új jelölt kiválasztása csalódást okozhat a régi dolgozóknak, rivalizálás alakulhat ki a munkatársak között, és ez ellenségeskedést szíthat, rossz légkör kialakulását eredményezheti.⁹

A külső forrásból történő kiválasztáskor a szakterület specifikuma miatt több szempontot kell figyelembe venni. Előnye lehet a külső munkaerő kiválasztásnak, hogy szélesebb választási lehetőség nyílik, az új dolgozókkal új lendület, új impulzusok érkezhettek, kevesebb az előítélet az új dolgozóval szemben, és nem okoz üresedést, további betöltendő munkaerő-szükségletet egy másik pozícióban. Azonban vannak általánosan vett hátrányok is, amely szerint ez a kiválasztási lehetőség magasabb költségekkel jár, negatív hatást fejthet ki a munkahelyi légkörre, ha nem belső forrásból pótoljuk a hiányzó munkaerőt, csökkennek a vállalatban belüli felemelkedési, továbblépési lehetőségek, az új belépő képességei kevésbé ismertek, ezért nagyobb az alkalmazkodás kockázata, szükséges költséges orientációs programszervezés az új belépő számára, hiszen nem ismeri a céget, nőhet a fluktuáció.¹⁰

A képzés szempontjából jelenleg a magánbiztonság tekintetében a középszint valamely szegmensében képzett állomány létszáma nagyságrendileg 120 ezer fő,¹¹ akik a szakterületi továbbképzést¹² elvégezték – azaz szándékukban áll ezen a területen dolgozni szakmai szintjük emelésével –, 2016. április 5-éig bezárólag 77 193-an voltak.¹³

A teljes képzett csoportból a foglalkoztatottak számának alakulása, akik ezen a területen tevékenykednek valamilyen formában, a hivatalos statisztikai adatok alapján folyamatos csökkenést mutat. A 2012. évben 6848 vállalkozásnál 77 318 fő, míg a 2018. évre 4211 vállalkozásnál 31 443 fő végzett személy- és vagyonvédelmi tevékenységet.¹⁴

A magánbiztonsági szakmai képzettség természetesen felsőfokú szinten is megszerzhető, amely képzettség megszerzőinek számáról a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar rendészeti alapszakán, a Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék által szervezett biztonsági szakirányon is megszerzhetnek képzettséget. A végbizonyítvány megszerzői a magánbiztonsági szakmai magasabb pozíciók betöltésére

⁹ KAROLINY Mártonné – POÓR József (2013): *Emberi erőforrás menedzsment kézikönyv. Rendszerek és alkalmazások*. Budapest, Wolters Kluwer. 249–257.

¹⁰ SZEGHEGYI Ágnes (2011): *Emberi erőforrás menedzsment*. Egyetemi jegyzet. Budapest, Óbudai Egyetem. 4.

¹¹ CHRISTIÁN László (2018a): A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum, Aequum, Salutare*, 14. évf. 1. sz. 33–61.

¹² 68/2012. (XII.14.) BM rendelet a rendészeti feladatokat ellátó személyek, a segédfelügyelők, valamint a személy- és vagyonőrök képzéséről és vizsgáztatásáról.

¹³ FELMÉRY Zoltán (2016): Mennyi az annyi? A biztonsági magánvállalkozások belbiztonsági tevékenységet végző munkatársainak létszáma. *Stratégiai Védelmi Kutatóközpont – Elemzések*, 14. sz. 5.

¹⁴ Interaktív grafikon alapján. Forrás: www.nemzeticegtar.hu/interaktiv-grafikon. (A letöltés dátuma: 2018. 01. 21.)

is alkalmassá vált jelöltjei lehetnek a szektornak. Ennek a BSc-oklevélnek a birtokában szakirányú végzettséggel könnyebben tudják a megrendelő igényeit kielégíteni, akár egy kiválasztási folyamat során is. A szakleírás szerint a biztonsági szakirányon végzettek elsősorban a civil személy- és vagyonvédelmi vállalkozások keretében, a természetvédelmi őrség szervezeteinél, a fegyveres biztonsági őrség, illetve a közterület-felügyelet egyes beosztásaiban helyezkedhetnek el.¹⁵

A többletizes nagyságrendű létszámadatok alapján ebből a forrásból még sajnos nem tudják teljesen lefedni a szektor igényeit, hiszen nagyobb a kereslet, mint a kínálat a jól képzett magánbiztonsági vezetők tekintetében. Azonban megjelenik a körülmény, hogy a munkaerőpiacon magas számban megtalálhatók a már valamilyen tapasztalattal rendelkező biztonsági szakemberek, akik a magasabb fizetési beosztásokra pályáznak. A kiválasztási folyamatot is meghatározzák a fenti nagyságrendek és keretszámok adatai.¹⁶

A végrehajtó állomány megismeréséhez egy 2016–2017-ben levett minta jelenthet támpontot, amelyben vegyes, de a magánbiztonsági állományban mérték fel a képzettséggel rendelkezők potenciális kiképezhetőségét, fejleszthetőségi arányát. Ahhoz, hogy a társadalmi és képezhetőségi, kiválasztási mintát átlássuk, ismernünk kell, hogy milyen családi háttérrel rendelkezik a magánbiztonsági szakember, illetve a minta közege, azaz a szülők és a résztvevők jelenlegi iskolázottságát is fel kell tárnunk. Ennek eredményei szerint a vizsgált csoportból a magánbiztonsági képzettséggel rendelkezők szüleinek jelentős része szakmunkás-bizonyítvánnyal rendelkezett, amely 38,3%-os eredményt hoz. A második leggyakoribb végzettségi szint az alapfokú végzettség, amely 33,8%-ot tett ki a teljes eredményből.

Tekintettel arra, hogy az adatszolgáltatók között hasonló arányban vannak az 50–60 év körüliek, az ő édesanyjuknak vélhetően nem volt olyan magas fokú motivációja az 1950-es években magasabb színvonalon tanulni, valamint nem volt olyan lehetősége a lakóhelye és a családi berendezkedés miatt, mint esetleg a fiatalabb korosztály tagjainak. A harmadik meghatározó csoport a szakközépiskolai, illetve gimnáziumi érettségig szerzők voltak, akik között volt, aki érettségire épülő technikumot is végzett.

Az érettségizett édesanyák aránya az összes válaszadó vonatkozásában 15% volt. Az értekek között legalacsonyabb arányban, a válaszadók 2,3%-nál rendelkezett az édesanya főiskolai diplomával, valamint 3%-ban egyetemi oklevéllel.

A második értékelés alá vont kérdés az édesapa végzettségére vonatkozott, mivel a gyermekek esetében a mintavételi, a példakép szerep – főként a férfiak által jobban kedvelt szakmák művelői közül – meghatározó típusú élményeket okozhat, és a pályaválasztás irányát is nagy arányban befolyásolhatja a gyermekeknél.

A vizsgált csoportból az édesapák legnagyobb része szakmunkás-bizonyítvánnyal rendelkezett, amely 52,6%-os eredményt hozott. A második leggyakoribb végzettségi szint az alapfokú végzettség, amely 20,3%-ot tett ki a teljes mintából.

Figyelemmel arra, hogy a válaszadók között sok középkorú és idősebb személy¹⁷ volt, az édesapák esetében az ipari és termelői berendezkedés miatt nem volt szüksége a magasabb végzettségre, a lakóhelyek az 1950–1960-as években igen túlsúlyos mezőgazdasági

¹⁵ Nemzeti Közszerződési Egyetem rendszeti igazgatási alapszak.

¹⁶ SZABÓ Csaba (2016): Examination About the Law Enforcement Strategies which are Influence the Criminal Behaviour. *AARMS*, Vol. 15, No. 3. 266.

¹⁷ Primer kutatás eredményeiből az átlagéletkor a mintában 42 év.

irányultságúak voltak, és nagy felvevőpiaccal rendelkeztek az alapfokú vagy szakmunkás végzettségű személyek tekintetében.

A harmadik magasabb arányú csoport a szakközépiskolai, illetve gimnáziumi érettségit szerzők voltak. Az érettségizett édesapák aránya az összes válaszadó vonatkozásában 15,8% volt. A megismert és feldolgozott adatok között a főiskolai és egyetemi végzettséggel rendelkező édesapák aránya alacsonyabb az azonos szintű végzettséggel rendelkező édesanyákéval, tehát az édesapák 35%-a szerzett főiskolai, valamint csupán 0,8%-a egyetemi oklevelet a megkérdezettek körében.

A válaszadók saját képzési adataikat is megadták a legmagasabb 95,5%-ban, valamint az arányok a korábbi kérdések közötti, szülők végzettségével voltak arányban. A szakmunkás-képzőt végzettek száma nagyon magas, a válaszadók 51,1%-a szakmunkás területéről érkezett a magánbiztonság területére. A középfokú végzettségüknel maradv a második legnagyobb csoport a 32,3%-ot kitevő szakközépiskolai vagy gimnáziumi végzettségűeket takarja. A válaszadók közül kis számban volt még 8 általánost végzett, 5%-uk nyilatkozata alapján, és főiskolai oklevéllel rendelkezők is megjelentek 2,3% arányban. Egyetemi végzettséggel egy személy sem rendelkezett a csoportban.

Fontos megemlíteni, hogy keresztértékelés alapján a felsőfokú végzettségű édesanya és édesapa sosem egy családból került ki. Az adatszolgáltatók, akik felsőfokú oklevéllel is rendelkeznek, ott a szülők középfokú, szakmunkás végzettségűek voltak. Szintén említésre érdemes, hogy volt olyan adatszolgáltató is, aki középfokú végzettségű szülők mellett alapfokú végzettséget szerzett mindössze, és ezzel töltötte be magánvagyon-védelmi pozícióját.

Érdekes korreláció mutatkozik meg az alacsony végzettségű szülőknél a gyermek végzettségére utaló adatok vonatkozásában, amely miatt a motivációs háttérnél ez a réteg motivációs háttere magasabb lehet.

A családoknál a felvett adatok alapján, arányaiban az édesanyák voltak kevésbé magas képzettségűek, majd emelkedést mutat az édesapáknál a képzettségi szint. Az édesanyák a felsőfokú végzettségük ellenére átlagban nem szerepeltek magas szintű végzettséggel. Az adatszolgáltatók esetében mindenképpen a legjobban képzeteknek tekinthetők a szüleik átlagához mérten, de ebben a csoportban is volt, aki alapfokú végzettségű volt felsőfokú végzettségű szülők mellett.¹⁸

A témacsoport következő kérdése a képzésben, átképzésben vagy továbbképzésen részt vett személyeket szűrte a válaszadók között, s ennek során igen magas volt a válaszadási hajlandóság, mindössze a megkérdezettek 6%-a nem válaszolt.

A válaszolók között 61% arányban volt azoknak a száma, akik iskolai végzettségük és szakmai képzettségük megszerzése után semmilyen szervezett oktatásban nem részesültek.

A megkérdezettek összesen 33%-a vett részt valamilyen képzésben, amely nem tekinthető jelentősnek, annak tükrében, hogy folyamatosak a szakmai felkészültség és a jogi irányultságú szakmacsoport változásai.

A következő kérdés azokra vonatkozott, akik korábban már vettek részt képzésen. A válaszadók azt írhatták be saját kezűleg, hogy milyen okból bővítették tudásukat. A „korábbiakban nem vettem részt képzésen” választ adók a teljes adatszolgáltatói

¹⁸ CSEGE Gyula (2018): *Élőerős örzésvédelem továbbképzésének, fejlesztésének lehetőségei a 21. századi biztonsági kockázatok tükrében*. In Szabó Csaba szerk.: *Studia Doctorandorum Alumnae: Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból*. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége. 171–292.

csoport 60,9%-a. Ezt a részt táblázatban vagy egyéb módon nem értékeltem, mivel nem releváns, a korábbi eredményekből az arány már felmérésre került.

A megkérdezettek 13%-a válaszáadás nélkül kihúzta a kérdést, vélhetően rájuk sem vonatkozott. A legnagyobb értékelhető arányban a válaszadók az elvégzett képzések között „a munkahely kötelezte rá” indíttatás alapján végezték el a továbbképzéseket, összesen 48%-a annak a halmaznak, akik részesei voltak valamilyen oktatásnak.

A tudásvágy is magasabb arányban jelent meg az összes releváns adatszolgáltató (39,9%) közül, arányuk 11% volt. A többi válaszhoz képest ez sokszorosa az indíttatás típusú aránynak. Megjelenik még a „nem dolgozhattam volna nélküle” opció is, 4%-ban.

A további válaszlehetőségeket néhány fő választotta. Az értékelhető válaszok közül a továbbképzés 2%-os eredménye fontos körülmény lehet, amely tartalmazhatja a válaszadó saját elhatározását is. A törvény szerinti kötelezés 2%-ban megjelenik, ez szintén lehet jelzésértékű, amelyben nem saját indíttatásra került a képzésbe a résztvevő, hanem a törvény rendelkezései szerint köteles volt elvégezni, hogy tovább dolgozhasson. Ez a szám mutathatja azt is, hogy mennyire kíván a válaszadó a képzéshez kapcsolódó pályán maradni.

A szakmacsoport résztvevőinél igen fontos a képzettség utáni szándék, hiszen ez egy folyamatos tanulással járó terület. A jövőbeli tervekre és elképzelésekre vonatkozó kérdés, amely irányok már elképzelés alatt állnak a válaszadóknál. A válaszadási hajlandóság és a „nem tudom” válasz továbbra is a válaszadók harmada körül mozgott, amely alapján a „nem választott” és a „nem tudom” opciót megjelölő 33,1%-ot érintő csoport nem tudja, hogy a tanulmányait folytassa vagy erről nyilatkozzon-e. Ebben a kategóriában inkább fajsúlyosabb vélemény az 55,6%-ot megjelölő *igen* válaszok aránya, tehát a csoport nagy része ezt a lehetőséget választotta, még azok is, akik nem tudják, hogyan is kezdhetnének a tanulásba, vagy akik még nem képzeltek el a jövőjük e részét, illetve jelen állás szerint nehezen eldönthető a válasz. Ezt a válasz kategóriát pozitívként is értelmezhetjük, mivel a korábbiakban is jellemző százalékos tanulási hajlandóságot is meg lehet találni, de az ebbe az irányba tartó út nem észlelhető markáns formában. A határozott nem válasz 11,3%-os arányú válaszadói csoportnál jelent meg.

A kiválasztásnál az arányokat vizsgálhatjuk a motiváció szemszögén át is, amely az elkötelezettség és a szorgalom lehetőségét rejtja a kiválasztási folyamatban. Az ismert állománycsoportban ezeknek a személyeknek a száma az, akik vállalnák a fejlődést.

A *munkahelyi követelményre* utaló vonatkozás szerint a „fontos” értéket kapjuk meg 9,8%-ban, és az „inkább fontos” választ adók szintén 9,8%-ban volt a megkérdezetteknel, illetve a kiemelkedő „nagyon fontos”-t jelölték meg 27,8%-ban. Összességében a teljes válaszadók 47,4%-a ennek a hajtóerőnek tulajdonítja a szakmai fejlődés utáni igényt. A középső értéket 12,8% jelölte meg a válaszadó csoport tagjai közül. A „nem választott” lehetőség 25,6% eredményt hozott, illetve emellett a negatív érték összege 14,3%-ban került bejelölésre.

A második kérdésnél az *alacsonynak tartott munkáltatói fizetés javításával* összefüggésben kérdeztem, amely során a korábbi hasonló kérdéskörnél is meghatározó arányok születtek. Ez a pont továbbra is a pozitív szegmensben helyezkedik el. Az „alulfizettség érzése szerint” 32,3%-ban nagyon fontos volt a megkérdezetteknel, illetve az „inkább fontos” jelölték meg 10,5%-ban, továbbá a „fontos” 12,8%-ban volt jellemző a kérdésre adott válaszok között. Összességben a teljes válaszadók 55,6%-a ennek a belső hajtóerőnek mentén javítana fizetésén. A középső értéket 6%-ban jelölték meg, illetve emellett a negatív jellemzőket 9%-ban jelölték be. A „nem választott” lehetőség 29,3% eredményt hozott.

A következő részben a *tudásvágy, kulturális érdeklődés* motivációs adataira kérdeztem a kiválasztás utáni helyes arányok érdekében, amely során a korábbi hasonló témájú teszthez képest a pozitívról átlagos súlyúvá vált a kérdés, de kismértékben eltolódás látható a pozitív jellemző érték felé. Az ismeretek iránti érdeklődés 17,3%-ban „nagyon fontos” volt a megkérdezetteknel, illetve az „inkább fontos”-t jelölték meg 14,3%-ban, továbbá a „fontos” értéket 11,3%-ban. Összességében a teljes válaszadók 42,9%-a ennek a belső motivációnak tulajdonítja a szakmai képzettség megszerzését és a fejlődést. A középső értéket 8,3% jelölte meg. A „nem válaszolt” lehetőség 31,6%, a negatív összesített adatok 17,3% értéket mutattak.

A soron következő kérdésben a magány elkerülése, a csoporthoz való tartozás indíttatás adataira vártunk választ, amely során a korábban is felvett teljesen eloszló információkat szereztem be, de jelen esetben negatív fajsúlyt is láthattunk. A kapcsolatépítést felváltotta a magánykerülés kérdésköre, amelyre kevesebben adtak pozitív választ. A válaszok szerint 20,3%-ban „egyáltalán nem fontos” a megkérdezetteknel ez a lehetőség, illetve a „kevésbé fontos” 8,3%-os, míg az „inkább nem fontos” 5,3%-ban jelenik meg. Összesen a negatív oldal a korábbi kérdéssel teljesen megegyezően csak a középérték beszámításával érte el az 48,1%-ot, tehát szintén a negatív volt a jellemző. Az „inkább fontos” értéket nagyságrendileg 8,3%-ban tekintették a csoporthoz tartozás fontosságára utaló tényezőként. A fontosnak 3%, illetve nagyon fontosnak 10,5% sorolta be ezt a motivációs tényezőt. A „nem válaszolt” pontot továbbra is 30,1% használta állásfoglalása.

A soron következő kérdés az önbizalom erősítésére irányult, ami 19,5%-nál a „nagyon fontos” osztályba besoroláshoz került. A pozitív irányba eltolódott arányok szerint az „inkább fontos” adat 9,8%-ot, a „fontos” 10,5%-ot tesz ki. Az összesített pozitív oldal meghaladja a 39%-ot, valamint a semlegesek aránya 13,5%. A negatív oldal kiugró adata az „egyáltalán nem fontos”, ami az összes negatív érték felét kitevő 9% volt. A további arányok szerint „kevésbé fontos” 3,8% és az „inkább nem fontos” 5,3%. A válaszadási hajlandóság területén a nem válaszadók aránya 28,6% volt.

A következő pontban a munkaerőpiacra bejutás és bent maradás adataira kérdeztem, ennek során továbbra is rendkívül pozitív információkat szereztem be. Kiegészítettük a tanulással a kérdést, és így még pozitívabb lett a válaszok eredménye. A teljes válaszadók 53,4%-a ennek a belső hajtóerőnek tulajdonítja a motivációját. A negatív oldal 9%-os volt. A „nem válaszolt” lehetőség 27,8% eredményt hozott.

A következő szakasz szintén ismétlődő kérdés, és a válaszadók saját társadalmi tapasztalatait osztja meg a kérdések feltevőjével. A kérdés szerint a tanulás ma már társadalmi elvárás. A válaszadóknál enyhén módosult a válaszadási hajlandóság, amely értékre az adott válaszok aránya 28,6% volt. Ez a növekedés a kérdés más módon történő feltevésének tudható be, a célcsoportértékelő skálán történő rangsorolást nagyobb arányban használja a véleménynyilvánításra.

A korábban „nem választ adók” igen magas pozitív irányba befolyásolták az eredményt, mivel itt a „fontos”, „inkább fontos”, illetve „nagyon fontos” megjelölt válaszok összesen 46,6%-ot tettek ki. A negatív eredményű állásfoglalás összesen 21,1% eredményt hozott.

A következő kérdés a célcsoportban alacsonyabban talált érintettek, a társadalmi szociális érzékük jelent meg a teljesen elosztott arányokban, ahol a 36,1% egyáltalán nem válaszoló mellett az „egyáltalán nem fontos” opció kapott 33,8%-ot, míg a pozitív oldal összesen 15%-ban részesedett a válaszokból.

A következő kérdés az ezt megelőző párja, szintén a szociális világlátásban van szerepe. Az eredmény ismét átlagos és megosztásban közel szimmetrikus. A célcsoport szélsőségekre nem hajlamos az esélyegyenlőség vagy a fogyatékkal élők munkapiaci helyzete vonatkozásában. Nagy kiugró eredmények nem láthatók, közel megegyezik a pozitív és a negatív oldal, azonban a válaszadási hajlandóság tekintetében a nem válaszoltak aránya 33,8%.

Az elismertség, siker, karrier társadalmi pozíció fontosságának osztályozása a skálás válaszadásnál kiemeli, hogy a válaszadó csoport 33%-a továbbra is hajlandó tanulni, és motivált a siker és a magasabb társadalmi cél felé pozitív válaszai alapján, míg egy erős 21%-ban az „egyáltalán nem szándékozó” orientációs rész is megjelenik. A középérték magas, 16,5%, amely bázisként szolgálhat a fejleszhető szakemberek felé. A korábbi adatokkal összevetve a biztos 40% eredményesen kondicionálható az újabb tudás felé, míg több képzési nyomással a 30%-os pozitív középértékben is lehet perspektíva a képzési fejlődés terén. A megerősítő teszt alapján sokkal körvonalazhatóbb eredmény állapítható meg.

A meglévő állományban a felsőfokú végzettség elenyésző, de a statisztikai alapokon vizsgálva a már említett NKE RTK rendészeti igazgatás alapszak biztonsági szakirányban részt vevők száma az elmúlt években emelkedő tendenciát mutat, azonban még a magánbiztonságban meglévő professzionális szakemberek tekintetében a létszámgigényt nem tudja teljesen betölteni.¹⁹

A kiválasztásnál egy mélyinterjú segítségével mutatom be a magánbiztonsági szakember kiválasztási folyamatának gyakorlatban és a rendszerben betöltött szerepét.

Az interjú alanya anonim, azonban néhány adat rögzítése szükséges a teljes kép ismeréséhez. A korábbiakban ismertetett átlagos háttérrel rendelkező magyar állampolgár a harmincas évei közepén, felsőfokú (BSc és MSc) végzettségű a katonai tudományok területén, két idegen nyelvet beszél középszinten. Nős, két gyermek édesapja, és vidéki nagyvárosban él. Munkatapasztalatai tekintetében korábbi rendőrségi beosztásokban tízéves tapasztalata van, amely után magánvállalkozásokban is részt vállalt a biztonság és oktatás területén. Számos tréninget és kiegészítő képzést végzett, és jelenleg is képzéseken vesz részt a folyamatos tanulás érdekében.

A jelenlegi beosztásában négy éve tevékenykedik, amelyben magánbiztonsági szakemberként végzi a napi munkáját. Egy multinacionális vállalatnál foglalkoztatják munkavállalói státuszban, a vállalat világviszonylatban több tízezer embert alkalmaz. Beosztásában két vezetője van hazánkban, amely mellett a nemzetközi menedzsmenttel is kapcsolatot tart. Bérszintje a magyarországi jelenlegi bruttó átlagbér háromszorosa.

A kiválasztására vonatkozó kérdésre elmondta, hogy fejevadász és internetes hirdetés után jutott tudomására a jelenlegi magánbiztonsági szakterületi beosztás. Több jelentkező volt, az interjúk során 4 kör után már egy másik pályázóval maradt versenyben a pozícióért. A kettőjük közötti különbséget egy magasabb képzettségi szint jelentette, amely az interjú-alany irányába fordította a választást.

Kérdésemre elmondta, hogy a felvételi eljárás, a külső forrásból biztosított választás során egy bizottság hozta meg a döntést, amelyben a biztonsági szakma tekintetében laikusok ültek. A HR- és a jogász szakember mellett a nemzetközi menedzsment egyik tagja volt jelen, akivel idegen nyelveken kellett szakmai kérdéseket megválaszolnia, feladatokat megoldania.

¹⁹ Nemzeti Közszerződési Egyetem rendészeti igazgatási alapszak. Felvételi információk.

A döntés során be kellett mutatnia a területet, és biztosítania kellett a munkáltatót szakmai képességeiről.

Az elmúlt évekre vonatkozóan megismertük, hogy a multinacionális vállalatnál a biztonsággal összefüggő dokumentumok mellett sok minden mást is a magánbiztonsági szakterület végez. Többek között EMEA-szintű vállalatbiztonsági szabályrendszer elkészítése, bevezetése, üzemeltetése. Ennek célja a védelmi szempontú értékáram, piaci hírnév, valamint mindennemű külső és belső bizonytalanságok optimális keretek közzé szorítása. Gyógyegységre vonatkozó területi hatályú biztonsági irányelvek kialakítása, elfogadtatása, bevezetése és üzemeltetése. Adatkezelési szabályzat előkészítése, egyes adatkezelések hatósági engedélyeztetése, induló compliance team, azaz a kockázatsökkentő csoport felállítása, üzemeltetése. A folyamatos üzletmenet folytonosságát veszélyeztető kockázatok monitorozása, proaktív értékáram biztosítása. LEAN-, KAIZEN-, POKA-, YOKE-elvek bevezetése és biztosítása a védelem hatékony szervezése érdekében. Külső vagyonvédelmi szolgáltató pályáztatása. SLA elkészítése, költséghatékony irányítása, felügyelete. Hatósági kapcsolattartás, hatósági biztonsági jellegű auditok (AEO) területi irányítása. Partneri biztonsági jellegű auditok területi irányítása. Flotta- és transzfermenedzsment, kezdeti üzemeltetési szabályrendszer kialakítása. Lízingszolgáltatók pályáztatása, gépjárműszerződések kezelése TCO-szemlélet követésével, induló gépjárműpark felépítése, beszerzése, operatív üzemeltetése, vállalati sofőrök közvetlen irányítása. Catering és szolgáltatók pályáztatása és üzemi étkezdé operatív üzemeltetése.²⁰

7.2. Összegzés

A szakterület humánerőforrás-igénye jellemzően külső forrásból tud táplálkozni, tekintettel arra, hogy gyakran a vállalkozás nem rendelkezik saját biztonsági szakemberekkel, hanem külső vállalkozók alkalmazásával valósítja meg védelmi képességeit. A külső forrásból történő kiválasztásnál fontos, hogy a szektorban lévő biztonsági képzettséggel rendelkezők középszínten állnak szakmai szempontból. A szakirányúnak tekinthető főiskolai vagy egyetemi képzettséggel rendelkező szakemberek száma csekély, és jelenleg számos esetben az állami szférában dolgoznak. Kiválasztásukkal a korábbi fejezet részletesen foglalkozott.

A jelenlegi magánbiztonságban részt vevő személy- és vagyonőrök alacsony százaléka motivált a fejlődésre, és a kiválasztás során ennek mérlegelése is igen fontos körülmény. A szakmai és képzettségbeli fejlődés során a továbbtanulás és a kellő motiváció segíthet a jelenleg a pályán lévő, alacsonyabb pozícióban tevékenykedő szakembereknek előlépni, ezáltal magasabb bért és nagyobb felelősséggel járó beosztást betölteni.²¹

²⁰ A biztonsági szakma paradigmaváltása valós tény napjainkban. Tehát vannak arra példák, hogy esetenként jelentősen, az elfogadható szinten túl – például tűz-, munka-, környezet-, IT-védelem – bővülnek a feladatkörök a biztonsági szervezeteknél. Azonban a kezdeti tapasztalatok szerint ez jelentős kockázatokkal jár az alapfeladatok tekintetében. Tekintsük így a fenti interjúalany igen kiterjedt, amúgy elismerésre méltóan összetett feladatköreit. (A szerk.)

²¹ A kutatás óta eltelt időszakban a vizsgált célcsoportban egy új mozgásirány is elindult. A még mobil és valamilyen szakmával rendelkező, eddig személy- és vagyonőrként dolgozó állomány egy része – más hasonló hazai népességhez hasonlóan – elindult a külföldi munkavállalás irányába. Amennyiben a jelen állapotok nem változnak, úgy egy évtizeden belül komoly gond elé nézhet ez a szakterület is. (A szerk.)

Vákát oldal

8. Biztonságtechnikai rendszerek

Tóth Levente – Tóth Attila

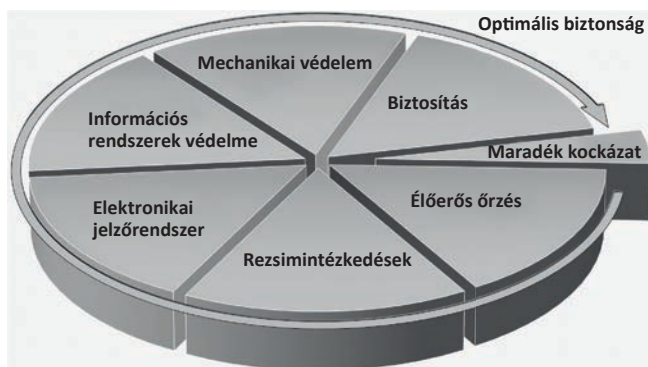
A rendszerváltozást megelőző időszakban a tulajdontárgyak döntő többsége, a termelőeszközök nagy egésze az állam tulajdonában volt. Ebből kifolyólag az állam mint közhatalmi szervezet látta el az állami vagyonvédelem mellett a tulajdonosi és vagyonvédelmi feladatokat is. A rendszerváltást követően a gazdaság szerkezete átalakult. Az állami tulajdon mértéke jelentősen csökkent, míg a magántulajdon meghatározó tényezővé vált. Ebben a helyzetben viszont az állam a magántulajdonosokat – egészen szűk kivételtől eltekintve – már nem kötelezhette vagyonuk védelmére, mert ezzel indokolatlanul beavatkozott volna a tulajdonos jogaiba. „Nemzetközi tendencia a magánbiztonság térnyerése, expanziója, amelynek hátterében többek között a rendőrségek kapacitásainak jobb eloszlása és a költséghatékonyság áll. Az államok, kormányok rájöttek, hogy a rendészeti monopólium szigorú fenntartása mellett, bizonyos feladatok, különösen egyes háttértevékenységek privatizálhatók, kiszervezhetők.”¹A fent részletezett okok miatt hazánkban megváltozott a vagyonvédelem szabályozásának addigi koncepciója.

A tulajdonosok részére az állam már nem írt elő védelmi kötelezettséget, hanem a megalkotott és kihirdetett jogszabályok alapján lehetőséget biztosított vagyonuk megvédésére. A különböző társadalmi csoportok közötti vagyoni különbségek növekedése, az országhatárok megnyitása, a szervezett külföldi bűnszövetkezetek megjelenése, a hazai bűnszövetkezetek kialakulása és megerősödésének természetes következményeként a mindennapi élet során egyre inkább előtérbe került a közrend, a közbiztonság helyzete, a bűncselekmények során megsokszorozódott vagyon elleni bűncselekményekkel szembeni hatékony védelmi rendszerek kialakításának igénye. Magyarország – a korábbinál sokkal intenzívebb – nemzetközi katonai szerepvállalása, illetve az Európai Unióhoz (EU) való csatlakozása egy új veszélyforrást idézett elő, amely tovább növelte a hazánk ellen irányuló külső fenyegetettséget is, amely elsősorban a modern kori terrorizmusban ölt testet.

A felsorolt okok és indokok miatt egyre nagyobb igény jelentkezik a teljes körű vagyonvédelem kiépítésére, illetve a meglévő biztonságvédelmi rendszerek folyamatos fejlesztésére, bővítésére. E feladat megvalósításában kiemelkedő szerepet játszanak a komplex vagyonvédelmi rendszerek, azaz a mechanikai védelem, az elektronikai jelzőrendszerek, valamint az élőerős védelem és a különböző szervezeti intézkedések összessége. E tárgykörből manapság már nem hagyható figyelmen kívül az adott szervezet adatvagyonának védelme. Ennek okán a komplex védelem részét képezik az alkalmazott információs rendszerek védelmi megoldásai is. Ha a komplex védelmi rendszer valamely részét megerősítjük,

¹ CHRISTIÁN 2014a, 15–17.

akkor más területeken csökkenthetünk a védelmen. (Például, ha több kamerát szerelünk fel az elektronikai jelzőrendszerbe, akkor kevesebb élőerő alkalmazásával is biztosítani tudjuk a védelmet.) A felsorolt tényezők egy esetleges kárkövetkezmény enyhítését szolgáló biztosítással együtt optimális biztonságot képesek nyújtani a felhasználóknak. Teljes körű, 100%-os védelem még így sem valósítható meg, ezért számolnunk kell egy maradék kockázattal, amely a magánszemély vagy egy gazdasági szervezet esetén a menedzsment tudatos kockázatvállalását jelenti azzal, hogy az egyes veszélyforrásokra nem vagy csak részben reagál védelmi megoldással. E kockázat egy káreseményt követően a visszaállítás során az egyénre vagy a gazdasági szervezetre háruló költségeket jelenti.

11. ábra

Az optimális biztonság fogalma

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az elektronikai jelzőrendszer, mint neve is mutatja, nem sorolható a klasszikus védelmi rendszerek közé. Ez a rendszer „csak” jelzi a behatolás tényét, illetve annak szándékát. Ezeknek a rendszereknek a feladata a különböző biztonságot veszélyeztető cselekmények vagy események detektálása, jelzése, a történések nyomon követése, rögzítése, az illetéktelen személyek belépésének vagy a gépjárművek behajtásának gátlása (mechanikus áteresztőszervezetek vezérlésével), a különböző tárgyak, áruk, cikkek be- és kivitelének ellenőrzése, valamint különböző – általában – automatikus vezérlések végrehajtása. Ide soroljuk a behatolás- és támadásjelző, videomegfigyelő, tűzjelző, beléptető-, illetve áruvédelmi rendszereket. Ezek a rendszerek a mechanikai-fizikai védelemmel szemben nem adnak valós védelmet, hiszen nem tudják feltartóztatni a behatolót. Csupán jelzik az eseményt az élőerős védelemnek, amelynek feladata a bűncselekmény megakadályozása vagy az épületbe bejutott személy feltartóztatása, elfogása, vagyis a helyszíni intézkedés. Szintén azonnali beavatkozást igényel egy tűzjelző rendszer által adott riasztás, amikor a helyszínen tartózkodók menekítése mellett további feladat a vagyoni kár csökkentése, minimalizálása. A különböző események során végrehajtott intézkedések tervszerűséget, szervezettséget igényelnek. Ehhez szükséges az élőerős tevékenységet szabályzó úgynevezett rezsim- (szervezeti) intézkedések megléte.²

² A biztonsági szakmában használt technikai védelem kifejezés valóban pontatlan, de szinonim kifejezésként használatos az elektronikai jelzőrendszerre. (A szerk.)

A vagyonvédelem komplexitása, a védelmek közötti összefüggés úgy határozható meg, hogy az elektronikai védelemnek olyan előrejelzést kell biztosítania, hogy a mechanikai védelem képes legyen visszatartani a behatolni szándékozót az előerős védelem kikerkezéseig. A védelmi rendszer kialakítása a védelem megfelelő ellátását szolgálja. A védelem folyamatos komplex tevékenység, amelynek célja, hogy biztosítsa a biztonság kívánatos szintjének elérését, illetve fenntartását.³

Az objektumok biztonsága olyan állapotot, helyzetet jelent, amelyben az ott tartózkodók életét, testi épségét, az anyagi javak és adatok létét, sértetlenségét, továbbá az objektum belső rendjét és működését sem külső, sem belső tényező nem sérti vagy veszélyezteti.

A biztonságot veszélyeztető tényezők lehetnek természeti (villámcsapás, vízbetörés stb.) vagy technológiai eredetűek (elektromos kontakthiba, rosszul működő őrlángérzékelő stb.), illetve emberi közreműködéssel végrehajtott cselekmények. Ez utóbbi lehet tudatos (szándékos jogellenes magatartás) vagy gondatlan (többnyire figyelmetlenségből, hanyagságból keletkező veszélyek). A biztonságot veszélyeztető, emberi közreműködéssel szándékosan végrehajtott cselekmények közé sorolhatjuk a betörést, a lopást, a rablást, de tágabb értelmezésben az informatikai rendszerünk ellen elkövetett feltörést és adathalászatot is.

A felsoroltakból is jól látszik, hogy számtalan tényező veszélyezteti a biztonságunkat. Ebből kifolyólag a védelmi rendszerek eszközválasztéka is rendkívül széles skálát képez, így számos megvalósítási lehetőség áll rendelkezésre az objektumok komplex vagyonvédelmének megtervezésére és kialakítására.

8.1. Tűzjelző rendszerek, beléptetőrendszerek, azok tervezése, kivitelezése és karbantartása

8.1.1. A tűzjelző rendszerek tervezése

A tűzjelző rendszerek létesítése az Országos Tűzvédelmi Szabályzat (OTSZ) mellékletében meghatározott építmények esetén kötelező.⁴ Tűzjelző rendszer azonban létesíthető önkéntes alapon, illetve a jogszabályban meghatározott építményeken kívül, hatósági kötelezés alapján is, ahol a fennálló veszélyhelyzet vagy az építmény nemzetgazdasági, műemlékvédelmi stb. jellege azt indokolja.⁵

A tűzjelző rendszerek tervezése hatósági engedélyeztetési eljáráshoz kötött feladat. Az engedélyeztetési eljárást az I. fokú tűzvédelmi hatóság végzi, amely első körben megvizsgálja, hogy a dokumentáció megfelel-e a hatályos jogszabályi előírásoknak, az érvényben lévő szabványoknak, illetve, hogy a tervező rendelkezik-e a tervezéshez szükséges tűzvédelmi szakvizsgával és tervezői jogosultsággal.

Az automatikus tűzjelző rendszer tervezése felsőfokú műszaki végzettséggel, tűzjelző rendszerek tervezésére jogosító tűzvédelmiszakvizsga-bizonyítvánnyal, valamint a Magyar Mérnöki Kamaránál bejegyzett TUJ tervezői jogosultsággal végezhető.

³ BEREK Lajos – BEREK Tamás – BEREK László (2016): *Személy- és vagyonbiztonság*. Budapest, Óbudai Egyetem.

⁴ Országos Tűzvédelmi Szabályzat 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet 14. sz. melléklete tartalmazza a tűzjelző rendszer létesítésére kötelezett építményeket, rendeltetés szerinti csoportosításban.

⁵ 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról 154. § (1) b)

A tűzvédelmi szakvizsgára kötelezett foglalkozási ágakról, munkakörökről, a tűzvédelmi szakvizsgálóval összefüggő oktatásszervezésről és a tűzvédelmi szakvizsga részletes szabályairól szóló 45/2011. (XII. 7.) BM rendelet 1. számú mellékletében található a tűzvédelmi szakvizsgálóhoz kötött foglalkozási ágak és munkakörök jegyzéke. A jegyzék 10. pontjában szerepelnek a beépített tűzjelző berendezéseket tervezők, a kivitelezésért felelős műszaki vezetők, valamint az üzembe helyező mérnökök. A tűzvédelmi szakvizsgabizonyítványt különféle oktatásszervező cégeknél, felsőoktatási intézményeknél szervezett képzést követő sikeres szakvizsga letételével lehet megszerezni. A fenti BM-rendelet szabályozza a szakvizsgabizottság összetételét, valamint a szakvizsgáztatásra való jogosultság feltételeit is.

Az automatikus tűzjelző rendszerek tervezése rendkívül összetett feladat, széles körű eszközismeretet, tájékozottságot, tapasztalatot és precizitást igényel. A tűzjelző rendszer gondatlan tervezése, telepítése vagy üzemeltetése miatt a rendszer nem képes a keletkező tüzet idejében észlelni, a szükséges vezérléseket elvégezni, a kiürítést elindítani. Emiatt rendkívül nagy anyagi károk keletkezhetnek, legrosszabb esetben emberéleteket is követelhet a gondatlan tervezés.

A tervdokumentációk tartalmi és formai követelményeit a Magyar Mérnöki Kamara által kiadott *Tervdokumentációk Tartalmi és Formai Követelményeinek Szabályzata* tartalmazza. Ebben a szabályzatban találhatók a tűzjelző rendszerek esetében előforduló tervfajták is, amelyek a következők:

- Építtetői jóváhagyási terv;
- Ajánlati vagy tenderterv;
- Hatósági engedélyezési terv;
- Kiviteli terv;
- Megvalósulási terv.

8.1.2. A különféle tervdokumentációk tartalmi és formai követelményei

Tűzjelző berendezés építtetői jóváhagyási terve

Ez a tervdokumentáció hatósági engedélyeztetésre, kivitelezésre nem használható, a kivitelezési költségek becsléséhez készül, a hatályos jogszabályok és szabványi előírások figyelembevételével, az építészeti tervdokumentációk alapján. Tartalmazza a létesítés okát, a fontosabb követelményeket, a védendő építmény főbb építészeti, valamint tűzvédelmi jellemzőit és a benne található helyiségek rendeltetéseit. Ezenkívül a szükséges vezérléseket, a részegységek elvárt műszaki paramétereit (pontos típus nélkül), a tűzriasztás módját, a központ elhelyezését és az állandó felügyelet megoldását, illetve a telepítésre vonatkozó általánostól eltérő feladatokat.

Rajzmellékletként telepítési vázrajzokat kell csatolni a dokumentációhoz, konkrét kábelezés-bekötés nélkül.

Tűzjelző berendezés ajánlati- vagy tenderterve

Az ajánlati terv egy egyszerűsített kiviteli terv, amely azért készül, hogy a rendszer kivitelezésére ajánlatot adó pályázók egységes elvárásrendszer alapján készíthessék el ajánlataikat. Ha a pályázók mindegyike a tendertervben foglalt követelményeknek megfelelő ajánlatot tesz, akkor az ajánlatok kiértékelése elvégezhető akár a műszaki tartalmuk vizsgálata nélkül is. Emiatt nagyon fontos az ajánlati terv kellően részletes kidolgozottsága és pontossága.

Az ajánlati terv szakhatósági engedélyeztetésre nem használható. Nagyon fontos, hogy az ajánlati terv pontos típusmegjelöléseket nem tartalmazhat, csak a telepítendő rendszer elemeinek elvárt műszaki paraméterei szerepelhetnek benne. Hasonlóan az építetűi jóváhagyási tervhez, ebben is szerepelnek a vezérlések, az átjelzés és az állandó felügyelet módja, a tűzriasztás bemutatása stb. Mellékletként csatolni kell az egyes szintekre tervezett eszközök elhelyezési rajzait, az épület metszeti rajzait, valamint egy elvi összefüggési rajzot. Az árazatlan költségvetésben feltüntetett darabszámoknak egyezniük kell az eszköz elhelyezési rajzokon összeszámolható eszközök számával. Ha mégsem egyezik, akkor ajánlatadáskor a rajzon szereplő eszközök száma a mérvadó.

Tűzjelző berendezés kivitelezési terve

A tűzjelző berendezés hatósági engedélyeztetéséhez engedélyezési, kivitelezési és – ha a kivitelezés során eltértek a kivitelezési tervtől, akkor – megvalósulási tervdokumentációt kell készíteni. A kivitelezési terv alapján is lehet engedélyeztetni a létesítést,⁶ ebben az esetben létesítési engedélyezési és kivitelezési tervdokumentáció készül. A kivitelezési terv akkor megfelelő, ha az alapján a kivitelezést végző szakember a jogszabályoknak, szabványi előírásoknak és a tűzjelző berendezés műszaki specifikációjának megfelelően el tudja készíteni az automatikus tűzjelző rendszert.

A kivitelezési tervdokumentáció tartalmi elemei a következők:

- előlap;
- tervezői nyilatkozat az OTSZ-ben⁷ meghatározott tartalommal;
- tartalomjegyzék;
- műszaki leírás (előzmények, a védendő építmény jellemzői, az építmény tűzvédelmi jellemzői, az épület rendeltetése, az ott folytatott tevékenység, tervezési alapelvek, különleges tervezési feladatok, a tűzjelző rendszer felépítése, az alkalmazott eszközök jellemzői, műszaki paraméterei, a tűzeseti vezérlések és jelzése fogadása, a tűzriasztás módja, az állandó felügyelet kialakítása (átjelzés), jelölések, telepítési követelmények, üzembe helyezés, karbantartás);
- mellékletek (egyeztetési jegyzőkönyvek, vezérlési mátrix,⁸ nyilatkozatok stb.);

⁶ 491/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet a beépített tűzjelző, illetve tűzoltó berendezések létesítésének, használatbavételének és megszüntetésének engedélyezésére irányuló hatósági eljárás részletes szabályairól. Az 1. § (2) tartalmazza az engedély iránti kérelem kötelező tartalmi elemeit.

⁷ OTSZ: Országos Tűzvédelmi Szabályzat [54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról].

⁸ A vezérlési mátrix tartalmazza a tűzjelzőeszköz-csoportok és a vezérelt berendezések közötti kapcsolatokat.

- rajzmellékletek (helyszínrajz, elvi nyomvonalrajzok legfeljebb 1:200 léptékben, összefüggési rajz, metszeti rajz, bekötési rajzok, amennyiben a gyártói leírásban szereplőn felül többletinformáció szükséges a telepítéshez);
- a tűzjelző berendezés megvalósulási terve.

Megvalósulási tervet akkor kell készíteni, ha a kivitelezés során eltértek a kivitelezési tervdokumentációtól. A megvalósulási terv tartalma megegyezik a kivitelezési tervdokumentáció tartalmával, a műszaki leírás elegendő, ha csak a változásokat tartalmazza, azonban ebben az esetben a megvalósulási dokumentáció együtt kezelendő a kivitelezési tervvel.

8.1.3. Jelzőrendszerek átalakítása

A tűzjelző berendezésen végzett átalakításokat minden esetben dokumentálni kell a megvalósulási tervben, és az átalakítást követően el kell végezni az üzembehelyezési eljárást. Az átalakításokat előzetesen engedélyeztetni kell. Az engedélyeztetési eljárástól két esetben el lehet tekinteni, ha erről a hatóság írásban is nyilatkozik. Az OTSZ 154. § (2) a, c pontja alapján a tűzjelző rendszer átalakításának engedélyeztetésétől el lehet tekinteni, ha az érzékelők száma egy naptári évben legfeljebb összesen 10 darabbal nő, és a jelzési zóna határa nem változik, illetve ha csak a rendszer állandó felügyeletének helye vagy módja változik. Az érzékelők számának csökkentését minden esetben előzetesen engedélyeztetni kell!

8.1.4. A tűzjelző rendszerek megszüntetése

A tűzjelző rendszer csak hatósági engedély birtokában szüntethető meg. A megszüntetési engedély iránti kérelem tartalmát a 491/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet 3. számú melléklete tartalmazza.⁹

- Az üzemeltetőnek nyilatkoznia kell az épület azon jellemzőiről, amely alapján a létesítést a létesítéskor hatályos jogszabály előírta.
- Az üzemeltetőnek nyilatkoznia kell a létesítési kötelezettséget megalapozó körülmény tűzvédelmi szempontból kedvező megváltozásáról.
- Be kell nyújtani egy tűzvédelmi dokumentációt, amely igazolja, hogy az épület a rendszer megszüntetését követően is megfelel a hatályos OTSZ követelményeinek.

A tűzjelző rendszer megszüntetésének előfeltételeit igazoló tűzvédelmi dokumentációt építésügyi tűzvédelmi tervező készíthet.¹⁰ Építésügyi tűzvédelmi tervező lehet a tűzvédelmi mérnök, tűzvédelmi szakmérnök, építőmérnök, illetve építészmérnök tűz- és katasztrófavédelmi szakirányú végzettségű mérnök.

⁹ A 491/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet a beépített tűzjelző, illetve tűzoltó berendezések létesítésének, használatbavételének és megszüntetésének engedélyezésére irányuló hatósági eljárás részletes szabályairól.

¹⁰ 375/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a tűzvédelmi tervezői tevékenység folytatásának szabályairól.

8.1.5. A Tűzvédelmi Műszaki Irányelvek (TVMI)

Az Országos Tűzvédelmi Szabályzat egy jogszabály, az ebben foglaltak betartása kötelező. Az OTSZ tartalmaz műszaki követelményeket, de a követelményeket teljesítő műszaki megoldásokat nem. A biztonságosan alkalmazható műszaki megoldások meghatározása a szabványok feladata. A jogszabály ezekre a szabványokra hivatkozhat. Egy új technológia bevezetésének, használatának nem szab gátat a jogszabály kötelező alkalmazása, mivel a szabványokban foglalt műszaki megoldásoktól el szabad térni, ha legalább azzal egyenértékű megoldást alkalmazunk.

Hazánkban a szabványok közzétételére, módosítására, visszavonására a Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) jogosult.¹¹ A szabványokat az MSZT értékesíti, azokat nem lehet díjmentesen letölteni, a megvásárolt szabványt nem szabad közzétenni, lemásolni. A tűzvédelmi műszaki irányelvek, a szabványokkal összhangban készített műszaki követelmények, amelyek alkalmazása önkéntes, de ha a tervező és a kivitelező betartja a TVMI-ben foglaltakat, akkor a telepített rendszer meg fog felelni az OTSZ-ben foglalt műszaki követelményeknek.

A TVMI-ket időközönként felülvizsgálják, mindig az aktuálisan elérhető műszaki megoldásokat tartalmazzák. Jelenleg 12 darab TVMI érhető el, amelyeket a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósága tesz közzé honlapján.¹² A beépített tűzjelző berendezés tervezésére és telepítésére az 5. számú TVMI vonatkozik.

8.1.6. A tűzjelző rendszerek kivitelezése

A tűzjelző berendezések kivitelezése tűzvédelmi szakvizsgához kötött tevékenység, amelyet a tervezéshez hasonlóan a 45/2011. (XII. 7.) BM rendelet 1. számú mellékletében szereplő foglalkozási ágak és munkakörök között találunk.¹³ A tűzjelző rendszer kábelhálózatát, védőcsövezését elkészítheti a villanyszerelő is, de rendszerelemeit csak tűzvédelmi szakvizsgával rendelkező személy telepítheti, kötheti be, és a programozást, tesztelést is csak ő végezheti.

8.1.6.1. Az üzembehelyező mérnök és a felelős műszaki vezető

Az üzembehelyező mérnököt a megrendelő bízta meg a létesített automatikus tűzjelző rendszer teljes ellenőrzésére.¹⁴ Az üzembehelyező mérnök felelős a rendszeren minden üzemi próba elvégzéséért, ellenőrzi, hogy a kivitelezett rendszer megfelel-e az engedélyezési tervdokumentációban leírtaknak, ellenőrzi a felhasznált anyagokat, valamint a szerelés szakszerűségét. Az üzembehelyező mérnök az üzembe helyezésről jegyzőkönyvet készít, majd írásban nyilatkozik az üzembe helyezés megtörténtéről. Üzembehelyező mérnöki

¹¹ A nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény felhatalmazása alapján.

¹² Tűzvédelmi műszaki irányelvek. Forrás: www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=tuzmegelozes_otssz_iranyelvek (A letöltés dátuma: 2018. 05. 15.)

¹³ Beépített tűzjelző berendezések kivitelezését, karbantartását, javítását, telepítését, felülvizsgálatát végzők.

¹⁴ Feladatait az Országos Tűzvédelmi Szabályzat 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet 158. § tartalmazza.

feladatokat tűzjelző rendszerek tervezésére jogosító tűzvédelmiszakvizsga-bizonyítvánnyal lehet ellátni.

A felelős műszaki vezető (FMV) a kivitelező által megbízott személy, aki a szerelési munkát szervezi, irányítja és ellenőrzi.¹⁵ Minden építési engedélyhez vagy az Étv. 33/A. §-a¹⁶ szerinti egyszerű bejelentéshez kötött kivitelezési tevékenység esetén meg kell bízni felelős műszaki vezetőt a kivitelezés irányításával. A FMV közreműködik a használatbavételi engedélyezési eljárásban, az alvállalkozói teljesítéseket igazolja, vezeti az építési naplót (amennyiben erre a kivitelezőtől megbízást kapott). A felelős műszaki vezető a kivitelezés helyszínén betartatja az adott helyszínen érvényes munkavédelmi, egészségügyi, tűzvédelmi, környezetvédelmi stb. előírásokat.

A villamos területen tevékenykedő felelős műszaki vezetőket a 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet alapján a Magyar Mérnöki Kamara tartja nyilván, a jogosultsági kérelmeket a kamara bírálja el.

8.1.6.2. A tűzjelző rendszerek üzemeltetési, karbantartási feladatai

A beépített tűzjelző berendezések üzemeltetésére, karbantartására vonatkozó követelményeket az OTSZ tartalmazza.¹⁷ A tűzjelző berendezés üzemeltetéséről és karbantartásáról üzemeltetési naplót kell vezetni. Az üzemeltetési naplóban meg kell nevezni többek között a rendszer kezelésére oktatásban részesült személyeket, fel kell benne tüntetni a rendszer főbb adatait, a tűzátjelzés módját, az átjelzést fogadó szervezet adatait, az illetékes tűzoltóság adatait, valamint a rendszer karbantartását végző szervezet adatait. Az üzemeltetési naplót minden nap kell vezetni, és az utolsó bejegyzéstől számított öt évig meg kell őrizni. A napló napi, havi, negyedéves és féléves ellenőrzéseire vonatkozó követelményeket az OTSZ részletesen tartalmazza.

A napi ellenőrzést az üzemeltető végzi. Ennek során ellenőrizni kell, hogy a rendszer hibamentesen működik-e, ha hibát jelez a rendszer, akkor értesítették-e a karbantartót. Ha előző nap történt hibabeírás a naplóba, akkor ellenőrzi, hogy a hiba elhárítására történt-e megfelelő intézkedés. Végül ellenőrzi, hogy a központ minden állapotjelzője megfelelően működik-e. Ez az ellenőrzés általában egyetlen gombnyomással elvégezhető a tűzjelző központon. Az ellenőrzés tapasztalatait beírja az üzemeltetési naplóba, amely bejegyzést aláírásával hitelesíti.

A havi ellenőrzést szintén az üzemeltető végzi. A havi ellenőrzés során meg kell győződni arról, hogy a naplót az elmúlt hónapban folyamatosan vezették-e, hogy a rendszer felügyeletét ellátók részesültek-e oktatásban, illetve hogy a tűzjelző központ eseménynyomtatójához rendelkezésre állnak-e nyomtatási kellékek (papír, festékszalag, patron stb.).

A rendszer negyedéves ellenőrzését szintén az üzemeltető végzi. Ekkor ellenőrzi mindent, amit a napi és havi ellenőrzés során szokott, ezenfelül pedig meggyőződik arról, hogy történtek-e az épületben olyan átalakítások, vagy változtak-e helyiségfunkciók oly módon, hogy azok a telepített automatikus érzékelők működőképességét hátrányosan befolyásolják.

¹⁵ Feladatait a 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építőipari kivitelezési tevékenységről 13. § tartalmazza.

¹⁶ 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről.

¹⁷ Országos Tűzvédelmi Szabályzat 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet 253. §

Meggyőződik arról is, hogy a kézi jelzésadók jól látható, elérhető helyen vannak-e, nem kerültek-e kitakarásra. Ellenőrzi, hogy a hangjelzőket nem burkolták-e le, hangjuk jól hallható-e. Végül ellenőrzi, hogy a jelzések helyének beazonosítását segítő táblázatok, rajzok rendelkezésre állnak-e, ha van grafikus megjelenítő, akkor az üzemképes-e.

A rendszer féléves ellenőrzését, karbantartását a tűzvédelmi szakvizsgával rendelkező szerződött karbantartó végzi. Ilyenkor az üzemeltető feladata, hogy biztosítsa a karbantartó munkáját, tegye lehetővé, hogy a szakember minden tűzjelző eszközhöz hozzáférjen. A karbantartás során meg kell győződni arról, hogy a naplóba az elmúlt fél évben történt hibabejegyzésekre történt-e megfelelő intézkedés, a hibákat elhárították-e, a rendszer üzemképes és hibamentes-e. A karbantartó feladata, hogy ha bármilyen nem megfelelőséget tapasztal, akkor tegyen javaslatot a rendszer helyreállítására, fejlesztésére. A karbantartónak minden jelzési zónában legalább egy kézi jelzésadót és egy automatikus érzékelőt működtetnie kell, és meg kell győződnie arról, hogy a jelzések pontosan megjelennek-e a tűzjelző központon, elindulnak-e a szükséges vezérlések, megszólalnak-e a hangjelzők, illetve, hogy átmegy-e az átjelzés a felügyeleti központba. Ellenőrzi továbbá az akkumulátorok működőképességét, ha szükséges, cseréjüket is elvégzi, és ellenőriz mindent, amit a gyártó, a telepítő vagy a rendszer forgalmazója előírt.

Az éves karbantartást szintén a szerződött szakvizsgával rendelkező karbantartó végzi. A karbantartó évente ellenőrzi az összes érzékelő működőképességét azok kivételével, amelyeket a féléves karbantartásnál már ellenőrzött. Ezenkívül pedig elvégez minden olyan feladatot, amit a féléves karbantartás során kell megtennie.

8.1.6.3. Rendkívüli felülvizsgálat

Rendkívüli felülvizsgálatot kell végrehajtani a tűzjelző rendszeren az alábbi esetekben:

Tűzeset után

Attól függetlenül el kell végezni, hogy a tűzjelző rendszer jelzett-e. Amennyiben jelzett, akkor meg kell vizsgálni, hogy kellő részletességgel jelenítette-e meg a jelzéseket, elvégezte-e szükséges vezérlési feladatait, küldött-e átjelzést a felügyeleti központba. Meg kell vizsgálni, hogy a tűz következtében nem károsodott-e a rendszer. Ha a rendszer javítása szükséges, akkor el kell végezni a javítást.

Téves riasztás esetén

Meg kell vizsgálni, hogy mi váltotta ki a tűzjelzést. Ha üzemszerű téves riasztás¹⁸ keletkezett, akkor javaslatot kell tenni a téves riasztást okozó körülmény megszüntetésére. Ha nem szüntethető meg, akkor javaslatot kell tenni a téves riasztást produkáló érzékelők cseréjére

¹⁸ Üzemszerű téves riasztásról beszélünk, amikor egy helyiségben olyan megtévesztő jelenség keletkezik (nem tűz), ami tűzjelzést okoz az automatikus tűzjelző rendszeren.

olyan érzékelő alkalmazásával, amelynél az időszakosan vagy folyamatosan fennálló meg tévesztő jelenség nem okoz téves jelzést.

A rendszer meghibásodása esetén

Meg kell vizsgálni, hogy mi okozta a hibát, hogy a hiba milyen hatással volt a rendszer működésére, majd el kell végezni a meghibásodott elemek cseréjét-javítását.

A rendszer változtatása esetén

A megváltozott rendszerrészen az éves felülvizsgálatot kell elvégezni.

Hosszú üzemszünet¹⁹ után

Az éves felülvizsgálatot kell elvégezni.

Új karbantartóval kötött szerződés után

Ellenőrizni kell a szükséges iratok meglétét, és az éves felülvizsgálatot kell elvégezni.
A felülvizsgálatokat minden esetben dokumentálni kell az üzemeltetési naplóban.

8.2. Tűzveszélyességi és kockázati osztályok meghatározása

Fontosabb fogalmak:

Tűzveszélyességi osztály

Az anyagra, keverékre vonatkozó besorolás, amely az anyag, keverék fizikai, kémiai tulajdonságát alapul véve, tűzvédelmi szempontból a viselkedését, veszélyességét jellemzi.

Kockázati osztály

A tűz esetén a veszélyeztetettséget, a bekövetkező kár, veszteség súlyosságát, a tűz következtében fellépő további veszélyek mértékét kifejező besorolás.

¹⁹ Országos Tűzvédelmi Szabályzat 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet 258. § (3) 30 napnál hosszabb teljes körű leállás.

Kockázati egység

Az építmény vagy annak tűzterjedésgátlás szempontjából körülhatárolt része, amelyen belül a kockázati osztályt meghatározó körülményeket a tervezés során azonos mértékben és módon veszik figyelembe.

Mértékadó kockázati osztály

Az építmény, az önálló épületrész egészére vonatkozó besorolás, amely megegyezik a kockázati egységek kockázati osztályai közül a legszigorúbbal.

8.2.1. Tűzveszélyességi osztály

Az anyagokat korábban öt tűzveszélyességi osztályba sorolták. Ez alapján megkülönböztettünk Fokozottan tűz- és robbanásveszélyes „A”, Tűz- és robbanásveszélyes „B”, Tűzveszélyes „C”, Mérsékelt tűzveszélyes „D” és Nem tűzveszélyes „E” kategóriát. A hatályos OTSZ-ben viszont már csak három kategóriát különböztetünk meg.²⁰ Robbanásveszélyes osztályba tartozik minden anyag, amelyet korábban „A” vagy „B” tűzveszélyességi osztályba soroltak. Tűzveszélyes osztályba tartoznak a korábban „C” vagy „D” tűzveszélyességi osztályba sorolt anyagok. Nem tűzveszélyes osztályba tartozik minden korábban „E” tűzveszélyességi osztályba sorolt anyag.

8.2.2. Kockázati osztály

Az önálló épületekre, épületrészekre, speciális építményekre vonatkozó besorolás a kockázati osztályba sorolás. Az épület kockázati osztálya határozza meg a betartandó tűzvédelmi követelményeket. Négy kockázati osztályt különböztetünk meg. Ezek a nagyon alacsony kockázati osztály (NAK), az alacsony kockázati osztály (AK), a közepes kockázati osztály (KK), illetve a magas kockázati osztály (MK).

8.2.3. A kockázati osztályba sorolást befolyásoló tényezők

A tűzveszélyességi kockázatot alapvetően meghatározza az épület rendeltetése, az ott tárolt anyagok tűzveszélyességi besorolása és mennyisége, az építmény magassága vagy földfelszín alatti létesítmény esetén a föld alatti, legalsó szintjének szintmagassága, a benn tartózkodó személyek száma és menekülési képessége, illetve az épületben folyó tevékenység.

²⁰ Az anyagok tűzveszélyességi osztályba sorolását az Országos Tűzvédelmi Szabályzat 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet 9. § részletesen tartalmazza.

Az épület magassága és befogadóképessége szintén befolyásolja a kockázati osztályba sorolást.²¹

A menekülési képesség alapján megkülönböztetünk önálló menekülésre képes, segítséggel menekülő, előkészítés nélkül menthető és előkészítéssel vagy azzal se menthető személyeket.²²

- Az önállóan menekülésre képes emberek nagyon alacsony kockázatot (NAK) jelentenek.
- A segítséggel menekülők menekítése lassabb, nehezebb, alacsony kockázatba (AK) sorolandók.
- Az előkészítés nélkül menekíthető emberek közepes kockázatot jelentenek (KK).
- Az előkészítéssel vagy anélkül se menekíthetők tartózkodására szolgáló területek magas kockázati osztályba (MK) sorolandók.

8.3. A beléptetőrendszerek

A beléptetőrendszerekre vonatkozó követelményeket az MSZ EN 60839 szabványsorozat tartalmazza.

A beléptetőrendszer egy biztonságtechnikai rendszer, amelynek biztonságtechnikai tervező-szerelő igazolvánnyal²³ és mérnöki kamarai tervezői jogosultsággal rendelkező tervező tervezhet. Biztonságtechnikai tervező-szerelő igazolványt biztonságtechnikai, híradástechnikai, távközlési, mechanikai, illetve villamosmérnöki képzettséget adó egyetemi vagy főiskolai végzettséggel lehet kérni. Az igazolványt a tervező lakóhelye szerint illetékes rendőrhatalóság állítja ki és tartja nyilván.

8.3.1. A beléptetőrendszerek tervezésének főbb lépései

A beléptetőrendszerek tervezésének első fázisában meg kell határozni a rendszer telepítésének célját. Egészen másképp kell hozzákezdeni a tervezéshez, ha egyszerűen csak illetéktelenek véletlenszerű belépését kell megakadályozni egyes helyiségekbe, vagy ha a dolgozók összes mozgását naplózni kell, és meg kell tudni határozni, hogy ki hol tartózkodik, vagy az egyes helyiségekben kik tartózkodnak. Ugyanilyen nagy különbséget jelent a rendszer kialakításában, ha a bérszámfejtés segítésére a dolgozók munkaidejének nyilvántartása a cél, vagy egy ipari objektumban a személy- és tehergépjármű-forgalom szabályozása, naplózása a feladat. Egyes telepítési helyszíneken a célt egyértelműen meghatározza az objektum rendeltetése. Egy uszodába uszodai rendszert kell tervezni, egy szállodába szállodai beléptetőrendszert. Ezekben a helyszíneken a rendszerrel szemben támasztott követelmények nagyjából azonosak.

Miután a rendszer célját meghatároztuk, megkezdhetjük a belépési pontok feltérképezését. Ehhez pontosan ismernünk kell a védendő objektumban működő szervezet folyama-

²¹ Országos Tűzvédelmi Szabályzat 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet 1. melléklet, 1. táblázat.

²² Országos Tűzvédelmi Szabályzat 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet 1. melléklet, 2. táblázat.

²³ 2005. évi CXXXIII. törvény 1. § (4)

taít, a dolgozók és gépjárműveik, valamint a vendégek várható mozgását, illetve a dolgozók, a vendégek és a behajtani szándékozó gépjárművek számát. Nagyon fontos, hogy a belépési pontokat úgy határozzuk meg, hogy azok megkerülhetetlenek legyenek. Véletlenül se fordulhasson elő, hogy egy védett területre más irányból kártyahasználat nélkül be lehet jutni.

Ha ismerjük a belépési pontok helyét, fel kell mérnünk, hogy az adott pontokon milyen elektromechanikus áteresztő szerkezetet (APAS)²⁴ alkalmazzunk. Első és legfontosabb, hogy szingularizált²⁵ beléptetést kell-e megvalósítani vagy sem. Szingularizált beléptetőpont például a forgóvillával kialakított beléptetőpont vagy gépjárműveknél a zsilipelt gépjármű-beléptetés. Ez után meg kell vizsgálnunk, hogy az adott belépési ponton fail safe²⁶ vagy fail secure²⁷ típusú áteresztőpontot kell kialakítani. A menekülési útvonalakon minden esetben fail safe beléptetőpontot kell alkalmazni, amely hiba vagy áramszünet esetén szabadon nyithatóvá válik. Vagyonvédelmi szempontból érzékeny területekre (például trezor, szervergépterem stb.) tervezhetünk fail secure beléptetőpontot, de ezeken a helyeken is lehetővé kell tenni belülről az azonosítás nélküli nyitást – tűz esetén a menekülés megkönnyítésére.²⁸ Áteresztőszerkezet személy beléptetése esetén például az elektromágneses ellenzárral szerelt közönséges ajtó vagy szingularizált beléptetés esetén a forgóvilla, gyorskapu. Gépjárműveknél a motoros kapu, a sorompó és a különféle utakadályok (blockerek) is, szingularizált gépjármű-beléptetés esetén ezek kombinációja zsiliprendszerben.

Miután megvannak a belépési pontok, meg kell tervezni a belépési pontokat összekötő kommunikációs hálózatot. A hálózatot a gyártói előírások betartásával kell kialakítani. Ez után a felhasználó segítségével meg kell határozni a beléptetőrendszer központi szerverének helyét, valamint a beléptetőrendszert kezelők körét. A kezelők részére munkaállomást kell biztosítani a megfelelő kliensszoftverekkel. A vendégkártyák kezelését megkönnyíthetjük vendégkártyakiadó terminálok telepítésével a kapun szolgálatot teljesítő öröknél vagy recepciósnál, vendégkártyát elnyelő oszlopok alkalmazásával pedig automatizálhatjuk a vendégkártyák visszavételét is.

8.3.2. A beléptetőrendszerekre vonatkozó adatkezelési szabályok

A beléptetőrendszerekben kezelt személyes adatok esetén is érvényes a célhoz kötöttség elve. Személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető.²⁹ Ezenkívül fontos, hogy csak az érintett hozzájárulásával kezelhető,³⁰ tehát minden esetben tájékoztatni kell a belépőt arról, hogy mely személyes adatait kezeli a szervezet, milyen céllal, és azokat mennyi ideig tárolja. A dolgozókat a munkaszerződésükben is lehet tájékoztatni a vállalat adatkezelési szabályairól, amelyet a munkavállaló aláírásával elfogad. Látogatók esetén egy rövid adatkezelési tájékoztató aláíratásával megtehetjük ugyanezt.

²⁴ APAS: Access Point Actuators and Sensors. Jelentése: áthaladást szabályozó eszközök és érzékelők.

²⁵ Szingularizált beléptetés esetén egy azonosítás egy belépést jelent.

²⁶ Fail safe: életvédelmi szempontból biztonságos.

²⁷ Fail secure: vagyonvédelmi szempontból biztonságos.

²⁸ Vésznyitó gomb és/vagy kulcsdoboz telepítésével.

²⁹ 2011. évi CXII. törvény 4. § (2)

³⁰ 2011. évi CXII. törvény 5. § (1) b)

A személyek beazonosíthatósága érdekében a kiadott kártyaszámokhoz elegendő eltárolni a belépő nevét, illetve a beazonosítására szolgáló fényképes igazolvány típusát és számát. Dolgozói kártyák esetén a belépési jogosultságok kezelését segíti, ha szervezeti egységenként vagy munkakörönként is csoportosítjuk a munkavállalókat, ezért a dolgozói kártyákhoz ezeket az információkat is érdemes eltárolni. Vendégek számára kiadott kártyák esetében a fenti személyes adatokon kívül rögzíthető, hogy a vendég melyik szervezettől érkezett és kihez jött.

A rendszerben a dolgozói mozgásadatok megőrzésének idejét a munkáltató határozza meg, a megőrzési időről a dolgozókat tájékoztatni kell. A megőrzési idő meghatározásánál tekintettel kell lenni a 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról 4. § (2) bekezdésére, amely szerint „a személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető”. Tehát a cég tevékenysége, illetve biztonsági folyamatai figyelembevételével azt a legrövidebb tárolási időt kell meghatározni, amelyre szükség lehet a szabálytalanságok észleléséhez. A rendszeres belépési jogosultság megszűnését követően a beléptetőrendszerben tárolt mozgásadatokat legkésőbb az adat keletkezésétől számított hat hónap elteltével meg kell semmisíteni.³¹

Vendégek esetén személyes adataikat a vagyoni védelmi törvény 32. § (2) bekezdés b) pontja alapján „alkalmi belépés esetén a távozástól számított huszonnégy óra elteltével meg kell semmisíteni”.

8.3.3. A proximity kártyás beléptetés biztonsága

A beléptetőrendszerekben alkalmazott proximity kártyák úgynevezett contactless, vagyis érintésmentes kártyák, amelyek olvastatásakor a kártyát nem szükséges hozzáérinteni az olvasóhoz. Működési elve leegyszerűsítve a következő: a proximity kártya egy passzív eszköz, nem tartalmaz semmilyen áramforrást (csak egy induktív tekercs, egy kondenzátor és egy integrált áramkör van benne, az integrált áramkör tartalmazza a kártya számát). Az olvasó folyamatosan alacsony frekvenciás (125 kHz) rádiójelet sugároz. Amikor az olvasó által sugárzott elektromágneses erőterbe belekerül a kártya, az abban lévő passzív elemek egy rezgőkört alkotva energiát nyernek ki a lekérdező olvasó erőteréből. Ezt követően a kinyert energia segítségével az integrált áramkörben tárolt kártyaszámot visszasugározzák az olvasóba. A kártya és az olvasó között a kommunikáció teljesen nyílt, semmilyen titkosítást nem tartalmaz.

Ezeket a kártyákat az olvasók – típustól függően – akár 50–60 cm távolságból is képesek olvasni. Az egyszerű működési elv és a viszonylag nagy olvasási távolság következménye, hogy ezek a rendszerek könnyen feltörhetők. A kártyaadatokat akár egy táskába rejtett nagy olvasási távolságú olvasóval be lehet gyűjteni, mivel bármilyen olvasó kérdezi, a kártya ellenőrzés nélkül elküldi a saját számát. A kereskedelemben kaphatók programozható proximity kártyák és kártyakódolók, amelyek segítségével különösebb szakértelem nélkül bárki le tud másolni egy proximity kártyát. Ráadásul a másoláshoz nem szükséges az eredeti kártya, elegendő annak számát tudni.

³¹ 2005. évi CXXXIII. törvény 32. § (3) a)

Napjainkban a beléptetőrendszerek nagy része még ilyen olvasókkal és kártyákkal működik, pedig már léteznek sokkal biztonságosabb megoldások.

Az úgynevezett hozzáférés védett rendszerek esetén az olvasók kódolt jelet sugároznak és csak a hozzájuk rendelt kártyákkal kommunikálnak. Ugyanígy a kártyák is kizárólag annak az olvasónak küldenek információt, amelyhez hozzárendelték őket. Ezeknél a rendszereknél az adatcserét minden esetben megelőzi egy hétlépcsős azonosítási folyamat. Az azonosítást követően pedig a kommunikáció titkosított formában történik, amely titkosítási folyamatban használt titkosítási kulcs véletlenszerűen generálódik minden olvasataskor. Ez az eljárás védelmet nyújt a lefigyelt kommunikáció ismétlésével szemben is.³² Az egyik legelterjedtebb ilyen kriptográf védelmet biztosító megoldás a Mifare-rendszer.

A Mifare-család is folyamatosan fejlődik, egyre több szolgáltatással és egyre nagyobb biztonságot garantáló megoldásokkal jönnek ki a gyártók. (például Mifare Ultralight, Mifare Classic, Mifare Plus, Mifare DESFire és ezeken belül is például Mifare Plus S, Mifare Plus X stb.)

8.3.4. Az ujjnyomat-azonosítás megbízhatósága, alkalmazhatósága, FAR, FRR

A legelterjedtebb biometrikus azonosítási mód az ujjnyomat-azonosítás. Az ujjnyomat-azonosítás során, az ujjbegyen található bőrredők (fodorszálak) jellegzetes mintáit, pontjait és azok egymáshoz viszonyított helyzetét tárolja a rendszer. Nagyon fontos, hogy a letárolt adatokból az ujjnyomat nem reprodukálható, tehát nem személyes adatot tárol a rendszer. Az érzékenység és az azonosítás biztonsága annál nagyobb, minél több pont egyezése szükséges az azonosításhoz. Az ujjnyomatolvasóval működő beléptetés nem feltétlenül jelent biztonságosabb beléptetést. A biometrikus azonosítás megbízhatóságának leírására használt mutatók a FAR és az FRR.

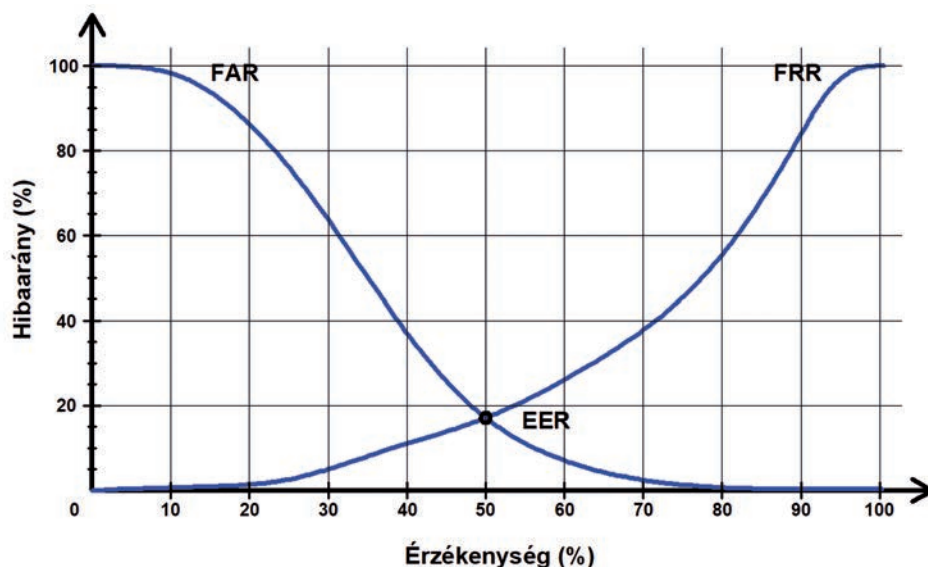
A FAR (False Acceptance Rate) téves elfogadási arányt jelent. Ez a tényező megmutatja, hogy a vizsgált biometrikus eszköz a belépésre nem jogosultak hány százalékát engedte be téves azonosítás miatt.

Az FRR (False Rejection Rate) téves elutasítási arányt jelent. A téves elutasítási arány azt mutatja meg, hogy a biometrikus azonosító a belépésre jogosultak hány százalékát utasítja el azért, mert hibásan azonosítja, vagy mert nem tudja azonosítani őket.

A téves elutasítás nem veszélyezteti a biztonságot, viszont kényelmetlenségeket okoz a rendszer használata során. A téves elfogadás azonban komoly biztonsági kockázatot rejt magában. Minél pontosabb azonosítást követelünk egy biometrikus azonosítótól, annál kisebb lesz a téves elfogadások valószínűsége, viszont annál többször fordulhat elő, hogy nem ismeri fel a belépésre jogosultat a rendszer. Másképpen fogalmazva, ha kényelmesebb beléptetést szeretnénk, akkor az érzékenységet kell csökkentenünk. A kényelmesebb beléptetés a FAR növekedését okozza, viszont ilyenkor csökken a kényelmetlenséget okozó FRR. Ha növeljük az érzékenységet, akkor biztonságosabb lesz a rendszer, de több lesz a téves elutasítások száma. Meg kell találni azt az egyensúlyi állapotot, ahol még elfogadható

³² FILKORN József (é. n.): *Fokozott biztonsági követelményszintet teljesítő RFID rendszereszközök.* (Előadás)

mértékű a FAR és az FRR. Ezt a pontot nevezzük EER-nek (Equal Error Rate), egyenlő hibaaránynak.³³

12. ábra

A hibaarány változása az érzékenység függvényében

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az ujjnyomatalapú azonosítás gyorsaságát és megbízhatóságát növelhetjük úgy, hogy az ujjnyomat-azonosítót kombináljuk kártyaalapú azonosítással. Ebben az esetben az azonosítandó ujjnyomatmintát a rendszernek nem az összes letárolt mintából kell kikeresnie (1:n alapú azonosítás), hanem elegendő az azonosított kártyához tartozó mintával összevetnie (1:1 megfeleltetés). A kettős azonosítás a beléptetés biztonságát is jelentősen növeli.

8.4. Behatolás- és támadásjelző, valamint videomegfigyelő rendszerek

A behatolás- és támadásjelző rendszerek egyik alapvető funkciója, hogy a lehető legkorábbi szakaszban érzékeljék a védett objektumba történő behatolási kísérletet. A rendszer felügyelete nemcsak az értékek tárgyiasult formájára terjed ki, hanem ide tartozik még a támadásnak kitett és jelzőeszközzel ellátott személyek kontrollálása is. Az érzékelésen és felügyeleten túl a rendszerek fontos része a riasztásjelzés és/vagy a távfelügyelet felé

³³ KOVÁCS Tibor – MILÁK István – OTTI Csaba (2012): A biztonságtudomány biometriai aspektusai. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 13. kötet. 487.

történő átjelzés. A behatolás- és támadásjelző rendszerek hatékonyságát három fő tényező determinálja:

- megfelelő tervezés;
- megfelelő kivitelezés;
- megfelelő üzemeltetés.

A behatolás- és támadásjelző rendszerre vonatkozó követelményekhez az MSZ EN 50131-1:2006/A2:2017 szabvány tartalmazza. Ezenkívül a megfelelő tervezéshez és kivitelezéshez elengedhetetlen az MSZ CLC/TS 50131-7:2010 szabvány ismerete is. Az elektronikai rendszerek gyors fejlődése kihatással van a biztonságtechnikai piacra is. Számos, régebben mechanikai érzékelési elven működő berendezést mára már processzoros jelfeldolgozású szenzorok váltották fel (például üvegtörés és rezgésérzékelők). Különböző érzékelési technológiákat dolgoztak ki, amelyek tovább bővítették az objektumvédelem technikai eszköztárát. A megnövekedett eszközválaszték nagyobb szakismeretet, pontosabb tervezést, precízebb kivitelezést és karbantartást kíván a kivitelezőcégek részéről, míg gondosabb és felkészültebb üzemeltetési feladatokat támaszt a felhasználókkal szemben. A rendszerek nagyságával nő azok bonyolultsága, összetettsége, ezzel együtt a hibaforrások és a kezelési hibák száma.

8.4.1. Behatolás- és támadásjelző rendszerek tervezése

Egy adott objektum védelmi rendszerének tervezése igen nagy szakmai ismeretet igényel. Ismernünk kell a környezett bűnügyi fertőzöttségét, meg kell vizsgálni, hogy a vagyonellenes cselekmények közül milyen elkövetési módok fordulnak elő gyakrabban (lopás, betöréses lopás, rablás, rongálás stb.). A különböző biztonságot veszélyeztető veszélyforrásokat fel kell tudni ismerni, ezeket bekövetkezési valószínűség szerint sorba kell rendezni, és a védett értékhez igazított, költségoptimalizált védelmi rendszert kell megtervezni. A feladat végrehajtásához hatalmas eszközismeret szükséges, amit nehezít az a tény, hogy a technológiai gyártásfolyamat korszerűsödése, az újabbnál újabb innovációk egy folyamatosan fejlődő és megújuló termékkínálatot eredményeznek.

A megfelelő védelem kialakításához el kell végezni a védendő objektum szabvány szerinti 4 biztonsági fokozat valamelyikébe történő besorolását. A tervezés során ügyelni kell arra, hogy az alkalmazott eszközök mindegyike legalább a biztonsági fokozatnak megfelelő minősítéssel rendelkezzen.

A tervdokumentációval szemben támasztott követelmények vonatkozásában a tűzjelző rendszerekhez hasonlóan itt is célszerű figyelembe venni a Magyar Mérnöki Kamara által kiadott *Tervdokumentációk Tartalmi és Formai Követelményeinek Szabályzata*³⁴ című dokumentációt. A tervtípusok is megegyeznek a tűzjelző rendszerek tervezése fejezetben leírtakkal, valamint a már említett MSZ CLC/TS 50131-7:2010 szabványban foglaltakkal. Lényegi különbség azonban, hogy a behatolás- és támadásjelző, videomegfigyelő-

³⁴ *Tervdokumentációk Tartalmi és Formai Követelményeinek Szabályzata* (é. n.). Forrás: www.mmk.hu/tudastar/dokumentumtar/szabalyzatok/tervdokumentacio-tartalmi-es-formaikovetelmenyei-2017.05.09.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 11.)

és beléptetőrendszerek vonatkozásában nincs olyan felügyeleti szerv, ahol kezdeményezni kell a hatósági jóváhagyást.

A kivitelezési tervdokumentáció tartalmi elemei a következők:

- előlap;
- tervezői nyilatkozat;
- tartalomjegyzék;
- előzmények;
- a védendő objektum jellemzői;
- védelmi igény;
- védelmi koncepció;
- a megvalósítandó rendszer működési leírása;
- az alkalmazott eszközök műszaki paraméterei;
- telepítési és üzembehelyezési előírások;
- üzemeltetési és karbantartási utasítások;
- mellékletek (egyeztetési jegyzőkönyvek, nyilatkozatok stb.);
- rajzmellékletek (rajzjel magyarázata, helyszínrajz, elvi nyomvonal rajzai legfeljebb 1:200 léptékben, összefüggési rajz, bekötési rajzok, amennyiben a gyártói leírásban szereplőn felül többletinformáció szükséges a telepítéshez).

8.4.2. Behatolás- és támadásjelző rendszerek telepítése

A behatolás- és támadásjelző rendszer telepítését a 2005. évi CXXXIII. a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységről szóló törvény szabályozza. Ennek értelmében a telepítést csak megfelelő szakképesítéssel és a rendőrség által kiállított, szerelési tevékenységre jogosító igazolvány birtokában lehet végezni. Ez alól kivétel lehet az elektronikai vagyonvédelmi rendszer telepítésére, szerelésére irányuló hálózatépítéssel összefüggő segédmunka, amennyiben a hálózatépítés helyszínén van olyan munkát irányító személy, aki rendelkezik a szerelésre jogosító igazolvánnyal. A rendszert a rendszertervnek megfelelően kell telepíteni. Amennyiben eltérésre van szükség, akkor azt a tervezővel egyeztetni kell. A tervtől való eltérés esetén megvalósulási tervdokumentációt kell készíteni.

A beüzemelés során minden egyes érzékelőt le kell tesztelni, és meg kell vizsgálni, hogy érzékelési tartománya kielégíti-e a tervben leírt védelmi igényeket. Külön figyelmet kell fordítani a mozgás- és rezgésérzékelőkre, amelyeknél szükség lehet az érzékenység vagy az érzékelési lefedettség beszabályozására. Ellenőrizni kell, hogy a kijelzések és az értesítések megfelelnek-e a rendszertervben foglaltaknak. Végezetül egy teljes működési tesztet kell végrehajtani, beleértve az összes figyelemfelhívó eszköz és riasztásátviteli berendezés működésbe hozását is. Ahol a riasztásátviteli berendezése része a rendszernek, ott ellenőrizni kell a riasztásfogadó központ felé történő sikeres jelzéstovábbítást is.

8.4.3. Behatolás- és támadásjelző rendszerek üzemeltetése

A behatolás- és támadásjelző rendszer megrendelőjének biztosítania kell, hogy a behatolás- és támadásjelző rendszert csak oktatott személyek kezelhessék, valamint a behatolás-

és támadásjelző rendszert a kezelési utasítások és az oktatáson elhangzottak szerint működtessék.

A rendszert célszerű rendszeresen tesztelni annak érdekében, hogy a behatolás- és támadásjelző rendszer teljesítőképessége a megkívánt szinten maradjon. A behatolás- és támadásjelző rendszer bármilyen meghibásodását haladéktalanul be kell jelenteni a hibaelhárításért felelős vagyongvédelmi cégnek. Figyelemmel kell kísérni a létesítmény használatával vagy kialakításával kapcsolatos bármilyen változást, amelyek károsan befolyásolhatják a behatolás- és támadásjelző rendszer teljesítőképességét, és amennyiben az eredeti állapot nem állítható vissza, akkor azt szintén jelezni kell a hibaelhárításért felelős vagyongvédelmi cégnek. Figyelmet kell fordítani az új belépők kezelési oktatására és a meglévők időszakos ismétlő képzésére. A működés megkezdésekor üzemeltetési naplót célszerű rendszeresíteni, amelyben nyomon követhetők a tesztelesekkel, karbantartásokkal és hibaelhárításokkal kapcsolatos tevékenységek adatai. A behatolás- és támadásjelző rendszer folyamatos és hibátlan működésének biztosítása érdekében a behatolás- és támadásjelző rendszert időszakonként karban kell tartani. A megrendelő felelőssége, hogy a behatolás- és támadásjelző rendszer megfelelően karbantartva és javíttatva legyen. E tevékenység elvégzésére a hibaelhárító/karbantartó céggel megállapodást kell kötni.

8.5. Videómegfigyelő rendszerek

Napjaink egyre divatosabb és gyakran használt kifejezése, a digitális technika jelen van a videómegfigyelő rendszerekben is. Digitalizálás során különböző, analóg jel formájában megjelenő (tárgyi) információt számítógéppel olvasható és értelmezhető, kódolt formába teszünk át. A hang vagy kép digitalizálásakor az analóg, azaz időben folyamatosan változó hang- vagy képi információt többnyire egy speciális eszközzel, hangkártyával vagy videokártyával alakítjuk számjegyekké. Ez a feladat komoly matematikai háttérrel és ennek megfelelő irodalommal rendelkezik, amelynek részletes ismertetését a könyv keretei nem teszik lehetővé.

A számítógépes képfeldolgozás során igen nagy adathalmazokkal kell műveleteket végezni. Az információt tömöríteni kell annak érdekében, hogy a képeket digitalizálás után minél kisebb méretben tudjuk tárolni vagy éppen az adott hálózaton továbbítani.

Bizonyos esetekben a tömörítést követően vissza kell nyerni az eredeti adatstruktúrát, nem engedhető meg az adat torzulása, elvesztése. Ilyen például a számítógépes fájlok tömörítése. Ezt a kis hatékonyságú tömörítési módszert nem használjuk a képek esetében. Figyelembe véve az emberi szem, illetve az agy érzékelési és képfeldolgozási korlátait, lehetőség van adatvesztéses tömörítési eljárást alkalmazni. Az adatvesztéses képtömörítésnél fontos, hogy a tömörítés során elvesztett információ csak alig észrevehető változást okozhat a képben. Az elérhető kompresszió itt sokkal jobb az adatvesztés nélküli tömörítéshez képest.³⁵

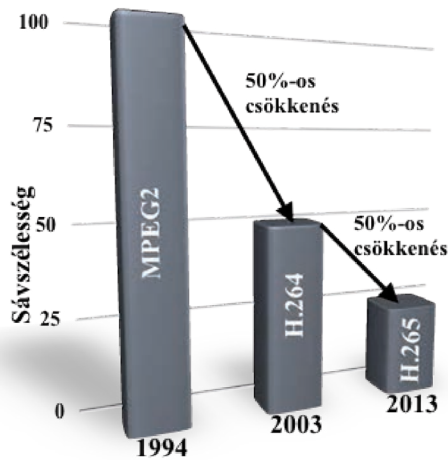
Hátránya viszont, hogy nehéz megtalálni az általánosan alkalmazható tömörítési arányt, és nem megfelelő adaptáció esetén a képtartalom jelentősen sérülhet. Az adatvesztéses tömörítés eredményessége képtartalomfüggő, így konkrét adatokkal csak a képi

³⁵ Tóth Levente (2004): *CCTV magyarul*. Budapest, BM Nyomda Kft. 209.

információ ismeretében lehet jellemezni. Tovább lehet fokozni a tömörítési rátát, ha nemcsak a mozgóképet alkotó állóképekben önmagában végezzük el a tömörítést, hanem vizsgáljuk a képkockák közötti változásokat is. Ebben az esetben sáv szélességet és tárhelyet spórolhatunk, ha a változatlan, statikusan álló háttérrel nem továbbítjuk minden egyes képkockánál. Ez a működési alapja a régi MPEG1, illetve a DVD-knél használt MPEG2, valamint ezek továbbfejlesztett, napjainkban is használatos MPEG4, H.264 és H.265 tömörítési algoritmusoknak. Általánosságban elmondható, hogy a tömörítési technológiai fejlődés és ezzel párhuzamosan a tömörítési ráta növekedési velejárója az egyre erősebb hardverigény, mind a kamera oldalán, mind pedig a képfeldolgozó (megjelenítő) végponton. A H.264 és az egyre inkább elterjedő H.265 algoritmus között akár 50%-os tömörítési hatásfokkülönbség is elérhető ugyanazon videóanyag esetén, de ennek velejárója a 10-szer nagyobb számolási igény.

Bár az ezredfordulón a szakemberek egybehangzó véleménye volt, hogy a digitális képtovábbítás néhány éven belül átveszi a vezető szerepet a biztonságtechnikai videomegfigyelő rendszerek terén, ez azonban mégsem így történt. Ennek több oka volt:

- A számítástechnikai hálózaton (továbbiakban IP-hálózaton) történő képtovábbítás megfelelő infrastruktúra kiépítést, az addig megszokott koaxiális kábeltől eltérő adatkábelezést és aktív elemeket, valamint informatikai jártasságot igényel.
- Az aktív elem és a videoeszköz közötti távolság, az úgynevezett szegmenshossz nem haladhatja meg a 100 métert (a Duplex 100Mb/s 5. kat. UTP esetén).
- Lehetőség van ugyan a már meglévő informatikai hálózatot megosztani, és a videó képi továbbítására is felhasználni, azonban ebben az esetben gondoskodni kell arról, hogy a hálózathoz egyébként hozzáférők, de a videomegfigyelő rendszer szempontjából jogosulatlan felhasználók a biztonságtechnikai adatfolyamhoz, illetve az ide tartozó eszközökhöz ne férjenek hozzá. Ilyenkor az informatikai rendszergazdának arra is kell figyelnie, hogy a folyamatos jó képminőség érdekében megfelelő sáv szélességet allokáljon a videófolyam számára, viszont ez ne menjen az egyéb információs adat rovására.
- A kép digitalizálása, tömörítése, majd a megjelenítéskor a visszaalakítása, valamint a hálózati késleltetés (network latency) miatt a monitoron az események akár néhány másodperces késleltetéssel jelenhetnek meg.
- Az 1998-ban megjelenő SMPTE 292M HD-SDI szabvány, majd az ezt követően folyamatosan piacra kerülő szabvány szerinti eszközök lehetővé teszik a HD (high-definition, 1920 x 1080 pixel) felbontású digitális képek továbbítását koaxiális hálózaton keresztül. Ezekkel az eszközökkel lehetőség volt a régi, de jó minőségű analóg kamerahálózatot megtartva HD-felbontású rendszerre átállni.

13. ábra

Különböző tömörítési algoritmusok

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az IP-kamerák gyors előretörésének legnagyobb gátja az analóg HD CCTV- (Closed Circuit Television, azaz zárt láncú televíziós) rendszer piacra kerülése lett. 2012-ben a HD-TVI rendszer amerikai cég általi kifejlesztésére még abban az évben megjött a válasz egy kínai cégtől az általuk megjelentetett HD-CVI-rendszerrel. Egy évvel később egy koreai csip-gyártó is beszállt a versenybe egy harmadik, AHD-formátummal. A három HD CCTV-rendszer elemei egymással nem kompatibilisek. Mindössze egy közös tulajdonsággal rendelkeznek. Mindhárom képes koaxiális hálózaton keresztül nagy felbontású képek analóg formában történő továbbítására. Mára mindhárom rendszer mögé igen nagy számban felsorakoztak azok a gyártók, amelyek piaci részesedést akartak a HD CCTV területén. Vannak olyan termékek (például képrögzítők), amelyek képesek mindhárom formátum feldolgozására. Mind a három rendszer tekintetében folyamatos a fejlesztés, amelynek köszönhetően már UHD (Ultra High Definition, 3840×2160 pixel, vagy más néven 4K-s) felbontású eszközök is elérhetők.

Ezekkel a rendszerekkel párhuzamosan az IP-kamerák eladása is folyamatosan növekszik. A Global Market Insights Inc. prognózisa szerint³⁶ 2024-re az IP-kamerák forgalma eléri a 20 milliárd dollárt. 2017 és 2024 között az átlagos éves növekedési ütem meghaladja a 25%-ot.

³⁶ *IP Camera Market to surpass \$20bn by 2024: Global Market Insights, Inc (2018).* Forrás: <https://globenewswire.com/news-release/2018/02/22/1379650/0/en/IP-Camera-Market-to-surpass-20bn-by-2024-Global-Market-Insights-Inc.html> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 15.)

8.5.1. Felbontás

A részletgazdag képalkotás alapvető igény a videómegfigyelő rendszereknél. Sokan azt gondolják, hogy ezt a célt a felbontás növelésével lehet elérni. Fontos azonban megjegyezni, hogy a nagy felbontás szükséges, de nem elégséges feltétele a részletgazdag képalkotásnak! A képminőséget befolyásoló tényezők:

- objektív minősége, határfelbontása;
- tömörítés;
- hőmérséklet;
- fényviszonyok.

Az objektív is rendelkezik határfelbontással. A határfelbontást meghaladó sűrűséggel elhelyezkedő fekete-fehér vonalakat az objektív már nem képes feketeként és fehéreként leképezni. Helyette a fekete és fehér csíkok helyén is szürke „vonalakat” kapunk. Így a kamera képérzékelőjének egymás mellett lévő elemi pixelei ugyanazon információt kapják. Hiába a HD-felbontás, ha a képet alkotó pixelek között nincs információkülönbség.

A tömörítésénél fontos a megfelelő tömörítési algoritmus és a bitráta (másodpercenként feldolgozott egységnyi információ) kiválasztása. A környezeti hőmérséklet növekedésével a kamera (megfelelő hűtés/szellőztetés) hiányában egyre több zajt termel. Az így keletkező „mákos” kép apró részleteinek felismerését a zaj gátolja.

Hasonló a probléma az alacsony környezeti megvilágítás esetén. A kép részletgazdagsága és kontrasztossága akár felére is eshet a normál megvilágításhoz képest. Kis formátumú, de nagy (például 4K-s) felbontású biztonságtechnikai kameráknál ráadásul az extrém nagy megvilágítás (például nappali kültéri fényviszonyok) is a felbontás csökkenését okozhatja.³⁷

A 2011. évi CXII. törvény az információk önrendelkezési jogról és az információszabadságról 3. § (2) bekezdéséből levezethető, hogy a személyekről készített képfelvétel személyes adatnak, a (10) bekezdés alapján pedig a képfelvétel-készítés adatkezelésnek minősül. A törvény szerint személyes adatot csak meghatározott célból lehet gyűjteni. Ugyanerről a kérdésről az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (GDPR) szintén előírja a kamerás felvételek jogalapjának meghatározását, amelyről az érintetteket tájékoztatni is kell. A biztonságvédelmi célból felszerelt kamerás megfigyelésre alkalmazandó jogalap a jogos érdek, amely a GDPR-rendelet 6. cikk (1) bekezdés *f*) pontjában található. Mindezeket figyelembe véve már a videómegfigyelő rendszer telepítése előtt, a felmérés időszakában megrendelővel közösen kell tudni meghatározni a telepítendő kamera célját. Ez a „célhoz kötöttség elve” betartásának alapvető feltétele. A célok között szerepelhet a tömegfelügyelet, személyek vagy tárgyak mozgásának vagy egyéb események észlelése, megfigyelése, felismerése, azonosítása. Időnként szükség lehet olyan minőségű képekre is, amelyek a részletes kivizsgálást is segítik.

Az MSZ EN 62676-4:2015 szabvány részletesen foglalkozik a különböző feladatokhoz adaptált felbontásértékekkel. A felismerni kívánt személy, tárgy vagy cselekmény

³⁷ TÓTH Levente (2016): Limitation in the Application of High Resolution Image Sensors. *National Security Review*, 2. sz. 111–114.

vonatkozásában a különböző megfigyelési célokhoz rendelt minimum felbontási értékek a következők:

- áttekintés vagy tömegfelügyelet esetén 12,5 pixel/méter
- észlelés esetén 25 pixel/méter
- megfigyelés esetén 62,6 pixel/méter
- felismerés esetén 125 pixel/méter
- azonosítás esetén 250 pixel/méter
- kivizsgálás esetén 1000 pixel/méter.

Fontos azonban még egyszer megjegyezni, hogy önmagában a megadott méterenkénti pixel-szám teljesülése kevés az adott megfigyelési cél elérésére. Mindenképp ügyelni kell arra, hogy az egymás melletti pixelek önálló, a valóságot reprezentáló információtartalommal rendelkezzenek.

8.5.2. Videóanalitikák

A videómegfigyelő rendszerek által hatalmas adatmennyiség keletkezik. Az IHS Markit piackutató cég felmérése szerint³⁸ 2015-ben az újonnan telepített HD-felbontású kamerák 566 petabájt adatot generáltak. Ez az adatmennyiség körülbelül 11,3 millió kétrétegű Blu-ray adathordozóra fér rá. A létrehozott hatalmas adatmennyiséget ki is kell értékelni. Sokszor ez Real-Time módon, operátorok által történik. Ez az igen megterhelő munka jól képzett és a monotonitást jól tűrő személyeket kíván. Sokszor azonban nem is a fáradtság vagy a figyelmetlenség miatt kerül el az operátor figyelmét egy-egy inkriminált esemény, hanem a témérdek felügyeletére bízott kamera közül pont nem azokat a képeket figyeli, amelyeken a fontos esemény zajlik. A videóanalitikai szoftverek elvégzik az operátor helyett a kép kiértékelését, és a meghatározott kritériumok elérésekor riasztást adnak. Ezek a kritériumok lehetnek előre definiáltak, de legtöbbjüknel változtatható, illetve az adott helyszínhez adaptálható. Az egyszerűbb analitikák statikusak, míg a bonyolultabbak ön tanulók, illetve dinamikusak. Az első csoportba tartozó, pixelváltozás alapján működő legegyszerűbb képkéértékelő algoritmusok közé tartozik a mozgásérzékelés. Itt adott mennyiségű pixelcsoport változása okoz riasztást. Ennél az egyszerű algoritmusnál tudjuk paraméterezni a pixelcsoport nagyságát, időbeni lefolyását és az érzékenységet. Mivel a képtartalom belül a pixelcsoportok vektoriális elmozdulásának figyelése nem feladat, így sokszor a megvilágítási viszonyok megváltozása már (téves) riasztást okoz (például villámlás).

Adott pixelcsoportok képtartalom belüli elmozdulásának figyelése már lényegesen fejlettebb technológia. Ennél a megoldásnál az elmozdult pixelcsoportot objektumként kezeljük. A sebességből és a vektorparaméterekből következtethetünk az elmozdulás irányára. Ez csökkentőleg hat a téves riasztásokra, valamint a valószínűtlen mozgási értékek abnormális mozgásra utalnak. Mára a különböző algoritmusok már képesek gépjárműveket

³⁸ WOODHOUSE, Josh (2016): Big, big, big data: higher and higher resolution video surveillance. *IHS Markit Technology*, 2016. 01. 26. Elérhető: <https://technology.ihs.com/571026/big-big-big-data-higher-and-higher-resolution-video-surveillance> (A letöltés dátuma: 2018. 05. 21.)

kategorizálni (kerékpár, személyautó, busz stb.), személyek nemét és hozzávetőleges életkorát felismerni.

Rögzített felvételeknél az esemény-visszakeresést gyorsítja, hogy a különböző eseményekről szóló információt kiszedjük a képből, és ezeket szöveges formátumban, úgynevezett metaadatként egy adatbázisban tároljuk. Az adatbázisban például egy vonalatlépés szóra történő találat sokkal gyorsabb, mintha a többórás videofelvételt analizálnánk újra.

Vannak gyártók, amelyek az analitikákat a kamerákba implementálják, és vannak szoftverfejlesztők, amelyek szerveroldali analitikákat fejlesztenek. Mindkét megoldásnak vannak előnyei és hátrányai. Kameraoldali analitika esetében rendelkezésre áll lokálisan a jó minőségű, kevésbé tömörített videokép. Így az analitika hatáskora lényegesen jobb tud lenni. Lehetőség van eseménymentes időszakban kevésbé jó minőségű, ellenben kisméretű képek átvitelére, abban az esetben, ha a kamerába épített analitika eseményt érzékel, akkor a képek minősége is jobb lesz. Ezzel szemben a legtöbb gyártónál akkor is kifizetjük a kamerába épített képelemző szoftvert és persze a hozzá tartozó hardvert, ha nincs is rá szükségünk. Szerveroldali analitika esetében a szükséges darabszámú kameralicence vásárolható. A kamerákba épített tárterület, processzorsebesség és -típus limitálja az analitikák mennyiségét és fajtáját. Egy új fejlesztésű, erősebb hardverigényű képelemző algoritmus kamerába történő utólagos betöltése korlátokba ütközhet. Szerveroldalon a hardver bővítése, gyorsítása egyszerűen megoldható.

8.6. Kibervédelem az elektronikus védelmi rendszereknél

A különböző elektronikai jelzőrendszerek már nemcsak önmagukban, azaz a rendszer alkotóelemeivel kommunikálnak, hanem képesek más rendszereknek információt továbbítani, vagy onnan fogadni és értelmezni. Megjelentek a piacon az úgynevezett M2M-eszközök (Machine-to-Machine: azaz gépek közötti adatkommunikációs technológia), amelyek intelligens módon képesek a keletkező adatokat feldolgozni és továbbítani más gépekhez vagy a felhasználóhoz. Mára már a rendszerek egymásba ágyazása, integrálása is sokkal mélyebben (szoftveres úton) történhet meg, szemben a tíz évvel ezelőtti relés kimenetek és bemenetek (hardveres) összekapcsolásával. Az IP-kamerák megjelenése magával hozta a kamera távoli elérésének igényét. A piaci pozíciók stabilizálása érdekében a gyártók felgyorsított fejlesztési, gyártási és tesztelési fázisokat alkalmaznak, amelyek következtében nemcsak a minőség, a tartósság szenved csorbát, hanem kevesebb figyelem jut az eszközök kiberbűnözéssel szembeni védelmére is. Ez utóbbi pedig közvetlenül vagy közvetve is súlyos kockázatot hordoz egy biztonsági rendszer tekintetében. A gyártó által véletlenül (vagy szándékosan) nyitva hagyott rejtett hozzáférés (backdoor) közvetlen lehetőséget biztosít a teljes kontroll átvételére az adott eszköz felett. Közvetve pedig – e bejáratot kihasználva – megnyílik a lehetőség más, szintén az adott belső hálózatra csatlakozó eszközök elérésére is. A cseh Biztonsági Információs Szolgálat (BIS) már a 2014-es évi jelentésében az alábbiakat írta: „Az elmúlt évekhez hasonlóan a BIS olyan készülékek és technológiák felderítésére összpontosított, amely a biztonságot fenyegető potenciális veszélyt rejt magában. 2014-ben a BIS vizsgálata kiterjedt többek között az IP-kamerákra is (hálózatos kamerákra, webkamerákra). A BIS-hez eljutott információkat megerősítették a saját megállapításaik is, amely szerint egy IP-kamerában olyan firmware-t találtak, amely

nem dokumentált rendszergazdafiókot (backdoor) is tartalmazott. A hálózatra történő csatlakozást követően a kamera kommunikálni próbált egy előre beállított domainszerverrel, ami valószínűleg egy nagyobb felhőtároló része lehetett. Hackerek a böngészőbe beírt lekérdezési karakterlánc segítségével a fent említett backdooron keresztül elérhetik a kamerát.”³⁹

A szolgálatok által közzétett észrevétel nem egyedi. Az interneten több olyan esettel is találkozhatunk, ahol – többnyire kínai – gyártókat támadnak azzal, hogy adathalászás vagy kémkedés céljára fenntartott backdoorokat⁴⁰ tartalmaz az eszközt működtető firmware-jük.⁴¹

Amennyiben a szándékosságot kizárjuk, akkor feltételezhetnénk azt is, hogy a biztonságtechnikai eszköz-gyártók szoftverfejlesztői biztonságvédelmi szempontból kevésbé hozzáértők a szoftverírásban, vagy hanyagság, időhiány miatt nem írják meg megfelelő biztonsági szinten a programot. Bár találhatunk erre is példát (amikor a hozzáférési jelszót titkosítás nélkül, sima szöveggént tárolják, vagy webes hozzáférés esetén egyes aloldalak autentikáció nélkül is elérhetők), mégsem csak erről van szó. 2016 nyarán került napvilágra, hogy a világ 67 országában jelen lévő informatikai nagyvállalat eszközeiben szoftveres biztonsági rést találtak, amely több mint 120 különböző típusú berendezést, köztük biztonságtechnikai eszközöket és kamerákat is érint.⁴² A gyártó a honlapján elismerte a hibát,⁴³ és körülbelül másfél hónap alatt megszüntette a biztonsági rést. Ekkora cégnél, ilyen fejlesztői háttérrel nem beszélhetünk hozzá nem értésről. Ebben az esetben egy beépített kényelmi szolgáltatás (az eszközök távoli elérése a cég szerverén keresztül) okozta az alapproblémát. A túl sok eszközhöz rendelt funkció, a beállítási lehetőségek széles skálája és persze a gyors piaci megjelenés miatt valószínűleg nem történt mindenre kiterjedő, alapos sérülékenységi vizsgálat. Az utólagos szoftverjavítás üdvöztető, azonban van egy nagy problémája. Nagyon sok magánfelhasználó, de még komoly cégek is úgy próbálnak üzemeltetési költségeket megtakarítani, hogy nem kötnek karbantartási szerződéseket. Így viszont elmaradnak a szoftverfrissítések, olyan patch-ek, upgrade-ek telepítése, amellyel a gyártó a biztonsági réseket próbálja befoltozni.

Az eddigiekből látható, hogy a technológiai fejlődésnek vannak árnyoldalai is. Egyrészt az új, korszerű berendezések nem csak a védelem, az elhárítás oldalán jelennek meg, másrészt pedig pont a kifelé zajló kommunikáció teremtett egy rést a kívülről jövő támadhatóságban. Szintén a fejlődésnek tudható be, hogy igen nagy mértékben megnövekedett az informatikai úton előálló adathalmaz, amelyben lehetnek személyes, minősített vagy éppen ipari kémkedésnek kitett adatok is. Ebből fakad, hogy a védendő materiális értékek,

³⁹ Annual report of the Security Information Service for 2014. BIS. Forrás: www.bis.cz/vyrocní-zpravaEN6c8d.html?ArticleID=1096#_Toc383177470 (A letöltés dátuma: 2018. 06. 02.)

⁴⁰ Yu, Xiao (2016): Is the World's Biggest Surveillance Camera Maker Sending Footage to China? *Voa News*, 2016. 11. 21. Forrás: www.voanews.com/a/hikvision-surveillance-cameras-us-embassy-kabuk/3605715.html (A letöltés dátuma: 2018. 07. 21.)

⁴¹ REYNOLDS, Jake (2013): Dahua DVR Authentication Bypass – CVE-2013-6117. *Depth Security*, 2013. 11. 13. Forrás: <https://depthsecurity.com/blog/dahua-dvr-authentication-bypass-cve-2013-6117> (A letöltés dátuma: 2018. 05. 15.)

⁴² KOVACS, Eduard (2016): Serious Vulnerability Affects Over 120 D-Link Products. *Security week*, 2016. 07. 07. Forrás: www.securityweek.com/serious-vulnerability-affects-over-120-d-link-products (A letöltés dátuma: 2018. 05. 20.)

⁴³ Regarding Senr.io Vulnerability Affecting Many D-Link Products. *D-link*. Forrás: www.dlink.com/uk/en/support/support-news/2016/july/15/senr-io-vulnerability (A letöltés dátuma: 2018. 05. 07.)

javak egyre inkább kiegészülnek kevésbé kézzel fogható, de egyes esetekben igen nagy értéket képviselő információkkal, adatokkal is. Mindezekből következik, hogy tágabb értelmezésben a komplex objektumvédelem kialakításánál nemcsak a fizikai úton, erőszakos módon történt anyagi javak megszerzése ellen kell védekeznünk, hanem ugyanilyen fontos az alkalmazott információs rendszerek védelme is, amelynek fontos részhalmaza a kibertűnözés elleni védekezés. A kibertámadások célja többféle lehet. Lehet cél egy rendszer működésének gátlása, megzavarása, illetve irányulhat a rendszer adatainak megszerzésére vagy módosítására. A támadások többségét politikai és vallási aktivisták, gazdasági-bűnözői csoportok, terroristaszervezetek, illetve egyes államok titkosszolgálatai követik el. Azonban nem csak a külső támadásoktól kell félnünk. A Symantec által megjelentetett *Organizational Security and the Insider Threat: Malicious, Negligent and Well-Meaning Insiders* című tanulmányban⁴⁴ nemzetközi kutatásokra alapozva vizsgálta azokat az adatvesztéseket, amelyeket belső munkavállalók okoztak. A nemzetközi kutatásba összesen hat ország (Anglia, Egyesült Államok, Kanada, Magyarország, Lengyelország és Dél-afrikai Köztársaság) 3250 irodai dolgozóját vonták be. A megkérdezettek közel fele (48%-a) dolgozik távoli elérést is használva. Közülük 37,5 % használ nem biztonságos hozzáférést. A dolgozók közel háromnegyede (71%) küld bizalmas anyagot a privát e-mail-címére, hogy a vállalaton kívül is dolgozhasson vele. A megkérdezett munkavállalók kétötöde (42%-a) másolta kódolás vagy egyéb védelem nélküli USB-re az irodai munkáját, és vitte haza további munkavégzés céljából. Az esetek 90%-ban a vállalatok rendelkeztek IT-biztonsági szabályzattal, de ez nem akadályozta meg a munkavállalókat a fentiek elkövetésében. E problémák megoldása történhet átfogó, mindenre kiterjedő informatikai szabályozással és a munkatársak megfelelő képzésével, tudatosságuk növelésével. Mindkét megoldás célja, hogy védjük és megőrizzük emberi és technológiai erőforrásainkat.

8.7. Új típusú eszközök a magánbiztonságban

A 21. század új, biztonságvédelem szempontú kihívása a pilóta nélküli repülőgép (UAV, Unmanned Aerial Vehicle), vagy más néven drón. Bár katonai repülésre már az 1960-as évek elejétől alkalmazzák, polgári elterjedése csak néhány éve számottevő. Magyarországon polgári védelem, katasztrófavédelem, közbiztonság, közrendvédelem céljára több mint 10 éve használják.⁴⁵ Az eszköz segítséget nyújt(hat) a zöldhatár figyelése során, az árvízi védekezésben, az erdőtüzek felderítésében, a közlekedési helyzet ellenőrzésében, az elfogások, rajtaütések tervezésében és ezek távoli megfigyelésében, valamint a tömegrendezvények biztosításában.⁴⁶

⁴⁴ WALL, David S. (é. n.) *Organizational Security and the Insider Threat: Malicious, Negligent and Well-Meaning Insiders*. Forrás: www.symantec.com/content/de/de/about/downloads/press/WP_Organizational_Security_and_the_InsiderThreat_Malicious_Negligent_and_Well-Meaning_FINAL.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 02.)

⁴⁵ VRÁNICs Dávid – ÜVEGES András (2015): Pilóta nélküli légi járművek fejlődése. *Felderítő Szemle*, 14. évf. 2. sz. 130.

⁴⁶ PETRÉTEI Dávid (2015): A drónok krimináltechnikai és rendészeti felhasználása. *Magyar Bűnüldöző*, 6. évf. 1–3. sz. 71–72.

Az eszköz hazai magánbiztonsági felhasználása még nem számottevő, pedig ezen a területen is számos feladatra bevethető. Hatékonyan és jól képes támogatni a nagy kiterjedésű objektumok kerítésvédelmi rendszerét. A rendszer jelzése esetén a célra repülve, gyorsan kiszűrhetjük a téves riasztásokat, illetve rögzíthetjük és nyomon követhetjük az eseményeket. Az őrzési szolgáltatás minőségének javítása érdekében használhatjuk őrzőjárat ellenőrzésére vagy éppen ennek kiváltására, azaz kültéri járőrözés végrehajtására.

Fontos kiemelni, hogy a drónok nem csak védelmi berendezésként használhatók. Napjainkban sokkal nagyobb kihívást jelent az ellenük történő védekezés. A könyv írásának időpontjában történik az egységes európai rendelet megalkotása. Az Európai Tanács elfogadta⁴⁷ az aktualizált repülésbiztonsági szabályokat. A rendeletben többek között módosítják az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség (EASA) megbízását, illetve most először uniós szintű szabályokat tartalmaznak a bármilyen méretű, polgári célokra használt drónokra vonatkozóan.

Az új szabályok meghatározzák azokat az alapelveket, amelyekkel szavatolható a biztonság, a védelem, a magánélet és a személyes adatok védelme, emellett pedig csökkentik a bürokráciát és ösztönzik az innovációt.

Független a törvényalkotás mikéntjétől, annak megjelenése csak a „jó szándékú” reptetést szabályozza, és nem gátja a különböző bűncselekmények végrehajtására bevetett drónoknak.

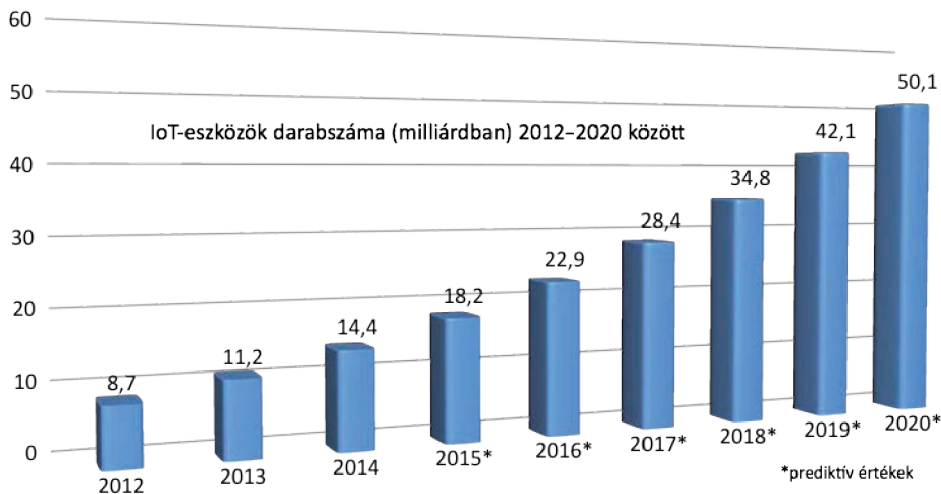
Jelenleg a kereskedelemben kapható drónok sebessége már eléri a 290 km/h-t. A jelenlegi megfizethető áru drónészlelési technológiák (radar, termokamera, hang) maximum egy-két kilométeres hatótávolságot tesznek lehetővé. Ez azt jelenti, hogy ilyen sebesség mellett körülbelül 12–25 másodperc áll rendelkezésre az észleléstől a megsemmisítésig. Ez még kevesebb is lehet, ha a drón már olyan területre ért, amely felett nem lehet lelőni (például tömegrendezvény).

A technológiai fejlődés másik nagy kockázata biztonsági szempontból az egyre nagyobb számban megjelenő IoT (Internet of Things, a Dolgok Internete, de használatos még az „Internet ott tárgyak” kifejezés is), azaz az interneten keresztül elérhető eszközök. A Cisco Internet Business Solutions Group (IBSG) tanulmánya 2020-ra 50 milliárd IoT-eszközt prognosztizál.⁴⁸ Ezzel egyetértésben, de ezen is túlmutat a Strategy Meets Action (SMA) 2014-es kutatása, amely 2035-re 1000 milliárdra prognosztizálja az IoT-eszközök darabszámát.⁴⁹

⁴⁷ *Drones: reform of EU aviation safety* (é. n.). Forrás: www.consilium.europa.eu/en/policies/drones/ (A letöltés dátuma: 2018. 05. 05.)

⁴⁸ EVANS, Dave (2011): *The Internet of Things*. Forrás: www.cisco.com/c/dam/en_us/about/ac79/docs/innov/IoT_IBSG_0411FINAL.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 03. 20.)

⁴⁹ *SMA, The Internet of Things: Creating a Connected World*. Forrás: <https://strategymeetsaction.com/about-sma/> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 16.)

14. ábra

IoT-eszközök darabszáma (milliárdban) 2012 és 2020 között

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Az eszközök választéka már jelenleg is széles körű. A már szinte hétköznapiak számító okostévéknél túl találhatunk okos hűtőszekrényt, mosógépet, kazánt, de még kávéfőzőt is. Egyre népszerűbbek az „intelligens ház” (smart home) kialakítások, amelyeknek szerves részét képezik az IoT-eszközök. Egy ilyen rendszerrel interneten keresztül mobiltelefon vagy táblagép segítségével vezérelhetjük a különböző otthoni berendezéseinket, vagy felügyelhetjük a fűtést/hűtést, a világítást, a kamerát vagy a behatolás- és támadásjelző rendszereinket. Ezek a funkciók nagyon kényelmesek, viszont számos veszélyt hordoznak magukban. Mobiltelefonunk ebben a szerepkörben egy teljesen új értelmezést nyert. Ebben az eszközbe integrálódik a teljes biztonságunk, amelyen keresztül elérhetjük otthoni és céges levelezéseinket, hálózati tárolónkat, fizethetünk vele vagy felügyelhetjük a kameráinkat, ki- és bekapcsolhatjuk a riasztónkat, illetve használhatjuk beléptetőrendszerben kártya helyett, de vezérelhetjük vele a bejárati ajtónk zárját is. Egyes gépkocsiknál már lehetőség van a telefonon keresztüli nyitásra, illetve zárásra. Mindezen funkciókhoz hozzáférhetünk egy figyelhető jelkód vagy a születési évünkre beállított jelszó birtokában.

9. A személyvédelem rendészeti jellemzői és magánbiztonsági szerepe

Nagy Tamás – Lukács Zsolt

A biztonság, különösen a fizikai biztonság iránti igény az emberi természettől elválaszthatatlan szükséglet. Ez a vonásunk nemcsak egyéni, hanem közösségi szinten is befolyásolja az emberi közösségek működését. A biztonságot egyéni szinten fenyegető események kapcsán egyre inkább kérdésessé válik, hogyan lehet megfelelni az egyéni biztonság kívánalmainak a folyamatosan változó környezetben.

A válasz sajnos nem kézenfekvő, fontos azonban megjegyezni, hogy a gazdasági és társadalmi fejlődés eredményeképpen manapság egyre több alternatív megoldás kínálkozik az egyéni biztonság megteremtésére. Az erre vonatkozó eszközök és lehetőségek rendszere összetett, a klasszikus elemek mellett a modern kor kívánalmai is megjelennek benne. Az egyéni biztonságot célzó tevékenységi kör egyik első önálló formája a személyi védelem, amely a közvetlen fizikai veszélyek megelőzését, kezelését és elhárítását helyezi szakmai alapokra.

Napjaink elvárásainak megfelelően a magánbiztonság szakemberei számára nem nélkülözhető az az áttekintés, amely bemutatja ezt a jellegében klasszikus, ám szerepében egyre inkább hangsúlyos tevékenységet. A következő fejezet célja ennek megfelelően a személyvédelem dogmatikai és jogi hátterének tisztázása, az állami rendészet és a magánbiztonság személyvédelmi tevékenységeinek összehasonlítása, illetve a személyvédelmi szolgáltatás gyakorlati jellemzőinek ismertetése. A következő pár oldal olyan elméleti felvezetőként szolgál, amely – reményeink szerint – kellő alapot nyújt azon gyakorlati ismereteknek és ajánlásoknak, amelyeket a fejezet második fele tartalmaz. Az elméleti és gyakorlati ismeretek összefoglalásának célja egyrészt a hiánypótlás, másrészt az, hogy olyan támpontot biztosítson a magánbiztonság jövőbeni szakemberei számára, amelyre munkájuk során nyugodt szívvel támaszkodhatnak.

9.1. A személyvédelem rendészeti aspektusai

9.1.1. A személyvédelem jellemzői és társadalmi rendeltetése

Mielőtt a személyvédelem elméleti hátterének ismertetésébe belekezdenénk, érdemes tisztázni azt, hogy társadalmi szempontból miért is fontos tevékenység a személyvédelem.

Az emberi közösségek kölcsönös együttműködésre épülnek, amelynek hatékonyságához – még a demokratikus rendszerekben is – nagymértékben hozzájárul a rendszerek

hierarchikus felépítése. A kialakult automatizmusok mellett a közösség (összetettebb formában társadalom) hosszabb távú működése nem biztosítható bizonyos feltételek hiányában. A modern társadalmakban ilyen feltételként jelennek meg azok a tisztségek (és a hozzá kapcsolódó személyek), amelyek hiánya (vagy akadályoztatása) a társadalmi működést is negatív módon befolyásolja. E személyek biztonsága tehát a közösség érdekei szempontjából különösen fontos, vagyis – e logika mentén haladva – a személyvédelem társadalmi rendeltetése közvetve a közösség folyamatos és zavartalan működésének biztosítása, ami egyben a személyvédelem legrégebben kialakult formája is.

A tevékenység a különösen fontos személyek védelme mellett a jogrendszer és a gazdaság viszonyrendszerében eltérő szerepet is betölt. A személyvédelem a tanúvédelem speciális formájaként az állam büntetőjogi igényéhez kapcsolódó biztosítékként is értelmezhető, amely komplex rendszerben, az úgynevezett Védelmi Programok keretében realizálódik. Ez az állami rendészet olyan speciális eszközrendszerű tevékenységeként jelenik meg, amelynek célja – a büntetőeljárás alatt vagy annak befejezését követően – az eljárás szempontjából fontos személyek védelme. A büntetőeljáráshoz kapcsolódó személyvédelem – a külön jogszabályban¹ – meghatározott feltételek esetén lehetőséget teremt arra, hogy az állam hatósági eszközökkel biztosítsa az érintettek fizikai védelmét. Ugyan a személyvédelmi feladatok ellátása ebben az esetben is a rendvédelmi szervekhez kapcsolódik, kereteit – a Védelmi Programon keresztül – magánjogi jogviszonyok (szerződések) is befolyásolják. A tanúvédelem társadalmi rendeltetése az, hogy külső eszközként funkcionáljon a büntetőjogi normák érvényre juttatásához. A tevékenység célja ebben az értelmezésben kettős: tágabb értelemben az állam büntetőjogi privilégiumának érvényesítése, szűkebb értelmezésben az eljárásban részt vevő vagy eljáró személyek egyéni biztonságának megteremtése.

Az állami működéshez szorosan kapcsolódó rendeltetése mellett a személyvédelem társadalmi szerepének létezik egy harmadik, a magánjoghoz és a gazdasági működéshez kapcsolódó értelmezése is. A rendszerváltás után kialakult gazdasági-társadalmi környezetben megnyílt a lehetőség az egyéni biztonság, illetve az ehhez kapcsolódó szolgáltatások piaci alapon történő igénybevételére. A biztonságsszolgáltatás nyereségérdekelt formában a piacgazdaság keretei között jelent meg, sok esetben az állami rendészet egyes tevékenységeihez hasonló formában. A magánbiztonsági vállalkozások portfóliójának részeként bárki számára elérhetővé vált a személyre szabott személyvédelmi szolgáltatás. Ez a folyamat a társadalom (egyéni) biztonság iránti igényét fejezte ki, amelyhez az állami rendészet eszközszerkezete sok esetben már kevésnek bizonyult. A magánbiztonság térnyerése kapcsán a személyvédelem (és a többi magánbiztonsági tevékenység) szerepe az, hogy alternatívát kínáljon az állami rendészet bizonyos tevékenységeivel párhuzamosan, és ezáltal a szabályozott környezetben a biztonsági szolgáltatások piaci alapon is elérhetőek a közösség tagjai számára.

A fenti összegzés egyben a személyvédelem egyes típusainak elkülönítésére is szolgál, mivel a tevékenység legfontosabb jellemzőit társadalmi szerepe, illetve az ehhez kapcsolódó szabályozási környezet befolyásolja leginkább. A különbségtétel, vagyis a személyvédelem formái megkülönböztetése a normatív háttér, illetve a tevékenység gyakorlati értékelése

¹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, illetve 2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról.

szempontjából sem mellőzhető. A különbségektől eltekintve a személyvédelem legfontosabb jellemzői valamennyi típusa esetén azonosak:

- a személyvédelem alanya (védett személy) kizárólag természetes személy lehet;
- a tevékenység célja e személy fizikai veszélyektől való védelme;
- a fizikai veszélyek elhárítása túlmutat a védett személy egyéni védelmi képességein;
- az elhárítani kívánt veszélyek jellemzően (de nem kizárólag) valamilyen jogellenes emberi magatartásból fakadnak, ezzel összefüggésben a veszélyhelyzet kialakulásának esélye – e személyre vonatkoztatva – viszonylag magas;
- a tevékenység védelmi jellegű, az ennek keretében alkalmazott intézkedések két részre oszthatók: megelőző és elhárító intézkedésekre;
- a tevékenység hatékony ellátásának feltétele a szakmai felkészültség.

9.2. A személyvédelem mint állami rendészeti feladat

9.2.1. A testőrségek hazai szerepe a személyvédelemben

Ahogy arról már szó volt, a személyvédelem legrégebben kialakult formája azokhoz a magas rangú személyekhez (vagy közjogi méltóságokhoz) kapcsolódik, akik közvetlen fizikai védelme pozíciójuknál fogva nélkülözhetetlen volt. A fellelhető történelmi források már az államalapítás idején is megemlítik azokat a testőralakulatokat, amelyek a fejedelmek vagy az uralkodó védelmét látták el. Ezek az egységek rendszerint a katonai alakulatok válogatott tagjaiból lettek verbuválva, ami egyúttal azt is jelentette, hogy ezek kapcsán állandó vagy érdemleges intézményi háttérrel nem érdemes beszélni. Magyarországon a személyvédelem önálló intézményi hátterének kialakulására 1760-ig kellett várni. Ebben az évben hozta létre az uralkodó, Mária Terézia a Magyar Nemzeti Testőrséget a személyével kapcsolatos személyvédelmi feladatokat ellátására.² Az önálló magyar testőrség létrehozásának jelentőségét az alábbi szempontok is alátámasztják:

- a testőrség önálló feladatkörrel rendelkezett;
- állományát előre meghatározott szempontrendszer szerint, a magyar köznemesi ifjak közül választották ki;
- a testőrség önálló, más fegyveres alakulatoktól megkülönböztetett egyenruházatot kapott;
- az alakulat fenntartása más államoktól független volt (a felállításával kapcsolatos költségeket a magyar korona alá tartozó vármegyék állták);
- a kiválasztást, illetve a testület működésével kapcsolatos kérdéseket az uralkodó rendeletben szabályozta.³

A testőrség a dualista állami berendezkedés miatt más testőrségekkel párhuzamosan működött, szerepe és rendeltetése mégis kiemelt volt.⁴ Mivel valamennyi fegyveres testület működését és belső viszonyait nagymértékben befolyásolták hazánk belpolitikai folya-

² A döntés politikai célokat is szolgált, mivel a testőrség tagjai elsősorban magyar köznemesi családokból kerültek ki, így ez a korábban nem érintett nemesi réteg részben a bécsi udvar befolyása alá került.

³ SÁGVÁRI György (2010): Testőrök Magyarországon, 18–20. század. *História*, 22. évf. 5. sz. 6–15.

⁴ A testőrségek udvari rangsorában a második helyen szerepelt.

matai, így a testőrség is jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt több mint 250 évben. Az aktuális állami vezetőkkel kapcsolatos személyvédelmi feladatok ellátása szinte folyamatosan változott intézményi és működési értelemben is. Az 1760-tól napjainkig tartó időszakban az alábbi testőrsegeket, illetve személyvédelmi feladatot ellátó szerveket érdemes kiemelni (egyes szervek időben egymással párhuzamosan – az egyes feladatokat megosztva – működtek):⁵

- Magyar Nemesi Testőrség (1760–1849);
- Magyar Királyi Nemesi Testőrség (1867–1918);
- Magyar Darabont Testőrség (1904–1918);
- Magyar Királyi Koronaőrség (1871–1918);
- Képviselőházi Őrség (1912–1945);
- Magyar Királyi Testőrség (1920–1945);
- Köztársasági Elnök Testőrsége (1946–1948);
- Belügyminisztérium Kormányőrség (1949–1990);⁶
- Magyar Köztársaság Kormányőrség (1990–1992);
- ORFK Köztársasági Őrezred⁷ (1993–2012).

9.2.2. A különösen fontos személyek védelme

A rendszerváltás előtt az állami rendészet személyvédelmi feladatait – több mint négy évtizeden keresztül – a BM Kormányőrség látta el. A rendőrségtől független fegyveres testület a pártállami vezetők védelmét, illetve az ehhez kapcsolódó objektumvédelmi feladatokat látta el, tevékenységével összefüggésben kizárólagos hatáskörrel rendelkezett. A rendszerváltás után, a rendészeti szervezetrendszer átalakítása során a Kormányőrséget (ekkor már Magyar Köztársaság Kormányőrsége) az Országos Rendőr-főkapitányságba integrálták. A strukturális változás miatt a személyvédelem (a különösen fontos személyek⁸ személyi védelmével kapcsolatos rendészeti feladatok) 1993. január 1-jétől a rendőrség feladat- és hatáskörébe került. A tevékenységhez kapcsolódó rendészeti szegmens 2010-ig egyközpontú volt, ebben az évben jött létre – a rendőrségi törvény módosításával – a Terrorrelhárítási Központ (továbbiakban: TEK), amelyet egyedi feladat- és hatáskörének részeként – a terrorrelhárítási feladatok mellett – a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelmével kapcsolatos személyvédelmi feladatokkal is felruháztak.

A kettős rendszer 2013-ban tovább bővült, mivel ebben az évben kezdte meg működését az Országgyűlési Őrség, amely – egyéb feladatai mellett – az Országgyűlés elnökének védelmét is ellátja (a Köztársasági Őrezred 2012. július 1-jén a Készenléti Rendőrségbe integrálódott, innen szervezték ki azokat a személy- és objektumvédelmi feladatokat,

⁵ A testőrfeladatok közé sorolták – a személyvédelem mellett – az objektumvédelmet, a koronaőrzést, illetve a díszelgési feladatokat is.

⁶ Más források alapján 1958-tól.

⁷ A Köztársasági Őrezred elnevezését – Kormányőrségről – 1992-ben kapta, ám az Országos Rendőr-főkapitányságba csak 1993-ban integrálták.

⁸ Jogszabály alapján állandó védelemben részesülő személyek, akik körét külön jogszabály – a 160/1996. (VI. 24.) kormányrendelet – határozza meg.

amelyeket az Országgyűlési Őrség jelenleg is ellát). A különösen fontos személyek védelmével összefüggő feladatok jelenleg az alábbi szervek között oszlanak meg:

- a Terrorrelhárítási Központ a miniszterelnök és a legfőbb ügyész;
- az Országgyűlési Őrség az Országgyűlés elnökének;
- a Készenléti Rendőrség pedig a köztársasági elnök,⁹ valamint a Kúria és az Alkotmánybíróság elnökének védelmét látja el.

A TEK és a Készenléti Rendőrség az állandó védettekkel kapcsolatos személyvédelmi feladatai mellett ideiglenes személyvédelmi, illetve a hazánkba látogató külföldi delegációkkal kapcsolatos biztosítási feladatokat is ellát (ezzel kapcsolatos feladataikat külön jogszabályok határozzák meg).

9.3. Tanúvédelem Magyarországon: a Védelmi Programok

A tanúvédelem a személyvédelem olyan egyedi formája, amely a rendőrség és más közreműködő rendészeti szervek büntetőeljáráshoz kapcsolódó operatív-védelmi tevékenységét foglalja magában. Az intézményesült tanúvédelem normatív háttérét – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény alapján¹⁰ – a 34/1999. (II. 26.) kormányrendelet teremtette meg.¹¹ A tanúvédelem fontosságát jelzi, hogy a büntetőeljárási törvényben megjelenő jogszabályi felhatalmazást nem sokkal később önálló, törvényi szintű szabályozás követte (2001. évi CXXXV. törvény),¹² amely egyúttal a személyvédelmet magában foglaló Védelmi Programról (továbbiakban: program) is rendelkezett.¹³ A programmal kapcsolatos személyvédelmi feladatok ellátására a rendőrségen belül önálló egységet hoztak létre (elnevezése Tanúvédelmi Szolgálat), és feladatkörébe utaltak valamennyi, a tanúvédelemhez kapcsolódó személyvédelmi feladatot, így például a személybiztosítási, a helyszínbiztosítási és egyéb feladatok ellátását is. A Tanúvédelmi Szolgálat személyvédelmi tevékenységét jelenleg az alábbiak jellemzik:

- a személyvédelmi feladatok ellátása a szolgálat kizárólagos hatáskörébe tartozik, de abban, bizonyos esetekben, más rendészeti szervek (például NAV, BV) is közreműködhetnek;
- a Védelmi Program elrendelésének feltétele az érintett beleegyezése (kérelme vagy hozzájárulása);
- a Védelmi Program elrendeléséről – a jogszabály rendelkezései alapján – az eljáró hatóság hoz döntést;

⁹ KR – Köztársasági Elnöki Őrség.

¹⁰ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 95. §

¹¹ 34/1999. (II. 26.) Korm. rend. a büntetőeljárásban részt vevők, valamint az eljárást folytató hatóság tagjai személyi védelme elrendelésének feltételeiről és végrehajtásának szabályairól.

¹² 2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról.

¹³ A rendőrség Védelmi Programmal kapcsolatos feladatait a rendőrségi törvény a különösen fontos személyekkel kapcsolatos személyvédelmi feladatokkal azonos pontban (Rtv. 1. § 6. pont) tárgyalja. Ezt a változtatást a 2001. évi CXXXV. törvény 43. §-a iktatta be, és 2002. április 1-jétől hatályos.

- a szolgálat személyvédelmi feladatait a program érintettjével kötött magánjogi szerződés alapján látja el, a szerződés kötelező elemeit a tanúvédelmi törvény határozza meg;
- a fizikai védelem biztosítása mellett a Védelmi Program az érintett védelmét szolgáló szociális és gazdasági intézkedésekre is kiterjed (például fedőokmányok készítése, anyagi támogatás, lakhatás és szociális ellátás részbeni biztosítása);
- az érintett védelmét szolgáló önálló intézkedéseket a büntetőeljárás során eljáró rendészeti szervek (NAV, BV) is alkalmazhatnak.

A tanúvédelemmel összefüggő személyvédelmi feladatokat a Készenléti Rendőrség Személy- és Objektumvédelmi Igazgatósága látja el.¹⁴

9.3.1. Különbségek és közös vonások

Az eltérő rendeltetés és normatív háttér ellenére a rendészeti szervek személyvédelmi tevékenységének valamennyi lényeges vonása azonos. Függetlenül az egyes szervek intézményi jellemzőitől vagy a tevékenységüket meghatározó normáktól, személyvédelmi tevékenységüket az alábbiak jellemzik:

- hatósági jogkör birtokában, közjogi felhatalmazás alapján látják el személyvédelmi feladataikat;
- rendészeti jellegüknel fogva rendelkeznek a legitim erőszak-monopólium eszközével;
- tevékenységükkel összefüggésben jogosultak hatósági intézkedéseket és kényszerítőeszközöket alkalmazni;
- szervezetük belső felépítése hierarchikus, abban parancsuralmi rendszer érvényesül;
- állományuk különlegesen képzett, hivatásos jogviszonyban álló személyekből áll.

Az állami rendészetben belül a személyvédelem intézményi háttere tagolt, egyfajta kétpólusú rendszerben létezik, amelynek egyik szereplője a Rendőrség (ORFK-KR, illetve TEK), a másik pedig az Országgyűlési Őrség.

A Rendőrségen belül személyvédelmi feladatokat nemcsak az általános rendőri feladatot ellátó szerv (Országos Rendőr-főkapitányság), hanem a Terrorelhárítási Központ is ellát, így ezekkel kapcsolatban az alábbiakat érdemes kiemelni.

ORFK – Készenléti Rendőrség

A Készenléti Rendőrség, az Rtv. 4/A. § (1) bekezdése alapján az ORFK (egyres feladatra létrehozott) önálló szerveként működik. Feladat- és hatásköre önálló, illetékessége országos, tevékenységét az országos rendőrfőkapitány közvetlen irányítása alapján látja el. A szerv feladatköre

¹⁴ A Tanúvédelmi Szolgálat 2006 és 2012 között a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) szervezeti elemeként működött, majd 2012. szeptember 1-jén integrálták a Készenléti Rendőrségbe, ahol jelenleg a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság részeként működik (Különleges Védelmi Osztály-Tanúvédelmi Szolgálat).

az alapvetően csapaterős és közrendvédelmi feladatok mellett 2012. július 1-jén – a Köztársasági Őrezred jogutódjaként – személy- és objektumvédelmi feladatokkal is bővült. A Készenléti Rendőrség az elmúlt évek belső szervezeti átalakításainak eredményeként személyvédelmi feladatait jelenleg az alábbi formákban látja el:

- a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság (továbbiakban: SZOVIG) a Kúria és az Alkotmánybíróság elnökének állandó védelmét,¹⁵ illetve a Magyarországra látogató nemzetközileg (vagy viszonyosság alapján) védett, valamint az ideiglenes védelemben részesülő személyek védelmét látja el;¹⁶
- a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóságon belül működik a Tanúvédelmi Szolgálat, amely a külön jogszabályban¹⁷ meghatározott, büntetőeljárással összefüggő személyvédelmi feladatokat is ellát;
- a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóságtól szervezetileg elkülönül a Köztársasági Elnöki Őrség (továbbiakban: KEŐ), amely a Készenléti Rendőrség parancsnokának közvetlen alárendeltségében működik. A 2015. április 1-jén létrehozott Köztársasági Elnöki Őrség a köztársasági elnökkel (és indokolt esetben hozzátartozóival) kapcsolatos személyvédelmi feladatokat lát el;
- Terrorelhárítási Központ (továbbiakban: TEK).

A TEK a rendészetért felelős miniszter (belügyminiszter) közvetlen irányítása alatt álló, országos illetékességű rendőri szerv, amely a terrorizmussal kapcsolatos – az Rtv. alapján kizárólagos jogkörrel ellátott – rendőrségi feladatai mellett a miniszterelnök és a legfőbb ügyész¹⁸ személyi védelmét is ellátja. A rendőrségi törvény felhatalmazása alapján a TEK meghatározott időtartamra jogosult – a rendészetért felelős miniszternek a külpolitikáért felelős miniszter egyetértésével meghozott döntése alapján – a külképviseletek, illetve a kormányzati tevékenység szempontjából fontos külföldön működő intézmények személyzetének személyi védelmét is ellátni.¹⁹

Országgyűlési Őrség (továbbiakban: Őrség)

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény külön fejezete rendelkezik az Országgyűlési Őrségről mint központi költségvetési szervként működő fegyveres szervről. A törvény – az Országgyűlés elnökének irányítása alatt álló szervet²⁰ – objektumvédelmi, protokolláris, illetve tűzvédelmi feladatai mellett kizárólagos hatáskörrel és országos illetékességgel is felruhazza az Országgyűlés elnökével kapcsolatos személyvédelmi fel-

¹⁵ A 160/1996. (VI. 24.) kormányrendelet 5. § (4) bekezdése alapján a rendészetért, a külpolitikáért, illetve a honvédelemért felelős miniszter is jogosult szűkebb értelemben vett személyvédelmi szolgáltatást igénybe venni, erről azonban az érintettek lemondhatnak.

¹⁶ Az ezzel kapcsolatos feladatokat – a rendőrségi törvény rendelkezései alapján – a 160/1996. (VI.24.) kormányrendelet határozza meg.

¹⁷ 2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról.

¹⁸ A legfőbb ügyész személyi védelmét 2015. április 1. óta látja el.

¹⁹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 7/E. § f)

²⁰ Magyarország Alaptörvénye, AZ ÁLLAM – 5. cikk, (9) bekezdés.

adatokat²¹ illetően. Az Őrség a rendészeti szervezetrendszer elkülönült és sajátos eleme, amely egyedi jellemzőkkel, így például a rendvédelmi szervektől eltérő szervezeti és szabályozási háttérrel rendelkezik. A személyvédelmi feladatok ellátásával összefüggésben a legfontosabb különbség az, hogy az Őrség tevékenységét teljesen eltérő normatív háttér szabályozza (erre példa például szervezeti és működési szabályzata, amelyet a házelnök külön rendelkezése határoz meg).²²

9.4. Személyvédelem mint piaci szolgáltatás

A személyvédelem gazdasági tevékenységként a piaci alapon nyújtott személyvédelmi szolgáltatások körét jelenti. A tevékenység hazai megjelenését a rendszerváltás utáni demokratikus átalakulás tette lehetővé, amelyhez a szabadpiac mellett leginkább a szolgáltatás-nyújtás szabadsága és a magántulajdon egyre erősödő szerepe járult hozzá. Szolgáltatásként a személyvédelem a biztonságsszolgáltatás egyik legfontosabb tevékenységi köre, amely a vagyonvédelemmel és a magánnyomozói tevékenységgel együttesen a magánbiztonság tevékenységi körét alkotja. A magánbiztonság egyes tevékenységei a rendszerváltás előtt tiltott tevékenységnek számítottak. A tilalmat az 87/1995. (VII. 14.) kormányrendelet szüntette meg, amely – összhangban a szabadpiacra vonatkozó szabályozással – lehetővé tette, hogy az egyes tevékenységeket a gazdasági szereplők is gyakorolhassák. A rendeleti szabályozást 1998-ban önálló szakmai törvény létrehozása követte (1998. évi IV. törvény). A törvényi szintű szabályozás célja az egyes tevékenységek, így a személyvédelmi szolgáltatás szakmai kereteinek meghatározása. A törvény a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatás kapcsán – e tevékenységek közös jellemzői folytán – a szerkezetileg együttes szabályozást követte (a törvény szövegén belül elkülönülnek a magánnyomozói tevékenységre vonatkozó szabályok). A szabályozás legfontosabb elemeit az alábbi rendelkezések jelentették:

- a törvény meghatározta a tevékenység ellátásához szükséges feltételeket (a személy- és vagyonőrök, illetve az ilyen tevékenységet ellátó egyéni vagy társas vállalkozások számára is);
- a tevékenység egyéni vagy társas vállalkozás keretében, a rendőrség által kiadott hatósági engedély birtokában végezhető;
- létrehozta a magánbiztonság szolgáltatóinak képviseleti és érdekérvényesítő szervét, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamarát (egyúttal elő is írta a kötelező kamarai tagságot);²³
- meghatározta a személy- és vagyonvédelmi tevékenység egyes elemeit;
- a szolgáltatási szerződéseket írásbeliséghez kötötte, a vállalkozások számára pedig – a hatósági ellenőrzés érdekében – előírta a szerződésekhez kapcsolódó nyilvántartási kötelezettséget;
- meghatározta a tevékenység ellátása során alkalmazható intézkedések és kényszerítőeszközök körét.

²¹ 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről 125.§ (2) bekezdés a) pont.

²² Az Országgyűlés elnökének 6/2017. házelnöki rendelkezése az Országgyűlési Őrség Szervezeti és Működési Szabályzatáról.

²³ A kötelező kamarai tagság 2012-ben megszűnt.

A piaci igények, illetve a magánbiztonság szerkezeti átalakulása miatt a törvény nem volt hosszú életű, az Országgyűlés 2005-ben új szakmai törvényt fogadott el. A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény a korábbi rendelkezések jelentős részét megtartva szabályozta a magánbiztonság egyes tevékenységeit. A jelenleg is hatályos törvény, illetve az ehhez kapcsolódó végrehajtási rendelet²⁴ rendelkezései alapján a vállalkozás keretében végzett személyvédelmi tevékenység kapcsán a legfontosabb jellemzők az alábbiak:

- a) a tevékenység egyéni vagy társas vállalkozás keretében, a rendőrség által kiadott hatósági engedély birtokában végezhető;
- b) a rendőrség jogosult a tevékenység ellátását ellenőrizni és felügyelni;
- c) a személyvédelmi tevékenység ellátására vonatkozó szerződést írásba kell foglalni;
- d) a személy- és vagyonőr-igazolványok, illetve vállalkozási engedélyek kiadása személyi és képesítési feltételekhez kötött, tevékenységet csak engedély vagy igazolvány birtokában lehet ellátni;
- e) a személyőr jogai és kötelezettségei egyértelműen meghatározottak;
- f) a tevékenység során mások jogait csak indokolt esetben lehet korlátozni.

9.5. A személyőr (testőr) tevékenységének gyakorlati kérdései

9.5.1. A védelem tárgya

A személyvédelem célja – a fizikai védelmen túl – a jogtalan támadások miatt veszélyeztetett, személyhez fűződő jogok védelme (ennek fontos feltétele a szakmai kompetencia, mivel az e jogok ellen intézett támadást a védett személy önállóan és hatékonyan nem képes szavatolni). E jogok a védelem tárgyai, amelyek általánosan elismert értékekből fakadnak. Magyarország a nemzetközi egyezményekhez²⁵ való csatlakozásával saját jogrendszerébe is beépítette az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmét, amelyek több jogág szabályozási keretei között is megjelennek. A személyvédelem szempontjából bizonyos alapvető jogok felsorolása azért nem mellőzhető, mivel a tevékenység gyakorlati célja – a fizikai védelmen keresztül – a védett személy e jogainak egyéni biztosítása. Az első és egyben legfontosabb az élethez való jog, amely az emberi életet (mint egyetemes értéket), illetve az ehhez kapcsolódó jog korlátozhatatlanságát hivatott kifejezni. Az élethez való jog mellett megjelenik az egyénhez kapcsolódó emberi méltóság is, amely összetett jogi kategóriaként más jogokat, így például a testi épséget, az egészséget, illetve a személyes szabadságot is (a büntetőjog értelmezésében – meghatározott cselekményekkel szemben – önállóan védett

²⁴ 22/2006. (IV. 25.) BM rendelet a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény végrehajtásáról.

²⁵ A legfontosabb egyezmények: emberi jogok egyetemes nyilatkozata (1948); római egyezmény – az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről (az Európa Tanács tagjai 1950-ben írták alá, hazánk 1992-ben ratifikálta); az Európai Unió alapszerződése (a benne foglalt értékek védelme hazánk 2004. május 1-jei csatlakozásával alkotmányos kötelezettségeket keletkeztet).

jogi tárgynak is tekinthető)²⁶ magában foglalja. A legfontosabb védeni kívánt jogokat az alábbi jogforrások szabályozzák:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), amely:
 - meghatározza azokat az alapvető jogokat, amelyek minden természetes személyt általánosan, egyenlő módon és azonos mértékben megilletnek;
 - nevesíti az élethez való jogot, az emberi méltóságot, illetve az önvédelemhez való jogot az alábbiak szerint:

„Az EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsődrendű kötelezettsége.

Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”²⁷

„Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.”²⁸

„Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.”²⁹

„Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”³⁰

- 2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről, amely:
 - meghatározza azokat a jogellenes emberi magatartásokat, amelyek megvalósítása az említett jogok sérelmét idézheti elő, e cselekmények megelőzése, megakadályozása vagy elhárítása a személyvédelmi tevékenység/szolgáltatás elsődleges célja (ilyen jogellenes emberi magatartásnak minősül különösen az emberölés, a testi sértés, a becsületsértés vagy az emberrablás);
 - a büntethetőséget kizáró okok körében rendelkezik azokról a körülményekről, amelyek esetén a személyőr (testőr) tevékenysége vagy cselekménye (például a támadás elhárítása) nem tekinthető jogellenesnek (jogos védelmi helyzet és végszükség esetén).
- 2013. évi V. törvény a Polgári törvénykönyvről, amely:
 - meghatározza a magánjogi szerződést, annak kötelező tartalmi elemeit, illetve a megbízási szerződés (mint a személyvédelmi szolgáltatás tipikus szerződés-típusa) legfontosabb általános szabályait;
 - kifejezi az emberi méltóság és az abból fakadó személyiségi jogok védelmét, illetve meghatározza azt, hogy mely magatartások jelentik a személyiségi jogok

²⁶ A Btk. 227. § (2) bekezdésébe ütköző tetteles becsületsértés védett jogi tárgya az emberi méltóság, így amennyiben az elkövető más bűncselekményt (például testi sértést) nem valósít meg, a személyi védelem célja értelmezhető (és kiterjeszthető) az emberi méltóság e cselekménytől történő védelmére is.

²⁷ SZABADSÁG és FELELŐSSÉG, I. cikk (1)–(3) bekezdés.

²⁸ IV. cikk (1) bekezdés.

²⁹ V. cikk.

³⁰ XX. cikk.

sérelmét (a személyvédelem kapcsán az élet, a testi épség és az egészség, illetve a személyes szabadság megsértését kell kiemelni).

A személyvédelmi szolgáltatás során a személyőrnek tisztában kell lennie azzal, hogy a tevékenysége során a védett személyt milyen jogaiban sérthetik az egyes jogellenes magatartások. Ez azért sem nélkülözhető, mivel tevékenysége során a védett személy önvédelemhez való jogának keretein belül gyakorolja a védett életének, testi épségének és egészségének, személyes szabadságának, illetve emberi méltóságának védelmét.

9.5.2. A szolgáltatás tartalma

A személyvédelmi szakemberek számára különösen fontos annak tisztázása, hogy tevékenységüket milyen szabályok alakítják, illetve azt milyen feltételekhez igazodva gyakorolhatják. A szolgáltatásnyújtás szempontjából jelentős szabályokat három fő csoportba sorolhatjuk:

Általános szabályok

Azon jogforrások szabályai tartoznak ebbe a csoportba, amelyek a tevékenység másodlagos (nem szakmai) feltételeit határozzák meg. A legfontosabb ilyen jogforrás az Alaptörvény, emellett azonban az egyes jogágak általános szabályait is figyelembe kell venni, ha azok közvetett rendelkezéseiken keresztül a szakmai tevékenységre is hatással vannak (ilyen például a büntetőjog, a polgári jog, illetve egyéb jogágak törvényi szintű szabályozása).

Szakmai szabályok

A személyőr tevékenységének szűkebb kereteit maga a szakmai törvény (Vagyonvédelmi tv.), illetve az ehhez kapcsolódó végrehajtási rendelet [22/2006. (IV. 25.) BM rendelet]) határozza meg. A szakmai jogszabályok teljeskörűen tartalmazzák azokat a szabályokat, amelyek meghatározzák például a tevékenység legfontosabb elemeit, a személyőr jogait és kötelezettségeit vagy a szolgáltatásnyújtás személyi és szakmai feltételeit.

Szerződés

A Vagyonvédelmi tv. a személy- és vagyonvédelmi tevékenység ellátását írásbeli szerződéshez köti, egyúttal meghatározza az erre vonatkozó szerződés kötelező tartalmi elemeit is. A személyvédelmi szolgáltatásra irányuló szerződés tartalmát – a Ptk. szerződésekre vonatkozó rendelkezéseivel összhangban – a felek – a minimumfeltételek, illetve a szerződésekre vonatkozó tilalmak³¹ figyelembevételével – szabadon alakítják. A szolgáltatás tartalmának

³¹ A Ptk. rendelkezései alapján a felek a szerződés tartalmát szabadon alakítják, ám az nem irányulhat például jogellenes tevékenységre, illetve mások jogát vagy jogos érdekét nem sértheti vagy veszélyeztetheti.

alapja a felek egyező akarata, ami ebben az esetben azt jelenti, hogy a szerződésben meghatározott egyedi szabályok vagy rendelkezések a szolgáltatásnyújtás formáját, terjedelmét vagy eszközrendszerét is nagymértékben képesek befolyásolni. Az ügyfél és a szolgáltató között létrejött szerződés megbízási szerződésként³² értelmezhető (ennek legfontosabb jellemzője, hogy a megbízott, vagyis a szolgáltató a tevékenység gondos ellátására, a megbízó pedig díjfizetésre köteles). Amennyiben a tevékenységet a személyőr nem egyéni vállalkozás keretében látja el, hanem valamely vállalkozás alkalmazottja, úgy az ügyfél és a szolgáltató közötti megbízási szerződés mellett a személyőr (munkavállaló) és a szolgáltató (munkáltató) közötti jogviszonyra a munkaszerződés szabályai lesznek irányadók.³³

9.5.3. A testőr³⁴ jogai és kötelezettségei

A személyőr tevékenysége során azokat a jogokat és kötelezettségeket gyakorolhatja, amelyeket – általános értelemben – a Vagyonvédelmi tv. meghatároz. A törvény a személyőr jogkörét jól meghatározott formában szabályozza, ám a törvényszövegben az egyes jogok és kötelezettségek nem különülnek el, azokat többnyire együtt nevesíti a norma szövege:

- a személyőr hatósági jogkör nélkül látja el feladatát, munkája során a hatóság tevékenységét nem akadályozhatja;
- feladata ellátása során a védett személy érdekében az általa átengedett jogokat gyakorol (például önvédelemhez való jog), ennek keretében feladata a védett személy életének, testi épségének, egészségének, személyi szabadságának fizikai védelme, illetve az emberi méltóságát veszélyeztető cselekmények elhárítása;
- a személy- és vagyonőr tevékenységi köre azonos terjedelmű, ennek keretében a személyőr jogosult:
 - a bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani;
 - a cselekmény folytatását megakadályozni;
 - az elkövetőt elfogni;
 - az elkövető birtokában lévő, a bűncselekményből vagy szabálysértésből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, a támadásra alkalmas eszközt elvenni;³⁵
 - a fenti intézkedések során az érintett személyt kilétének igazolására felszólítani, ennek eredménytelensége esetén pedig igazoltatásra jogosult hatósági személyt felkérni.

³² A megbízási szerződés általános szabályait a Ptk. 6:272–280. §-a határozza meg.

³³ A szolgáltatásnyújtás elvileg olyan formában is lehetséges, amelyben a munkáltató munkaszerződés keretén belül foglalkoztatja a munkavállalót saját védelmének ellátására. Ebben az esetben a munkaszerződésnek, illetve a munkavállaló munkaköri leírásának kell tartalmaznia a tevékenység meghatározását.

³⁴ A törvény a személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végző személyeket következetesen személy- és vagyonőrként határozza meg, a köznyelvben elterjedtebb testőr kifejezés ezzel szemben nem szerepel a hatályos normatív környezetben.

³⁵ A személyőr köteles a hatóságot haladéktalanul értesíteni, illetve a birtokába került dolgot vagy az őrizetében lévő személyt a hatóságnak átadni.

- a személyőr tevékenységének ellátása során – a testi erő kivételével³⁶ – jogos védelmi helyzetben vagy végszükség esetén a törvényben meghatározott kényszerítő-eszközöket alkalmazhat;³⁷
- a személyőr egyes jogosultságait célhoz kötött módon, a személyi szabadság és a személyiségi jogok legkisebb korlátozásával³⁸ gyakorolhatja.

Az egyes jogok és kötelezettségek vonatkozásában a törvény rendelkezéseit a szolgáltatással kapcsolatos szerződés részletszabályai – a szolgáltatás jellegével összhangban – kiegészíthetik, ám a személyőr feladata ellátása során jogkörét ebben az esetben sem lépheti túl.³⁹ A törvényi szabályozás érdekessége, hogy abban sehol sem jelenik meg olyan rendelkezés, amely a személyőrt arra kötelezné, hogy saját életét áldozza fel a jogtalan támadás elhárítása vagy más, a védett személy életét fenyegető közvetlen veszélyhelyzet elhárítása érdekében (például a munkavédelmi törvény ezzel összefüggésben a munkavállaló érdekeit védő rendelkezéseket is megfogalmaz).⁴⁰ Jogi értelemben tehát sem a szakmai törvény, sem pedig más jogszabály vagy utasítás alapján nem kötelezhető erre, szakmai-etikai szempontból azonban ez mégis elvárható (ennek hiányában okafogyottá válna a szolgáltatás igénybevétele).

9.6. Személyvédelem a gyakorlatban

9.6.1. A személyvédelem biztosítási rendszereinek összehasonlítása

A személyvédelem szerepe, jelentősége nem azokban az időszakokban, pillanatokban értékelődik fel, amikor béke, nyugalom jellemzi az emberi kapcsolatokat, hanem amikor az egyéni ellenszenv, a közhangulat valóságos cselekménnyé fajul, a védett személyt fenyegetés, támadás éri.

9.6.2. A magánszektor személyvédelmi rendszere

A magánbiztonságon belüli személyvédelmi szolgáltatást kötetlenebb jogszabályi háttér jellemzi, mint az állami rendészet esetében. A normatív háttér ugyanakkor számos kötelezettséget is támaszt a személyvédelmi szolgáltatókkal szemben, ami például a tevékenység engedélyhez kötöttségében is megjelenik. Lényeges különbség az állami szereplőkkel szemben, hogy a magánbiztonság e szolgáltatása minden esetben szerződésen

³⁶ Arányos mértékű testi erő a védett személy biztonságát fenyegető támadás elhárítása érdekében alkalmazható.

³⁷ A Vagyonvédelmi tv. 27. § (3)–(5) bekezdései alapján kényszerítő eszköz a testi erő, a vegyi eszköz (gázspray), a gumibot, az örkutya és – külön jogszabály rendelkezése alapján – a löfegyver.

³⁸ A korlátozásnak időben, illetve az alkalmazott eszközt tekintve is arányban kell állnia az intézkedés céljával.

³⁹ Például magánlakásban vagy magánterületen a tulajdonos engedélyével, a védett személy érdekében eljárva ellenőrizhetik (akár ruházat vagy csomag átvizsgálásával) a beléptetést, de ugyanezt közterületen nem teheti meg.

⁴⁰ A munkavédelmi törvény 63. §-a alapján szervezett munkavégzés keretében végzett (például munkaviszonyban) tevékenység esetén a munkavállaló jogosult megtagadni a munkavégzést, ha azzal életét, testi épségét közvetlenül és súlyosan veszélyezteti.

alapul, ami lehetővé teszi azt a szakemberek számára, hogy a megrendelőt megillető jogokat közvetett módon gyakorolják. A szerződés alapján a személyvédelmi szakemberek tevékenységét az alábbiak jellemzik:

- hatósági jogkörrel nem rendelkezik, a hatóság eljárását nem akadályozhatja;
- tevékenysége jogszerűségét igazolvánnyal köteles igazolni;
- a védett személy fizikai és technikai védelmét látja el;
- köteles együttműködni, valamint tájékoztatni a hatóságokat azokon a programokon, ahol hatósági szerv rendelkezik a biztosítás fölött;
- igazoltatásra nem jogosult, a személyvédelem ellátása során viszont felkérhet személyt adatai önként közlésére, amennyiben megtagadja, akkor arra felkérhet igazoltatásra jogosult hatósági személyt;
- bűncselekmény és szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt jogosult a cselekmény abbahagyására felszólítani, elfogni, továbbá gondoskodnia kell a rendőrség értesítéséről, valamint az elfogott lehetséges hatósági átadásáról;
- a védett személyt ért támadást elháríthatja (figyelemmel az arányosságra);
- a védett programhelyre történő jogtalan belépést megakadályozhatja, a programot zavaró, veszélyeztető vagy jogtalanul bent tartózkodó személyeket eltávolíthatja;
- a személyvédelmi feladat ellátása során vegyi eszközt, elektromos sokkolót, gumibotot, őrkutyát alkalmazhat a védett személyt, valamint saját magát ért támadás elhárítására, figyelemmel az arányosságra, továbbá a speciális eszköz használatához szükséges ismeretek, engedélyek meglétére (közterületen személyvédelmi feladat csak rendőrhatósági engedéllyel rendelkező kutyavezető, -képző iskolák által minősített, vizsgáztatott kutyával látható el);
- megfelelő engedéllyel lőfegyvert vagy gáz- és riasztófegyvert tarthat magánál, és azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja;
- felszólíthatja a zárt programhelyre belépő személyt, különösen a testi sérülés okozására alkalmas tárgyak bevitelének megakadályozása érdekében a csomagja tartalmának bemutatására, valamint fémdetektorral történő átvizsgálásra, ennek megtagadása esetén korlátozhatja a belépését (a rendőrség, illetve a rendezésért felelős személy intézkedése alapján).

9.6.3. A személyvédelem humán aspektusai

Az állami szektor személyvédelmi szerveit egyedi sajátosságok jellemzik, ami állományuk vonatkozásában leginkább a hivatásos szolgálati jogviszonnyal magyarázható.⁴¹ A rendőrség és az Országgyűlési Őrség (a továbbiakban: Őrség) kötelékébe tartozó szakemberek esküben tesznek fogadalmat arról, hogy szolgálati (ebben az esetben: személyvédelmi) feladataikat, ha kell, akár saját életük kockáztatásával is ellátják. Ez jelentős különbség a magánbiztonságban tevékenykedő szolgáltatókkal szemben, akik erre csak szakmaetikai értelemben kötelezhetők. Az állami rendszer elemei emellett erősen hierarchizáltak, elől-

⁴¹ Ez, illetve az ehhez kapcsolódó jogalkotói elvárások már a 2015. évi XLII. törvény preambulumban is megjelennek.

járókra és alárendeltekre tagolódnak. Az egyes feladatok ellátásának alapja a parancsuralmi rendszer, amelyben az utasítás csak kevés esetben kérdőjelezhető vagy tagadható meg.

Ezek a körülmények azért is fontosak, mert a vezetői döntéseket a feladatok tényleges ellátását megelőzően meg kell hozni, és azokat előre – az eligazítás alkalmával – ismertetni kell az állománnyal. A személyvédelmi biztosításban érintett állomány az eligazítás során pontos információkat kap azzal kapcsolatban, hogy milyen részfeladatot fog ellátni a komplex rendszerben. A védett személyek biztonságáért felelős személyvédelmi szakemberek egyik legfőbb jellemzője a logikus gondolkodás. Amilyen összetett egy feladat, olyan minőségben kell képesnek lenni a biztonság elemeit, összetevőit akár egy pillanat alatt rendszerezni. A komplex rendszerben elhelyezkedő feladatok ellátásához olyan egyéni kompetenciák kapcsolódnak, amelyek egymásra épülő, hierarchikus rendszert alkotnak. A rendészeti szervek állománya e követelményrendszer elemein keresztül tudatosan fejleszthető. Ha e struktúrát a magánbiztonságra vetítjük, közel hasonló elemeket fedezhetünk fel, mivel a két terület szakmai és személyi kompetenciái azonosak.

15. ábra

A személyvédelmi szakember kompetenciáinak hierarchája

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A magánbiztonság szolgáltatóival kapcsolatban fontos a feddhetetlen jellem, mert a hatósági engedély kiváltásának alapvető feltétele a büntetlen előélet, valamint az érvényes hatósági erkölcsi bizonyítvány bemutatása. A személyvédelmi szakemberek a magán-szektorban is hivatásként tekintenek feladatukra, keresik, kutatják a szakmaspecifikus képzések lehetőségét. Számos nemzetközi szervezet létezik, amely képzési rendszerében komoly személyvédelmi – elmélet és gyakorlati – képzések érhetők el. Gyakran kerülnek a magánbiztonsági személyvédelmi feladatokkal kapcsolatba például sportolók, volt katonák vagy a rendvédelmi szervek korábbi tagjai. A védett személy szempontjából olyan

szakemberre van szükség, aki megbízható, jellemében, karakterében, kisugárzásában, valamint szakmai attitűdjében megfelelő értéket testesít meg, és képes ezeket a gyakorlati kihívások során is érvényesíteni.

9.6.4. A személyvédelem mint komplex rendszer

A szakmai törvény vonatkozó rendelkezése személy- és vagyonvédelmi tevékenység alatt az alábbi elemeket nevesíti:

- a) a természetes személyek életének és testi épségének védelme,
- b) az ingatlan, illetve ingóság őrzése,
- c) a szállítmány kísérése, pénz és érték szállítása,
- d) a rendezvény biztosítása és
- e) az a)–d) pontban foglalt tevékenységek szervezése és irányítása.⁴²

16. ábra

A személyvédelem egyes biztosítási elemei

Forrás: a szerző saját szerkesztése

⁴² 2005. évi CXXXIII. törvény 1. § (2) bekezdés.

A törvény rendelkezéseivel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a személyvédelem tényleges feladatrendszere jócskán túlmutat a jogszabályban meghatározott tevékenységeken. Ezzel összefüggésben célszerű tehát elsődleges mintának tekinteni az állami szereplők személyvédelmi szabályozását, amely ugyan eltérő feltételek mellett valósul meg, azonban megfelelő transzformációval valamennyi eleme hatékonyan beépíthető a vállalkozások szolgáltatási körébe. A közjogi szabályozás legfontosabb érdeme, hogy abban a személyvédelem speciális résztvékenységekből épül fel, amelyek a feladathoz, a veszélyeztetettség szintjéhez, illetve az egyéb igényekhez is megfelelő módon igazíthatók. Mivel a személyvédelem szükségességének alapja – jogi környezettől függetlenül – valamilyen kockázat, ezért a veszélyeztetettséggel arányosan e résztvékenységek a biztosítás során tetszés szerint beépíthetők vagy elhagyhatók.

Fontos megjegyezni, hogy a magánbiztonság korlátozottabb eszközrendszere folytán nincs minden esetben mód valamennyi résztvékenység teljes körű alkalmazására, így a következő oldalak csak a legfontosabb biztosítási elemek bemutatását tartalmazzák.

9.6.5. A biztosítási terv szerepe

Általánosságban elmondható, hogy a személyvédelmi tevékenység sarokköve az információk és adatok beszerzése, feldolgozása. Ebből a szempontból a kockázatelemzés az egyik legösszetettebb feladat a biztosítás során, mivel magában foglalja valamennyi olyan információ beszerzését, amely a védett személlyel kapcsolatos feladatok ellátását befolyásolhatja. A kockázatelemzés célja a védett valós veszélyeztetettségének megállapítása, amely alapul vesz valamennyi olyan személyes vagy egyéb tényezőt (előélet, foglalkozás, ismeretségi kör, kapcsolatrendszer, gazdasági-pénzügyi helyzet), amely a biztosítás felépítése során relevanciával bírhat. A megfelelő kockázatelemzés hozzájárul a hatékony személyvédelmi koncepció kialakításához, amit a biztosítási terv foglal magában. Ez lehet teljes körű vagy egy-egy időszakhoz, eseményhez vagy tevékenységhez kapcsolódó, ha annak ellátása ezt szükségessé teszi (nem kötelező, de célszerű). Ez a terv a személyvédelem egyes részfeladatai kapcsán magában foglalja a személyvédelmi biztosításhoz kapcsolódó feladatok megnevezését, helyét, idejét, a személyvédelem erő- és eszközrendszerét, a szervezők és az együttműködők körét, feladatát, továbbá minden olyan információt, amely releváns tartalommal bírhat.

9.6.6. A személybiztosításról

A személyvédelem és a személybiztosítás szakterminológiája szerint a személyvédelem alatt egy magasabb szintű szerveződést, egy komplex védelmi rendszert kell érteni, amely tömöríti azokat a speciális tartalmakat – személybiztosítás, helyszínbiztosítás, szállásbiztosítás stb. –, amelyek a védett személy biztonságának garantálását szolgálják. A személybiztosítás alatt pedig egy alacsonyabb szintű, szűkebb keresztmetszetű, konkrét tartalmú feladatot kell érteni, amely a védett személy közvetlen környezetében valósul meg. Ennek célja elsődlegesen a közvetlen támadás, provokáció elhárítása, vagyis az úgynevezett testőrfeladatok köre.

A személyvédelem a fizikai környezetben (területi szempontból) védelmi zónákra tagolódik, amelyek körkörösén a védett személy, illetve a biztosított programhelyek környezetében épülnek fel. E rendszer lényege, hogy egymásra épülve, az egyes zónák megfelelő alkalmazásával kiszűrhetők a veszélyforrások. A személyvédelmi zónák nem minden esetben különülnek el, nem alkotnak egymástól jól elhatárolható állandó területeket, mivel a védett személy helyváltoztatása ezt sok esetben lehetetlenné teszi.

A 0. (null-) zóna a személyvédelem centruma, a védett személy közvetlen környezetét jelenti, ahol elsődlegesen a személybiztosító(k) tevékenykednek. Az 1. zóna a védett személyek által látogatott programhelyek környezetét fedi le, ahol elsődlegesen szintén a helyszínbiztosító(k) tevékenykednek, ezt azonban a nullzónához viszonyítva tágabban kell értelmezni.

A 2. zóna a nagy volumenű programok biztosítási feladatai során alkalmazható, e zónában elsősorban az együttműködésben érintett szervek – például a rendőrség más szervei – tevékenykednek.

Mivel – a veszélyhelyzetek szakmai kezelésén túl – a védett személy nem minden esetben kötelezhető a biztosítás szakmai szabályainak betartására, ezért a védelmi koncepciót már a biztosítás megkezdése előtt szükséges ismertetni a védett személlyel.

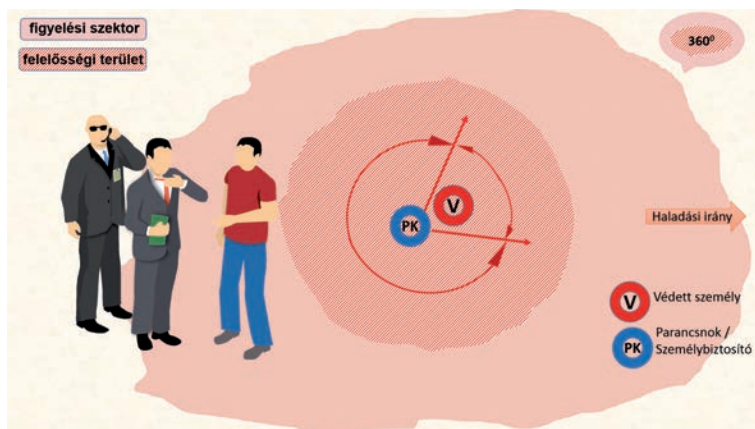
A biztosításban bekövetkező változások nem érhetik váratlanul a védett személyt, ezért valamennyi körülményről tájékoztatni kell a védettet. Fontos, hogy e nélkül az életvitelét indokolatlanul korlátozni csak akkor lehet, ha azt a közvetlen veszély vagy fenyegetés szükségessé teszi. (Ennek megfelelő formája a tájékoztató kivonat, például füzet készítése, amelyben röviden megjelennek a legfontosabb szabályok, illetve a személybiztosítók fényképe vagy önéletrajza).

Fontos szót ejteni a személybiztosítás során fellépő egyéb kihívásokról is. Ilyenek lehetnek a védett személytől érkező kérések, kívánságok, illetve bizonyos esetekben a védett vagy környezetének konfliktushelyzetet teremtő magatartása is. Az ilyen helyzetek kezelése megköveteli, hogy a személybiztosító feladata során ismerje meg a védettel kapcsolatos legfontosabb információkat (például életkorát, családi állapotát, közvetlen családtagjait, barátait stb.).

9.6.7. Alakzatok a személybiztosításban

Egyfős gyalogos személybiztosítás

Az egyfős gyalogos személybiztosítás esetén a személybiztosító egyedül felel a védelemért, a koordinációért, illetve a kapcsolattartásért. Feladatai közé tartozik a személyvédelmi biztosítás koordinációja, valamint a védett személlyel, illetve a programszervezőivel történő kapcsolattartás. A személybiztosító testalkata és megjelenése ideális esetben azonos vagy hasonló, mint a védett személyé, a jelentős külső különbség a biztosítást negatívan befolyásolhatja. Az egyfős személybiztosítást csak a legfelkészültebb szakemberek végzik.

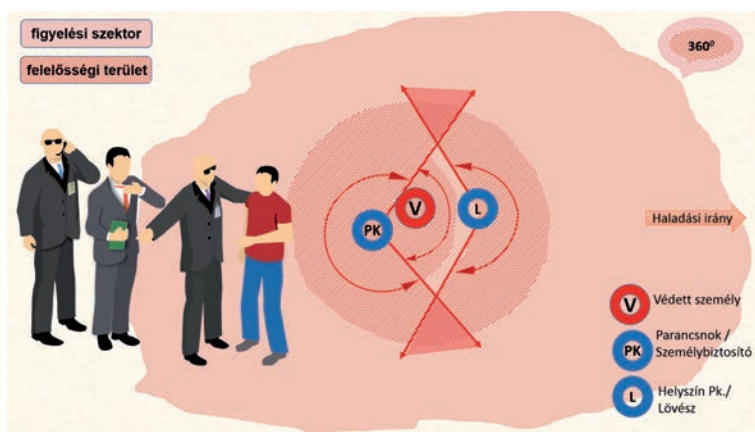
17. ábra

Egyfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Kétfős gyalogos személybiztosítás

A kétfős gyalogos személybiztosítás az előzővel ellentétben már megosztott feladatokat tartalmaz, a személybiztosító és a lövész ebben az esetben közösen látja el a védett személy biztosítását. A koordináció és a kapcsolattartás továbbra is a személybiztosító feladata, ami kiegészül a védelmi alakzat irányításával is. Az alakzat működtetése ebben az esetben csapatmunkán alapul, amelynek alapját a közös szakmai alapokon nyugvó kommunikáció képezi.

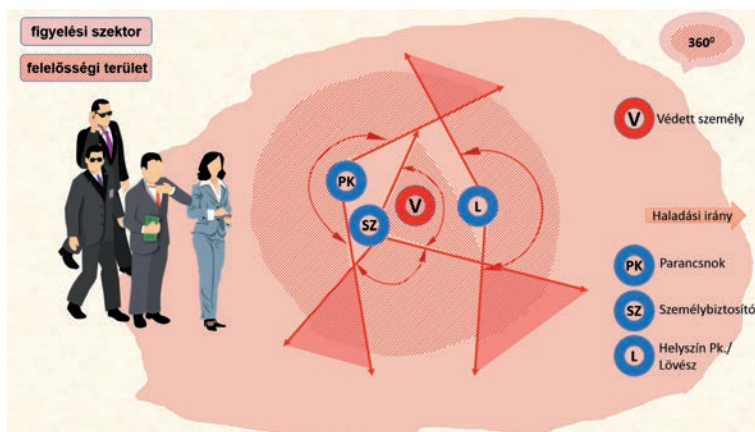
18. ábra

Kétfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Háromfős gyalogos személybiztosítás

A háromfős gyalogos személybiztosítás taktikája a személybiztosítás parancsnoki feladatkörével egészül ki, amelynek szerepe a biztosítás koordinációja és a kapcsolattartás mellett a személybiztosítás irányítása. A háromfős személybiztosításban a kommunikáció szerepe is egyre jelentősebb. A személybiztosítás védelmi képessége és hatékonysága ebben az esetben már kielégítőnek mondható, a feladatok megosztása kevesebb terhet ró az egyes személyekre, így a szakmai feladatok ellátása is hatékonyabb lehet.

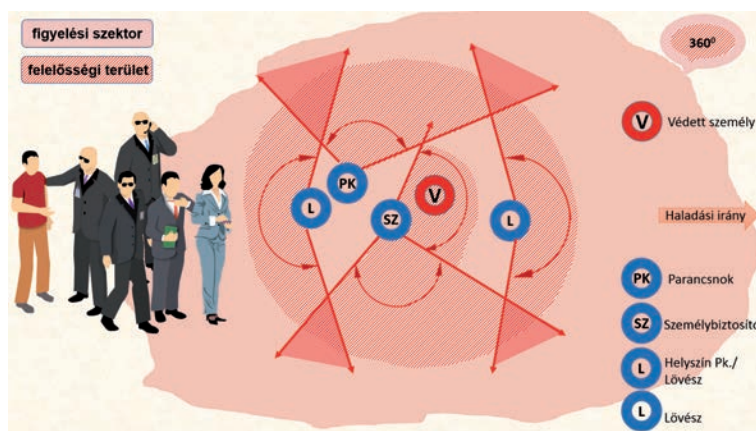
19. ábra

Háromfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Négyfős gyalogos személybiztosítás

A négyfős gyalogos személybiztosítás során a háromfős alakzat helyszínbiztosítás-parancsnokával egészül ki. A helyszínparancsnok feladata a biztosítás során felmerülő programhellyel (helyszínnel) kapcsolatos információ beszerzése és az alakzat részére történő továbbítása. A programhelyen történő gyalogos mozgás során a helyszínparancsnok az alakzat részét képezi.

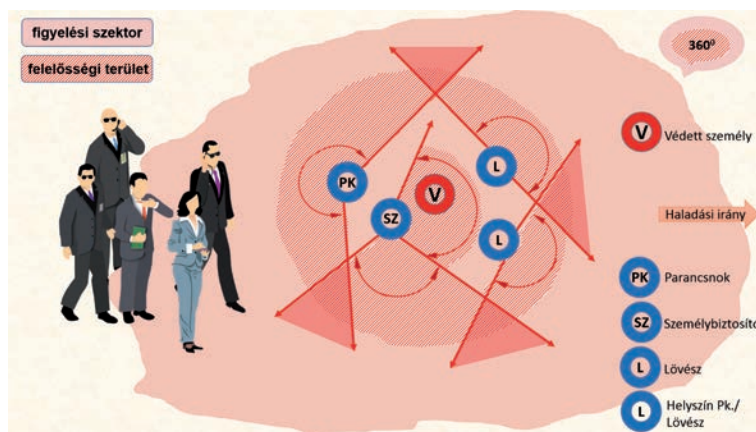
20. ábra

Négyfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Négyfős (elől megerősített) gyalogos személybiztosítás

A személybiztosítás parancsnokának a négyfős alakzatnál már lehetősége van a biztosítás taktikájának megváltoztatására a külső tényezők függvényében. Amennyiben a haladás iránya azt szükségessé teszi, az alakzat frontrészét meg lehet erősíteni, így ott csökken a személyvédelmi szakemberek felelősségi szektora.

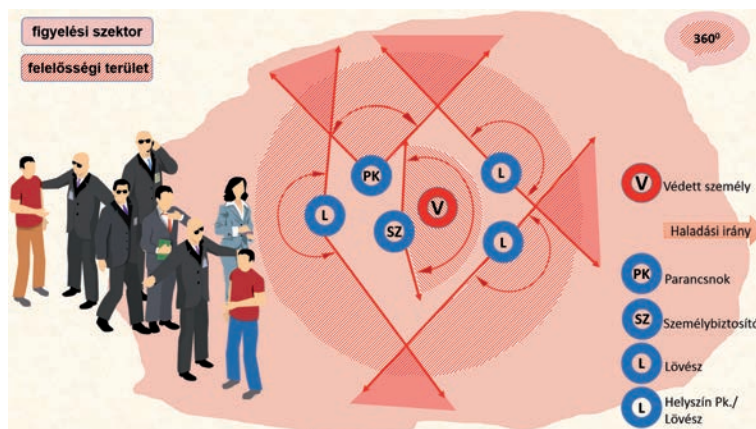
21. ábra

Négyfős (megerősített) személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Ötfős gyalogos személybiztosítás

Az ötfős gyalogos személybiztosítás során az alakzat egy további lövéssel egészül ki, ami magában foglalja a beosztásra, pozícióra kiosztott figyelési szektor és felelősségi terület további csökkentését. A személybiztosítás ebben az esetben már ideális szintűnek mondható. A személybiztosító felelősségi területe ebben az alakzatban már csak a védett személyre terjed ki.

22. ábra

Ötfős személyvédelmi alakzat

Forrás: a szerző saját szerkesztése

9.6.8. A helyszínbiztosítás

A helyszínbiztosítás legfontosabb feladata, hogy a védett személy programhelyre történő érkezését megelőzően felderítse, megismerje a helyszínt, azonosítsa a személyvédelmi kihívásokat, továbbá felkutassa a programhely illetékességében fellelhető személyek körét annak érdekében, hogy a védett személy közvetlen személybiztosítása számára releváns információkkal szolgálhasson, és a beszerzett információk ismeretében meghatározzák azokat a személyvédelmi feladatokat, intézkedéseket, taktikákat, amelyekkel a védett személy programhelyen történő személyvédelmi biztosítása megvalósítható.

Az előző gondolat kapcsán lényeges szempont, hogy a helyszínbiztosítást időbeli korlátok jellemzik, amelyek a program kezdő, valamint záró időpontjához kapcsolódnak. A helyszínbiztosítást az esetek túlnyomó részében meg kell kezdeni a program kezdő időpontját megelőzően legalább egy órával korábban. Nagy volumenű programok helyszínbiztosításának megvalósítása több, akár 3–4 órás időintervallumot is igénybe vehet, gondolhatunk itt például azokra az esetekre, amikor – tömegrendezvényekhez kapcsolódóan – tűzszerzési átvizsgálást kell lefolytatni a programhelyen. A program végeztével, de a védett személy programhelyről történő távozásánál nem korábban vissza kell állítani az eredeti, rendeltetésszerű állapotot, figyelemmel arra, hogy a védett személy rövid időn belüli visszatérésére nem kell számítani.

Egy felépített és megfelelően működő helyszínbiztosítást lebontani, majd ismételten visszaállítani nem lehet pillanatok alatt, ezzel mindig számolni kell.

Előfordulnak olyan helyszínbiztosítási feladatok, amikor az adott programhelyre többször – napközben vagy naponta – visszatér a védett személy, ilyen esetekben a helyszínbiztosítás teljes területéről történő levonulása nem előnyös, célszerű a helyszínbiztosítást csökkentett kapacitással üzemeltetni, de úgy, hogy a korábban bevezetett biztonsági rendszabályok fennmaradnak, a személyek be- és kiléptetése, valamint a csomagok be- és kiszállítása továbbra is kontrollált, ellenőrzött formában történjen.

Alapvető kritériumai például a programhely mindenre kiterjedő tűzszerészeti átvizsgálása (ha tűzszerész igénybevétele lehetséges), a biztonságtechnikai eszközök kiépítése, telepítése, személyek, csomagok biztonságtechnikai átvizsgálása, be- és kiszállítás ellenőrzése. A programra érkező személyek beléptetése során mindig számolni kell az időbeli korlátokkal, amely magában foglalja a biztonságtechnikai átvizsgáláshoz szükséges időtartamot, ezért úgy kell meghatározni a beléptetőkapuk és az átvizsgáló személyzet számát, hogy az alkalmazkodni tudjon az igényekhez.

A helyszínbiztosítás erőrendszerét elsődlegesen a helyszínbiztosító állomány képezi, de kiegészülhet – a veszélyeztetettség arányosan – más biztonsági feladattal ellátó személyekkel (például rendezvénybiztosításért felelős őrök, járőrök). A helyszínbiztosítás jellemző eszközrendszerét – az egyéni felszereléseken túl – az ellenőrző és áteresztő pontokra (továbbiakban: EÁP) telepített, a tűzszerészeti személy-, valamint csomagátvizsgálás ellátására rendszeresített speciális eszközök, elektronikus beléptetőrendszerek, menekítő gépjárművek, kordonrendszerek adják.

A helyszínbiztosítás egyes feladatai:

- kapcsolatfelvétel a programszervezőkkel és az illetékes hatósággal, magánszemélyekkel vagy a létesítmény őrzésével, védelmével megbízott vagyonvédelmi személyzettel;
- a védett személy programhelyre történő utazására kijelölt útvonal bejárása, a közlekedési viszonyok felmérése;
- a biztonsági gépjármű (vagy konvoj) felvezetésének megszervezése, a találkozási pont(ok) kijelölése;
- a környezet vizuális megfigyelése, az abban kihívást jelentő tényezők felmérése (például az érkezés helye szűk zárt tér, a biztonsági gépjárművekből a kiszállást csak az úttesten lehet végrehajtani);
- az egészségügyi biztosítás kapcsán alkalmazható egészségügyi intézmények felmérése;
- a programhely bejárása, a tervezett programok, illetve az ezzel kapcsolatos biztonsági kérések megfogalmazása (a helyszínbéjárás kívülről befelé történik, mindig arról a pontról kell indulni, ahová a védett személy fogadását tervezik, majd onnan tovább indulva egészen addig a pontig vagy pontokig, ahol feladatot, szerepet szánunk a védett személynek a szervezők);
- a program „vészforgatókönyvének” megismerése (rossz időjárás esetén program részleges vagy teljes egészének áthelyezése, dinamikus program esetében a séta útvonala, módosítása, rövidítések, kilépési pontok tisztázása);
- a programmal vagy a védett személlyel kapcsolatban tervezett étel vagy ital bekínálásának tisztázása (például cateringszolgáltatás, házi készítésű italok vagy ételek);

- a programhelyhez tartozó különleges szabályok felmérése (például kötelező védőruházat viselése, higiénés szabályok);
- a program szervezőinek tájékoztatása (fontos hangsúlyozni, hogy elsődlegesen a szervezők feladata a program biztonságos feltételeinek megteremtése, ha a szervezők nem képesek garantálni a program biztonságát, akkor viszont ezzel a ténnyel számolva kell az erőket és az eszközöket meghatározni);
- a programhely sajátos biztonságának felmérése (biztonságtechnikai berendezések, eszközök elhelyezkedése, kezelőszemélyzet, füst- vagy tűzérzékelők, automata vagy manuális szellőztetőrendszer, tűz esetén menekülési útvonalak, tűzoltó berendezések elhelyezkedése);
- a programhely kapcsolatában fellelhető mosdók, mellékhelyiségek feltérképezése;
- a védett személy rövid pihenését, frissítését, esetleg átöltözését biztosító helyiségek felderítése, amennyiben erre igény mutatkozik;
- a biztonsági helyiség, illetve menekítési útvonalak kijelölése. (A menekítési helyiséggel kapcsolatos elvárások meghatározása során törekedni kell arra, hogy elsődlegesen a biztonsági szempontok érvényesüljenek, másodlagosan viszont figyelemmel kell lenni arra is, hogy megeshet, hosszabb időtartamot kell eltöltenie a védett személynek a menekítési helyiségben, ezért jó, ha minimális komforttal rendelkezik. Nem célszerű túlságosan leegyszerűsíteni a menekítési helyiség fogalmát, lehetőség szerint ne mosdó vagy illemhely legyen.)

Az alábbi ábra a hivatalos, valamint a magánprogram helyszínbiztosítási feladataiban lévő eltéréseket emeli ki, mert a két programtípus jellege jelentősen befolyásolja a helyszínbiztosítás formáját.

23. ábra

A védett személy programjainak csoportosítása

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A személyvédelmi szakma korábban még nem szentelt komolyabb figyelmet a programhelyek helyszínbiztosítási koncepcióját érintő kategorizálásnak. A programokhoz kapcsolódó biztosítás jellege miatt azonban célszerű a mai kor elvárásaihoz igazítani az intézkedéstaktika nyújtotta keretek között a személyvédelmi biztosításba illesztett sajátos alapelveket, módszereket és taktikai elemeket. A gondolatsor felvezetése arra kíván rávilágítani, hogy a védett személy hivatalos és magánprogramjának helyszínbiztosítása karakterében, valamint végrehajtási módjában is jelentős eltéréseket mutat.

A klasszikus értelemben vett offenzív személyvédelmi taktika a magánprogramok szinte száz százalékában vállalhatatlan koncepció. A magánprogramok többségét nem lehet olyan biztonsági elemekkel, olyan személyvédelmi taktikával képviselni, mint a hivatalos programokat, ahol megengedhető, kritikus esetekben pedig egyenesen elengedhetetlen egy határozott, jellegében erős, távolságot sugalló biztonsági elgondolás. A programok biztosítására alkalmazott személyvédelmi taktikák, komplex biztosítási rendszerek nem mutathatnak különbséget a biztonság garantálása tekintetében, azaz a cél mindig a maximális biztonság megvalósítása.

A magánprogram helyszínbiztosítása mindig a program környezetéhez, „ritmusához” alkalmazkodik, nincs szükség felesleges feltűnéskeltésre. A védett személyek előnyben részesítik, ha a komplex személyvédelmi biztosítás megjelenésében diszkrét, mentes a külsőségektől és a felesleges feltűnéstől, mert a magánprogramokon „hétköznapi” emberként, a hivatalos programok kötöttségeitől mentesen akarnak tevékenykedni. Az előzők ismeretében fontos szempont a szakemberek számára, hogy a program jellegéhez passzoló öltözetet viseljenek, az egyéni felszerelések rejtve legyenek, tevékenységüket pedig leplezzék.

A hivatalos programok helyszínbiztosítása karakterében, végrehajtása módjában szintén a program jellegéhez igazodik, ami megjelenik a szakemberek alkalomhoz illő, elegáns öltözetében, a biztosítás erő- és eszközrendszerében, a védelmi zónák és szakemberek nyílt megjelenésében, a biztonsági intézkedések határozottságában.

A helyszínbiztosítás további feladata a biztosításban tevékenykedő állomány pontos, részletes eligazítása, a helyszínbiztosítás releváns információinak torzításmentes továbbítása a személybiztosítás parancsnokának, valamint a feladat végeztével az együttműködők értékelése és a helyszínbiztosításban tevékenykedő állomány beszámoltatása.

9.6.9. A munkahely-biztosítás

A védett személyek állandó vagy ideiglenes munkahelyének biztosítása kapcsán az őrzés-védelmet mint objektumvédelmi feladatot kell elsődlegesen érteni. Ebben is kiemelt jelentősége van az együttműködésnek, mivel a személybiztosítás során indokolt folyamatos kapcsolatot tartani a védett személy munkahelyének őrzésvédelmével megbízott egyéb szolgáltatóval (ha a személyvédelmet és objektumvédelmet eltérő szereplők látják el). A kockázatelemzés részeként célszerű folyamatosan gyűjteni és értékelni azokat az információkat, amelyek alapján meghatározható az objektum veszélyeztetettsége. A felülvizsgálatot időszakosan újra el kell végezni. Azokon a munkahelyeken, ahol az objektum őrzésvédelme garanciális elemekkel rendelkezik, és mintaszerű együttműködés tapasztalható a személyvédelmi, valamint az objektumvédelmi egységek között, lehetőség adódhat arra, hogy az objektumon belül a személybiztosítás feladata részben vagy teljes

egészében az objektumvédelem feladatába integrálódjon. A védett munkahelyével összefüggésben az elsődleges információkkal az objektumvédelmet ellátó egységek rendelkeznek, ezért fontos a megfelelő együttműködés megteremtése, ami mind a két fél – személy- és objektumvédelem – jól megfontolt érdeke.

9.6.10. A szállásbiztosítás

A védett személyek állandó vagy ideiglenes szálláshelyének biztosítása kapcsán az őrzés-védelmet szintén – elsődlegesen – mint objektumvédelmi feladatot kell érteni. Az általános objektumvédelmi feladatok mellett – beléptetés, csomagátvizsgálás, ki- és beszállítás ellenőrzése – azonban a szállásbiztosítókkal szembeni elvárások kiegészülhetnek az átlagon felüli kommunikációs képességgel, idegennyelv-ismerettel, illetve a védett személyhez, valamint családtagjaihoz kapcsolódó bensőséges, rendkívül érzékeny információk diszkrét kezelésével. A szállásbiztosítói, illetve személybiztosítói feladatok a védett személy közvetlen környezetében zajlanak, a diszkrét, de hatékony feladatellátás semmiképpen sem nélkülözhető.

A szállásbiztosítók feladata többértű, a védett személy szálláshelyének biztosítása ugyanis túlmutat a veszélyek közvetlen elhárításán, magában foglalja a szálláshely zavartalanságának biztosítását is. A szállásbiztosítók ellenőrzik a belépni szándékozó személyek jogosultságát, a bevitelre szánt csomagok tartalmát, a védett személynek érkező küldeményeket és azok kézbesítőit, feladóit, továbbá a védett személy szálláshelyén munkálatokat végző személyzet jogosultságait. Veszély, fenyegetés esetén azonnal intézkedéseket fogantatósítanak, amelyek körébe tartozik az elsősegélynyújtás, az elemi károkból vagy tüzvészéből származó veszélyhelyzetek elhárítása, az illetéktelen behatolás, támadás elhárítása és nem utolsósorban a védett személy személybiztosítása.

Az ideiglenes szálláshelyen a szállásbiztosító feladta a védett személy elhelyezésére szolgáló hely (például szállodai szoba vagy lakosztály) felügyelete, amely már a védett személy érkezését megelőzően megkezdődik. Minden esetben át kell vizsgálni a szobát, ellenőrizni kell a szoba alapvető műszaki tartalmát, amelybe beletartozik az elektromos világítás, a megfelelő higiénés állapot, a nyílászárók, a tűzjelző berendezések és egyéb eszközök átvizsgálása (külön figyelmet kell fordítani az ismeretlen eredetű eszközökre). Amikor a veszélyeztetettség indokolja, tűzszerészeti átvizsgálást is célszerű lehet fogantatósítani. A tűzszerészeti átvizsgált helyek folyamatos őrzéséről ebben az esetben gondoskodni kell. A szállásbiztosítók együttműködnek a szálláshely üzemeltetőivel, biztonsági személyzetével, illetve biztosítják a személybiztosítás számára szükséges információkat, amelyek a szálláshellyel összefüggésben elérhetők.

A védett személy távozása után a szállásbiztosító feladata ellenőrizni a szállást, ami elsősorban a védett személyes értékeinek (például fontos dokumentumok, feljegyzések, pénz, elektronikus eszközök) biztosítása és megőrzése miatt releváns.

9.7. A lakókörnyezet ellenőrzése

A lakókörnyezet-ellenőrzés a védett személy állandó vagy ideiglenes szálláshelye közvetlen környezetének ellenőrzését jelenti. Ez lehet állandó vagy visszatérő jellegű ellenőrzés, amely

elsősorban a területen elhelyezkedő épületekre, létesítményekre, illetve a lakókörnyezetben felmerülő biztonsági kihívásokra összpontosít. Utóbbi elsősorban a terület bűnügyi fertőzöttségére alapoz, amely lényege az, hogy annak ismeretében fel lehet készülni azokra a veszélyeztető magatartásokra, amelyeket utóbb kezelni kell (például vagyoni elleni erőszakos bűncselekmények vagy a köznyugalom elleni bűncselekmények). Ha lehetséges, érdemes alapvető eszközökkel (nem jogellenesen) információt gyűjteni a védett személy szálláshelyének szomszédságában lévő ingatlanok tulajdonosairól, bérlőiről vagy lakóiról. A megfelelő viszony kialakítása ebben az esetben a tevékenység hatékony ellátását is megkönnyítheti.

9.8. Az egészségügyi biztosításról

A személybiztosítás során nemcsak a felsorolt veszélyekkel szemben kell érdemben fellépni, hanem – bizonyos esetben – a védett személy egészségügyi állapotából adódóan is. Az ebben bekövetkező negatív változásokra is képesnek kell lenni reagálni, mivel – az egészségügyi biztosítást leszámítva – a képzett egészségügyi szakszemélyzet jelenléte nem minden esetben biztosítható. Az egészségügyi kockázatok körébe tartozik a rosszullet, eszméletvesztés, allergia, mérgezés, az esésből származó vagy a súlyos vérzéssel együtt járó sérülések is, amelyek akár a védett személy családtagjait is érinthetik. A szakszerű elsősegélynyújtáson túl a kialakult helyzetet is kezelni kell, ami elsődlegesen szintén a személybiztosítási feladatok körébe tartozik.

Az egészségügyi biztosítás a személybiztosítás lényeges szegmense, középpontjába a védett egészségi állapotának folyamatos megfigyelése tartozik, illetve ide sorolható – indokolt esetben – az elsődleges vagy életmentő intézkedések foganatosítása is. A személyvédelem az egészségügyi biztosítás kétféle formáját tartalmazhatja:

- indokolt esetben állandó egészségügyi szakszemélyzet – szakápoló vagy orvos – biztosításba való bevonását;
- általános biztonsági körülmények mellett az egészségügyi háttérbiztosítás megszervezését, amely az egészségügyi intézmények kiértékelését, feltérképezését, illetve elsősegélynyújtásra képes biztonsági szakemberek bevonását jelenti.

9.8.1. A tevékenység részletei egyes gyakorlati példákon keresztül

A személyvédelemre nemcsak mint szakmára, hanem jellemzően mint hivatásra vagy életformára szoktak gondolni. A legtöbb esetben ennek elemeit vagy az ehhez szükséges kompetenciákat a pályaválasztók már a jelentkezés előtt megismerhetik, ezek azonban nem minden esetben tartalmazzák azokat a nehézségeket, amelyekkel csak a későbbiek során fognak találkozni. A személyvédelem talán legnehezebben feldolgozható kihívása, hogy ezekkel a járulékos terhekkel évekig vagy évtizedekig együtt kell majd élnie a munkavállalónak. Talán ez a gondolatmenet túl drámai, ám a személyvédelmi feladatokkal összefüggő fizikai és pszichés terhelés állandó, főleg azoknál a feladatoknál, ahol a szakembereknek a védett személyek közvetlen környezetében kell tevékenykedniük.

Pár évvel korábban megjelent egy cikk,⁴³ amelyben néhány érdekes részlet tárult fel Spanyolország személyvédelmi feladatainak kapcsolatában, azon belül is egy szeparált szegmensben. Évtizedeken keresztül volt Baszkföld választott tisztségviselőinek élete jelentős veszélynek kitéve, a fenyegetést az ETA⁴⁴ nevű baszk terrorszervezet jelentette. E tisztviselők védelmét a baszk kormány és a spanyol belügyminisztérium szervezte és finanszírozta. Minden választott tisztségviselő mellé két fő személyvédelmi szakembert osztottak be, akiknek a nap 24 órájában védelmezniük kellett az érintettet és családtagjait. Mindennapjaikat olyan szélsőséges környezetben töltötték, ahol sorozatos volt a védett személyeket érő provokálás, és nem volt ritka az ellenük intézett támadás sem. A személyvédelmi szakemberek életét az állandó konspiráció és a feszült figyelem jellemezte, lazítani, kiengedni nem lehetett, mert soha nem lehettek biztosak abban, hogy mikor, honnan és kitől leselkedik veszély a védett személy életére, ezáltal sajátjukra is. Napi 16–18 órát dolgoztak a védett személy mellett, mindenhová kísérték, szinte szimbiózisban éltek vele, ami azt eredményezte, hogy magánéletük nem volt, mindenben a védett személyekhez kellett alkalmazkodniuk. Ez a feladat olyan rendkívüli terheket rótt a személybiztosítókra, amely pszichés formában egy életre nyomot hagyott bennük.

Az e cikkben foglaltakkal arra kívánok rávilágítani, hogy a személyvédelmi szakemberek élete (különösen a magánélete) rendkívül sok lemondással jár, ezért, amikor pályaválasztásra kerül a sor, nagyon fontos szem előtt tartani ennek jelentőségét. Aki úgy gondolja, hogy a hazai környezetben felesleges e szempontok figyelembevétele, az nagyot téved, ugyanis a személyvédelem a hazai körülmények között is hasonlóan kiszámíthatatlan. Mindennap azzal a tudattal kell a feladatokat ellátni, hogy a maximumot kell nyújtani annak érdekében, hogy a védett személy, illetve a biztosításban részt vevő valamennyi személy biztonságban térhessen haza. A személyvédelmi munkának nem feltétlen eleme a küldetéstudat, elbogatellizálni azonban mégsem szabad, mivel így sok kellemetlenségtől mentesíthetjük magunkat. A következő pontokban a tevékenységgel összefüggő egy-egy gyakorlati példa szerepel, amelyek azt mutatják, hogy néha mennyire összetett feladat is az egyéni biztonság megteremtése.

9.8.2. A megfigyelés szerepe

A személyvédelmi szakember első és talán legfontosabb feladata, hogy a környezetet, illetve annak változásait felmérje, elemezze, összehasonlítsa, és mindezekből következtetéseket vonjon le a környezetben megjelenő eltérések, különösen a veszélyt jelentő változások vonatkozásában. A személyvédelem során alkalmazott figyelés az információgyűjtés speciális formájaként is értelmezhető, ami a védett személyhez, illetve közvetlen

⁴³ INOTAI Edit (2011): Állástalan testőr munkát keres. *NOL*, 2011. 10. 31. Forrás: http://nol.hu/kulfold/20111031-allastalan_testor_munkat_keres-1257711 (A letöltés dátuma: 2018. 04. 05.)

⁴⁴ Az ETA (rövidítés, baszk: Euskadi ta Askatasuna, „Baszkföld és Szabadság”) 1958-ban Spanyolországban alakult baszk nacionalista függetlenségi mozgalom, amely a 20. századi Európa egyik legfélelmetesebb terrorszervezetévé vált. Terrorista módszereivel (bombamerényletek, emberrablások, gyilkosságok) tartotta rettegsben környezetét. A merényletek főleg hivatalos személyek, spanyol bírák, ügyészek, csendőrök, önkormányzati és törvényhozási tisztviselők, rendőrök, katonák, magas beosztású állami tisztviselők ellen irányultak.

környezetéhez kapcsolódik, és a legtöbb esetben a spontán történésekre vagy változásokra reagál. Az elsődleges szempont természetesen a személyi környezet megfigyelése, mivel így lehetőség van kiszűrni azokat a személyeket, akik támadólag vagy provokatív módon szándékoznak fellépni a védettrel vagy a biztosítás szempontjából érintett más személlyel szemben. Amennyiben kockázatot jelentő változás következik be, azonnal képesnek kell lennie reagálni, mivel ezen akár életek is múlhatnak. A figyelem folyamatos fenntartása rendkívül energiaigényes, ezért igyekezni kell környezetünket figyelési szektorunkban oly módon kontrollálni, hogy elsősorban csak az abban történő változásokra összpontosítsunk. A figyelés kapcsán beszerezhető információk jelentőségét az alábbi példával szeretném érzékeltetni.

A védett személy a város főterén találkozik egy csoporttal, majd köszöntőbeszédet mond, és részt vesz a frissen felújított szökőkút átadásában. A személyvédelmi szakemberek figyelési szektorunkban észlelik, hogy a „B” épület harmadik emeletén kinyitottak egy ablakot, amelyben megjelent egy fő, illetve a „II” számú útvonalra teherautó érkezett, feltehetően rakodni fognak, a „C” épület bejáratához pizzafutár érkezett, aki motorjával leparkolt.

Ugyan önmagában egyik esemény sem jelent biztonsági kockázatot, támadás vagy rendkívüli esemény következtében mégis lehet jelentőségük, például a teherautó rakodása akadályozza a gépjárművel való távozást, vagy a pizzafutár motorja részben akadályozza a program során érintett épületbe való bejutást.

9.9. Élelmiszerbiztonság a személyi védelemben

A védett személyek számtalan esetben vesznek részt olyan eseményeken, ahol az adott program szerves részét képezi valamiféle étkezés. Ez lehet akár munkareggli vagy nagyobb volumenű díszvacsora is, amely több fogást is tartalmaz. A személyvédelmi szakembereknek ezekben a mindennapi és alapvető emberi szükségleteinkkel összefüggő alkalmak kapcsán is akad feladata, mivel számos olyan probléma merülhet fel, amelyekre a szakembernek tudnia kell reagálnia. Erre a következő gyakorlati példát szeretném felhozni.

2001-ben az egyik védett közjogi méltóság munkáját nagy aktivitás övezte, szinte állandóan úton volt, többnyire hivatalos programokon vett részt, napjait korán kezdte és rendszerint későn fejezte be. Az étkezéseit általában az éppen aktuális programhelyen vagy az oda, illetve onnan elvezető útvonal környékén felbukkanó éttermek valamelyikében költötte el. Az egyik vacsorát rosszullett követte, amelynek eredményeként kórházi ápolás vált szükségessé. A probléma feltételezett forrását egy tányér pacalpörkölt adta, amely nagy valószínűség szerint nem felelt meg az emberi fogyasztásra alkalmasság követelményeinek. Az érintett személy programnaptárjában betervezett eseményeket egy hét távlatában törölni kellett, a halaszthatatlan ügyeket pedig a kórházi betegágyon beszéltek meg. A hivatalos programok túlnyomó többsége hetekkel korábban lett leszervezve, ezért ez a körülmény igen jelentős személyi és anyagi megterheléseket és pluszkiadásokat eredményezett.

Jól érzékelhető, hogy a védett személy egészségi állapota, illetve annak megőrzése nem mellőzhető szempont. Ugyan a személyvédelmi szakemberek önmagukban nem képesek egy-egy hasonló körülményt önállóan felmérni, szakmailag készen kell állni arra, hogy a hasonló esetben bekövetkező rosszulleteket képesek legyenek kezelni. Ebben az esetben is fontos szempont, hogy a megelőzés önmagában a probléma legideálisabb kezelése, ezért

képesnek kell lenni arra is, hogy egy-egy, előre nem tervezhető étkezés kapcsán javaslatokat kell tudni tenni, amivel kizárható az esetleges kockázat.

Ha köztudott a védett személy jelenléte egy helyszínen, akkor a személyvédelmi szakembereknek is fokozottabban kell számítani az előre nem tervezhető, de emberi tényezőből fakadó kockázatokra (lehet akár gyerekes csínytevés is, de a védett személy számára különösen veszélyes lehet, ha valaki az italába például ricinusolajat kever, hogy ezzel okozzon neki kellemetlen perceket). A személyvédelmi szakemberek számára tehát az élelmiszerbiztonság kapcsán is elengedhetetlen az alapvető szintű (és szükséges) kontroll fenntartása, ez azonban csak az arányosság és a kooperatív együttműködés esetén alkalmazható megfelelően.

9.10. A veszélyes üzemek és a személyi védelem

A veszélyes üzem a személyvédelmi feladatok kapcsolatában mint súlyos személyvédelmi kihívás jelenik meg, amelyet jól példáz az alábbi történet.

1973 ősze, Diósgyőr

Vályi Pétert, a Minisztertanács elnökhelyettesét a Lenin Kohászati Művekben történt üzemlátogatás során végzetes baleset érte, amelyben életét veszítette. Vályi Péter több méter magasságból egy fapallóról, egyensúlyát elvesztve a mélybe zuhant, és az olvadt acél befogadására szolgáló kokillák közé szorult, amelyek 700 Celsius-fok hőmérsékletűek voltak. A gyárlátogatás előzetesen elkészített programját ad hoc módosították, egy újabb üzemszempont megtekintését iktatták bele a programba. A gyárterület azon részére vezették a delegációt (élén az elnökhelyettesessel), amely nem szerepelt az előkészítésben, illetve a programban sem. Be akartak mutatni neki egy munkafolyamatot, amelyet rendkívül látványosnak ítélt meg az üzemvezető, viszont az alapvető biztonsági szabályok betartását figyelmen kívül hagyták. A bekövetkezett baleset körülményeinek vizsgálata során kiderült, hogy különösen fontos biztonsági rendszabályokat szegtek meg, amelyért a vezérigazgatót terhelte a felelősség, mivel tisztában volt az üzemlátogatás során betartandó biztonsági rendszabályokkal. A baleset bekövetkezéséhez az a nagyfokú gondatlanság és súlyos felelőtlenség vezetett, amely az üzem biztonsági rendszabályainak betartásával elkerülhető lett volna.

A személyvédelmi biztosítások tervezése során gyakran lehet találkozni olyan jellegű biztosítási feladatokkal, amelyeket a hétköznapi élettől eltérő, kockázatosabb biztonsági környezetben bonyolítanak le. A védett személyek emellett sokszor látogatnak olyan veszélyes helyekre, amelyeket a veszélyes üzem kategóriájába lehet sorolni. Ilyenek lehetnek a környezeti katasztrófával sújtott területek, az üzemek, gyárak, erőművek, de bármely más olyan terület is, ahol az általánostól eltérő biztonsági rendszabályok érvényesek. A biztosítás megszervezése során e szabályok ismerete, illetve az egyéb intézkedések betartása nemcsak a védett személy, hanem a biztosítást ellátó személyek védelme szempontjából is kiemelten fontos.

9.10.1. Önellenőrzés

A személyvédelemi feladatok végrehajtása során a személyvédelmi szakemberek akarva-akaratlanul jeleket küldenek a külvilág számára. A szakavatott szem ezekből alkotja meg véleményét a személyvédelem minőségéről, amit az alábbi történet is jól érzékeltet.

A Föld egyik országának nagyvárosában lévő idegen állam nagykövetségének tisztviselője ellen robbantásos merényletet követtek el. A rendvédelmi egységek nagy erővel megkezdték a nyomok, továbbá az elkövetők felkutatását, amely nem várt sikerrel párosult, pár óra leforgása alatt elfogták az elkövetőket. A kihallgatósobában az elkövetők egyike részletes beismerő vallomást tett, valamint a konkrét eseten túl egyéb információkkal is ellátta a nyomozókat. Elmondása alapján a merényletet célpontmegfigyelés előzte meg, amelynek hatására módosították az eredeti elképzelésüket. Az első számú célpont a nagykövetség biztonsági attaséja volt, akit többször megfigyeltek. Azt tapasztalták, hogy a kiszemelt célpont minden indulás előtt körbejárja és szemrevételezi az utcán parkoló gépjárművét. A látottak hatására, a valószínűsíthető lebukás elkerülése és a sikertelen merénylet eshetősége miatt új célpontot választottak. A történet folytatásában a nagykövetség biztonsági attaséját tájékoztatták a nyomozók a kihallgatás során beszerzett információkról, ami nagy megdöbbenést keltett benne, ugyanis az ellene irányuló merényletet nem egy tudatosan alkalmazott, a biztonság fenntartását szolgáló preventív intézkedés, hanem véletlenszerű tevékenysége akadályozta meg. A biztonsági attasé azért ellenőrizte minden elindulás előtt a gépjárművét, mert a szivárgó motorolaj feltételezhető helyét és mennyiségét kereste a járművön, valamint alatta, az útburkolaton.

Az eset jól példázza, hogy a biztonság tartalmi eleme, a veszélyeztetettség helyes értékelése és az ahhoz tartozó preventív intézkedések bevezetése, fenntartása akár egyszerűbb formában is eredményes lehet.

Vákát oldal

Felhasznált irodalom

- AMIR Mohtarami (2015): *Enterprise Security Architecture: Approaches and a Framework*. Paris, International Conference on Information Systems Security on May 18–19.
- BACSÁRDI JÓZSEF – CHRISTIÁN LÁSZLÓ (2017): Hol tart jelenleg az önkormányzati rendészet? In CHRISTIÁN László szerk.: *Rendészettudományi kutatások: Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest: Dialóg Campus, 2017. 27–38.
- BENE László (1970): *A vezetés tudományos megalapozása*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- BEREK Lajos – BEREK Tamás – BEREK László (2016): *Személy- és vagyonbiztonság*. Budapest, Óbudai Egyetem.
- BOELS, Dominique – VERHAGE, Antoinette (2016): Plural policing: a State-of the-Art Review. *Policing: An international journal of police strategies and management*, Vol. 39, No. 1. 2–18 DOI: <https://doi.org/10.1108/pijpsm-05-2015-0069>
- CARVER, Charles S. et al. (2006): *Személyiségpszichológia*. Budapest, Osiris.
- CHRISTIÁN László (2014a): Dogmatikai alapok, alapfogalmak. In CHRISTIÁN László szerk.: *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, NKE.
- CHRISTIÁN László (2015): A magánbiztonság aktuális nemzetközi trendjei, rövid hazai helyzetértékeléssel. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 16. kötet. 57–63. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XVI/christian.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 30.)
- CHRISTIÁN László (2016): A rendőrség és rendészet. In JAKAB András – GAJDUSCHEK György szerk.: *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA TK JTI. Elérhető: http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/25_Christian_Laszlo.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 10.)
- CHRISTIÁN László (2017): Rendészet és rendszerváltás. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus.
- CHRISTIÁN László (2018a): A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum, Aequum, Salutare*, 14. évf. 1. sz. 33–61.
- CHRISTIÁN László (2018b): Magánbiztonsági számvetés. In DOBÁK Imre – HAUZINGER Zoltán szerk.: *Szakmaiság, szerénység, szorgalom*. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére. Budapest, Dialóg Campus.
- CHRISTIÁN László (2018c): Rendészeti szervek. In JAKAB András – FEKETE Balázs szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. (84. pont.) Elérhető: <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 02.)
- CHRISTIÁN László szerk. (2014b): *Személy- és vagyonvédelem*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- CSEGE Gyula (2018): Élőerős őrzésvédelem továbbképzésének, fejlesztésének lehetőségei a 21. századi biztonsági kockázatok tükrében. In Szabó Csaba szerk.: *Studia Doctorandorum Alumnae: Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból*. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége. 171–292.
- CSEGE Gyula – GÁLL Tamás (2015): The problems of private security nowadays. *Műszaki Tudományos Közlemények*, 5. sz. 121–125.

- CSEGE Gyula – GÁLL Tamás (2017): Megelőző védelmi tevékenység tervezése a termelő vállalatok aktuális vagyónvédelmi kockázatainak ismeretében. *Műszaki Katonai Közlöny*, 27. évf. 4. sz. 170–184.
- CSIKÓS Gellért – LÉVAI József (2007): *A létesítmények általános és speciális védelme*. 5. témakör: *Logisztikai központok, raktárak, ipari létesítmények védelme*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- Define-Measure-Analyze-Improve-Control (DMAIC)* (é. n.). Elérhető: <https://cdn.ttgtmedia.com/search-SoftwareQuality/downloads/ect01TreasurechestSixSigma.pdf> (A letöltés dátuma: 2018. 07. 15.)
- Drones: reform of EU aviation safety* (é. n.). Forrás: www.consilium.europa.eu/en/policies/drones/ (A letöltés dátuma: 2018. 05. 05.)
- EVANS, Dave (2011): *The Internet of Things*. Forrás: www.cisco.com/c/dam/en_us/about/ac79/docs/innov/IoT_IBSG_0411FINAL.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 03. 20.)
- FELMÉRY Zoltán (2016): Mennyi az annyi? A biztonsági magánvállalkozások belbiztonsági tevékenységet végző munkatársainak létszáma. *Stratégiai Védelmi Kutatóközpont – Elemzések*, 14. sz.
- FIALKA György (2017): Quo vadis magánbiztonság? *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 19. kötet. 47–51. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XIX/fialka.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 04. 30.)
- FILKORN József (é. n.): *Fokozott biztonsági követelményszintet teljesítő RFID rendszereszközök*. (Előadás)
- FINSZTER Géza – SABJANICS István szerk. (2017): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- FINSZTER Géza (2008): *A rendészeti szervek működésének jogi alapjai*. Budapest, RTF.
- FINSZTER Géza (2013): *A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer*. Budapest, NKE.
- FINSZTER Géza (2014): *A rendőrség joga*. Budapest, NKE RTF.
- GALÁNTAI Béla (é. n.): *A magánbiztonsági szolgáltatás közbiztonsági aspektusairól*. Elérhető: www.szakmaikamara.hu/files/images/Orszagos/Szakmai_Kollegium/A_maganb_szolg_kozb_aspektusai.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 04. 30.)
- GAZDAG Miklós – MEITNER Tamás (1968): *A vezetés emberi tényezői*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- GEORGE, Bruce – BUTTON, Mark (2000): *Private Security*. Palgrave Macmillan.
- GYÖKÉR Irén (2000): *Emberi erőforrás menedzsment*. Budapest, Műszaki Könyvkiadó.
- HAIRE, Mason (1974): *Pszichológia vezetőknél*. Budapest, Mezőgazdasági Kiadó.
- HANKISS Elemér (1983): *Diagnózisok*. Budapest, Magvető.
- INOTAI Edit (2011): Állástalan testőr munkát keres. *NOL*, 2011. 10. 31. Forrás: http://nol.hu/kulfold/20111031-allastalan_testor_munkat_keres-1257711 (A letöltés dátuma: 2018. 04. 05.)
- IP Camera Market to surpass \$20bn by 2024: Global Market Insights, Inc* (2018). Forrás: <https://globenewswire.com/news-release/2018/02/22/1379650/0/en/IP-Camera-Market-to-surpass-20bn-by-2024-Global-Market-Insights-Inc.html> (A letöltés dátuma: 2018. 04. 15.)
- JANZA Frigyes (2009): *Energiabiztonság és rendészet*. Előadás, 2009. 05. 11., BHKK Konferencia, Budapest.
- JARABEK Péter (2013): *Létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme*. Budapest. Elérhető: http://kok.katasztrofavedelem.hu/letoltes/document/document_218.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 04. 30.)
- JUHÁSZ Márta (2013): *A kiválasztás és a munkaköri alkalmasság pszichológiája I*. Budapest, Budapesti Műszaki Egyetem.
- KACZIBA Antal (2013): *Közrend, magánrend, közbiztonság*. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 14. kötet.
- KAKALIK, James S. – WILDHORN, Sorrel (1971): *Private Police in the United States, Findings and Recommendations*. Vol. 1. The RAND Corporation.

- KAROLINY Mártonné – POÓR József (2013): *Emberi erőforrás menedzsment kézikönyv. Rendszerek és alkalmazások*. Budapest, Wolters Kluwer.
- KELLY, Martin (2017): Allan Pinkerton and His Detective Agency. *ToughtCo*, 2017. 08. 14. Elérhető: http://americanhistory.about.com/od/19thcentury/a/allan_pinkerton.htm (A letöltés dátuma: 2018. 01. 10.)
- KEREZSI Klára – NAGY Veronika (2017): A rendészettudomány kritikai megközelítése. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus.
- KEREZSI Klára – PAP András László (2017): A bűnözés és a bűnözéskontroll jövője. In FINSZTER Géza – SABJANICS István szerk.: *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus.
- KINSEY, Vance A. (2010): *DMAIC: Hang Your Tools on a Solid Model*. Old Dominion University.
- Kockázattértékelési módszerek és lehetőségeik a fizikai védelem területén (2013). *Biztonságtechnikai szakportál*, 2013. 04. 21. Forrás: www.securinfo.hu/termek/biztonsagi-szolgalat-az-cloero-eszkozei/978-kockazattertekelesi-modszerek-es-lehetosegeik-a-fizikai-vedelem-teruleten.html (A letöltés dátuma: 2018. 07. 21.)
- KOVÁCS Tibor – MILÁK István – OTTI Csaba (2012): A biztonságtudomány biometria aspektusai. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 13. kötet. 485–496.
- KOVACS, Eduard (2016): Serious Vulnerability Affects Over 120 D-Link Products. *Security week*, 2016. 07. 07. Forrás: www.securityweek.com/serious-vulnerability-affects-over-120-d-link-products (A letöltés dátuma: 2018. 05. 20.)
- KÖKÉNYESI József (2010): *Az önkormányzati rendészet a magyar közigazgatásban*. Elérhető: www.kozigkut.hu/doc/kokenyesi_10okt.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 07. 10.)
- MAJOR László (2010) A katasztrófa felszámolásának általános alapjai. In MAJOR László (szerk.): *A katasztrófa-felszámolás egészségügyi alapjai*. Budapest, Semmelweis Kiadó. 76–104.
- MÁRTON András (2014): Történeti visszatekintés. In CHRISTIÁN László szerk.: *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, NKE.
- MÉSZÁROS Bence (2010): A magánnyomozás szabályozásának aktuális kérdései. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet.
- MÉSZÁROS Bence (2017): A magánbiztonság és a rendészettudomány kapcsolódási pontjai. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- MÉSZÁROS István (2018): A vagyonvédelmi piac idült kórképe a közbeszerzések gyakorlatán keresztül. *Detektor Plusz*, 25. évf. 3. sz.
- MÓGOR Tamásné (2017): *Az emberi tényező szerepe az információbiztonság megvalósítása és erősítése terén. Az információbiztonsági kultúra fejlesztésének lehetőségei a Magyar Honvédségben*. PhD-disszertáció. 23.
- NALLA, Mahesh K. – HERAUX, Cedrick G. (2003): Assessing goals and functions of private police. *Journal of Criminal Justice*, Vol. 31, No. 3. 237–247. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(03\)00005-9](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(03)00005-9)
- PARÁDI József szerk. (1996): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, Osiris. 7–12.
- PETRÉTEI Dávid (2015): A drónok krimináltechnikai és rendészeti felhasználása. *Magyar Bűnüldöző*, 6. évf. 1–3. sz.
- POULIN, Karl C. – NEMETH, Charles P. (2005): *Private security and public safety: a community-based approach*. New Jersey, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River.
- PUSZTAI Ferenc – CSÁBI Szilvia szerk. (2006): *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest, Akadémiai.

- RANFORD, Stephen (2016): 329 – BSIA Annual Review. *The 2016/17 British Security Industry Association Annual Review*.
- REYNOLDS, Jake (2013): Dahua DVR Authentication Bypass – CVE-2013-6117. *Depth Security*, 2013. 11. 13. Forrás: <https://depthsecurity.com/blog/dahua-dvr-authentication-bypass-cve-2013-6117> (A letöltés dátuma: 2018. 05. 15.)
- RITCHOT, Brian (2013): An Enterprise Security Program and Architecture to Support Business Drivers. *Technology Innovation Management Review*, Vol. 7. 25–33. DOI: 10.22215/timreview/713
- ROTTLER Violetta (2016): A dél-koreai magánbiztonság helyzete és a koreai Magánbiztonsági Törvény gyakorlati alkalmazása. In KARLOVITZ János Tibor szerk.: *Társadalom, kulturális háttér, gazdaság*. Komárno, International Research Institute s.r. o.
- ROTTLER Violetta (2017): A magánbiztonság skandináv modellje. In CHRISTIÁN László szerk.: *Rendészettudományi kutatások. Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Dialóg Campus.
- SÁGVÁRI György (2010): Testőrök Magyarországon, 18–20. század. *História*, 22. évf. 5. sz. 6–15.
- SÁR László (2008): *A rendészeti vezetés emberi tényezői*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola.
- SMITH, L. Clifton – BROOKS, J. David (2013): *Security Science. The Theory and Practice of Security*. Elsevier. DOI: <https://doi.org/10.1016/C2011-0-06978-8>
- STANKIEWICZ, Henryk (2013): Przemiany zachodzące w prywatnym sektorze ochrony w polsce. *Nauki Społeczne – Social Sciences*, Vol. 8, No. 2.
- STROM, Kevin – BERZOFKY, Marcus – SHOOK-SA, Bonnie – BARRICK, Kelle – DAYE, Crystal – HORSTMANN, Nicole – KINSEY, Susan (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward*. Research Triangle Park, NC, RTI International.
- SZABÓ Csaba (2016): Examination About the Law Enforcement Strategies which are Influence the Criminal Behaviour. *AARMS*, Vol. 15, No. 3. 263–269.
- SZABÓ Csaba (2017a): A személy- és vagyonvédelem jogi kihívásai rendészeti megközelítésben. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 19. kötet.
- SZABÓ Csaba (2017b): Új típusú biztonsági kihívások kezelésének vizsgálata a magánbiztonsági szektor egyes szakterületei vonatkozásában. Budapest, Detektor Plusz.
- SZEGHEGYI Ágnes (2011): *Emberi erőforrás menedzsment*. Egyetemi jegyzet. Budapest, Óbudai Egyetem.
- SZÖVÉNYI György (2010): Hidak és szakadékok. A köz- és magánbiztonság szereplőinek viszonyáról, a szolgáltatott magánbiztonság szemszögéből. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet.
- TEKE András (2010): Az emberi biztonság és a „klasszikus biztonságfelfogás” viszonyrendszere. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 20. kötet, 36.
- Tervdokumentációk Tartalmi és Formai Követelményeinek Szabályzata* (é. n.). Forrás: www.mmk.hu/tu-dastar/dokumentumtar/szabalyzatok/tervdokumentacio-tartalmi-es-formaikovetelmenyei-2017.05.09.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 06. 11.)
- TÓTH Levente (2004): *CCTV magyarul*. Budapest, BM Nyomda Kft.
- TÓTH Levente (2016): Limitation in the Application of High Resolution Image Sensors. *National Security Review*, 2. sz. 111–114.
- TÓTH Levente (2018): Kisformátumú képbontók határfelbontás korlátai. *Hadmérnök*, 13. évf. 3. szám. 38–49.
- TÓTH Tibor (2015): *Képek krémje*. Budapest, Göncöl.
- United States Security Industry: Size and Scope, Insights, Trends, and Data*, Alexandria (2013). Advancing Security Worldwide. Forrás: [www.asisonline.org/News/Press-Room/Press-Releases/2013/Pages/Groundbreaking-Study-Finds-U.S.-Security-Industry-to-be-\\$350-Billion-Market.aspx](http://www.asisonline.org/News/Press-Room/Press-Releases/2013/Pages/Groundbreaking-Study-Finds-U.S.-Security-Industry-to-be-$350-Billion-Market.aspx) (A letöltés dátuma: 2015. 04. 05.)

- VRÁNICs Dávid – ÜVEGES András (2015): Pilóta nélküli légi járművek fejlődése. *Felderítő Szemle*, 14. évf. 2. sz. 124–140.
- WILDHORN, Sorrel (1975): *Issues in Private Security*. The RAND Corporation.
- WOOD, T. Robert: (2012): *Corporate Security Manager*. Lulu.com.
- WOODHOUSE, Josh (2016): Big, big, big data: higher and higher resolution video surveillance. *IHS Markit Technology*, 2016. 01. 26. Elérhető: <https://technology.ihs.com/571026/big-big-big-data-higher-and-higher-resolution-video-surveillance> (A letöltés dátuma: 2018. 05. 21.)
- YU, Xiao (2016): Is the World's Biggest Surveillance Camera Maker Sending Footage to China? *Voa News*, 2016. 11. 21. Forrás: www.voanews.com/a/hikvision-surveillance-cameras-us-embassy-kabuk/3605715.html (A letöltés dátuma: 2018. 07. 21.)

Jogszabályok

- 1432/2014 (VII. 31.) Korm. határozat a nemzeti ünnepek, valamint a kiemelt fontosságú rendezvények előkészítésének és lebonyolításának rendjéről
1989. évi III. törvény a gyülekezési jogról
1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, természetvédelmi és mezei őrszolgálatról
1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról.
2001. évi LXXXV. törvény a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjáról
2004. évi I. törvény a sportról
2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól
2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről
2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- 23/2011 (III.18.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről
- 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről
- 34/1999. (II. 26.) Korm. rend. a büntetőeljárásban részt vevők, valamint az eljárást folytató hatóság tagjai személyi védelme elrendelésének feltételeiről és végrehajtásának szabályairól
- 375/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a tűzvédelmi tervezői tevékenység folytatásának szabályairól
- 491/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet a beépített tűzjelző, illetve tűzoltó berendezések létesítésének, használatbavételének és megszüntetésének engedélyezésére irányuló hatósági eljárás részletes szabályairól
- 54/2004 (III. 31.) Korm. rendelet a sportrendezvények biztonságáról
- 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról
- 68/2012. (XII.14.) BM rendelet a rendészeti feladatokat ellátó személyek, a segédfelügyelők, valamint a személy- és vagyonőrök képzéséről és vizsgáztatásáról

Magyarország Alaptörvénye, AZ ÁLLAM – 5. cikk, (9) bekezdés

Private Security Industry Act 2001. Forrás: www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12/contents (A letöltés dátuma: 2018. 06. 01.)

Zákon č. 473/2005 Z. z. Zákon o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti) 190/2005.

Zákon č. 552/1991 Sb. Zákon České národní rady o státní kontrole

Egyéb források

22/2004. (VI.19.) AB határozat

8/2016. (IV. 7.) ORFK utasítás a Rendőrség Iratkezelési Szabályzatáról szóló 59/2008. (OT 31.) ORFK utasítás módosításáról. 398. pont

A közigazgatási hatósági eljárás (é. n.). Forrás: https://ugyintezes.magyarország.hu/ugyek/410008/A_kozigazgatasi_hatosagi_eljaras20091202.html (A letöltés dátuma: 2018. 05. 03.)

A Személy-, Vagyondelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara Alapszabálya. Általános rendelkezések

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

Az Országgyűlés Elnökének 6/2017. házelnöki rendelkezése az Országgyűlési Őrség Szervezeti és Működési Szabályzatáról

Baranya Megyei Bíróság Bf.132/2009/3.

Baranya Megyei Bíróság P.21.047/2008/14.

Fejér Megyei Bíróság P.20.002/2008/10.

GDPR 6. cikk f) pont

Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság P.20.510/2010/19.

Komárom-Esztergom Megyei Bíróság P.20.245/2009/8.

Kúria Bfv. III. 1.038/2016.

Mfv. 10.131/2014/7.

Mfv. 10.626/2015/1.

Az NAIH ajánlása az előzetes tájékoztatás adatvédelmi követelményeiről, 2015. 09. 29.

NAIH/2018/2445/2/V.

NAIH/2018/412/2/H.

NAIH/2018/865/2/V.

Návrh zákona o soukromé bezpečnostní činnosti (é. n.). Forrás: www.mvcr.cz/clanek/navrh-zakona-o-soukrome-bezpecnostni-cinnosti.aspx (A letöltés dátuma: 2018. 06. 02.)

Pfv.E.20.119/2003/2.

Polskiej Izby Ochrony (é. n.). Forrás: www.pioim.pl/statut-i-regulaminy (A letöltés dátuma: 2018. 06. 03.)

Stanovy Slovenskej komory súkromnej bezpečnosti (2018). (A Szlovák Magánbiztonsági Kamara Alapszabálya.)

Stránkové hodiny úradu súkromných bezpečnostných služieb Prezídia PZ (é. n.). Forrás: www.minv.sk/?sprava-o-cinnosti-sbs (A letöltés dátuma: 2018. 05. 30.)

Szegedi Ítéletábla Pf.20.335/2013/3.

A könyv szerzői

Bartóki-Gönczy Balázs

Dr. Bartóki-Gönczy Balázs PhD, egyetemi adjunktus, (NKE), a *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében* kutatócsoport tagja.

Christián László

Dr. habil. Christián László rendőr ezredes, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendésztudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék (a továbbiakban: NKE RTK MÖRT) vezetője, egyetemi docens, a *Magyar Rendészet* felelős szerkesztője, a *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében* kutatócsoport vezetője, jelen tankönyv társszerkesztője.

Csege Gyula

Dr. Csege Gyula PhD, rendőr százados. Törzs és titkárságvezető. A DMJV-DVRK Debreceni Közterület Felügyelet Térfigyelő Szolgálatának projekt- és szakmai vezetője. A *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében* kutatócsoport tagja.

Csikós Gellért

Dr. Csikós Gellért, az OKSZ Kereskedelem-biztonsági Munkacsoport vezetője.

Lukács Zsolt

Lukács Zsolt rendőr őrnagy, a Készenléti Rendőrség Személy és Objektumvédelmi Igazgatóság Személyvédelmi Főosztály Diplomáciai Biztonsági Osztályának kiemelt biztonsági főtisztje.

Major László

Dr. Major László PhD, nyugállományú mérnök ezredes, a MTA köztestületi tagja, az NKE, az SE és a TE külső óraadója, a *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében* kutatócsoport tagja, jelen tankönyv szakmai szerkesztője.

Nagy Tamás

Dr. Nagy Tamás rendőr főtörzsőrmester, a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Kiberbűnözés Elleni Főosztály Nyomozó Osztályának nyomozója. A *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében* kutatócsoport tagja.

Rottler Violetta

Dr. Rottler Violetta rendőr őrnagy, egyetemi tanársegéd (NKE RTK MÖRT), PhD-hallgató, a *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében kutatócsoport* tagja.

Szabó Csaba

Dr. Szabó Csaba PhD, rendőr őrnagy, tanácsadó, a Belügyi Szemle felelős szerkesztője, a *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében kutatócsoport* tagja.

Tóth Attila

Tóth Attila, a TVT Vagyonvédelmi Zrt. fejlesztésiüzletág-igazgatója. Az NKE RTK MÖRT oktatója. A *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében kutatócsoport* külső szakértője.

Tóth Levente

Tóth Levente, a TVT Vagyonvédelmi Zrt. szakmai igazgatója. Az NKE RTK MÖRT tanársegédje. A *Magánbiztonsági és önkormányzati rendészet szerepe a 21. század rendészetében kutatócsoport* külső szakértője.

Vákát oldal

Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft.
Székhely: 1089 Budapest, Orczy út 1.
Kapcsolat: info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Koltányi Gergely ügyvezető
Felelős szerkesztő: Karácsony Fanni
Olvasószerkesztő: György László
Korrektor: Simann Karola
Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

DOI: https://doi.org/10.36250/00788_00

ISBN 978-963-531-070-8 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-071-5 (pdf)
ISBN 978-963-531-072-2 (epub)

A biztonság megteremtésének folyamata komplex és szerteágazó tevékenység, amelyben számos szereplő vesz részt. Napjainkban egyre intenzívebben veszik ki részüket a közbiztonság fenntartásából a komplementer rendszet szervei – ebbe a körbe sorolhatjuk hazánkban a magánbiztonsági, az önkormányzati rendészeti és a civil önkéntes bűnmegelőzési szervezeteket –, ezért különösen fontos, hogy a törvényes és hatékony működés előmozdítása érdekében nagy hangsúlyt helyezzünk a szükséges alapkutatások elvégzésére, tudományos megalapozására, a külföldi jó gyakorlatok megismerésére és a jogi szabályozás, valamint a képzés fejlesztésére. Hisszük, hogy ez a kézikönyv valamennyi fenti célt egyszerre szolgálja majd.

A könyv eligazodást nyújt az elméleti alapkérdésekben, bemutatja a hazai jogi szabályozás legfontosabb elemeit, a működés feltételeit. Rávilágít a vezetői tevékenységét érintő legfontosabb kihívásokra, továbbá bemutatja a magánbiztonság szociológiai aspektusú vizsgálatának eredményeit. Eligazodást nyújt a biztonságtechnika aktuális fejlődési trendjeiben, végül bepillantást enged a személyvédelem világába is.

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE